

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ**

Збірник тез доповідей
XIX Міжнародної
науково-практичної
конференції молодих вчених

**ЕКОНОМІЧНИЙ І СОЦІАЛЬНИЙ
РОЗВИТОК УКРАЇНИ В ХХІ СТОЛІТТІ:
НАЦІОНАЛЬНА ВІЗІЯ ТА ВИКЛИКИ
ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

**Тернопіль
ЗУНУ
2022**

Редакційна колегія:

Борисяк О.В., к.е.н.
Брик М.М., к.е.н.
Вацлавський О.І., к.е.н.

Зварич Р.Є., д.е.н., проф.
Ліп'яніна-Гончаренко Х.В., к.т.н., доц.
Поперечна Г.М., д.філ. (право)

Відповідальний за випуск:

Поперечна Г.М., д.філ. (право), голова Ради молодих вчених ЗУНУ

Збірник тез доповідей укладено за матеріалами ХІХ Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених «Економічний і соціальний розвиток України в ХХІ столітті: національна візія та виклики глобалізації», яка відбулася на базі Західноукраїнського національного економічного університету.

За зміст наукових праць та достовірність наведених фактологічних і статистичних матеріалів відповідальність несуть автори.

ЗМІСТ

Секція 1

*Світова економіка в XXI столітті:
трансформація геополітичних інтересів, гео економічні
стратегії та проблеми наднаціонального регулювання.*

ЗВАРИЧ Р. Є., ЛИТВИН Д. Р. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	11
КУЗИК М. П. ЦИФРОВА ЛОГІСТИКА, ЯК КЛЮЧОВИЙ ІНСТРУМЕНТ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ.....	14
МАСНА О. А. КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ПРОГРАМИ «ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ» (EU4ENVIRONMENT) ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ.....	16
СУРОВИЙ В. Я. QUALITY MANAGEMENT IN INTERNATIONAL COMPANIES.....	17
СУХОВИЧ Ю. Д. ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЯКІСТЬ РОБОЧОЇ СИЛИ.....	19
ЧОРНА Ю. Й. МОЖЛИВОСТІ ТА ПЕРЕВАГИ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ.....	21
DU WEI PARTICIPATION OF CHINESE PERIPHERAL AGRICULTURAL REGIONS IN THE INTERNATIONAL FLOWS OF CAPITAL.....	22
JIANG HAO RESEARCH ON THE MARKETING STRATEGY OF SOFT MAGNETIC PRODUCTS IN CHINA UNDER THE BACKGROUND OF COVID-19.....	23
YANG JIPING THE MOTIVATION OF GLOBALIZATION OF CHINA'S EMERGING ENTERPRISES.....	25
ZHU LIHONG THEORETICAL ANALYSIS OF THE FINANCIAL POLICY OF SMALL AND MICRO ENTERPRISES UNDER THE GLOBAL ECONOMIC CRISIS.....	27
WEI LINHAI INTERNATIONAL TRADE OF PRC AND ITS PLACE IN ENVIRONMENTAL SUSTAINABILITY.....	30

LIU RONGLAI THE ESSENCE OF THE MANAGEMENT ACTIVITIES.....	32
WUQI NATURE OF ECONOMIC INEQUALITY AS AN IMPERATIVE FOR THE FORMATION OF SOCIAL STRATIFICATION OF THE POPULATION.....	35
WANG YONGSHUN THE BELT AND ROAD INITIATIVE TOWARDS A COMMUNITY WITH A SHARED FUTURE FOR MANKIND.....	36
DEMIN ZHONG , ZVARYCH I. ANALYSIS ON THE BUSINESS MODEL OF WASTE MARKET-ORIENTED OPERATION AND MANAGEMENT IN CHINA'S JX REGION BASED ON THE PERSPECTIVE OF CIRCULAR ECONOMY.....	38
SHANGKAN ZHOU, ZVARYCH I. MODERN BUSINESS MODEL OF RESPONSIBLE CONSUPTION IN CHINA.....	40

Секція 2

Формування ефективної моделі управління підприємствами.

БОРИСЯК О. В. КЛІМАТИЧНІ ІННОВАЦІЇ ЯК КОМПОНЕНТ ЕНЕРГЕТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВ.....	45
КОЗІЙ О. АКТУАЛЬНІСТЬ РЕАЛІЗАЦІЇ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ ЗАДЛЯ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЛЮДЬМИ	47
СЕНТИК М. В. КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ: ПРИКЛАД КОМПАНІЇ APPLE INC.	50
СНОВИДОВИЧ І. Г. УПРАВЛІНСЬКІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК ФАКТОР ЯКІСНИХ ЗМІН У СУЧАСНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ.....	51
ХВАЛИБОГА Т. В. СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ У БАГАТОНАЦІОНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	54
ХРУПОВИЧ С. Є., АДАМИК К. Б. ЦИФРОВІЗАЦІЯ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ ENTERPRISE LEVEL.....	56
NAHARA M. B. STRENGTHENING INNOVATION ECOSYSTEMS: ENTERPRISE LEVEL.....	58

CHEN RONGHAO THE CURRENT SITUATION OF ENTERPRISE ADMINISTRATIVE MANAGEMENT AND THE EXPLORATION OF INNOVATIVE STRATEGIES.....	60
--	----

Секція 3

*Роль фінансів в економічному зростанні: функціональна детермінованість
та моделі розвитку.*

ВЕГЕРА С. І. СТРИМУЮЧІ ФАКТОРИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КІБЕРСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	64
ГУЗЕЛА І. А. ДЕТЕРМІНАНТИ ДИНАМІКИ ОПОДАТКУВАННЯ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ.....	65
ДЗЮБЛЮК О. В. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ІНФЛЯЦІЙНОГО ТАРГЕТУВАННЯ ЯК РЕЖИМУ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ.....	69
КУЛІКОВА Є. О. СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ КОРПОРАТИВНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ.....	72
ФЕДОРОВИЧ І. М. РОЛЬ КОНТРОЛІНГУ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ.....	74

Секція 4

Цифрова економіка як сучасний виклик зміни цінностей та орієнтирів.

ГРАМЯК Р. А., МАДАРАШ Н. А., ЛІП'ЯНІНА-ГОНЧАРЕНКО Х. В. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ МЕТОД ВИБОРУ КОНКУРЕНТНОГО ТОВАРУ НА ОСНОВІ ЕМОЦІЙНОГО ЗАБАРВЛЕННЯ ВІДЗИВІВ.....	77
ІВАСЬЄВ С. В., САВА Л. М. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ АСИМЕТРИЧНИХ АЛГОРИТМІВ ШИФРУВАННЯ.....	78
ЛАПТЄВ В. І. ІТ-ІНДУСТРІЯ ТА ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА НОВОЇ УКРАЇНИ. WHAT'S IN THE BOX?.....	81
ЛІП'ЯНІНА-ГОНЧАРЕНКО Х. В. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ МЕТОД ФОРМУВАННЯ РЕКЛАМНОГО КОНТЕНТУ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ОСНОВІ СЕМАНТИЧНОГО АНАЛІЗУ.....	84

КРАВЧУК Н. О. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА ДОКУМЕНТООБІГУ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ.....	123
LIU CHENGYU EXPLORING THE DEVELOPMENT OF CHINESE ACCOUNTING STANDARDS IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL ACCOUNTING STANDARDS CONVERGENCE.....	125
MURAVSKYI V. V. ACCOUNTING BASED ON DATA ABOUT THE VISITORS NUMBER USING 6G TECHNOLOGY.....	127

Секція 6.

Інновації юридичної та соціальної наук в євроінтеграційному просторі.

ВЕНГЕР Т.С. ДИРЕКТИВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ І РАДИ 2019/771 ПРО ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДОГОВОРІВ КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ ТОВАРІВ ВІД 20.05.2019 Р.: ОСНОВНІ ЗАКОНОДАВЧІ НОВЕЛИ.....	130
ВІВЧАР О.І. ДЕКОМПОЗИЦІЯ ПРОБЛЕМНИХ КОНТЕКСТІВ КІБЕРЗЛОЧИННОСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ТА ЗАГРОЗ.....	133
ВІВЧАР Х.І. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ В ІНТЕРНЕТІ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ЄС.....	136
ГАЛУЩЕНКО М. К. ЕКОЛОГІЧНИЙ НАПРЯМОК У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ ТА УКРАЇНСЬКЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО – ВИБРАНІ ПРОБЛЕМИ.....	140
<i>ГЕРА В. О.</i> ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ НОРМ ВІДЕНСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ ООН ПРО ДОГОВОРИ МІЖНАРОДНОЇ КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ ТОВАРІВ І ЦИВІЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ У СФЕРІ ВІДПОВІДНОСТІ ТОВАРІВ.....	141
ГЕРЧАКІВСЬКА О.Я. ОСОБЛИВОСТІ ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ МИТНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	144
ГРУБІНКО А. В. ВЕЛИКА БРИТАНІЯ НА ПЕРЕДОВІЙ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: ПОЗИЦІЯ, ІНТЕРЕСИ І ПІДХОДИ ТУМАННОГО АЛБІОНУ.....	147
ГУБ'ЯК Х. Б. ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДАННЯ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ У КОДЕКСІ ЗАКОНІВ ПРО ПРАЦЮ І ПОДІБНИХ АКТАХ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН.....	153

ГУЛИК К. М. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ В ІНТЕРНЕТІ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ЄС.....	155
ДАЙНЕКА А. ПОРЯДОК РЕЄСТРАЦІЇ ШЛЮБУ В ДИПЛОМАТИЧНИХ І КОНСУЛЬСЬКИХ УСТАНОВАХ.....	158
ДИКИЙ Я. СОЦІАЛЬНЕ ЗАМОВЛЕННЯ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ МЕТОД СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ.....	163
ЗАНЕВСЬКА І. В. ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕДИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЇ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЇ.....	165
КУЛЬБАБСЬКА І. В. ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ.....	168
ЛЮБИЙ Б. М. ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА САМІСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ ЗРІЛОГО ВІКУ.....	171
МЕЛЬНИЧУК А. С. ЗНАЧЕННЯ УНІФІКАЦІЇ ПРАВА ДЛЯ КОДИФІКАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА.....	173
ОДИНАК О. О. МЕХАНІЗМИ ЦИВІЛЬНО – ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ.....	176
ОНИЩУК І. О., САВАНЕЦЬ Л.М. INTERNATIONAL IT CONTRACTS: THE FEATURES OF CONCLUDING.....	178
ПАЛАМАР С. Б. СТАН ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ.....	181
ПОПЕРЕЧНА Г.М. ПРОПОРЦІЙНІСТЬ ВИТРАТ ПОСТАЧАЛЬНИКА НА УСУНЕННЯ НЕДОЛІКУ ТОВАРУ, ЯК КРИТЕРІЙ ПРАВОВИХ НАСЛІДКІВ ПЕРЕДАННЯ ЦИФРОВОГО КОНТЕНТУ НЕНАЛЕЖНОЇ ЯКОСТІ.....	184
РИБАК Л. П. ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ МЕДІАЦІЇ В ОСВІТНІХ ПРАКТИКАХ УКРАЇНИ.....	186
ЦІЦЮРА О. І. КОЛІЗІЙНІ ПИТАННЯ СПАДКУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	190
ЧАПЛЯ І.В. ОСНОВНІ АСПЕКТИ УСИНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ ІНОЗЕМНИМИ ГРОМАДЯНАМИ.....	193

ЧОРНОМИДЗ В. ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ.....	198
DRAKOKHRUST T. SECURITY AND MIGRATION: CHALLENGES FOR THE EU.....	200
BAŃCZYK W. IS THERE A NEED TO REGULATE DONATIO MORTIS CAUSA IN A LEGAL SYSTEM? AMONG UNEQUIVOCAL RECOGNITION, STRICT PROHIBITION AND APPLICATION OF GENERAL RULES.....	202
POŁUDNIAK-GIERZ K. PERSONALIZATION OF ADVERTISEMENT AS A LEGAL CHALLENGE – THE CASE OF INSURANCE PRODUCTS.....	203
<i>LI YIDA</i> INNOVATIONS OF ART EDUCATION IN THE EUROPEAN INTEGRATION SPACE.....	206
LUO ZHENGRONG A STUDY ON THE LEGAL REGULATION OF STATELESS PERSONS AND THE RIGHT TO A NATIONALITY IN EUROPE.....	208

..

Секція 1

*Світова економіка в XXI столітті: трансформація
геополітичних інтересів, гео економічні стратегії та проблеми
наднаціонального регулювання.*

Зварич Роман Євгенович
д.е.н., професор, Західноукраїнський національний університет
Литвин Діана Русланівна
студентка групи МEBMAM-11

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Постановка проблеми: Аграрний сектор є одним з найбільш важливих галузей національної економіки, що охоплює різні види економічної діяльності щодо виробництва сільськогосподарської продукції, продуктів харчування, а також доставки їх до кінцевого споживача. Процеси змін в аграрному секторі економіки України наразі виступають одними з найважливіших елементів сталого розвитку держави та її регіонів, підвищення її конкурентоспроможності, зміцнення національної безпеки. В останні роки аграрний сектор України демонструє позитивну динаміку та збільшує обсяги виробництва сільськогосподарської продукції.

Проте, варто також зазначити, що країна має ряд проблем, що формують конкурентні недоліки розвитку аграрного виробництва: недостатній рівень розвитку економічних передумов для повноцінної реалізації господарських завдань; загальна низька інвестиційна привабливість; низькі показники ефективності виробництва; високий ступінь ризиків сільськогосподарського виробництва та ін. Саме тому, стратегічною метою функціонування агропромислового комплексу України в умовах поширення глобалізації має стати зростання конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції й забезпечення продовольчої безпеки держави [5].

Метою: є визначення стану економічного забезпечення сталого розвитку аграрної сфери з урахуванням його стану в Україні.

Виклад основного матеріалу: Аграрний сектор України з його базовою складовою, сільським господарством, а також є системоутворюючим в національній економіці, який формує засади збереження суверенності держави – продовольчу та у визначених межах економічну, екологічну та енергетичну безпеку, забезпечує розвиток технологічно пов'язаних галузей національної економіки та формує соціально-економічні основи розвитку сільських територій.

Український аграрний сектор з потенціалом виробництва, що значно перевищує потреби внутрішнього ринку, є ланкою, що з одного боку може стати локомотивом розвитку національної економіки та її ефективної інтеграції в світовий економічний простір, а з іншого – зростання доходів, задіяного в аграрній економіці сільського населення, що складає понад третину всього населення країни, дати мультиплікативний ефект у розвитку інших галузей національної економіки.

Аграрний сектор України набув нового значення для економіки України в контексті стрімкого зростання обсягів виробництва та експорту протягом останнього десятиліття. Разом з тим внаслідок конфлікту на Донбасі різке падіння промислового виробництва і згорання металургійного експорту

зумовило прискорену реструктуризацію економіки України, значно підвищивши значення агросектору у її структурі та експорті [3].

Глобалізаційні тенденції починаючи з 90-х років у цілому стали позитивним фактором для економічного зростання аграрного сектора економіки України. А розвиток зовнішньоекономічних відносин, зокрема експортної діяльності, можна також вважати наслідком глобалізації економіки та скороченням бар'єрів для міжнародної торгівлі товарами і послугами.

Зокрема, про позитивний вплив на експорт продукції аграрного сектора свідчить модель впливу динаміки економічної глобалізації України на розвиток експортної діяльності АПК в 1991-2020 рр., яка доводить тісний прямопропорційний зв'язок між приростом експорту і збільшенням рівня економічної глобалізації. Оскільки збільшення рівня економічної глобалізації на 3% сприяє збільшенню індексу обсягу експорту продукції АПК на 0,6%.

Україна впевнено збільшує обсяги експорту продукції агросфери та закріплює свої позиції на ринках світу [6]. Обсяги сільськогосподарського виробництва мають тенденцію зростання завдяки механізму глобалізації. Це дозволяє аграрним підприємствам виробляти продукцію і здійснювати пошук кращих можливостей її реалізації на ринках, які можуть забезпечити вищий рівень прибутків. Часто це поєднується з необхідністю участі в стратегічних альянсах.

Глобалізація вимагає високого рівня конкурентоспроможності аграрних формувань та скорочення витрат на технологічні ланцюги постачання з метою зниження рівня транзакційних витрат.

Нині підприємства агропромислового комплексу функціонують у динамічному підприємницькому та соціальному середовищі, орієнтованому на потреби та вподобання споживачів.

Глобалізаційні чинники змушують суб'єктів аграрного підприємництва постачати на світовий ринок дешеве продовольство найвищих якісних параметрів.

Тому посередники здійснюють диверсифікацію джерел сировини і прагнуть закуповувати продукцію у виробників за мінімальних цін [1].

Саме тому задля перспективного напрямку використання аграрного потенціалу держави та для підвищення рівня продовольчої безпеки, варто окреслено такі проблеми аграрного виробництва, на вирішення яких повинні бути спрямовані заходи аграрної політики України такими є: галузева незбалансованість сільського господарства, суттєве переважання у виробництві окремих видів сільськогосподарської продукції або великих, або дрібних товаровиробників; неефективне використання ресурсного потенціалу аграрного сектору; дефіцит фінансових ресурсів для стабільного ведення господарської діяльності сільськогосподарських виробників, зокрема, через брак інвестиційних коштів, важкодоступність кредитів банків, а також низький рівень державної підтримки сільського господарства; відставання розвитку системи аграрної логістики від потреб ринку; невідповідність української сільськогосподарської та харчової продукції європейським стандартам; недостатній рівень розвитку

соціальної інфраструктури на селі та низька якість життя сільського населення порівняно з міським. [4]

На особливу увагу при удосконаленні аграрної політики України заслуговують питання євроінтеграційної перспективи аграрного сектора національної економіки. Складність та суперечливість даного процесу обумовлюється низкою природних та економічних особливостей ведення українського сільського господарства, тривалою його ізольованістю від ринків ЄС та світових ринків, суттєвими розбіжностями між Україною та ЄС у визначенні пріоритетів державної аграрної політики. Надзвичайно важливою посилювати позитивні та послабити негативні наслідки євроінтеграції для аграрного сектора економіки України, розробити відповідні сценарії розвитку (у розрізі втрати, збереження чи покращення конкурентних переваг сільськогосподарської продукції на ринку ЄС).

В євроінтеграційному контексті аграрна політика повинна бути спрямована на: формування сфери суспільних благ як фактору добробуту сільського населення, гармонізацію стандартів якості та безпеки агропродовольчої продукції до вимог СОТ та законодавства ЄС; екологізацію аграрного виробництва, удосконалення системи державної аграрної підтримки [2].

Отже, основними заходами щодо забезпечення конкурентоспроможності аграрного сектору економіки України в умовах глобалізації є: удосконалення системи управління агропромисловим комплексом; реалізація ефективної інвестиційно-інноваційної політики; формування досконалої інфраструктури аграрного ринку; посилення роботи щодо диверсифікації виробництва на підприємствах; організації сучасної системи оцінки якості сільськогосподарської продукції та продовольства на рівні європейських вимог; активізації процесу гармонізації вітчизняних стандартів з міжнародними та європейськими; запровадження повноцінного ринку земель сільськогосподарського призначення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бандурін Р.О. Кооперація і інтеграція як механізм вдосконалення міжгалузевих і міжгосподарських економічних стосунків в АПК / Р.О. Бандурін, В.В. Торіков // Вісник Брянської державної сільськогосподарської академії. – № 4. – С. 6-10
2. Данік Н.В. Проблеми розвитку аграрного сектору економіки [Електронний ресурс] / Данік Н.В. – Режим доступу: <http://intkonf.org/kandekonom-nauk-danik-nv-problemirozvitku-agrarnogo-sektoru-ekonomiki/>.
3. Пасхавер Б.Й. Сучасний стан продовольчої безпеки / Б.Й. Пасхавер // Економіка АПК. - № 4. - С. 5-12
4. Проблеми розвитку аграрного виробництва в Україні і перспективні напрями використання аграрного потенціалу держави для підвищення рівня продовольчої безпеки [Електронний ресурс]. – Режим дос
5. Стратегічні напрямки розвитку сільського господарства України на період 2010 року ; за ред. Ю.О. Лупенув, В.Я. Месель -Веселяка. - К. : ННЦ "АЕ", - 182 с.

6. Юрченко О.Ю. Особливості розвитку АПК України в умовах глобалізації / О.Ю. Юрченко. // Вісник Хмельницького національного університету. № 2, Т. 3. – С. 151-153.

УДК 332.6

Кузик М.П.
студентка групи МЕНМ-21
Навчально-науковий інститут міжнародних
відносин ім. Б.Д. Гаврилишина
Західноукраїнський національний університет

ЦИФРОВА ЛОГІСТИКА, ЯК КЛЮЧОВИЙ ІНСТРУМЕНТ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ

Процес сучасної глобалізації створює нові проблеми і ускладнення в роботі менеджерів, але водночас створює нові можливості для компаній. Ці умови підвищили рівень ролі логістики в сучасній економіці і бізнесі.

Цифрова логістика бере традиційний збір даних, який часто здійснюється вручну і схильний до людських помилок або затримок, і оцифровує його для поліпшення та прискорення логістичних процесів і систем. Іншими словами, рутинна частина логістичного ланцюга автоматизується. Такий цифровий підхід не тільки створює можливості для організації заощадити гроші на операційних витратах, втраченій продуктивності та точному виконанні замовлень, але й підвищує прозорість даних для всіх постачальників та партнерів, що беруть участь у кожному етапі управління ланцюжком постачання та операцій.

Оскільки присутність конкурентів на ринку викликає потребу у маневреності і швидкості поставок, організаціям також потрібно пам'ятати про шляхи скорочення витрат і зворотній зв'язок між постачальниками і партнерами [1]. Зараз людям набагато зручніше і комфортніше слідкувати за своїми замовленнями і товарами, тому така можливість є великим плюсом для компанії.

Згідно з прогнозом експертів процеси цифрової трансформації даних здатні змінити логістичну сферу діяльності бізнесу шляхом скорочення витрат на 34,2% та підвищенням доходів на 33,6% [2]. За даними експертів Консалтингової групи «Camelob» до основних переваг цифрової логістики 100% опитуваних експертів наголошують на скорочення витрат, 94,1% – помітили кращу гнучкість, 88,2% – звернули увагу на економію часу, а 82,2% – виділяють збільшення якості та можливостей послуг [3].

В Україні слово і поняття «логістика» вперше вжив відомий український економіст, математик і статистик Є.Є. Слуцький у контексті праці «Етюд до проблеми побудови формально-праксеологічних засад економіки» [4].

У сучасному контексті, логістика вчить планувати, управляти і контролювати рух матеріальних, фінансових і інформаційних ресурсів у різних логістичних системах [5].

З точки зору закономірного і логістичного переходу логістика може перейти з епохи авоматизації до епохи цифровізації. Використання сучасних цифрових технологій у бізнесі підприємствами можуть значно підвищити ефективність діяльності менеджерів. Але впровадження «цифровізації» може зумовити як зміни в бізнес-процесах, так і появу нових [6]. Цифровізація проникає у всі види економічної діяльності, які пов'язані з виробництвом товарів та послуг. Серед новинок в цьому і попередньому десятилітті можна визначити: управління великими даними (Big Data), штучний інтелект (Artificial intelligence, AI); системи бізнес-аналітики (Business intelligence, BI), пошук та обробка даних (Data mining), технологія блокчейн (Block Chain), хмаровий сервіс (Cloud Services), електронна комерція (E.Commerce) і т.д. Також до нових досягнень можна віднести 3D-моделювання, все більше використання роботів на підприємствах, безпілотні транспортні засоби, системи супутникової навігації. Особливо два останні винаходи змінили роботу логістики за останні 10 років.

Оцифрування нікуди не зникне і продовжить розвиватися. Воно буде стимулювати очікування клієнтів. Оскільки покупці та зацікавлені сторони вимагають більше інформації про їхні товари, перевершити їхні очікування є одним із найважливіших завдань підприємця. Цифрова логістика стирає кордони оперативної розрізненості [8]. Це впливає не лише на ціну всіх логістичних складових, а сприяє зростанню можливостей надавати персоналізований, орієнтований на покупця і клієнта логістичний цикл, з більш короткими і гнучкими особливостями.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Logmore. Digital logistics: what is it, and how will it impact your organization? URL: <https://www.logmore.com/post/digital-logistics> (accessed May 4, 2022)
2. Wolfgang Lehmacher, F. Betti, Beecher Paul, C. Grotemeier, and M. Lorenzen. Impact the Fourth Industrial Revolution on Supply Chains. World Economic Forum. URL: <https://www.weforum.org/whitepapers/impact-of-the-fourth-industrial-revolution-on-supply-chains/> (accessed May 4, 2022)
3. Camelot Management Consultants. How does digital transformation impact logistics. URL: <https://blog.camelot-group.com/2021/06/how-does-digital-transformation-impact-logistics-now-and-in-the-future/> (accessed May 4, 2022)
4. Панасенко Е.В. Логистика: персонал, технологии, практика. 1-е изд. Москва: Инфра-Инженерии, 2011. 224 с.
5. Павлючеснко И. В. Логистика: краткий теоретический курс. Ульяновск: УлГТУ, 2011. 95 с.
6. Орда, О. О. Аналіз цифрових рішень логістики «останньої милі». Зб. матеріалів 84-ї наук.-техн. та наук.-метод. конф. ун-ту. Секція транспортних технологій, 04-08 трав. 2020 р.: тези доп. Харків. нац. автомоб.-дор. ун-т. Харків. 2020. С. 17-18.

7. Шкригун, Ю. О. (2021). Теоретичні підходи до визначення поняття «цифрова логістика». *Економічний Вісник Донбасу*. №3 (65). С.137–146. [URL: https://doi.org/10.12958/1817-3772-2021-3\(65\)-137-146](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2021-3(65)-137-146) (дата звернення 04.05.2022)

8. Третяк В. П., Гармаш Ю. О. Сучасна практика управління закупівельною логістикою на підприємстві. *Бізнес Інформ*. 2020. №4. С.200–205. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-4-200-205> (дата звернення 04.05.2022)

Масна О.А.

*аспірантка групи МЕВА-11 кафедри міжнародних економічних відносин
Західноукраїнський національний університет*

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ПРОГРАМИ «ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ» (EU4ENVIRONMENT) ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Вперше термін «зелена економіка» був використаний такими провідними вченими як: Д. Піарс, А. Маркандія, Є. Барбієр у звіті Уряду Великобританії «Концепція зеленої економіки» (1989 р.) [3].

Зелена економіка – це економіка, яка спрямована на зменшення екологічних ризиків та екологічного дефіциту та спрямована на сталий розвиток без погіршення стану навколишнього середовища. Вона тісно пов'язана з екологічною економікою, але має більш політично прикладну спрямованість.

Будучи країною-партнером в Програмі «Європейський Союз для довкілля» (EU4Environment), відкрило перед Україною нові горизонти на шляху до становлення «зеленої економіки». Ініціатива EU4Environment допомагає втіленню змін у політиці та законодавстві, перетворює планування та інвестиції на більш екологічні, стимулює сприйняття інноваційних технологій, запровадження нових бізнес-моделей і створення нових робочих місць «зеленої» економіки. Вона сприяє кращому екологічному управлінню, ефективнішому керуванню охоронюваними природними територіями та лісами, сталій торгівлі, а також сприяє виробництву «зеленої» продукції, «зеленим» державним закупівлям і екологічному маркуванню, посилює забезпечення нормативно-правової відповідності, виконує оцінку й зміцнює адміністративну спроможність, а також розробляє показники зеленого зростання (GGI) [2].

Ресурсоефективність в поєднанні з циркулярною економікою дозволять підприємствам прискорити перехід до зеленої економіки та забезпечать реалізацію механізмів для кращого управління екологічними ризиками. Циркулярна економіка спрямована на зменшення кількості використаної сировини і ресурсів; це круговий потік закупівель, виробництва, переробки та повторного використання даних ресурсів. Реалізація підходів циркулярної

економіки створить в Україні необхідність в розробці нових бізнес моделей та змін у виробничих процесах.

Однією із компонент Програми «Європейський Союз для довкілля» (EU4Environment) є "Циркулярна економіка та нові можливості зростання", до складу якої входять: ресурсоефективне та чисте виробництво, циркулярна економіка та управління промисловими відходами, єдиний ринок зеленої продукції (рис.1.).

Рис. 1. Складові компоненти "Циркулярна економіка та нові можливості зростання"

Джерело: [1]

Враховуючи все вищезазначене, слід відмітити наступне: дана програма сприяє збереженню довкілля країн-партнерів; допомагає розкрити потенціал «зеленого зростання» та збереження природного капіталу; доводить, що екологічна політика є ключовою для покращення добробуту людини.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Програма "Європейський Союз для довкілля" в Україні. URL: <http://www.recpc.org/programa-yevropejskij-soyuz-dlya-dovkillya-eu4environment-v-ukra%D1%97ni/> (дата звернення: 03.05.2022).
2. EU4ENVIRONMENT. URL: <https://www.eu4environment.org/uk/> (дата звернення: 03.05.2022).
3. Pearce, D., Markandya, A., Barbier B.E., 1989. Blueprint for a green economy. London: Earthscan, 192 p.

УДК 339.9

Суровий В.Я

студент групи МЕНМ-21

Західноукраїнський національний університет

QUALITY MANAGEMENT IN INTERNATIONAL COMPANIES

People would always like to improve their business and without quality it isn't real. Quality is a dynamic state associated with products, services, people, processes

and environments that meet or exceed customer expectations and helps produce superior value. “Quality is never an accident. It is always the result of intelligent effort” John Ruskin. Quality can be connected with different areas of the company such as employee or customer satisfaction, decision-making and management approach etc. Quality management is the supervision of all activities and tasks that must be performed to maintain the desired level of excellence. A lot of companies start focusing on new goals which they can achieve with help of quality management. Quality management directly connects with products & services, people, processes, environments [1].

How does international company use quality management?

- They provide new technology in their manufacturing.
- They provide a new management approach which must motivate other employees.
- They provide new methods of work such as brainstorming, teamwork etc.
- They create new approaches for decision-making and problem solving.
- They improve the quality of their workers with the help of training and education.
- They start to explore customer's values and priorities.
- They start to improve their products with new marketing methods and new details.
- They start to create new relationships with suppliers, customers and competitors.
- Provide new eco-friendly trends in their manufacture.
- Improving KPI and controlling management.
- Improving the strategy and goal for the company.
- Provide a satisfactory leadership which will lead and motivate employees.
- Make a huge involvement of employees to decision-making and creating new idea.
- Continual improvement
- Improving of a quality policy
- Provide forms, feedback form and records for enterprise
- Company make a customer focus
- Provide system approach to management
- Provide mutually beneficial supplier relationships
- Improving of software and hardware.
- Develop the risk management [1].

We can see that quality management has become important for a lot of companies. Some companies have started to provide quality management in their manufacture such as Toyota, Philips, Coca-Cola. Example: Toyota implemented Kanban System to make its assembly line more efficient. The company decided to keep just enough inventories to fulfill customer orders as they were generated [2]. Another good example is NASA, which provides new technology, software and improves relationships with suppliers [3]. Google also tries to follow quality

management, which focuses more on employees, it provides a new management approach, good leadership and studying [4].

Quality management is a new approach to how you can develop your business. New standards, new products and new relationships can increase your income. It is important to focus on the quality of your manufacturing to achieve sustainability goals.

REFERENCE:

1. Goetsch David L. (2012). Quality Management for Organizational Excellence: Introduction to Total Quality. Pearson; 7th edition. p. 480
2. Toyota Production System. Company Information Vision & Philosophy. URL: <https://global.toyota/en/company/vision-and-philosophy/production-system/> (accessed May 4, 2022)
3. NASA STEM Engagement. URL: <https://www.nasa.gov> (accessed May 4, 2022)
4. Benefits at Google. URL: <https://careers.google.com/benefits/> (accessed May 4, 2022)

УДК 331.5

Сухович Ю.Д.

студентка групи МЕНМ-21

Навчально-науковий інститут міжнародних

відносин ім. Б.Д. Гаврилишина

Західноукраїнський національний університет

ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЯКІСТЬ РОБОЧОЇ СИЛИ

Цифрові технології відкривають нові та унікальні можливості для покращення й розвитку життя людей. Станом на сьогодні цифрові технології є одним з найпотужніших чинників зростання та поширення економічної активності у глобальній економіці та впливу на розвиток людського і соціального капіталу. За останнє десятиліття спостерігаються значні досягнення в даній галузі, включаючи штучний інтелект, робототехніку, хмарні обчислення, аналітику даних та мобільний зв'язок. Протягом наступних десятиліть ці технології трансформують майже кожен галузь життя людини – від сільського господарства, медицини та виробництва до продажів, фінансів та транспорту – і докорінно змінять характер роботи.

«Мільйони робочих місць будуть ліквідовані, мільйони нових будуть створені за необхідністю, та набагато більше робочих місць буде радикально трансформовано», – доповідає Ерік Брінджольфссон, який керує Ініціативою цифрової економіки в Массачусетському технологічному інституті в Кембриджі [1].

Впровадження нових цифрових технологій та їх стрімкий розвиток уже давно породив питання про те, чи зможе все ж таки штучний інтелект повністю замінити людину у сфері праці. Сьогодні штучний інтелект уже активно витісняє

працівника у сфері праці, виконуючи ті функції, які раніше виконував працівник. Наділені штучним інтелектом роботи наразі виконують лише прості та переважно монотонні види робіт або надають уже готовий товар чи послугу. Прикладом можна навести простий пошук інформації та її обробка [3]. Згідно з даними, 70% підприємств будуть використовувати хоча б один вид технологій до 2030 року.

Розвиток цифрових технологій тісно взаємопов'язаний зі зміною процесів праці. Із перебігом часу в певних видах діяльності «жива праця» значно втратить свої позиції та буде цілком роботизованою. З будь-якого ракурсу така ситуація є негативною, адже відбудеться зниження зайнятості та скорочення працівників, чию роботу можливо автоматизувати. Але саме це спровокує зріст попиту та цінності креативної «живої праці». В даному виді праці штучний інтелект може лише певною мірою спрощувати діяльність, але не замінити її.

Слід зазначити, що унаслідок вмонтування цифрових технологій у процеси економіки, відбувається формування глобального економічного цифрового простору. Це формує попередні умови для створення та розвитку нового виду зайнятості – цифрового. Даний вид зайнятості включає використання цифрових технологій на всіх етапах трудового процесу та формування соціально-трудоких відносин між суб'єктами ринку праці за їхньою допомогою [2, с. 39].

Цифрова зайнятість відноситься до гнучких форм та має всі ознаки, притаманні останнім, зокрема: гнучкий графік роботи; нестандартне робоче місце – найчастіше дистанційне; відсутність довготривалих трудових контрактів; низький рівень соціальної захищеності працівників. Завдяки своєму інноваційному характеру і мобільності, цифрова смарт-зайнятість є конкурентною перевагою та чинником забезпечення економічного зростання та добробуту як окремої країни, так і глобальної економіки в цілому. Цифрова зайнятість стане цінним інструментом для зниження безробіття та забезпечення громадян зручнішими умовами праці. Це наочно покращить умови життя людей та допоможе спростити ведення бізнесу.

Зробити прогнози про вплив технологій наразі досить складно, адже технології рухаються вперед із неймовірною швидкістю, що певним чином є хорошим показником, але водночас ми маємо величезний розрив у їх розумінні та осмисленні. Прогрес цифрових технологій, ймовірно, змінить роботу створюючи як можливості, так і ризики для працівників.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Anthes E. The Shape of Work to Come. URL: <https://www.nature.com/news/the-shape-of-work-to-come-1.22839#/ref-link-1> (дата звернення 04.05.2022)
2. Азьмук Н. Сущность, особенности и функции цифрового рынка труда. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Економіка*. 2015. № 5 (170). С. 38–43
3. Азьмук Н. Штучний інтелект у процесі праці у цифровій економіці: нові виклики та можливості. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/161150/16-Azmuk.pdf?sequence=1> (дата звернення 04.05.2022)

4. Ключ до світового лідерства: Чому країни посилено розвивають штучний інтелект. URL: <https://ua.112.ua/golovni-novyni/kliuch-do-svitovoho-liderstva-chomu-krainy-posyleno-rozvyvaiut-shtuchnyi-intelekt-525688.html> (дата звернення 04.05.2022)
5. Радіонова-Водяницька В. Вплив цифрової економіки на ринок праці/ URL: <http://dSPACE.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/16697/1/Radionova-Vodyanitska-241-244.pdf> (дата звернення 04.05.2022)

УДК 338.2

Чорна Ю.Й.
*студентка групи МЕНМ-21
Навчально-науковий інститут міжнародних
відносин ім. Б.Д. Гаврилишина
Західноукраїнський національний університет*

МОЖЛИВОСТІ ТА ПЕРЕВАГИ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Початковою точкою цифрової діяльності є бізнес з “інтернет-з’єднанням” людей, які проживають у різних країнах світу. Таке онлайн-з’єднання допомагає легко та ефективно об’єднувати підприємства різних економік. На зміну індустріальної ери прийшла нова ера в якій компанії що не володіють передовими технологіями не зможуть ефективно функціонувати та отримувати прибутки. Уряди країн формулюють свої плани таким чином, щоб стати частиною цієї глобальної платформи. Ділитися, спілкуватися, розробляти стратегії або взаємодіяти з представником іншої країни є запорукою для побудови ефективної системи торгівельних відносин. [2]

Торгівля дійсно стала легкою та життєздатною. Інтернет дає змогу зберігати, обробляти та передавати за допомогою мережі будь-які типи інформації до багатьох місць по всьому світу. Цифрова економіка допомогла створити економічну революцію, про що свідчать безпрецедентні економічні показники та найтриваліший період безперервної економічної експансії в історії з 1991 по 2007 рік.[1]

Сьогодні найбільшими джерелами можливостей є співпраця та партнерство між країнами, як на рівні урядів, так і на рівні бізнес структур [2].

Цифрова економіка переміщує центр ваги інвестицій з основних засобів на інвестиції в людський капітал. Індивідуальна ініціатива, солідарність, співпраця та взаємна довіра на робочому місці є ключовими факторами успіху в інформаційному суспільстві. Сьогодні Інтернет справді став багатомільярдною індустрією, яка є життєво важливою для інфраструктури глобальної економіки. Він змінює спосіб життя людей, пропонуючи більший вибір товарів і цифрових послуг, часто за нижчими цінами, робить доступним покращений збір даних, за допомогою каналів і соціальних мереж.[1]

За допомогою мережі Інтернет компанії отримують багато інформації про своїх конкурентів і клієнтів. Наприклад, Google, Facebook, Whatsapp, Amazon зберігають величезну інформацію про кожного свого клієнта, яка допомагає їм дізнаватися про їхні купівельні звички, визначати цільову рекламну групу, уподобання, антипатії, обраховувати вартість реклами, розширювати позиції на ринку тощо. З іншого боку це також створює монополію на ринку, що не є добре для будь-якої економіки, такі монополії, як Google, домінують як пошукова система, Facebook як соціальна мережа та Amazon як електронна комерція. Це знищує конкуренцію [1].

Загалом цифрова економіка надає нові інструменти для ведення фізичного бізнесу без великих капіталовкладень через Інтернет. Фізичний маркетинг можна замінити онлайн-маркетингом, щоб залучити величезну кількість клієнтів, а також відповідну вікову групу, яка підходить для вашого продукту. Хмарні обчислення можна використовувати для просування цифрових послуг, оскільки з кожним роком їх запуск стає дешевшим. Продавці можуть розмістити онлайн-рекламу з мінімальною вартістю, яка може привертати більшу увагу [1].

Така система допомогла різним компаніям працювати краще, а з іншого боку допомогла економіці країн зростати, оскільки вона залучає інвестиції та допомагає розвивати здорові економічні відносини між країнами та бізнесом [1].

ЛІТЕРАТУРА:

5. Digital Economy. URL: <https://www.uniassignment.com/essay-samples/information-technology/digital-economy-the-societys-informational-economy-information-technology-essay.php> (accessed May 5, 2022)
6. What is digital economy? URL: <https://www.indianeconomy.net/splclassroom/what-is-digital-economy/> (accessed May 5, 2022)

Du Wei

Jiuquan Vocational and Technical College

PARTICIPATION OF CHINESE PERIPHERAL AGRICULTURAL REGIONS IN THE INTERNATIONAL FLOWS OF CAPITAL

With the implementation of China's development strategy centered on economic construction, China's economy continues to develop steadily. China has become the world's second largest economy today, but China is still a developing country, and its per capita economic development level is not high. In the process of development, China has always followed the economic development trend of world economic integration. With the influence of this trend, China's economic structure has also changed, which is clearly reflected in agriculture.

This paper mainly starts from the theoretical basis of world internationalization, analyzes the nature and types of China's surrounding areas, and constructs a theoretical

model of the core-peripheral relationship. Through the analysis of the development status of China's peripheral countries, and then analyze the peripheral situation of China's agriculture. Through the analysis of the industrial and agricultural pattern of China's territory and the political program implemented by China's national development, the internal and external factors to promote the internationalization of China's periphery are analyzed. Finally, China's development situation is taken as a strategic carrier to analyze the global challenges faced by China's agricultural development and the development strategies that should be implemented in order to promote the positive impact of agriculture on the economy. Through domestic direct investment, we will promote international capital flows and attract more excellent domestic and foreign funds into the development of China's agriculture.

By analyzing the impact of world economic integration on agriculture, analyzing the reasons of agricultural development strategy, improving the development direction of agricultural sector, adjusting agricultural investment and optimizing the agricultural trade environment. It is concluded that the trend of world economic integration promotes the sustainable development of Chinese agriculture, and the stable and good development of agriculture can effectively improve the level of Chinese economic development.

REFERENCE:

1. Yang Hua. Spatio-temporal pattern and influencing factors of high quality agricultural development in the Yellow River Basin[D]. Economics and Management Science. 2022
2. Mao Zhonggen. Accelerate the transformation of agricultural production mode to boost the process of agricultural modernization —— evaluation "Research on China's Agricultural Regional specialization Development"[J]. Economics and Management Science. 2020
3. Experience and Enlightenment of Ecological Governance in American Agricultural Areas [J]. Farmland construction management department went to the United States agricultural regional ecological management training group. Comprehensive Agricultural development in China. 2020(03)
4. Yang Jingyi, agricultural regional brand value evaluation research: Review and outlook [J]. Chinese Business Theory. 2018(09)

Jiang Hao

Marketing specialist of the company, Take Shandong Taishan Iron and Steel Group

RESEARCH ON THE MARKETING STRATEGY OF SOFT MAGNETIC PRODUCTS IN CHINA UNDER THE BACKGROUND OF COVID-19

As one of the key industries in China, soft ferrite materials maintain a sustained and high-speed development trend with an annual growth rate of about 15%. Although

the development prospect of soft magnetic ferrite material industry is optimistic, it is highly competitive. Under the new normal of economic globalization and internationalization of market competition and affected by the COVID-19, China's electromagnetic material industry is facing greater business risks and severe market challenges. How can enterprises choose marketing strategies that conform to market rules and are suitable for their own enterprises in the fierce and changeable market competition, It is particularly important to build the core competitiveness of enterprises in order to win the market and maintain the operating efficiency and sustainable development of enterprises. In particular, as the world's largest producer of magnetic materials, China's magnetic material industry, although it has the advantages of rich raw material resources, low-cost labor force and huge market demand at home and abroad, its products are very cheap compared with Japan, Europe and the United States, which are in the leading position. It is difficult to have strong competitiveness and voice in the market competition. Especially in the recent years when the COVID-19 has been raging, the macro market environment is changing rapidly and the market competition is becoming increasingly fierce in the new economic era. How to carry out marketing planning, create a new situation in enterprise marketing and improve the core competitiveness.

Shandong Taishan Iron and steel group lacks relevant marketing and service experience in soft ferrite products. Especially after the COVID-19 began, the marketing performance has been unsatisfactory. At present, it is urgent to formulate a set of marketing strategies suitable for the enterprise to solve the current marketing dilemma. Taking the soft ferrite products of Shandong Taishan Iron and Steel Group as an example, based on the summary of the marketing status, market challenges and opportunities of soft ferrite products of Shandong Taishan Iron and Steel Group, this paper makes an in-depth analysis of the macro and micro environment of the market of Shandong Taishan Iron and steel group by using SWOT analysis method and Porter five forces analysis method, In particular, the enterprise economic environment under the COVID-19 was analyzed to find out the problems and reasons existing in the current marketing of Shandong Taishan Iron and steel group; This paper uses STP theory to subdivide the market, select and locate the target market of Shandong Taishan Iron and Steel Group, optimizes the product strategy, price strategy, channel strategy and promotion strategy with the help of 4Ps theory, and gives the steps and guarantee for the implementation of the current marketing strategy of Shandong Taishan Iron and steel group. It plays a positive role in improving the internal problems of T company and improving its business performance and market competitiveness in the rapidly developing and highly competitive market environment. At the same time, it can also provide a reference experience for other similar domestic enterprises to quickly find a marketing strategy solution suitable for their own enterprises.

REFERENCE:

1. Weng Xingyuan Current situation and development trend of soft ferrite materials and devices industry in China [J] New material industry, 2017 (08): 23-28.
2. Li Yafeng Analysis on current situation and development prospect of magnetic material industry [J] New material industry, 2018 (07): 51-54.

3. Research on the market analysis report of China's magnetic material industry (simplified version) [J] Functional material information, 2017,14 (04): 52-57.

4. Duan Jiangtao Discussion on marketing strategy of enterprises in the era of big data [J] Financial circles, 2019 (9): 41.

5. Qi Fei Marketing strategy of small and medium-sized enterprises in China [J] SME management and technology, 2019 (9): 125-126

6. Wang Tongtian Analysis on the marketing strategy innovation of consumer vouchers under the COVID-19 [j] Northern Economic and trade, 2021 (07): 52-54.

7. Zhang Nanping Research on health insurance business marketing strategy of a life company under the background of COVID-19 [d] Jilin University, 2021 DOI:10.27162/d.cnki. gjlin. 2021.005473.

Yang Jiping

Jiuquan Vocational & technical college, Jiuquan China

THE MOTIVATION OF GLOBALIZATION OF CHINA'S EMERGING ENTERPRISES

In the past ten or more years, most of China's products were trade expansion, relying on low cost and low price to enter the market, and the brand competitiveness was weak. Now, it gradually begins to transform to capital and capacity output. On the one hand, it pays more and more attention to improving product added value and turning technology into its own core competitiveness; On the other hand, pay more attention to their own popularity, awareness and reputation. What are the reasons for these enterprises to step out of the country and move towards globalization.

The different growth modes of Chinese emerging corporations are completely different from the way that large corporations' capital output has occupied the market for a long time. Different corporations have walked out of the internationalization road with their own characteristics because of their different technical strength and supply chain system. Through the research on the internationalization motivation and mode of several Chinese corporations in DJI, Xiaomi and she. In, this topic attempts to explore a new path of internationalization suitable for emerging corporations, enrich the theoretical vision of corporation internationalization, and provide reference for the internationalization of China's emerging small and medium-sized private corporations.

What makes corporations to decide enter into foreign countries market, why so many China's emerging corporations eager to globalization, We have looked up many materials and essays try to explain it. The motivation of multinational companies(Investors),can be summarized as follows.

The pursuit of high profits. Maximize profits, the most fundamental decisive motivation for multinational companies overseas investment. The pursuit of high profits is a natural attribute of capital, economic behavior is any business purpose, multinational companies are no exception. Almost all of the corporations have this motivation to entering international market, and they really achieve the goals. The

overseas turnover of the top 100 Chinese multinationals reached 4.7 trillion yuan in 2016 .

Access to foreign production resources, including natural and labor resources. Many businesses where limited domestic resources, foreign investment to improve production efficiency, the pursuit of greater profits, and thus take advantage of the investment in the country's rich natural resources, such as oil, minerals and forestry, aquatic resources. For most of China's emerging corporations they have no more need for human or natural resources. But they are eager to the great supply chain of international market.

Get the advanced technology and management experience in the host country. This motivated investments are mainly concentrated in the developed countries and regions of the capital-and technology-intensive industries. Between the developed capitalist countries, foreign direct investment is increasing, an important reason why countries in order to obtain each other's advanced technology and management experience, collection of the latest intelligence on foreign technology development services for the national economic construction. A case in point is Xiaomi, a Chinese mobile phone manufacturer that has relied on a global supply chain to produce smartphones with high cost performance, high specs and quality experiences since its inception in 2011. After the success in the Chinese market, the company began to expand the international market, which is to make full use of international resources, improve the competitiveness of products, and finally earn profits in the international market.

Enhance the competitiveness of corporations. Through foreign investment, multinational companies established trade networks in the corporation. Because of the fierce domestic market competition, many corporations choose to expand the international market, seek development opportunities, and invest themselves in more fierce international competition, which helps to improve the overall strength of corporations. The advantages of science and technology, capital and talent are the basic conditions of international corporations, and the concentrated embodiment of competitive advantages.

The above motivations provide a good explanation of corporations' internationalization decisions, and also provide ideas for us to understand why some emerging corporations choose to develop internationally.

With the development of world economic integration, more and more Chinese corporations are integrated into the global industrial chain, which provides a driving force for the rapid development of China's economy. China's emerging corporations benefit from the development of globalization in terms of talents, technology and supply chain. In terms of products or services, it has unique advantages since its inception. After rapid domestic expansion, it hopes to enter a broader market and obtain more profits.

There are many factors that encourage these emerging corporations to enter the international market and seek international development. Despite the support of the global supply chain, these corporations can not be satisfied with their development in China. Driven by strong interests, they have more impulse to enter the global market. The fierce competition of domestic similar corporations has stimulated the motivation

to seek a breakthrough in the overseas market. Participating in global competition not only enables corporations to gain a foothold in a broader market, but also the advantages of technology and science and technology in the international market promote the continuous growth of corporations and obtain more extensive international cooperation dividends.

Partnership, establishment of joint ventures, establishment of overseas factories or direct investment and export are the entry modes adopted by Chinese emerging corporations in different international markets. Different entry modes depend on the evaluation of the market environment of different countries, and this evaluation includes at least many factors, such as social and cultural factors, economic and technological level, residents' consumption status, consumption value orientation and so on. corporations will carefully choose the entry mode and degree of different markets according to the evaluation results.

REFERENCES:

1. Dunning, John H. (1992) *Multinational corporations and the Global Economy*. Reading, Mass.: Addison-Wesley.
2. Hart, J. (2015). *Globalization and Multinational Corporations*. Research Gate. Retrieved 23 April 2020, from <https://www.researchgate.net/publication/280133867>
3. Hillebrand, R., and P.J. Welfens (1998). *Globalisierung der Wirtschaft*. In D. Cassel (ed.), *50 Jahre Soziale Marktwirtschaft*, Vol. 57. Stuttgart.
4. "The Motivation Of Multinational Companies Economics Essay." ukessays.com. 11 2018. UKEssays. 12 2021 <<https://www.ukessays.com/essays/economics/the-motivation-of-multinational-companies-economics-essay.php?vref=1>>.
5. David Richard, P.(2018), *Five entry mode strategies of International market*, Retrieved from AH4ME: <https://assignmenthelp4me.com/article-5-different-modes-of-entry-into-foreign-markets-201.html>
6. Buckley, P.J. & Casson, M.C., 1976. *The Future of the Multinational corporation*, London: Macmillan. Cho, D.-S., 1994. *A Dynamic Approach to International Competitiveness: The Case of Korea*. *Journal of Far Eastern Business*, 1.

Zhu Lihong

Jiuquan Vocational Technical College

THEORETICAL ANALYSIS OF THE FINANCIAL POLICY OF SMALL AND MICRO ENTERPRISES UNDER THE GLOBAL ECONOMIC CRISIS

Economic crisis refers to a crisis that occurs in the process of capitalist reproduction, which is often caused by a large number of overstocked products, sharp drop in production, and bankruptcy of enterprises. Its formation is mainly the influences of these factors: economic policy mistakes; a shortage of raw materials,

especially oil; natural disasters; the consequences of globalization; wrong financial policy. Therefore, we can see that the economic crisis is essentially a more serious breakdown of supply and demand.

In the development of society, with the gradual operation of division of labor, commodity production and every enterprise have become a link in the complex system of socialized mass production. It objectively serves the whole society, meets social needs and should be regulated by society. For factories, the sole purpose of their production, expansion or contraction of production, depends not on the relation between production and the needs of society, that is, the needs of socially developed men, but on profit and the ratio of this profit to the capital employed, that is, a certain level of profit. So if these relationships start to get out of whack and vicious bidding starts to work, then the economic crisis begins.

In 2021, in the latest Classification Standards for Small and medium-sized Enterprises, small and micro enterprises are divided into three types. This is the first time that small and micro enterprises have been proposed, and individual industrial and commercial businesses been included in the category of "enterprise" management, which is also the latest national definition of small, medium and micro enterprises. The specific classification standard is based on the employees, business income and total assets and other indicators as standards, and taking into account the characteristics of the industry on the basis of fine differentiation of enterprise types. The demarcation standards for various industries are as follows:

Table 1

Small Micro – enterprise standard

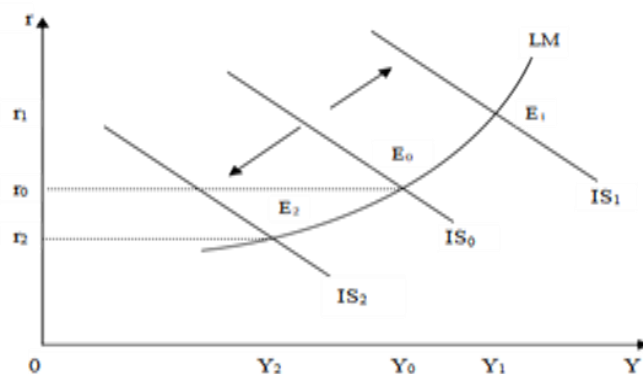
sector	revenue (unit: 10,000 yuan)			employees (unit : person)		
	medium	small	micro	medium	small	micro
agriculture, forestry, animal husbandry and fishery industry	0-20000	0-500	0			
industry	00-40000	00-2000	00	-1000	0-300	0
construction industry	00-80000	00-6000	00	general assets : 5000-80000	general assets : 300-5000	general assets : 300
wholesale trade	00-40000	000-5000	000	20-200	5-20	5
retail trade	0-20000	00-500	00	300-500	0-50	0
transport industry	00-30000	00-3000	00	-1000	0-300	0
storage	00-30000	00-1000	00	100-200	0-100	0
postal Services	00-30000	00-2000	00	300-1000	0-300	0
lodging industry	00-10000	00-2000	00	100-300	0-100	0
catering industry	00-10000	00-2000	00	100-300	0-100	0
transmission of information industry	00-100000	00-1000	00	100-2000	0-100	0

software and information technology services	10 00-10000	5 0-1000	5 0	100 -300	1 0-100	1 0
real estate development and management	10 00-100000	1 00-1000	1 00	general assets : 5000-10000	general assets : 2000-5000	general assets : 2000
property management	10 00-5000	5 00-1000	5 00	300 -1000	1 00-300	1 00
leasing and business services				100 -300	1 0-100	1 0
industry of other unlisted				100 -300	1 0-100	1 0

Fiscal policy refers to the choice of government fiscal expenditure, tax revenue and debt level, or the decision made on government fiscal revenue and expenditure level, in order to promote the improvement of employment level, reduce economic fluctuation, prevent inflation and achieve stable growth. In other words, financial policy refers to the government's policy of changing taxes and spending in order to affect aggregate demand and thus affect employment and national income. Variable taxation means changing the rate and structure of tax rates. Changing government expenditure refers to changing government expenditure on goods and services and transfer payments. It is one of the main policies of state intervention in the economy.

Under the global economic crisis, stock prices fell, the purchasing power of foreign exchange reserves shrank, imports and exports declined, small and micro enterprises went bankrupt, unemployment rose, prices rose, and inflation emerged. From the perspective of macroeconomics, IS-LM model IS used to analyze that "proactive fiscal policy" should be implemented under the influence of the global economic crisis.

When the IS or LM curve moves, equilibrium income (Y_0 , Y_1 , Y_2 in the figure below) and equilibrium interest rate (R_0 , R_1 , R_2 in the figure below) will change.

Fiscal policy IS designed to drive economic growth and increase national income (e.g., from Y_0 to Y_1) by pushing the IS or LM curve to the right. The relationship between the shape of is-LM curve and fiscal policy IS shown as follows:

The positive fiscal policy increases the spontaneous expenditure, which leads to the increase of aggregate demand and equilibrium income through the multiplier effect, thus pushing the IS curve to the right. The flatter the LM curve, the more effective the

fiscal policy; Influenced by "crowding out effect", the relationship between the shape of IS curve and the effectiveness of fiscal policy IS uncertain.

In view of the development of small and micro enterprises facing production and operation difficulties, rising costs, financing difficulties and heavy taxes and other prominent problems, in the face of economic downward pressure on the real economy, how about small and micro enterprises? From the point of view of national financial policy to analyze: mainly including the following policies: first, the financial supplement, the financial arrangement of micro-enterprise support fund budget every year, all the small and micro-enterprises in encouraged industries founded by the key crowd, can enjoy the start-up subsidy within the specified amount. "Individual entrepreneurship, government subsidies", such as previously thought, unheard of good things, instantly resolved the entrepreneurial wait-and-see, capital shortage and other obstacles, micro enterprises mushroomed and grew vigorously. Second, lower taxes and fees. What small and micro enterprises look forward to most in the growth process is to pay less cost. Tax relief is the first. Micro enterprises can not only enjoy all the favorable policies issued by The State Council to reduce the burden on enterprises, but also the local welfare "icing on the cake". For example, small and micro enterprises will be given financial rewards within two years for the retained portion of local taxes they turn over. Third, financial loans. Small and micro enterprises to grow, "appetite" will also increase. Lack of capital is the "growing pains" that most small and micro enterprises face. In order to effectively alleviate financing difficulties and high financing costs and "stimulate" the development of enterprises, small and micro enterprises can apply for the entrepreneurship support loan policy without mortgage guarantee, and can enjoy the benchmark interest rate loan of no more than a certain amount.

REFERENCE :

1. [US] Joseph. The role of government in market Economy [M]: China Materials,2018.
2. Samuelson Economics: 16th edition [M]: Huaxia,2012.
3. Qin, Fiscal and Tax Policies promoting the Development of Small and medium-sized Enterprises in China [J]. Finance and Accounting Research, 2019(1)
4. Liu Hong, Reflections on financial support for economic construction under the New Situation [M]. Finance and Development,2018(5):12.

Wei Linhai

PHD students, Senior Engineer, Chairman of Fujian Mind Information Technology Co., Ltd., China, Western Ukraine State University

INTERNATIONAL TRADE OF PRC AND ITS PLACE IN ENVIRONMENTAL SUSTAINABILITY

Trade and environment promote each other and oppose each other. The sustainable development of trade and environment is related to the sustainable

development of a region, a country and even the global economy. As a major trading country, China has made remarkable achievements in trade growth in recent years under the promotion of deepening the opening-up trade policy, However, behind the continuous expansion of trade scale, what impact has it had on China's environmental sustainable development, what role does it play, and how can China promote environmental sustainable development while ensuring the growth of international trade? Aiming at these problems, this paper takes the statistical yearbook of China and the statistical annual report of the Ministry of ecology and environment prepared by the Chinese government every year, as well as the relevant documents in Baidu academic papers and CNKI database as the data sources, and studies the data changes affecting the sustainable development of international trade and environment by analyzing the data of China's international trade scale and trade form structure, This paper attempts to find out the key factors of China's international trade on the change of environmental sustainable development, so as to infer China's international trade and its position in environmental sustainable development. It is hoped that through the comprehensive analysis and elaboration of the data, the critical point of sustainable and balanced development of international trade and environment can be found, so as to put forward valuable suggestions for sustainable economic development.

Trade development and environmental sustainability are two important aspects of social survival and economic development. They are closely linked. The rapid growth of trade can promote the development of environmental protection to a certain extent. Strengthening environmental protection will encourage businessmen to choose to produce and sell more products conducive to environmental protection and increase trade opportunities for more environmental protection products; Under certain conditions, trade and environment will also be contradictory. Environmental protection puts forward new standards and requirements for trade development. Environmental laws and regulations restrict or even prohibit the international trade of many products. Foreign trade not based on sustainable development will have a great negative impact on the local ecological environment. With the increasingly prominent problem of ecological environment pollution and the rise of eco centrism, As well as the continuous improvement of the international community's understanding of ecological civilization, a "ecological" thought began to emerge in various industries and fields. This thought attempts to examine all activities of economic and social development from the perspective of ecology. The core issue is to realize the harmonious and sustainable development of economy and society, population, resources and ecological environment. Since the concept of "sustainable development" was clearly put forward by the World Commission on environment and development in 1987, China has been moving towards the "ecological" level. For example, the "win by quality strategy", "market diversification strategy" and "Prospering trade through science and technology" strategies in the 1990s are directly or indirectly driven by the reduction of resources, the minimization of ecological and environmental damage and the steady state of economic development.

REFERENCES:

1. Editorial Department of this journal. "2020China Ecological and Environmental Status Bulletin is released." China Energy 7 (2021).

2. General Administration of Customs. China Foreign Trade Import and Export Annual Report China Customs Press, 2021.

Liu Ronglai

Director, University in Guangxi, China

THE ESSENCE OF THE MANAGEMENT ACTIVITIES

Many issues in the research of management science relate to the essence of management activities. Because the variety of management activities vary. From the general aspect, there are national administration, enterprises and institutions management, social affairs management and economic activities management and so on. From the perspective of the industries involved in the management of agricultural management, industrial management, commercial management, financial and insurance management, school education management and military management and so on. Therefore, it is of great significance for the research of management science to truly understand the essence of management activities in theory.

Management and its basic tasks to correctly understand the essence of management activities, we must first find out what is management and what the basic tasks of management are, and so on. Different scholars will have a completely different understanding of this. According to the principle of formal logic, the concept is a form of thinking that reflects the essential attributes or unique attributes of things. Therefore, to correctly understand the essence of management, we must start from the concept of management. Different understandings of management concepts will inevitably lead to different understandings of management functions and tasks. In the history of the development of management science, different management scientists have made different expressions of management concepts. For example, the management decision-making school emphasizes that "management is decision-making", Simon. In the management practice, many people have such a consensus that "management is the service". People who engage in management research think that management is a science, while people who engage in management practice more think that management is an art. This situation fully illustrates the complexity of management activities. The more authoritative expression of management is the representative of the classical school of organizational theory, the French management scientist Fayol, he said that "management is planning, organization, command, coordination and control," [1] and the American professor of business management Henry Henry. Hathke argued that "management is about coordinating all resources by planning, organizing, leading, and controlling the processes to achieve set goals." [2] actually looks from the basic elements of management, although these two expressions have made a relatively complete expression of the function of management, but they do not reflect the basic elements of management.

From the perspective of the basic elements of the management of any management activities without four aspects of basic elements 1 management subject-

namely, who management object-namely including people, money, material, time, time, space and information, 3 management means and functions-what function and how to play management methods, including administrative methods, legal methods, economic methods and education methods of basic management methods for prediction, decision, planning, organization, command, coordination, incentive and control and so on 4 management objectives-towards What direction and what goal. These four essential elements are indispensable, especially the management objectives without clear management objectives, there cannot be an orderly management organization and thus the management objectives cannot have management efficiency. So from the basic elements of management we tend to do the definition of management is the so-called management is managers in order to achieve the predetermined management objectives using administrative, legal, economic and education management means and methods of including people, money, material, time, space and information management object for decision-making, planning, organization, coordination and control and a series of activities. This definition includes all the basic elements of management, namely, management, management objects, management means, and management objectives.

Correct understanding of the connotation of management is helpful to correctly understand the basic tasks of management activities. First of all, it is not difficult to understand that primitive societies need no management when people hunt single-handedly. Later, with the emergence of collective labor, people gradually appeared in management in order to conduct mutual communication and coordination. As Marx said, a single violinist conducts himself and a band needs a conductor to coordinate your actions. Obviously, the role of management here is first the reasonable allocation of labor resources. This basic task of management activities can be seen clearly in the 1960s and 1960s and 1970s. At that time, agricultural land and other students All production materials belong to collective agricultural production activities organized by production teams. Before the beginning of each labor, the labor hours should be sent by the production captain to arrange work or work for each member. Only by sending workers can the combination with the means of production begin the labor to create wealth. At that time, the assignment was actually the basic task of a production team leader as a manager. It is not difficult to conclude that the basic task of management activities is to realize the reasonable allocation of resources.

Of course, we will never deny that management activities have two attributes. Marx, the revolutionary mentor, once brilliantly discussed the two attributes of management activities. Starting from the reality of capitalist management, he analyzed the two alities of capitalist production process, namely, "on the one hand, the social labor process of manufacturing products, on the other hand, the process of value-added value." This is actually the "labor process" and the "exploitation process" under the capitalist social system, which are two completely different processes. Marx pointed out that "all the places where the direct production process has the form of social union process rather than the isolated labor of independent producers will inevitably produce supervised and directed labor. But it has a duality." [1] this duality means that management activities on the one hand have the natural attributes related to the reasonable organization of social productivity function on the other hand also have the

social attributes related to the adjustment and maintenance of social production relations.

The natural attribute of management is that management should deal with the relationship between man and nature and organize a reasonable social productivity, so it is also called the productivity attribute of management. This nature of management is the requirements of all common labor is to adapt to the development of social productive forces and social division of labor is the requirements of the social cooperation process itself. So the management activities of all society have common natural attributes. As Marx said, " No matter how the social form of production is, workers and the means of production are always the factors of production. But they are only productive factors when they are separated from each other. They must be combined for all the production is required." [2] and the power that combines them is nothing else than management. Management for all living beings The combination of production factors most centrally reflects the productivity attribute of management. About this Marx further clarified that " all larger direct social labor or common labor are more or less need to command to coordinate individual activities and perform the production of the overall movement of – is different from the movement of the overall independent organs of – produced by the various general functions of a separate playlist is his own command a band needs a conductor." [3] added, " The connection and unity of the labor process in which many individuals cooperate is necessarily manifested in the will of a conductor in all functions unrelated to local labor and the entire activities of the workshop, just as if a band should have a conductor. This is a kind of productive labor that is a must of work in every combined mode of production." [4]. Marx's judgment here clearly shows the necessity of four points 1 management, is determined by the socialized mass production of 2 management purpose or task first is to coordinate the interrelated and unified production process 3 management is a kind of production labor, is essential to any production process. 4 Management has two alities, but first is its productivity attributes, second is its production relations attributes.

REFERENCE:

1. Fayol, Industrial Management and General Management, China Social Sciences Press, 1982 November edition
2. Industrial Management and Organization, China Social Sciences Press, February 1985
3. The Complete Works of Marx and Engels, Volume 23,25
4. Marx: Das Kapital, Vol. 3
5. [Japan]: On Modern Management, Xinhua Publishing House, November 1984, page 1, p. 152
6. Department of Economics and Management, Wuhan University, Fundamentals of Modern Management, Knowledge Press, April 1983 1 Edition
7. Sun Guozheng. Reverse selection and moral hazard in project management. Journal of Anhui University (Philosophy and Social Sciences edition). 2000,24(3):74~76

8. Zheng Jingli, Si Youwei, Xiong Zhengfang. Review on the current status of enterprise knowledge management measurement in China in the past three years. *Journal of Chongqing University (Natural Science Edition)*. 2004,27(8):151~155
9. Chen Yantai, Chen Guohong, Li Meijuan. Classification and research progress of comprehensive evaluation methods. *Journal of Management Science*. 2004,7(2):69~79
10. Wu Chao. Research progress of enterprise informatization Evaluation. *Science and technology intelligence development and economy*. 2007,17(27):100~105

WuQi

Teacher, Jiuquan, China

NATURE OF ECONOMIC INEQUALITY AS AN IMPERATIVE FOR THE FORMATION OF SOCIAL STRATIFICATION OF THE POPULATION

When it comes to economic inequality, you can think of reasons at all levels. For example, there are personal reasons for inequality of income and wealth due to differences in ability. There may also be social factors, such as unequal distribution of resources. There's even a bit of luck. Some people just have a lot of luck. How did this economic inequality happen? Actually the greater the capacity to accumulate differences, the greater the inequality.

First, on the whole scale of human evolution, how did economic inequality arise in human society? Actually it stems from our ability to accumulate differences. People aren't exactly the same. There are always some differences. For example, a young man living in a primitive society, his hunting ability is particularly strong, can hit more prey. And that difference, of course, leads to a much bigger difference. For example, if you hit more prey, you will eat more than others and become stronger than others. It is also likely to attract more women, giving them more opportunities to leave their offspring behind. If he were to lead the tribe, the overall strength of the tribe could be greatly enhanced. Even today, each of us, has an advantage in some way, and that's the difference with others, the greater the difference, the greater the advantage, the more opportunities you have.

So when did the ability to accumulate differences start to emerge? One of the key nodes was the domestication of food and the emergence of agrarian societies. Specifically, there are two critical factors.

The first key factor is the change in mode of production. People went from gathering-hunting mode of production to farming or herding. This largely provides a stable source of food and allows people to live in a fixed place without having to migrate, thus meeting the most basic conditions for accumulating resources. With surplus grain, you can store it at home. With a fixed field, you can ensure that in the future there will be a continuous flow of food production from the field. The second key factor is a change in the pattern of wealth transfer. For farmers and herdsmen with stable output, the transfer pattern of wealth is vertical transfer between relatives, that

is, the wealth of the previous generation, directly inherited by the next generation of relatives. Rather than being transgenerational, like hunter-gatherer groups.

It can be said that it is precisely because of the subdivision and improvement of social functions, with the transformation of the mode of production, the vertical transfer of wealth, these two key elements, human private resources, wealth began to gradually accumulate down, before you start to accumulate differences. On this scale, it is the first node of economic inequality in the development of human history.

Those who are more capable of acquiring and accumulating resources naturally rise to the top of society. This, in turn, will further strengthen their ability and means to accumulate resources. This was a widespread winner-take-all situation in the early countries. In the evolution of human society, the establishment of the state is the second node of economic inequality. And as we move into the modern world, urbanisation, commercialisation, innovation in the financial sector and the globalisation of trade have, to a large extent, made it possible for people with a lot of capital to be rewarded more handsomely. In addition, there is a relatively comprehensive set of laws and institution to protect personal property. It has also led to a rise in wealth and income inequality in our modern society.

As people move into the modern world, they become more resourceful, more able to accumulate differences, and, of course, more economically unequal at the structural level of society.

REFERENCES:

1. Castello, Amparo and Domenech, Rafael. Human Capital Inequality and Economic Growth: Some New Evidence. "Economic Journal, 112(478), 2002, C187- 200.
2. Chen, Been-Lon and Guo, Jang- Ting. Is Income Inequality Really Not Harmful for Economic Growth? Working paper, 2003.

Wang Yongshun

College Teaching Assistant; Jiuquan, Gansu Province, China

THE BELT AND ROAD INITIATIVE TOWARDS A COMMUNITY WITH A SHARED FUTURE FOR MANKIND

The core values of the theory of a community of human destiny advocated by China are road innovation, theoretical innovation and institutional innovation to break through the dilemma of human development, and the purpose of the "Belt and Road" initiative is to establish a community with a shared future for mankind.

In this world, the degree of interconnection and interdependence of all countries has been unprecedentedly deepened, and human beings live in the same global village, living in the same time and space where history and reality meet, and have increasingly become a community of destiny in which you have me and I have you. Obviously, the "Belt and Road" initiative adheres to the concept of peaceful cooperation, openness

and inclusiveness, mutual learning and mutual learning, mutual benefit and win-win results, promotes pragmatic cooperation in all directions, and builds a community of interests, a community of destiny and a community of responsibility with political mutual trust, economic integration and cultural inclusion. The community of interests refers more to the field of trade and investment, emphasizing the transformation of economic complementarity into mutual assistance for development, continuously expanding the intersection of interests, and achieving common development, mutual benefit and coexistence, mutual benefit and win-win results.

The community of destiny mainly emphasizes the development and integration of all countries, infrastructure interconnection is the basic condition for integrated development, industrial interconnection and complementarity is the main content of integrated development, emphasizing that through deepening pragmatic cooperation in various fields, integration in openness, development in integration, tighten the bond of economic ties, seize the opportunity of innovative development, grasp their own development destiny, promote in-depth cooperation in the upper, middle and lower reaches of the whole industrial chain, and form an industrial network with complementary advantages and economic system. The Community of Responsibility mainly emphasizes the area of security, and believes that all parties should shoulder their due responsibilities, promote security dialogue and consultation, and explore the establishment of a framework for regional security cooperation in Asia. The three communities form a corresponding relationship with the "five links" of the "Belt and Road", and the core of which lies in jointly building a mutually beneficial and win-win regional cooperation framework.

It is not difficult to see that the community with a shared future for mankind is not only the ideal vision and construction goal of the "Belt and Road", but also a strategic judgment and strategic choice of China's world future and China's road. The "Community of Shared Future for Mankind" determines that at present and in the future, China will hold high the banner of peace, development, cooperation and win-win results, take a path of mutual benefit and win-win results with other countries, and unswervingly commit itself to safeguarding world peace and promoting common development.

Obviously, in terms of the size and influence of China's economy, the "Belt and Road" initiative will inevitably re-outline the world's political and economic map, not only the countries along the route will usher in a new order, but the entire international system and international order will undergo major and profound changes, which is probably beyond doubt.

REFERENCES:

1. XI JINPING. (2019) The Belt and Road Initiative. foreign languages press, BeiJing.
2. Wang Tong.(2019)The world and China - building a community with a shared future for mankind. Central Party School Press(CHINA), BeiJing.
3. Parag Khanna. (2020) Super map Global supply chain, super city and the rise of new commercial civilization. CITIC Publishing House Press, BeiJing.

4. China Foreign Languages Publishing and Distribution Bureau, China Translation Research Institute, China Translators Association. (2017) *Keywords in China: "One Belt, One Road"*. New World Press, Beijing.

Demin Zhong

Xinyu University, Xinyu 338000, China

*Doctoral Student, International Economic Relations Major,
International Economics Department, West Ukrainian National University*

Zvarych Iryna

*Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of International Economics
Department*

West Ukrainian National University

ANALYSIS ON THE BUSINESS MODEL OF WASTE MARKET-ORIENTED OPERATION AND MANAGEMENT IN CHINA'S JX REGION BASED ON THE PERSPECTIVE OF CIRCULAR ECONOMY

Starting from the concept of green development, the commercial market-oriented operation mode of waste classification treatment urgently needs to be studied. Based on this, the article analyzes the waste management, business operation mode and the construction of market-oriented mechanism of recycling in China's JX region for analysis and discussion. Inductively analyzes the current situation and current situation of waste management, business operation mode, and recycling market-oriented mechanism in China's JX region. At the same time, it compares and studies the advantages and disadvantages of relatively mature foreign waste classification market-oriented business models and their impact on China's JX region. The reference significance of waste management, business operation model and the construction of market-oriented mechanism for recycling. Finally, according to the research results, we put forward corresponding suggestions and measures. The research of this paper will provide reference and reference for the waste management, business operation mode and recycling market operation mode in China's JX region.

American scholar Kenneth Bolding put forward the concept of "circular economy" in the 1960s. Bolding advocated the establishment of a circular economy that would neither deplete resources nor cause environmental pollution and ecological damage. Circular economy to replace the single-program economy of the past. The circular economy proposed by him is an economic model that operates in accordance with the natural ecological material circulation. It requires following the laws of ecology, rationally utilizing natural resources and environmental capacity, and developing the economy on the basis of continuous recycling of materials, so that the economic system can be harmoniously used. It is incorporated into the material circulation process of the natural ecosystem to realize the ecologicalization of economic activities. In actual operation, the circular economy follows the "3R" principle, that is, the principle of reduction, reuse, and recycling. Among them, the principle of recycling requires that

the produced products can be turned into usable resources instead of irrecoverable garbage after completing their functions. Circular economy advocates an economic development model that is in harmony with the environment. It adopts a whole-process treatment model to achieve the purpose of reducing the amount of substances entering the production process and reusing certain items and wastes in different ways. From "waste removal" to "purification of waste" to "use of waste", all substances and energy can be reasonably and lastingly utilized in this sustainable cycle, so as to achieve the smallest possible resource consumption and environmental cost, to obtain the greatest possible economic, environmental and social benefits. Generally, circular economy is divided into "broad circular economy" and "narrow circular economy". Among them, the "narrow sense of circular economy" believes that circular economy is to develop the economy through the recycling of waste, that is, to use various waste materials generated in the process of social production and consumption for recycling, utilization, recycling, reuse, and even continuous circulation. process. "Narrow Circular Economy" highlights the recycling of waste and waste materials. Garbage is a very important type of waste, and countries around the world are discussing the recycling of garbage, especially the comprehensive utilization of domestic garbage. China's environmental protection theorists have also been exploring the development model of domestic waste management and recycling in line with national conditions. This article only takes the development of waste management and recycling and disposal industry in China's JX region as an example to analyze and discuss.

The way waste is classified and recycled has a profound impact on the utilization rate of various types of waste. Those treatment methods that do not undergo strict screening of waste classification and recycling, such as landfill and waste incineration, are still the main methods of waste and garbage disposal in China's JX region. This not only has a negative impact on the environment, but also leads to inefficiencies in the reuse of recyclable resources.

Efficient waste utilization is the core idea of the circular economy model, and it is also an ideal focus for maintaining rapid economic growth in China's JX region. At present, China's economic development has entered a new stage of strategic adjustment. Due to different economic development and environmental conditions, there is no generally applicable optimal business model for the development of the waste recycling industry. This often requires China's JX region to develop On the basis of being consistent with the Chinese central government, the Chinese JX region will make the corresponding model selection according to the local actual situation, in order to facilitate the development of the local waste management and recycling industry. However, building the benefits of waste management business behavior is a comprehensive manifestation of waste recycling, and the various engineering techniques and management measures adopted in the process of recycling waste are the process of recovering a large amount of valuable substances from waste. An effective way to achieve the unification of economic, environmental and social benefits. Promoting the vigorous development of the waste recycling industry in China's JX region is of particular significance to the construction of ecological civilization and sustainable economic development.

REFERENCES

1. Herman E. Daly. *Cherish the Earth - Economics, Ecology, Ethics* [M]. Beijing: Commercial Press, 2001.
2. Hasan A Rasem, Solo-Gabriele Helena, Townsend Timothy, 2011: "Online sorting of recovered wood waste by automated XRF-technology: part II. Sorting efficiencies" [J]. *Waste Management* 2011, Vol.31(4), pp.695-704
3. Reznikova, N., Zvarych, R., Zvarych, I., & Shnyrkov, O. (2019). Global circular e-chain in overcoming the global waste. *Procedia Environmental Science, Engineering and Management*, 6(4), 641-647. Retrieved from http://www.procedia-ensem.eu/pdf/issues/2019/no4/72_Reznikova_19.pdf
4. Krysovaty, A., Moki, A., Zvarych, R., & Zvarych, I.(2018). *Alterglobalization via the inclusive circular economy paradigm. / Economic Annals-XXI* (2018), 174(11-12), 4-9
5. Krysovaty, A., Zvarych, I., & Zvarych, R. (2018). Circular economy in the context of alterglobalization. *Journal of International Studies*, 11(4), 185-200.
doi: <https://doi.org/10.14254/2071-8330.2018/11-4/13>
6. Krysovaty, A., Zvarych, I., Zvarych, R., & Zhyvko, M. An. (2018). Preconditions for tax environment of alterglobal development. *Comparative Economic Research*, 21(4), 139-154. doi: <https://doi.org/10.2478/cer-2018-0031>
7. Citation information: Matviychuk-Soskina, N., Krysovaty, A., Zvarych, I., Zvarych, R., & Ivashchuk, I.(2019). «Sea star wasting syndrome» or alterglobalization, inclusiveness and circular economy: priorities of the plan «B» for the planet. *Economic Annals-XXI*, 179(9-10), 4-21.
doi: <https://doi.org/10.21003/ea.V179-01>
8. Xu Kaihua, Zhang Yuping, Zhao Xiaoting, Cheng Qingming, Ouyang Mingzhi, *Recycling O2O platforms to open a new model of "Internet + classified recycling"* [J] *Renewable Resources and Circular Economy*, 2015,8(10):25-28.
9. On behalf of Jiangyan. *Research on the Status Quo of Hazardous Waste Management in China* [J]. *Environmental Science*, 2006 (8): 47-50.
10. Wen Xuefeng. *Status quo of industrialization of hazardous waste utilization and disposal in my country* [J]. *New Materials Industry*, 2007 (5): 25-30.

Shangkan Zhou

Doctoral Student, International Economics Department.

West Ukrainian National University

Zvarych Iryna

Doctor of Economic Sciences, Professor,

Head of International Economics Department.

West Ukrainian National University

MODERN BUSINESS MODEL OF RESPONSIBLE CONSUMPTION IN CHINA

With the development of economy and the increase of income, more and more Chinese people begin to have a demand for pets. Pet-traders have also found this market

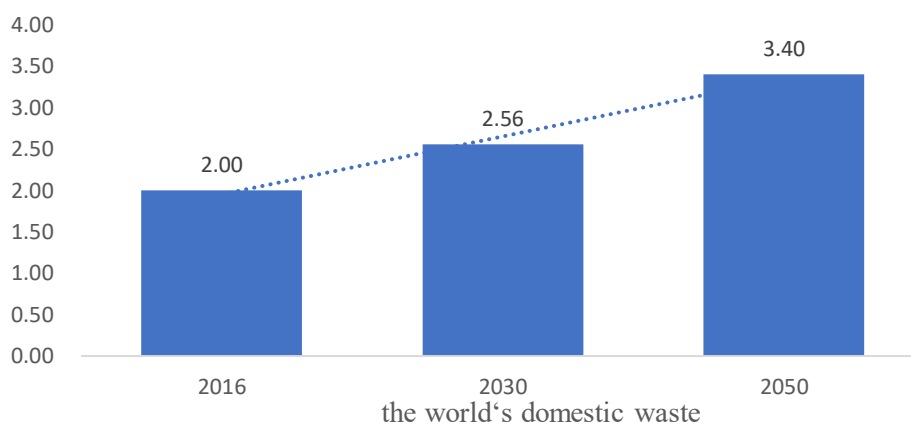

demand, and continue to supply pets with pure blood, good-looking and gentle personality. However, in this process, there is abuse and abandonment of pets.

In pursuit of commercial interests, some pet-traders will keep pets with pure blood and good-looking appearance as "seeds", and force them to have offspring all the time. This compulsion completely violates the natural laws of animals, and causes irreversible damage to the physiology and psychology of animals. Furthermore, baby pets are also selected manually, these with unwelcome character or appearance will be executed or abandoned.

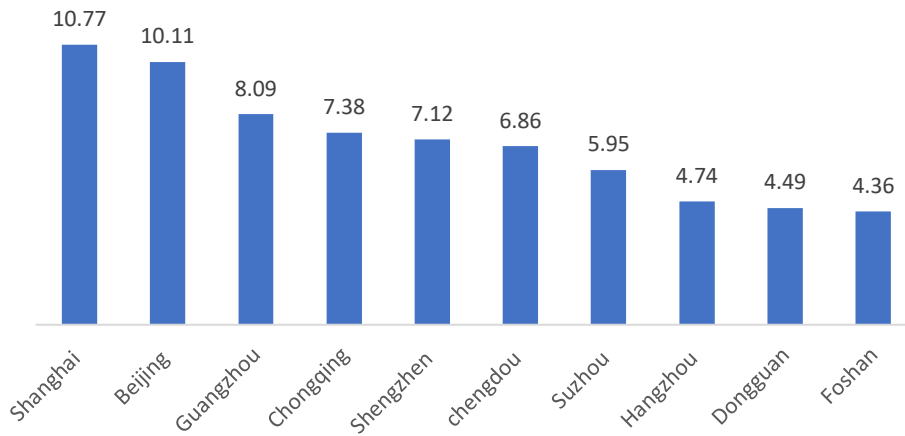
Gradually, some animal conservationists discovered these problems. While rescuing animals, they are also promoting responsible consumption to potential buyers. At my region, people began to realize the plight of these pets. Now, people are willing to pay higher prices to buy pets which been treated humanely. Some pet traders will provide information about their parents, birth environment and other fetuses of their compatriots to the buyer while selling pets. Such an environment has contributed to the responsible consumption of pets.

In the movement of rapid urbanization, population growth and economic development, the global domestic waste will exceed 3.4 billion tons, the fastest-growing regions will be will be sub Saharan Africa and South Asia, These two regions domestic waste will increase by 100% and 200% respectively, or roughly 44% of total the world's waste.

Fig1. By the year 2050, the global domestic waste

In China, more than 235 million tons of waste are produced in large and medium-sized cities, first-tier cities account for 15%. Among the 196 large and medium-sized cities in China, Shanghai and Beijing in the top 2 with a scale of more than 10 million tons, The output of waste is 10.768 million tons and 10.012 million tons respectively. Guangzhou, Chongqing and Shenzhen ranked third to fifth, with output of 8.088 million tons, 7.381 million tons and 7.124 million tons respectively.

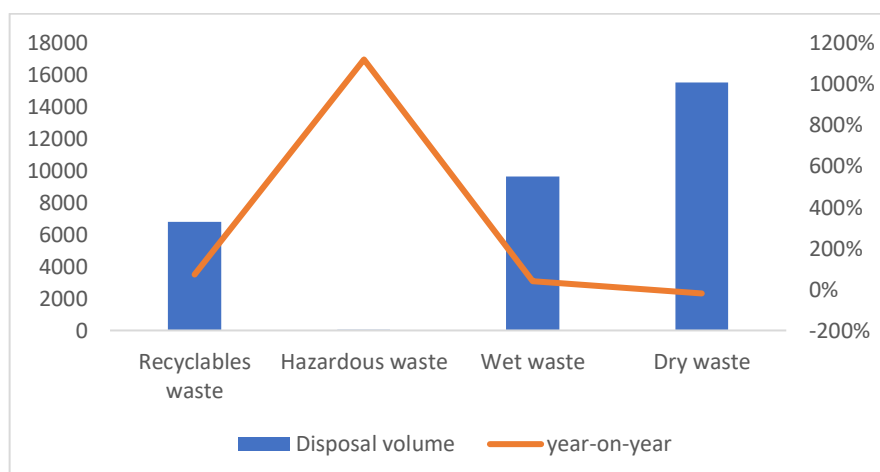
Fig.2. The total amount of municipal waste produced by the top 10 cities in China

The total amount of municipal waste produced by the top 10 cities is 69.871 million tons, 29.7% of the total cities in China. First-tier cities account for 15%.

In China, waste classification is strictly implemented in large and medium-sized cities, the advantages of waste classification have occurred. By the end of 2020, 46 cities in China, including provincial cities and provincial capitals, will implement compulsory waste classification. In 2019, Shanghai was the first to implement waste classification in China, followed by Beijing, Guangzhou, Zhejiang and other provinces in 2020. In the past year, waste classification has been steadily implemented.

Waste classification is divided into three links: First, waste is divided into four categories nationwide. They are divided into wet garbage, dry garbage, hazardous garbage and recyclable garbage. Other standards are adjusted to local conditions. Second, environmental sanitation links, including three links: collection and transportation, transit and transportation treatment. Third, waste disposal links, including incineration, landfill, composting and recycling.

As of December 2020, the coverage rate of domestic waste classification communities in the first 46 key cities in China has reached 86.6%, the average recycling rate of waste is 30.4%, and the treatment capacity of kitchen waste has increased from 34700 tons / day in 2019 to 62800 tons / day. Remarkable achievements have been made in waste classification.

Fig. 3. Waste classification.

Shanghai is the first to carry out waste classification in China. In 2020, taking June as an example, compared with the same period in 2019, the recovery of recyclables is 6813.7 tons / day (an increase of 71.1%); The output of hazardous waste was 3.3 tons / day (an increase of 1120%); The output of wet waste was 9632.1 tons / day (an increase of 38.5%); The disposal volume of dry waste was 15518.2 tons / day (down 19.8%), and the effectiveness of waste classification was significantly improved.

Секція 2

Формування ефективної моделі управління підприємствами.

КЛІМАТИЧНІ ІННОВАЦІЇ ЯК КОМПОНЕНТ ЕНЕРГЕТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВ

Підготовка до загроз і наслідків зміни клімату у результаті збільшення викидів CO₂ є на порядку денному у сфері енергетичної безпеки. Кліматичним викликом є необхідність забезпечити стійкість економіки до зміни клімату шляхом переходу до впровадження заходів у систему енергетичного менеджменту підприємств, що забезпечують кліматичну нейтральність, попередження, адаптацію і пом'якшення зміни клімату.

Згідно з аналітичних звітів Міжнародного енергетичного агентства енергоефективність (40%) та відновлювальні джерела енергії (30%) відіграватимуть найважливішу роль у запобіганні підвищення глобальної температури більш ніж на 2°C і скорочення викидів CO₂ у період до 2050 року [1]. Розвиток відновлюваної енергетики і розбудова ринку енергосервісу розглядаються як чинники, що сприятимуть переходу до кліматично-нейтрального розвитку енергетичної сфери [2-4]. Однак на даний час на відновлювальні джерела енергії припадає не більше 25 % світових генеруючих потужностей, при цьому 16 % складає гідроенергетика та близько 5% – сонячні і вітрові електростанції. Уразливість гідроенергетики полягає у зміні рівня річкової води і температури через глобальне потепління [5, 27-29].

Одним із способів зменшення антропогенного впливу на навколишнє середовище і попередження змін клімату є перехід до впровадження інновацій в енергетиці шляхом інтеграції кліматичних інновацій у систему енергетичного менеджменту підприємств. Серед інструментів переходу до кліматично-нейтрального розвитку енергетики розглядається формування системи екологічного оподаткування (податок на використання енергоресурсів, транспорту, забруднення навколишнього середовища), зокрема через встановлення і зміни ставок різних видів екологічних податків [6, 120].

Крім того, серед трендів формування екологічної культури і кліматичної нейтральності підприємств є перехід до засад циркулярної економіки. На відміну від лінійної моделі «сировина-продукт-сміття», циркулярна економіка є регенеруючою за задумом і має на меті поступово зменшити ефект зростання від споживання обмежених ресурсів. Відповідно до цього, циркулярний підхід передбачає системні зміни всіх і всього: підприємств, урядів та приватних осіб, міст, продуктів та робочих місць [7, 83]. Серед кліматичних інновацій виокремлюємо зворотну логістику як вузький напрям у системі управління відходами. Зворотна логістика передбачає послідовність дій, необхідних для збору продукту, який використовується споживачем з метою повторного використання, ремонтування, повторного виготовлення, переробки або

утилізації його. На практиці це може бути досягнуто шляхом впровадження управління відходами від найменшої соціальної одиниці, тобто домогосподарства, до підприємства, а потім до територіальної одиниці [8, 172].

В умовах обмеженості природних енергетичних ресурсів актуальним питанням є впровадження інновацій у сфері альтернативних джерел енергії [9-10]. У цьому контексті, доцільно відзначити аспект замкненого використання енергетичних ресурсів шляхом розвитку міжгалузевого партнерства і створення кліматичних енергетичних кластерів з циркулярною системою управління енергетичними ресурсами. Зокрема, для розбудови низьковуглецевої та енергоефективної національної економіки цінною є розробка оптимізаційної моделі міжгалузевої взаємодії на засадах замкненого циклу використання агрокультур, які є поглиначами вуглекислого газу і біомасою для виробництва «зеленої» енергії.

Перспективи необхідності розробки і реалізації таких кліматичних інновацій в енергетиці полягають у тому, що у ньому закладено розвиток партнерства між підприємствами сільського господарства, «зеленої» енергетики і «зеленого» транспорту. На цьому шляху особлива роль належить оптимізації управлінських процесів у ланцюзі виробництва, передачі і споживання енергії. Зважаючи на це, актуальним питанням є інтеграція технологій Індустрії 4.0 у систему управління енергетичним ланцюгом. Зміст цього полягає у смарт-переході до кліматичного управління у сфері енергетичної безпеки і формуванні основи для обґрунтування економічних і технологічних переваг розбудови кліматичної політики на енергетичному ринку шляхом міжгалузевої взаємодії щодо циркулярного і вуглецево-нейтрального використання енергетичних ресурсів.

Таким чином, глобальний характер кліматичного питання зумовлює переходити до проактивної моделі поведінки при реалізації засад енергетичного менеджменту підприємств. Особливе значення має застосування інноваційних заходів з міжгалузевої взаємодії для посилення екологічної та енергетичної безпеки і переходу до кліматичного управління енергетичними ресурсами на засадах циркулярної економіки і технологій Індустрії 4.0, результатом якого має бути отримання не тільки екологічного ефекту, а й економічного ефекту через впровадження кліматичних інновацій в організацію підприємницької діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Домбровський О., Гелетуша Г. Паризька кліматична угода : Україні треба скоротити викиди на 70%. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2016/03/18/585855/> (дата звернення: 07.11.2021).
2. Borysiak O. V. Peculiarities of digital transformation in the promoting climate policy of alternative energy enterprises. *SWorld Journal*. 2021. Issue 8. Part 4. P. 83-89.
3. Борисяк О. В., Іванечко Н. Р. Формування цифрового комунікативного середовища з надання енергетичних послуг на засадах кліматично нейтрального розвитку. *Бізнес Інформ*. 2021. № 3. С. 44-50.

4. Borysiak O., Brych V., Brych B. Digital marketing components of providing information about energy service companies in the conditions of green energy development // *New trends in the economic systems management in the context of modern global challenges* : collective monograph / scientific edited by M. Bezpartochnyi // VUZF University of Finance, Business and Entrepreneurship. Sofia : VUZF Publishing House «St. Grigorii Bogoslov», 2020. Vol. 2. P. 231-240.

5. Зміна клімату : наслідки та заходи адаптації : аналіт. доповідь / [С.П. Іванюта, О. О. Коломієць, О. А. Малиновська, Л. М. Якушенко]; за ред. С. П. Іванюти. К. : НІСД, 2020. 110 с.

6. Koziuk V., Hayda Yu., Dluhopolskyi O., Martynyuk V., Klapkiv Yu. Efficiency of environmental taxation in european countries: comparative analysis. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*. 2020. № 5. P. 115-121. doi: <https://doi.org/10.33271/nvngu/20205/115> (дата звернення: 02.01.2022).

7. Зварич Р., Зварич І. Інтеграція ресурсів та регенерація біосистеми в концепції розвитку циркулярної економіки. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2019. Вип. 3. С. 74-86. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/36875> (дата звернення: 16.01.2022).

8. Zielińska A. A comparative analysis of reverse logistics implementation for waste management in Poland and other European Union countries. *Journal of International Studies*. 2020. Vol. 13. No 4. P. 171-183. doi: 10.14254/2071-8330.2020/13-4/12 (дата звернення: 16.01.2022).

9. Брич В., Борисяк О., Білоус Л., Галиш Н. Трансформація системи управління персоналом підприємств : монографія. Тернопіль : ВПЦ «Економічна думка ТНЕУ», 2020. 212 с.

10. Brych V., Borysiak O., Yushchenko N., Bondarchuk M., Aliksieiev I., Halysh N. Factor Modeling of the Interaction of Agricultural Enterprises and Enterprises Producing Green Energy to Optimize the Biomass Supply Chain. *2021 11th International Conference on Advanced Computer Information Technologies (ACIT)*. 2021. P. 424-427.

УДК 351;56/89

Козій Олеся

Західноукраїнський національний університет

АКТУАЛЬНІСТЬ РЕАЛІЗАЦІЇ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ ЗАДЛЯ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Удосконалення та модернізація управління освітою на сучасному етапі суспільного розвитку багато в чому визначається адміністративно-територіальною та секторальною реформами й, водночас, необхідністю збільшення фінансування освітніх закладів з метою здобуття якісної освіти, що відповідає вимогам світових стандартів. Традиційно управління є

цілеспрямованим впливом суб'єкта управління на об'єкт управління з метою переведення його у відповідний (якісно новий) стан, який задано ззовні [2]. При цьому будь-яка освітня установа є об'єктом управління та складною соціальною системою, яка є одночасно органічною частиною (підсистемою) системи освіти.

На переконання І. Лопушинського [3], «основна ідея української моделі децентралізації в освіті полягає насамперед у ліквідації системи управління та фінансування галузі через районні та обласні органи управління освіти, що є державними органами в рамках так званої «вертикалі влади». Сьогодні ключовим елементом освітньої «вертикалі» є обласні департаменти освіти і науки, що отримують запити і завдання від галузевого Міністерства та передають їх районним (міським) управлінням освіти.

В умовах децентралізації ця «вертикаль» зникне. Замість цього, обласні департаменти освіти і науки стануть підрозділами виконавчих комітетів обласних рад, що утворюватимуться обласними радами та відповідатимуть за впровадження освітньої політики області відповідно до законодавства та згідно з освітніми пріоритетами регіону. Районні управління освіти, відповідно, стануть частиною виконавчих комітетів районних рад і звітуватимуть перед ними. Ці структури влади стануть незалежними від департаментів освіти і науки областей і водночас втратять управлінські повноваження щодо управлінь освіти на рівні громади» [3].

Очевидно, що система освіти належить до складних соціальних систем, у якій використовується управління, засноване на прогнозуванні стану об'єкта управління у майбутньому. У реальній практичній діяльності управління освітою завжди пов'язане з нестачею інформації, тобто з невизначеністю при прийнятті рішень. У зв'язку з цим у системі освіти використовується випереджувальне керування, яке реалізується як дискретний або безперервний потік рішень. При цьому необхідно пам'ятати, що випереджаюче управління пов'язане з помилками, які важко виявити та усунути. Особливо це актуально в ситуаціях, коли глобальна чи приватна цілі управління невідомі чи розмиті, що притаманно системі освіти, то практично дуже важко, а інколи навіть неможливо визначити рівень досягнення мети, зрозуміти правильно чи неправильно вирішені завдання.

У системі освіти результати управління здебільшого важковимірні, тому що оцінюються непрямими, кваліметричними показниками, які дуже складно і проблематично співвідносити з метою та ступенем її досягнення. У системі освіти суб'єкт управління практично завжди діє на рівні інтуїції, здорового глузду та власного досвіду, а результати управління та його якість можна оцінити лише в майбутньому [4]. Тому, погоджуємось з сучасними дослідниками, що «одним із надскладних завдань для новостворених об'єднаних територіальних громад у ході цього процесу є створення функції управління освітою. До об'єднання громад управлінням освітою в селах і селищах займалися відділи освіти районних державних адміністрацій, що є елементами вертикалі державної виконавчої влади у сфері освіти. Функції виконавчих органів сільських та селищних рад у сфері освіти були мінімальними та полягали в реалізації другорядних завдань для забезпечення шкіл (як наприклад організація підвозу учнів)» [3].

Відтак реформування системи управління освітою за умови децентралізації місцевого самоврядування [1] потребує цілеспрямованої реалізації *системного підходу*.

На відміну від процесного підходу, системний підхід ґрунтується на взаємозв'язку та взаємозалежності всіх підсистем освітнього закладу, а також його залежності від навколишнього середовища.

Теорія соціального управління дозволяє розглядати освітню установу як єдність її підсистем, які у свою чергу органічно пов'язані з довкіллям. Саме системний підхід до управління освітньою установою забезпечує інтеграцію переваг всіх підходів до організації управління, які реалізовувалися в теорії та практиці управління освітніми системами у різні історичні періоди.

У педагогічній практиці системний підхід трактується як своєрідний спосіб мислення стосовно освітньої установи та управління ним [5]. У цьому найбільше значення надається цілісності і відбувається орієнтація суб'єкта управління, оптимізація об'єкта управління - педагогічний процес та її характеристики. Освітня установа як система представлена у вигляді цілісності, що складається з підсистем, кожна з яких робить свій внесок у характеристики системи. Отже, оптимізацію системи можна розуміти як оптимізацію складових її підсистем.

Системний підхід до управління дозволяє розглядати освітню установу як відкриту систему, або як сукупність органічно пов'язаних та взаємодоповнюючих підсистем, що у сукупності утворюють цілісність, яка має власні якості, що відрізняються від якостей окремих її підсистем. Особливо відзначимо, що управління якістю освіти через управління якістю структурних компонентів (підсистем) навчального процесу має великі перспективи розвитку. У цьому напрямку можна рекомендувати такі основні стратегії: визначення провідних компонентів освітнього процесу, що безпосередньо впливають на формування знань, умінь та навичок особистості, а також регулювання якості цих компонентів; виділення структурних елементів освітнього процесу та забезпечення їх якості; зміна стратегії та тактики освітнього процесу; впровадження та використання ІКТ в управлінні тощо.

Підсумовуючи, зазначимо, що управління освітньою системою в умовах децентралізації місцевого самоврядування постає як взаємодія складних підсистем. Ефективність цієї взаємодії залежить від специфіки реалізації системного підходу до управління, що доцільно здійснювати на теоретико-методичному та практичному рівнях. Системний підхід є науковою основою управління, отже, його обґрунтування логічно розглядати як фундамент, на якому будується теорія та практика управління.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белова Л. О. Реформування системи управління освітою за умови децентралізації місцевого самоврядування. Актуальні проблеми державного управління. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2014_1_16 (дата звернення: 24.04.2022)

2. Венцель Н.В. Проблеми розвитку загальної середньої освіти в об'єднаних територіальних громадах. Народна освіта. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=4182 (дата звернення: 24.04.2022)
3. Лопушинський І. П., Ковнір О. І. Стан та перспективи реформування освіти в умовах децентралізації влади в Україні. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. URL: http://el-zbirn-du.at.ua/2017_1/27.pdf (дата звернення: 24.04.2022).
4. *Проблеми та перспективи розвитку територіальних громад в соціальній сфері*: матеріали доповідей та повідомлень Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 24 вересня 2021 р.). Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2021. 88 с.
5. Тарасенко Н. Децентралізація освіти в Україні: плани, проблеми, перспективи. URL: <http://xn--80aid1auz.xn--80ao2a3f.xn-j1amh/160-detsentralizatsiya-osviti-v-ukrajini-plani-problemi-perspektivi-2.html> (дата звернення: 24.04.2022).

УДК 330

Сентик М. В.

*студент I курсу освітньо-наукової програми другого (магістерського) рівня «Міжнародний менеджмент»
Західноукраїнський національний університет*

КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ: ПРИКЛАД КОМПАНІЇ APPLE INC.

Корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) є важливим інструментом для будь-якого бізнесу в сучасному світі. Розглянемо приклад міжнародної глобальної компанії Apple Inc., яка працює у сфері технологій вже кілька десятиліть. Для такої глобальної компанії необхідна стратегія формування корпоративної соціальної відповідальності на перспективу.

Компанія Apple Inc. має різні політики, які забезпечують керівні принципи у виконанні діючої КСВ. Наприклад, їх план передбачає фінансування різних програм для покращення стану навколишнього середовища. Крім того, Apple Inc., як глобальна компанія робить все можливе, щоб підтримувати імідж популярного бренду.

У план корпоративної соціальної відповідальності компанії було включено утилізацію відходів. Майже в кожній країні, де працює компанія, існують різні проекти, які забезпечують переробку електронних відходів. Крім того, компанія здійснює роботу з використання мінімальний часу для видалення потрібних компонентів телефону для переробки. Це було прийнято як хороша практика, тому що це гарантує, що відходи компанії не будуть забруднювати довкілля. Протягом 2015 р. більшу частину використаного пакувального матеріалу було перероблено [1]. Це свідчить про те, що компанія прийняла КСВ, спрямовану на зниження забруднення.

Apple Inc. має покращений імідж бренду, беручи участь в ініціативах із корпоративної соціальної відповідальності. Наприклад, підтримуючи місцеві спільноти та скорочуючи викиди відходів, Apple створює позитивний імідж. Таким чином, Apple нарощує продажі, тому що люди готові купувати їхні продукти завдяки сформованому іміджу. Більшість людей завжди будуть прагнути торгувати з найпопулярнішою та найкращою фірмою, і це призвело до того, що Apple стала більш значущою у своїй галузі.

Завдяки своїм ініціативам у галузі КСВ, фірмі легше наймати та утримувати співробітників. Також, ініціатива щодо навчання та розширення прав та можливостей своїх працівників зробила компанію привабливою для найкращих професіоналів. Люди завжди готові працювати для організацій, які дбають про благополуччя поряд із забезпеченням сприятливих умов праці. Більш того, Apple пропонує соціальні пакети для працівників, численні навчальні тренінги, що надає компанії величезну перевагу, особливо коли галузь зазнає кризових ситуацій на ринку праці, оскільки це значно скорочує витрати на навчання нових і водночас збільшує стимули для вже існуючих працівників. З допомогою стимулів фірма підвищує ефективність роботи співробітників, які сприяють зростанню продуктивності [2].

Екологічність в діяльності компанії включає мінімізацію використання небезпечних матеріалів в упаковці і скорочення вуглецевого сліду. Крім того, компанія прагне розробляти свою продукцію за допомогою енергозберігаючих засобів.

Отже, компанія Apple Inc. вдало демонструє свою корпоративну соціальну відповідальність у наступних напрямках: підтримка місцевих громад; навчання та розвиток працівників; скорочення та переробка відходів; здоров'я та безпека співробітників.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Corporate Social Responsibility Annual Report (2019). –Режим доступу до ресурсу: <https://www.apple.com/legal/more-resources/docs/India-CSR-2018-19-AnnualReport.pdf>.
2. Mogensen, G. Bendik (2018). Managing Corporate Legitimacy Through CSR Reporting: A Qualitative Case Study of Apple Inc.'s Supplier Responsibility Reports. MS Thesis.

УДК 378:005.3

Сновидович І.Г.
*аспірантка кафедри менеджменту
Львівського національного університету імені Івана Франка*

УПРАВЛІНСЬКІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК ФАКТОР ЯКІСНИХ ЗМІН У СУЧАСНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ

У двадцятих роках ХХІ століття розвиток сучасної економіки та суспільства суттєво змінив вектор свого розвитку. Сучасний світ живе у часі

четвертої промислової революції або Індустрії 4.0 – поява нових бізнес-моделей, які спрощують і удосконалюють роботу автоматизованого виробництва із поєднанням інноваційних технологій і надшвидкою обробкою інформаційних даних, що взаємодіють та об'єднуються в глобальну промислову мережу – інтернет речей. Сучасні технології й автоматизовані методи управління спрощують і координують роботу менеджерів, проте не зможуть замінити людину взагалі, але остання буде змушена опанувати вміння працювати/співпрацювати з машинами, штучним інтелектом [1]. Ще одним викликом для сучасного вітчизняного менеджменту стала пандемія коронавірусної хвороби (COVID-19), карантинні обмеження та дистанційна робота, а з 24 лютого 2022 року повномасштабна війна і робота у час воєнного стану.

Координатори і менеджери команд чи колективів на сьогоднішній день мають оволодіти навичками швидкого адаптування до плинних умов економічної ситуації та якісно взаємодіяти у професійному та корпоративному середовищі, щоб ефективно виконувати свої завдання і досягати поставлених цілей і виконання бізнес-процесів. Розвиток сучасної економіки та суспільства загалом, характеризується загальною глобалізацією, діджиталізацією, активізацією інноваційних процесів в усіх сферах життєдіяльності людини. Це, у свою чергу, формує необхідність у висококваліфікованих управлінських кадрах, які мають бути хорошими фахівцями, а щоб їхня кількість і фаховість була високою, то тут провідну роль має відіграти освітня галузь, що має закласти у молодих фахівцях знання, вміння та навички, що базуються на компетентнісному підході. У цьому питанні особливу увагу потрібно звернути на якість професійної підготовки майбутніх управлінських кадрів у системі вищої освіти [2].

Серед основних компонентів і навиків, які формують управлінську компетентність є навички стратегічного планування, ефективного аналізу та ухвалення рішень і часто вони мають бути досить швидкими і гнучкими. Також важливо зазначити, що управлінська компетентність включає в себе економіко-математичну складову, що раціонально поєднує наукові знання і прикладні застосування математичних та економічних дисциплін, одержаних у системі університетської освіти [3]. Так само важливою складовою управлінської компетентності є лідерські навички менеджера, вміння моніторити та моделювати ситуації і процеси, а також навички ефективної комунікації і взаємодії. Особливо важливо для сучасного менеджера у час постійних змін та невизначеності вдало сформувати команду та втримати її у робочому режимі у напрямі досягнення якісних результатів і успішної реалізації проєкту.

У період кризових ситуацій і викликів, які долає команда, емоційний інтелект і емпатія менеджера є одним із вирішальних факторів. Вміння відчувати команду, її потреби та критичні моменти у робочих процесах часом рятують від краху та неправильних рішень. Креативність, інноваційність, ініціативність, гнучкість, адаптивність, нестандартність в ухваленні рішень та усі вище перелічені навички формують якісну управлінську компетентність сучасного менеджера. В умовах перманентних змін управлінська компетентність повинна

вдосконалюватися випереджальними темпами, що посилює актуальність такої проблеми, як мотивація саморозвитку керівників та розвиток управлінської компетентності [4].

Як же ухвалювати правильні управлінські рішення, коли ситуація у державі «досить непроста», а саме у час воєнного стану? Адже окрім військових, які знаходяться на передовій і боронять нашу землю є ще й економічний тил – це діючі компанії, які забезпечують роботою і заробітною платнею громадян, а також сплачені податки, волонтерство та соціальна допомога і підтримка військових та постраждалих. У таких ситуаціях менеджери мають подбати про безпеку своїх працівників та промоніторити питання щодо форми діяльності команди. На даний час багато компаній ухвалило рішення перемістити своїх працівників у безпечні регіони держави або за її межі. А це, у свою чергу, впливає на психологічний стан команди, ефективність роботи працівників і збереження прибутку для компанії. Постійна комунікація, координація, співпраця та зв'язок – це також важливий момент і правильне рішення менеджера.

Отже, управлінські компетентності менеджера завжди були запорукою успіху команди. Особливо вони стали важливі і в час великих змін та викликів. Лідерство, емпатія, гнучкість, оперативність, конструктивна комунікація та робота з інформацією зараз вийшли на перший план серед усіх навичок, що можна об'єднати в управлінську компетентність, яка на сьогоднішній день є однією із найважливіших, щоб підтримати команду і забезпечувати діяльність організації. Адже, згадана компетентність формує розуміння стратегічного розвитку та ефективного управління у напрямку відповідальності за себе та команди.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Власенко Ю. Г., Букіна Т. В., Литвин Л. М. Розвиток економіки України в умовах четвертої промислової революції. Економіка та держава. 2021. № 1. С. 53–60. URL: <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=4834&i=8> (дата звернення: 01.05.2022).
2. Сновидович І. Г. Управлінські компетентності – основа формування сучасного менеджера. *Проблеми і тенденції розвитку сучасної економіки в умовах інтеграційних процесів: теоретичні та практичні аспекти*: матеріали IV Міжнар. наук.- практ. конф. Херсон, 16-18 жовтня 2019 р. С. 319-320.
3. Галайко Ю. А. Науково-методичні основи розвитку управлінської компетентності майбутніх бакалаврів з менеджменту в процесі математичної підготовки. *Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки»*. 2017. № 9. С. 15-21. URL: <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/1986> (дата звернення: 01.05.2022).
4. Дороніна М. С., Лугова В. М., Серіков Д. О., Доронін С. А. Розвиток управлінської компетентності керівників підприємств : монографія. Харків : ФОП Лібуркіна Л. М., 2019. 182 с. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/22433> (дата звернення: 01.05.2022).
5. Юринець З. В. Самоменеджмент : підручник. Львів : СПОЛОМ, 2015. 360 с.

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ ЛЮДЬМИ У БАГАТОНАЦІОНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

У 2021 році індустрія HR-технологій відчуває постійне зростання та еволюцію. Оскільки на ринок виходять нові гравці, організації все далі звертаються до технологій для подальшого підвищення ефективності та продуктивності.

У теперішній майже всі міжнародні компанії надають універсальний доступ до кадрових послуг за допомогою технологій та веб-додатків, що кардинально змінює практику управління людськими ресурсами. Ці зміни часто є результатом необхідності для скорочення витрат і розширення чи покращення послуг.

Зараз HR перетворюється на професію, яка все більше базується на технологіях, оскільки організаціям необхідно:

- 1) Оптимізувати процеси управління персоналом та зменшувати адміністративне навантаження.
- 2) Зменшувати витрати на управління персоналом та дотримання вимог.
- 3) Покращувати обслуговування та доступ до баз даних для співробітників і керівників.
- 4) Надавати показники в режимі реального часу, щоб дозволити особам, які приймають рішення, вчасно помічати тенденції та ефективніше керувати робочою силою.

Дослідження науковців показують, що організації, які успішно впроваджують сучасні технології, перевершують ті, які цього не роблять. Але оскільки більшість організацій уже мають автоматизоване базове адміністрування персоналу, проста автоматизація процесів HR більше не може забезпечити конкурентну перевагу. Замість цього організації повинні визначати, яким чином і у яких підрозділах використовувати сучасні технології для трансформації HR і просування свого бренду.

Технології, що використовуються при підборі персоналу, допомагають організаціям залучати сильніший і різноманітніший притік претендентів і ефективніше керувати процесом визначення найкращих кандидатів на роботу — тих, хто володіє відповідними знаннями та вміннями для відповідної посади. Зіткнувшись із тиском необхідної точності методів відбору, організації розглядають сучасні технології як спосіб більш активного управління процесом пошуку та підбору. Перехід до моделі електронного рекрутингу обумовлений певними бізнес-цілями, зокрема необхідністю:

- Підвищити ефективність підбору персоналу та зменшити витрати. Онлайн-підбір може скоротити час циклу на 25 відсотків і може знизити витрати на рекрутинг більш ніж на 1 000 доларів США за один найм [1].

- Підвищити якість та кількість заявників. Електронний рекрутинг дозволяє організаціям досягати кандидатів по всій країні або по всьому світу.
- Покращити зручність для кандидата. Потенційні кандидати, які користуються перевагами веб-підтримки для циклу набору, дізнаються про компанію, її культуру та можливості онлайн.
- Підвищення гнучкості в адмініструванні відбіркових тестувань. Раніше кандидатам на роботу потрібно було відвідати офіс організації, щоб пройти відбірковий тест у середовищі контролю. Кандидати тепер можуть проходити веб-версії тестів у середовищі з або без контролю. Наприклад, багато роздрібних організацій, такі як Lowes, Home Depot і Target, використовують такий метод для проведення вхідних тестувань для кандидатів.
- Покращення корисності вхідних тестів. Незважаючи на те, що організації вже мають можливість визначати валідність проходження тестувань для кандидатів, сучасні технології також можуть допомогти організації використовувати дані про продуктивність, для прогнозування довгострокової роботи та перебування в організації.

Пандемія особливо сприяла впровадженню сучасних технологій в розрізі розвитку і навчання. Організації почали пропонувати навчальні програми, щоб допомогти співробітникам пристосуватися до роботи лише в Інтернеті. Стало зрозуміло, що ця система може добре працювати і для більш традиційних форм навчання. Навчання та розвиток співробітників стали ключовим аспектом розвитку HR-технологій, адже підприємствам потрібні платформи, де є можливість обмінюватися документами та ресурсами, автоматизувати робочі процеси та підтримувати працівників, які прагнуть до професійного розвитку.

Останні оцінки свідчать про те, що міжнародні організації витрачають майже 40 мільярдів доларів на ініціативи з електронного навчання [3; 4]. Хоча технології ще не так широко поширені в навчанні, як в інших сферах HR, майже 60 відсотків опитаних організацій вказали, що вже впровадили електронне навчання або планують зробити це протягом наступного року [5].

Бізнес-рушії впровадження новітніх технологій в сферу навчання включають:

- Зменшення витрат на навчання. Організації, які впроваджують електронне навчання, можуть заощадити від 40 до 50 відсотків протягом кількох років [6]. Наприклад, IBM повідомили, що їм вдалося заощадити понад 400 мільйонів доларів щорічно завдяки електронному навчанню [7].
- Підвищення гнучкості співробітників і контролю над навчанням. Співробітники цінують гнучкість, яку надає електронне навчання, оскільки це може скоротити поїздки та час. Крім того, співробітники можуть контролювати власне навчання та брати в ньому участь у зручний для них час, при цьому утримуючи баланс між роботою та особистим життям.
- Якісніше відстеження та управління навчанням працівників. Технології допомагають керівникам відстежувати, які курси були успішно завершені їхніми підлеглими і які майбутні можливості навчання можуть відповідати їхнім

потребам. HR-менеджери також можуть відстежувати процес навчання, зменшуючи надлишкові витрати на навчання.

Невеликі підприємства також можуть отримати вигоду від використання зовнішніх постачальників електронного навчання. Багато постачальників пропонують онлайн-навчальні модулі на такі теми, як управління змінами, охорона праці та лідерські навички. Використовуючи такі ресурси, малий бізнес може запропонувати співробітникам можливості навчання та розвитку, які можна порівняти з можливостями більших конкурентів. Це може допомогти при наборі та утриманні високопотенційних працівників.

Інформаційні системи людських ресурсів кардинально змінили те, як організації надають і керують кадровими послугами. Ефективне використання сучасних технологій може зробити персонал більш ефективним, інформованим і усвідомленим, як вони додають цінність бізнесу. Організації, які поєднують ефективні процеси управління людськими ресурсами з ефективними HR-технологіями, швидше за все, будуть більш продуктивними та прибутковими, ніж ті, які цього не роблять. Звичайно, завдання HR полягає в тому, щоб керувати цими технологіями таким чином, щоб максимізувати переваги, при цьому мінімізуючи підводні камені в такій трансформації.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кобер Р. Т., Браун Д. Дж., Блюменталь А. Дж., Доверспайк Д. і Леві П. (2010). Пошук кваліфікованого серфера: настав час, щоб державний сектор наздогнав хвилю. *Управління державним персоналом*, 29(4), 479-494.
2. Товариство з управління людськими ресурсами. (2005). *Онлайн-оцінювання прискорює процес відбору кандидатів*.
3. Американське товариство навчання та розвитку. (2014). *Трансформація HR за допомогою технологій*
4. Американське товариство навчання та розвитку. (2007). *Звіт про стан галузі ASTD за 2007 рік*.
5. CedarCrestone 2009-2010 HR Systems Survey, 12-е щорічне видання.
6. Такер М.А. (2005). Електронне навчання розвивається. 83, 51-55.
7. Річард Д. Джонсон і Хел Г. Геутал (2015). *Використання E-HR та HRIS в міжнародних організаціях*

УДК 336.71

Хрупович С. Є.

*кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри маркетингу,
Західноукраїнський національний університет*

Адамик К. Б.

*магістр кафедри маркетингу,
Західноукраїнський національний університет*

ЦИФРОВІЗАЦІЯ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Протягом 2021 року в нашій країні створено платформу задля зменшення присутності держави у житті людей, чому передувала глобальна коронакриза.

Вітчизняна банківська система в Україні сьогодні є сильним ключовим гравцем на ринку цифрової трансформації. Це дозволяє споживачам банківських послуг відкривати рахунки із персонального гаджету, не покидаючи власного помешкання. За проведеними нами кабінетними дослідженнями банківського ринку України, ми дійшли висновку, що застосунок ДІА цьому дуже сприяє. Ініціативи Міністерства цифрової трансформації та Національного банку України дозволяють отримувати більшість банківських послуг у мобільному додатку.

За твердженням Міністерства цифрової трансформації [1] вже 25 млн. українців користуються смартфонами і мають можливість відкривати online рахунки завдяки тому, що відбувається процес передачі копії документів в ДІІ. Наведемо технологію, як працює цей простий алгоритм із відкриття банківського рахунку:

- 1) увійти в мобільний застосунок ДІА;
- 2) надіслати заявку на відкриття рахунку у банк;
- 3) банк кооперується із застосунком ДІА і отримає всі необхідні документи. ДІА безпечна. Національний банк попередньо прийняв постанову про поширення через застосунок документів;
- 4) клієнт має надати для підтвердження операції цифровий підпис

Сьогодні доступною є в Україні за допомогою застосунку ДІА послуга із відкриття рахунків. Проте, чимало споживачів мають бажання також скористатися послугою із відкриття споживчої кредитної лінії online. Тут також може стати у нагоді технологія використання даних за допомогою Штучного інтелекту (ШІ). Зокрема, за допомогою скорингу [2], тобто системи, яку банки використовують для оцінки кредитоспроможності людини. Ця система може за використання машинного навчання аналізувати необхідну базу даних клієнта, а саме: місце праці, дохід, рівень отриманої освіти, кредитну історію, сімейний стан. Ця система сумує всі необхідні дані, присвоївши кожному показнику необхідні бали, і таким чином, банк приймає рішення щодо видачі кредитів конкретному клієнту. Вже дуже багато банків використовують такі інноваційні скоринг-продукти і завдяки штучному інтелекту аналізують також неструктуровані дані, отримані із соціальних мереж потенційних позичальників. Такими даними для машинного інтелекту є фотографії, місця відпочинку, роботи, фотографії сім'ї, друзів, написані пости, коментарі та уподобання.

Сьогодні цифровізація банківських послуг є необхідною умовою задля збільшення клієнтоорієнтованості банківської системи. А штучний інтелект є технологією, яка допомагає посередницьким фінансовим установам на ринку автоматизувати велику кількість процесів і краще зрозуміти клієнтів. Орієнтація на впровадження ШІ у систему банківського забезпечення клієнтів, безумовно, підвищує якість обслуговування і дозволяє мультиплікувати власний капітал банків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Світлана Слесарук. Банківська цифровізація / Financial club. URL: <https://banksrating.com.ua/analytics/bankivska-tsifrovizatsiya/>

2. AI в банківській сфері: чат-боти, вибивання боргів і боротьба з шахраями. URL: <https://aiconference.com.ua/uk/news/ii-v-bankovskoy-sfere-chat-boti-vibivanie-dolgov-i-borba-s-moshennikami-96949>

Nahara M. B.

*Ph.D., Associate Professor,
Department of International Tourism and Hospitality,
West Ukrainian National University*

STRENGTHENING INNOVATION ECOSYSTEMS: ENTERPRISE LEVEL

The fierce competitive status of the business world has urged innovation activities to transform from mechanistic to ecological and organic. An innovation ecosystem consists of multilateral organizations and emerges as a favorable mechanism for value co-creation and sustainable growth. Unlike traditional innovation activities which pursue economic value through profit maximization, ecosystem balances ethical, long-term oriented, social, and ecological principles associated with development, and therefore promotes environmental, social, and economic values for individuals, organizations, and nations.

Due to the increasing uncertainties associated with the fast-changing business environment and complexity of tasks, close innovation and do-it-alone mentality can hardly cope with the fierce business competition and sustainable development requirements nowadays. Therefore the innovation ecosystem, which refers to an alignment structure in which multilateral partners interact to realize a focal value proposition, has emerged as a popular and effective arrangement to coordinate innovation activities.

An ecosystem encloses the “set of interconnected entrepreneurial actors (both potential and existing), entrepreneurial organizations (e.g. firms, venture capitalists, business structures, banks), institutions (universities, public sector agencies, financial bodies) and entrepreneurial processes (e.g. the business birth rate, numbers of high growth firms, degree of sell-out mentality within firms and levels of entrepreneurial ambition) which formally and informally connect, mediate and govern the performance within the local entrepreneurial environment”. The interdependency and symbiosis between ecosystem actors ensure the survival, balance, continuous renewal, and sustainable development of the ecosystem [1, p. 326].

Within an innovation ecosystem, various innovation actors holding complementary resources and capabilities dynamically interact with each other and work together. What differs between the innovation ecosystem and innovation networks and innovation systems is the “ecological” characteristics. Innovation networks usually focus on how partners can work collaboratively in specific projects, and innovation system studies emphasize how governmental policies can promote those targeted star enterprises or regions. Unlike the deterministic approach, the

innovation ecosystem can be seen as a rainforest within which actors interact cooperatively and competitively.

Innovation ecosystems are dynamic, comprising an ever-changing array of actors and institutions with shifting patterns of power, resources and relationships that are continually influenced and moderated by changes in different parts of the ecosystem. Who or what is within an ecosystem is largely subjective, as there are rarely clear boundaries at which an ecosystem “starts” or “stops”. As such, ecosystems might be framed in terms of a specific sector (e.g. agriculture or health) but will typically include a range of actors, assets and relationships that are spread across multiple levels or geographies (e.g. city, regional, national or international). The range of actors that form an innovation ecosystem is diverse and can include; government, the private sector, research institutions, and the start-up or social enterprise community, supported by friends and family, professionals, incubators and accelerators [2, p. 61].

It is important to recognize the diversity of actors in the innovation and scaling process, and ensure interventions build trust and connectivity among actors, contribute to reducing inequities, and support collaborative processes of co-creation to drive ecosystem-level ownership, impact and sustainability.

The innovation ecosystem shows a shift in mindsets (the ultimate purpose of an innovation ecosystem is not to ensure the success of one or several specific firms or projects, but to enhance the overall success rate within the ecosystem). The improvement of the overall success rate ensures the sustainable innovation potential and vitality, and we hereby specifically argue that sustainability is an essential component of the innovation ecosystem.

Because of their complexity, innovation ecosystems typically offer many different entry points for strengthening. Most interventions seek to address specific problems or weaknesses where that ecosystem is deemed to have gaps or is poorly performing. These “deficit-based” approaches, while valid, encourage the perception that one-off targeted interventions can somehow “fix” an ecosystem, and often ignore the dynamic interplay of different factors that will continually act to strengthen or weaken interdependent parts over time [3, p. 423].

First, innovation facilitates the sustainability of an ecosystem. Unlike innovation networks or innovation systems that take a static view, the innovation ecosystem evolves to adapt to the changing business and institutional environments in order to survive and sustain.

Second, a sustainable innovation ecosystem stimulates innovation continuously and facilitates the increasing sustainability appeals. Innovation refers to the whole value-creating process from idea generation to idea conversion and idea diffusion. Due to the increasing complexity of production processes, rapid changing demands, and shortened business life cycles, fulfilling the increasing sustainability appeals pursuing balanced development between economical, societal and ecological aspects, is beyond individual capacity.

Third, an innovation ecosystem facilitates sustainable development and competitive advantages. Regarding firms within an innovation ecosystem, only a sustainable ecosystem can continuously maintain innovation incentives and facilitate the benign interactions among symbiotic partners, and provide opportunities for them

to co-create value through continuous innovative offerings. Through continuous innovative offerings and value creation, competitive advantages can be gained not only at the individual level, but also at the relational or network level.

To date, most ecosystem-strengthening interventions have focused on the entrepreneurial and innovation areas of the continuum, providing general support to innovators and other ecosystem actors without explicitly determining what that ecosystem should look like or prescribing any particular goals around which the ecosystem should align.

More recently mission-driven approaches to ecosystem support have started to gain traction, targeting different kinds of assistance to help ecosystem actors address a specific development challenge. It is important to note that the different approaches remain largely interdependent. In fact, research suggests that a balanced approach which combines elements of different models is likely to deliver the most sustainable impact.

In summary, though the innovation ecosystem has a network structure and system feature, it has its specific emphasis on evolution and is closely related to sustainability. Innovations on sustainability issues improve social welfare and economic growth, and also stimulate the evolution and sustainability of an ecosystem; while vice versa, a sustainable ecosystem stimulates innovations that add value to the sustainability of an economy and society, and facilitates the sustaining of enterprises' competitive advantages.

REFERENCES:

1. Silvestre B.S., Tîrca D.M. Innovations for Sustainable Development: Moving Toward a Sustainable Future. *Journal of Cleaner Production*. 2019. № 208. P. 325-332.
2. Furr N., Shipilov A. Building the Right Ecosystem for Innovation. *Management Review*. 2018. № 59. P. 59-68.
3. Gawer A., Cusumano M.A. Industry Platforms and Ecosystem Innovation. *Journal of Product Innovation Management*. 2020. № 31. P. 417-433.

Chen Ronghao (C.R.H)

Chongqing Institute of Humanities and Science

THE CURRENT SITUATION OF ENTERPRISE ADMINISTRATIVE MANAGEMENT AND THE EXPLORATION OF INNOVATIVE STRATEGIES

The quality of enterprise administrative management directly affects the operation of the entire enterprise. Once the administrative management of the enterprise has problems, serious problems will occur in the operation of each production and operation link, which will seriously hinder the healthy development of

Chinese enterprises. Therefore, relevant government departments in our country should strengthen the education and training of enterprise administrative management, so that enterprises can take corresponding solutions and innovative management measures according to the bad status quo of administrative management, so as to effectively guarantee the operation and development of enterprises, and then promote the stable development of my country's economy and society.

1. The reality of enterprise administration

1.1 The management concept of administrative personnel is backward

Most of the leaders in today's enterprises have always paid too much attention to the economic benefits and economic development of the enterprise, but neglected the management of the administrative department of the enterprise, and mistakenly believed that the administrative management work is a kind of miscellaneous work. This not only leads to the formation of managers who also do not have correct management concepts, and has been carrying out enterprise administrative management work in a formalized manner, but also makes the work of the administrative management department unable to formulate corresponding administrative management systems.

1.2 The quality of administrative staff is not high

Nowadays, when enterprises choose administrative management personnel, they do not pay attention to the selection of the quality and ability of administrative personnel. They believe that all staff have the ability to carry out administrative management, so that the quality of administrative management personnel in enterprises is generally low. It is impossible to point out the correct business direction and development direction for the enterprise at all. The low quality of administrative personnel has always been a prominent problem affecting the sustainable and healthy development of enterprises. The lack of education and experience of relevant administrative personnel has restricted the sustainable and healthy development of enterprises.

2. Innovative measures for enterprise administration

2.1 Strengthen the awareness of enterprise administrative management

In order to solve the bad problems that exist in the enterprise administration management due to the backward management concept of enterprise administrators, which affects the economy and development of enterprises, it is necessary to strengthen the training of leaders of various enterprises, so that leaders can change the traditional management concepts and deepen the development of enterprises. Realize the importance of doing a good job in enterprise administration, so that the leaders of the enterprise can set a good example for the administrative personnel of the enterprise, the administrative personnel of the enterprise can also realize the importance of administrative management and continuously improve their own performance. Management awareness and management ability.

2.2 Enhance the professional quality of enterprise administrators

In the process of promoting enterprise development, relevant administrative personnel must improve their comprehensive quality, realize the importance of personal professional quality improvement to enterprise development, continue to learn and share experience with excellent enterprise managers. Aiming at the problem of low work quality and work ability of administrative personnel in enterprise

administrative management, enterprises can enhance the professional quality and professional ability of enterprise administrative personnel by innovating the selection and training methods of enterprise administrative personnel, so that the administrative personnel can be improved. The management department can really give full play to the value of its existence and effectively promote the development of the enterprise and the improvement of economic benefits.

In addition, the enterprise also strengthens the training and selection of administrative personnel, and should regularly hold corresponding lectures and training sessions in order to strengthen the professional quality of enterprise administrative personnel, and at the same time select high-quality and high-ability administrative staff to enable them to be able to strictly formulate the administrative management work in the enterprise to ensure the actual administrative management work effect.

2.3 Build a perfect enterprise administrative management system

The enterprise should also innovate the management measures of the administrative department, so as to build a perfect enterprise administrative management system, ensure the implementation effect of the administrative management project, so that the enterprise can obtain a truly effective administrative management, and the enterprise can effectively manage the administrative management according to the administrative management system. The work effect of the personnel, timely adjustment and improvement of the management methods of the enterprise administrative personnel, so that all departments in the enterprise can establish a harmonious, equal and effective communication relationship in the effective administrative management.

3. Conclusion

In a word, administrative work is the core of managing and guaranteeing the healthy development of an enterprise. Relevant state departments should strengthen the training and education of enterprise leaders, so that they can correctly and profoundly realize the importance of doing a good job in administrative management, establish a correct awareness of enterprise administrative management, and realize professional training for administrative personnel. Improve and perfect the administrative management system of the enterprise, and lay a solid foundation for the correct operation and long-term development of the entire enterprise with effective innovative measures of enterprise administrative management.

REFERENCES:

- [1] Jin Luyan. Discussion on the idea of innovating the current enterprise administrative management [J]. Science and Technology and Enterprise, 2013(7):62.
- [2] Zhou Na. A Brief Talk on Chinese Enterprise Salary Management [J]. Times Report (Second Half Month), 2012(6):302.
- [3] Li Jing. Research on the Current Situation of Enterprise Administration in China [J]. Modern Business, 2011(11):149.

Секція 3

*Роль фінансів в економічному зростанні: функціональна
детермінованість та моделі розвитку.*

Вегера С. І.

ст. гр. ФМ – 41

Західноукраїнський національний університет

Науковий керівник:

Федорович І. М.

к.е.н., доцент кафедри фінансового менеджменту та страхування

Західноукраїнський національний університет

СТРИМУЮЧІ ФАКТОРИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КІБЕРСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Сучасна світова економіка характеризується інтенсивним типом відтворення, ресурсозберігаючим видом технологій, потребою в висококваліфікованих працівниках, здатних до нестандартних рішень, модернізацією факторів виробництва, центральними із яких є дані в цифровому форматі. Економіка, яка започаткована на цифрових технологіях, а саме на технології блокчейну, штучному інтелекті, хмарних обчисленнях може піддаватись різному виду кіберзлочинів [1, с. 24].

Основними видами кіберзагроз в сьогоденні умовах є: криптовіруси, кібератаки на сервери з великим об'ємом баз даних фінансово-кредитних організацій, державних закладів, незаконні транзакції, атаки DDoS на сервери DNS. Дані загрози спричиняють збільшення затрат суб'єктів господарювання на поліпшення захисту інформаційних систем, котрі, не завжди можуть відбити можливі кібератаки. У такому разі одним з кращих способів захисту від ворожих кібератак і несприятливих наслідків від них, може бути кіберстрахування, адже даний вид страхування є сектором світового страхового ринку, який забезпечує фінансовий механізм відновлення після величезних збитків, допомагаючи організаціям повернутись до звичайної діяльності, з збереженням платоспроможності, стабільності і зменшенням втрат в наслідок простою у виробництві.

Особливістю страхування кіберзлочинів є попит, який утворюється у процесі кібератак чи під час виникнення кіберзагрози, а пропозиція формується від особливостей виникнення кіберзлочинів в страхувальників, ціни на страхову послугу, величини прибутку страховиків і покриття втрат від виникнення страхових інцидентів.

Кіберстрахування, явище для України – досить нове. В Україні розвитку такого виду страхування, як кіберстрахування, заважає недостатність розуміння величини потенційних фінансових та іміджевих збитків від протиправних дій кіберзлочинців, а також малий рівень довіри страхувальників до страхових компаній. Кіберстрахування для українських організацій і підприємств буде ефективним інструментом для нівелювання результатів кібератак.

Основними факторами, що стримують розвиток кіберстрахування у нашій країні є існування незадовільної якості ІТ-інфраструктури, піратське програмне забезпечення у значній кількості організацій і необхідність в підтвердженні установою випадку кібератаки. Певна кількість компаній які потерпіли від

хакерських атак не хочуть повідомляти про вивільнення інформації та недоліки у системі безпеки, через те що від постраждалої компанії можуть піти клієнти. Бар'єром є й висока ціна страхових програм, через те, що страховики працюють з страховою статистикою, яка є недостатньою, а відтак нелегко правильно обчислити тариф на страхову послугу [2, с. 177].

Основним завданням розвитку кіберстрахування є захист від наслідків хакерських атак. Даний вид страхування покриває фінансовий механізм відновлення після колосальних збитків, допомагаючи підприємствам вернутися до звичайного функціонування, зберегти стабільність, платоспроможність і знизити витрати, внаслідок перерви у виробництві.

Для ефективного розвитку кіберстрахування в Україні доцільно впроваджувати певні заходи державної підтримки, зокрема:

- 1) уряд країни має допомогти страховому ринку в розробці моделей ризику;
- 2) страховим компаніям слід структурувати премії та впровадити кращі світові практики у свою діяльність;
- 3) уряд країни має стимулювати або впроваджувати обов'язкове кіберстрахування для державних та фінансових установ;
- 4) уряд країни за підзвітністю, має надати засновані на даних оцінках витрати на зобов'язання оборонних підприємств купувати кіберстрахування.

Отже, для ефективного розвитку кіберстрахування в Україні, важливою є державна підтримка, бо тільки державне втручання спроможне надати поштовх для розвитку кіберстрахування.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Селіверстова Л. С., Трухан Д. А. Підходи до розвитку кіберстрахування як сегменту глобального страхового ринку. Економіка та держава. 2020. № 1. С. 23–26.
2. Ротова Т., Шевченко Ю. Страхування як фінансовий інструмент захисту від кібер-ризиків. Безпека соціально-економічних процесів в кіберпросторі : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Київ : КНТЕУ, 2019. С. 177-178.

УДК 336:368

Гузела І. А.

*аспірантка кафедри податків та фіскальної політики
Західноукраїнський національний університет, Тернопіль, Україна*

ДЕТЕРМІНАНТИ ДИНАМІКИ ОПОДАТКУВАННЯ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

В умовах посилення ролі страхування в сучасному суспільстві зростає необхідність реалізації виваженої державної політики у сфері податкового регулювання страхового ринку задля забезпечення підтримки і стимулювання

його розвитку. Одним з основних завдань при цьому є формування оптимального рівня податкового навантаження на українських страховиків, за якого буде досягнуто збалансування інтересів держави та усіх учасників страхових відносин.

Проаналізуємо структуру податку на прибуток українських страховиків, починаючи з 2015 року, після запровадження подвійного оподаткування доходів від страхової діяльності (табл. 1). Зазначимо, що з прийняттям Податкового кодексу України в 2010 році упродовж 2011-2015 років страхові компанії в Україні сплачували податок на дохід у розмірі 3% від валових страхових внесків та податок на прибуток від фінансової та іншої діяльності у розмірах: з 2011 р. – 23%; з 2013 р. – 19 %; з 2014 р. і донині – 18 % [1]. З 2015 р. знову відбулися зміни в Податковому кодексі, за яких у діяльності страховиків застосовується змішана система оподаткування: за ставкою 18% оподатковується прибуток від страхової, фінансової та іншої діяльності й за ставкою 3% (0%) – валові доходи у вигляді страхових премій з страхування іншого, ніж страхування життя (страхування життя).

Як бачимо з табл. 1, в структурі податку на прибуток страхових компаній найбільшу питому вагу займає податок на валові доходи від страхової діяльності, який розраховується за ставкою 3% від валових надходжень страхових премій. Так, впродовж 2015-2020 рр. частка цього податку становить більше 63%. При цьому, за 6 років обсяги податку на валові доходи від страхової діяльності зростають від 544,4 млн. грн. до 1133,8 млн. грн. (на 309,7%) за рахунок нарощування обсягів страхових премій від 22693,5 млн. грн. до 45158,2 млн. грн. (на 199%).

Таблиця 1

**Обсяг та структура податку на прибуток страхових компаній в Україні
впродовж 2015-2020 рр.*****

Показники	Роки											
	2015		2016		2017		2018		2019		2020	
	млн. грн.*	%**	млн. грн.*	%**	млн. грн.*	%**	млн. грн.*	%**	млн. грн.*	%**	млн. грн.*	%**
Податок на прибуток страхових організацій, включаючи філії на території України, в т.ч.:	854,7	100	1052,1	100	930,8	100	1117,5	100	1348,6	100	1673,8	100
податок на валові доходи від страхової діяльності	544,4	63,7	689,8	65,6	845,8	90,8	877,6	78,5	1041,9	77,3	1133,8	67,7
податок на операції з пере-страховиками-нерезидентами	0,8	0,1	1,6	0,1	1,0	0,1	0,8	,1	0,9	0,1	0,7	0,0
податок від інших видів	309,5	36,2	360,6	34,3	84,0	9,1	239,0	21,4	305,2	22,6	539,0	32,3

звичайної діяльності												
податок від надзвичайних подій	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,6	0,0	0,3	0,0

* Обсяг, млн. грн.

**Структура, %

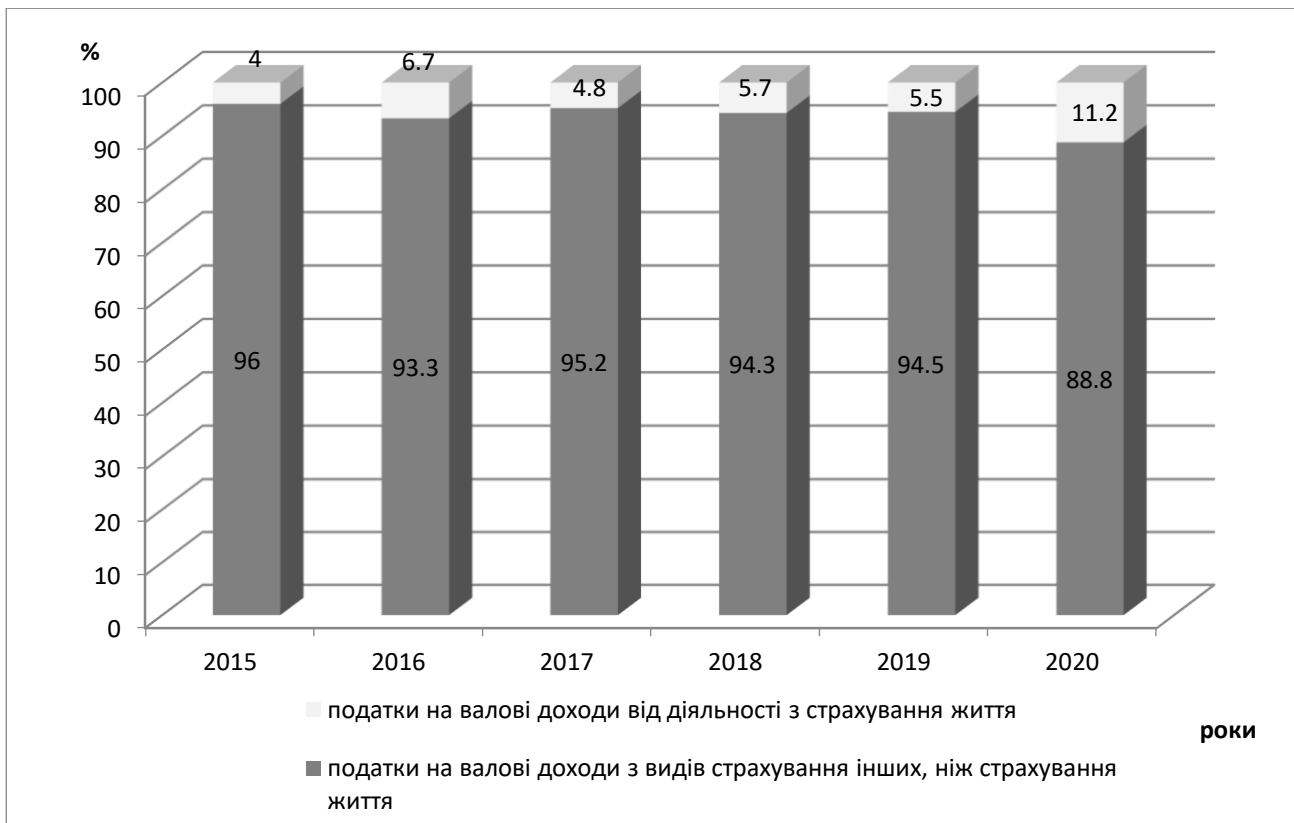
***Джерело: побудовано за [2-3]

Спостерігається тенденція, відповідно до якої в 2015-2017 рр. фінансові результати від операційної діяльності до оподаткування страховиків суттєво скорочуються (1055,2 млн. грн. – 128,6 млн. грн.) внаслідок навмисного завищення операційних витрат з метою зменшення бази оподаткування та ухилення від сплати податку на прибуток.

Найбільша частка податку на доходи в страховиків спостерігається в 2017 році – 90,8%, що зумовлено зростанням його обсягів та суттєвого скорочення податкових надходжень від інших видів звичайної діяльності (фінансової, іншої звичайної). Протягом останніх 4 років питома вага податку на валові доходи страховиків зменшується до 67,7%, натомість зростає частка податків від інших видів звичайної діяльності від 9,1% в 2017 році до 32,3% в 2020 році, що зумовлено нарощуванням результатів фінансових операцій, які більше, ніж в 2 рази перевищують обсяги результатів основної діяльності страховиків, та прибутковістю іншої звичайної діяльності.

Впродовж 2015-2020 рр. податки на операції з перестраховиками-нерезидентами та податки від надзвичайних подій практично не справляються, що свідчить про незначну фіскальну роль таких видів оподаткування прибутку страховиків.

Розглянувши структуру податку на валові доходи від страхової діяльності за галузями страхування протягом 2015-2020 рр., зауважимо, що найбільшу частку займають податкові надходження з страхування іншого, ніж страхування життя – більше 90% (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка структури податку на валові доходи від страхової діяльності за галузями страхування впродовж 2011-2020 рр.*

*Джерело: побудовано за [3]

Це є очевидною тенденцією, що пояснюється значно більшими обсягами страхових премій за даними видом страхування та ставкою 3%, за якою вони оподатковуються. Натомість, більшість операцій за договорами страхування життя, зокрема, з довгострокового страхування життя, добровільного медичного страхування та страхування у межах недержавного пенсійного забезпечення, зокрема за договорами страхування додаткової пенсії, оподатковуються за ставкою 0%, а лише за умови, що договір страхування життя не відповідає відповідним вимогам, застосовується ставка оподаткування у розмірі 3%. Винятком є 2020 рік, коли страховики сплатили за договорами страхування життя 127 млн. грн. податку на валові доходи.

В процесі проведено дослідження виокремлено негативні тенденції функціонування вітчизняних страхових компаній, зокрема: постійні зміни в податковому законодавстві; неефективна діяльність державних інституцій; запровадження подвійного оподаткування доходів від страхової діяльності; ускладнення процедури розрахунку податку на прибуток з врахуванням податкових різниць.

З метою удосконалення чинної податкової практики для страховиків вважаємо, що найбільш оптимальним є сценарій, за яким буде збережено оподаткування валових доходів страховиків – страхових премій. При цьому держава може проконтролювати правильність нарахування та сплату сум податку фіскальним органам, що значно простіше, ніж суми нарахованих податків за загальною системою оподаткування. Альтернативною є система оподаткування страхової діяльності за таким підходом і для страхових компаній,

оскільки є прозорою і забезпечує 100% надходження податку з валового доходу страховика, який уникає подвійного оподаткування страховий премій, ускладнень в розрахунках податкових різниць, переліку операційних витрат.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02. 12. 2010 (із змінами і доповненнями). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n10756>.
2. Державна казначейська служба України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu>.
3. Консолідовані звітні дані. Огляд страхового ринку. URL : <https://www.nfp.gov.ua/ua/Konsolidovani-zvitni-dani.html>.

УДК 336.711

Дзюблюк О. В.
*д.е.н., проф, завідувач кафедри банківського бізнесу,
Західноукраїнський національний університет*

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ІНФЛЯЦІЙНОГО ТАРГЕТУВАННЯ ЯК РЕЖИМУ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ

Починаючи із останньої третини ХХ ст. багато розвинутих країн почали здійснювати поступовий перехід до інфляційного таргетування як головного режиму монетарної політики. Головною метою цього режиму було зниження інфляційних очікувань населення і господарюючих суб'єктів шляхом підвищення їхньої довіри до монетарної політики центрального банку, що ґрунтувалося на таких визначальних рисах таргетування інфляції, як: по-перше, встановлення номінального якоря грошово-кредитної політики, найбільш відповідного до цінової стабільності; по-друге, поява ясного для громадськості критерію діяльності органів грошово-кредитного регулювання і стабілізація на основі цього інфляційних очікувань населення; по-третє, вибір таких інструментів монетарної політики, які дозволяють органам грошово-кредитного регулювання визначати способи досягнення цільових показників, котрі є найбільш придатними в конкретній ситуації і макроекономічному середовищі.

Популярності цього механізму грошово-кредитної політики порівняно із попередніми режимами таргетування грошової маси сприяли такі переваги таргетування інфляції, як більш широкі можливості зосередитися на внутрішніх проблемах економіки через підтримання цінової стабільності, більш зрозумілий і прозорий механізм реалізації, забезпечення передбачуваності макроекономічних параметрів, відносна гнучкість механізму таргетування (порівняно із орієнтиром на грошову масу) та забезпечення незалежності грошово-кредитної політики центрального банку від уряду.

Водночас достатня контроверсійність режиму інфляційного таргетування одразу почала викликала гостру дискусію в академічних колах від самого початку його запровадження спершу в розвинутих країнах, а згодом – у країнах, що розвиваються. Достатньо навести дві фундаментальні праці у даній сфері, що розкривають численні недоліки цього механізму монетарного регулювання. Так, Лоуренс Болл та Ніам Шерідан у своїй роботі «Чи має інфляційне таргетування значення?» не виявили позитивного результату переходу до таргетування інфляції [1]. Автори дійшли висновку про те, що країни, у яких був більш високий рівень інфляції досягли її більшого зниження, здійснюючи традиційні обмежувальні заходи грошово-кредитної політики, а ті країни, які контролювали інфляцію, здійснюючи таргетування, досягли її порівняно меншого зниження. Рікардо Бріто та Бріан Бистедт у своїй праці «Інфляційне таргетування в економіках, що виникають» показали негативний результат переходу до інфляційного таргетування, досліджуючи вибірку із 46 країн, що розвиваються, і встановивши, що режим таргетування інфляції негативно впливає на темпи зростання економіки таких країн [2].

Важливо усвідомлювати, що після переходу до режиму інфляційного таргетування країни, що розвиваються, зазнають істотного ризику короткострокових зовнішніх шоків через нестабільність обмінного курсу, котра, в свою чергу, екстраполюється на рівень внутрішніх цін, роблячи динаміку інфляційних процесів по суті непередбачуваною. А перехід до вільного курсоутворення, як невід'ємний елемент інфляційного таргетування, зумовлює посилення недовіри з боку економічних агентів до центрального банку та визначає їхню нерациональну поведінку на валютному ринку, яка сама по собі уже збільшує волатильність обмінного курсу та погіршує результативність грошово-кредитної політики.

Слід також звернути увагу на необхідність ряду важливих передумов, присутність яких є обов'язковою для запровадження інфляційного таргетування. Йдеться, зокрема, про вплив таких загальних чинників, як:

1) наявність дієвих каналів трансмісії грошово-кредитної політики, зокрема, кредитного, валютного, процентного, цін активів, очікувань, що визначає саму можливість впливу центрального банку на економіку засобами монетарного регулювання та напрями дії відповідних монетарних імпульсів на всі аспекти економічного життя суспільства;

2) достатні темпи економічного зростання і наявність розвинутих ринкових інститутів, що до зволяє центральному банку зосередитись на досягненні інфляційного таргета і відмовитись від інших цілей монетарної політики, зокрема, стимулювання росту економіки, з урахуванням того, що ринкові механізми також нівелюють вплив на інфляцію немонетарних факторів;

3) ефективні бюджетно-податкові механізми, що за умов стійкого економічного зростання, забезпечують належну дохідну базу бюджету, виключаючи необхідність фіскального домінування та монетизації державного боргу через емісійні механізми і створюючи підґрунтя для достатньої незалежності центрального банку у проведенні грошово-кредитної політики.

Крім того, для економік країн, що розвиваються, успішність запровадження механізму інфляційного таргетування залежить і від початкового дотримання деяких специфічних умов, зокрема таких, як: забезпечення високого рівня фінансової стійкості банківської системи; зменшення рівня доларизації грошового обігу і банківських операцій; підтримання порівняно низьких темпів інфляції упродовж тривалого періоду до введення інфляційного таргетування; активні заходи щодо подолання монополізму в економіці і відмова від адміністративного контролю цін; зменшення частки зовнішньоторговельного обороту у структурі ВВП; досягнення стабільних темпів економічного зростання. Очевидно, що недотримання зазначених умов в Україні викликає серйозні сумніви щодо обґрунтованості і своєчасності рішення про доцільність переходу до режиму інфляційного таргетування, позаяк ефективність монетарного впливу центрального банку на економіку за таких обставин залишається низькою.

Загалом інфляційне таргетування демонструє досить низьку ефективність саме при високій частці імпорту товарів і послуг у структурі внутрішнього споживання, що власне і має місце в Україні, оскільки за таких обставин динаміка інфляційних процесів визначається передусім кон'юктурою зовнішніх ринків, на які ніяк не впливає процентна політика Національного банку. А відтак при значному обсягу зовнішньоторгового обороту у структурі ВВП країни домінуючим чинником внутрішньої динаміки цін може бути саме імпортована інфляція, що значною мірою нівелює можливості центрального банку дотримуватись встановлених ним інфляційних таргетів.

Таким чином, без забезпечення макроекономічної і фінансової стабільності, достатнього рівня розвитку фінансового ринку та інструментів хеджування ризику, а також ефективного функціонування всіх трансмісійних механізмів монетарної політики різка відмова центрального банку від підтримки курсової стабільності може мати самі негативні наслідки для економіки. Тому практика країн із ринками, що розвиваються, у яких було запроваджено інфляційне таргетування, свідчить про поступову, а не різку відмову від режиму таргетування обмінного курсу, оскільки навіть після переходу до режиму таргетування інфляції динаміка валютного курсу продовжує відігравати значну роль у прийнятті економічних рішень. При цьому значне підвищення волатильності обмінного курсу, як це має місце в Україні, є небажаним як для грошового, так і для товарного ринків, позаяк зумовлює різкі коливання кон'юктури, дестабілізуючи макроекономічну ситуацію в цілому.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ball, L., Sheridan, N. Does inflation targeting matter? *NBER Working Paper*, March 2003. No. 9577. 50 P.
2. Brito, R., Bystedt, B. Inflation Targeting in Emerging Economies: Panel Evidence. *Journal of Development Economics*, 2010, vol. 91, iss. 2, pp. 198–210.

СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ КОРПОРАТИВНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ

Лідерами у сфері корпоративних пенсійних програм в Європі вважаються Німеччина, Великобританія, Нідерланди, Швейцарія, Франція та Ірландія. В зазначених країнах обсяг корпоративних пенсійних активів складають від 50% до 150% від ВВП. Ефективність корпоративного пенсійного страхування підтверджена досвідом багатьох розвинутих країн, в деяких з них 70-80% працездатного населення беруть участь в програмах корпоративного пенсійного страхування (Швейцарія, Норвегія, США та ін.). Використання даного виду пенсійного страхування зменшить частку державних пенсій відносно добровільної складової, що значно знижує навантаження на державні бюджети.

Системи нарахувань різняться в залежності від країни, але в середньому європейські компанії притримуються трьох схем: встановлені внески (defined contribution – DC), встановлені виплати (defined benefit – DB) та встановлені внески з гарантією мінімального інвестиційного доходу (в цьому випадку використовуються одночасно схеми (DC й DB). В останньому випадку роботодавець гарантує, що накопичений капітал принесе співробітнику раніше обумовлений мінімальний інвестиційний дохід. Найбільш високі відсотки робітникам в Європі гарантують лідери ринку енергетики та автомобільні корпорації. Слід звернути увагу на те, що в більшості розвинутих країн пенсіонери мають достатньо високий рівень доходу, в якому основна частка формується за допомогою корпоративних пенсійних програм та особистих накопичень. Частка доходу з допомогою пенсії, що надається державою значно менше. Пенсійна система в Данії, визнана, за версією Global Pension Index, 2020 році найбільш збалансованою, складається з наступних рівнів:

- соціальна пенсія нульового рівня;
- накопичувальний компонент обов'язкової державної пенсійної програми першого рівня;
- квазіобов'язкові корпоративні пенсійні плани, добровільні корпоративні та індивідуальні пенсійні схеми.

Пенсійна система в країні, крім державного фонду, представлена значною кількістю недержавних пенсійних фондів, участь у яких дозволяє громадянам Данії отримувати пенсії більше ніж середні розміри пенсій у ЄС.

Характерною тенденцією для всіх планів датської пенсійної системи є постійне зростання страхових внесків. Розмір гарантій з інвестиційного доходу постійно змінюється та відрізняється за пенсійними планами [2].

Пенсійна система Франції складається із трьох рівнів: нульового рівня (соціальна пенсія), першого рівня (обов'язковий державний пенсійний план) та

третього рівня – приватні плани, у тому числі квазіобов'язкові додаткові корпоративні плани, участь у яких забезпечується колективними угодами в рамках інституту соціального партнерства та дозволяє сформувати досить високу середню пенсію. Коефіцієнт заміщення втраченого заробітку у Франції високий і становить близько 80%.

Працюючі у приватному секторі (65% всіх працюючих у країні) беруть участь у «спільній схемі» (regime general), яка включає два пенсійні плани з уніфікованими умовами CNAVTS (перший рівень) і додатковий квазіобов'язковий корпоративний план (третій рівень). Метою вищезгаданої схеми є забезпечення підвищення коефіцієнта заміщення втраченого заробітку учасників із 50%, які забезпечуються базовою пенсією, до 70–80%. Корпоративні пенсійні плани поділяються на: ARRCO (Association des Regimes de Retraite Complementaire) – для працівників та AGIRC (Association Generale des Institutions de Retraite des Cadres) – для керівників.

Працівники державного та змішаного з державним секторів (20% усіх працюючих) беруть участь у пенсійних програмах із встановленими виплатами та різними схемами з режимом regimes speciaux, а також у додаткових пенсійних галузевих схемах третього рівня, таких як Societe Nationale des Chemins de Ferfrangais (SNCF) або Transports en Ile-de-France (RATP). Близько 3% сільськогосподарських працівників мають окрему пенсійну схему – regime agricole, а 12% тимчасово працюючих та самозайнятих є учасниками схеми Caisse Nationale d'Assurances Vieillesse des Artisans (CANCAVA) [4,5]. Умови пенсійного забезпечення різних категорій працівників диференціюються за рівнем ставок, пенсійною формулою та порядок отримання пенсійних виплат. У більшості випадків працівники беруть участь у двох чи трьох пенсійних схемах одночасно. Виплати пенсій, зазвичай, здійснюються у формі щорічних платежів. З 1972 р. пенсійні плани ARRCO та AGIRC є обов'язковими для приватного сектора. Адмініструються дані програми приватними некомерційними пенсійними інституціями – членами національної асоціації пенсійних організацій.

Таким чином, багаторівнева пенсійна система Франції, що включає програми обов'язкового та додаткового (добровільного) пенсійного страхування, дозволяє підвищити розміри пенсійних виплат та стимулювати пенсійних накопичень, що працюють до самостійного формування, що сприяє зростання добробуту та рівня життя пенсіонерів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Assurance retraite. URL: <https://www.lassuranceretraite.fr/portail-info/accueil>.
2. OECD Pensions at a Glance 2020: OECD and G20 Indicators, OECD Publishing. 2020. URL: www.oecd.org/pensions/oecd-pensions-at-a-glance-19991363.htm.
3. MELBOURNE MERCER GLOBAL PENSION INDEX/ URL: <https://info.mercer.com/rs/521-DEV-513/images/MMGPI%202019%20Full%20Report.pdf>

4. Pensions at a Glance 2019 (Summary in English) / OECD and G20 indicators.
URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/b6d3dcfcen.pdf?expires=1618852572&id=id&accname=guest&checksum=23C6D5572776CAE59774231B13CC5178>.

5. Жук О. Б. Імплементация зарубіжного досвіду при реформуванні системи пенсійного забезпечення України. *The Caucasus: Scientific journal of academic research*. Georgia. 2017. Vol. 18. Issue 03. P. 4-10.

УДК 334.02

Федорович І. М.

*к.е.н., доцент кафедри фінансового менеджменту та страхування
Західноукраїнський національний університет*

РОЛЬ КОНТРОЛІНГУ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

В умовах розгортання кризових явищ для більшості підприємств постає питання: як вижити в складних умовах зниження платоспроможного попиту та спаду виробництва? Успіх діяльності кожного підприємства залежить від правильності прогнозів та чіткості виконання планів. У цих умовах важливим є моделювання ситуацій за умов впливу як зовнішніх, так і внутрішніх факторів. Рівень прибутковості діяльності всіх підприємств залежить від ефективності функціонування системи управління, яка забезпечується наявністю нових підходів. Тому для українських підприємств, вкрай необхідним в теперішніх умовах стає впровадження контролінгу, ключова функція якого полягає в забезпеченні координації різних систем підприємства - планування, обліку, контролю, аналізу та інформаційного забезпечення.

Практика сьогодення нерідко стикається із проблемами недієвості системи контролінгу, вказуючи на нездатність інструментів та важелів контролінгу щодо досягнення поставлених завдань. Неefективність системи контролінгу пов'язана з комплексом помилок щодо: розуміння суті та завдань контролінгу; вибору цілей та завдань; надлишку або недостатньої кількості інформації; надмірної кількості контрольованих показників; вибору джерел інформації; відсутності аналізу доходів і ризиків [1, с. 26].

В даний час досить чітко сформувалися три основні концепції контролінгу, обумовлені його функціональним призначенням та інституційним оформленням: з орієнтацією на систему бухгалтерського обліку; з орієнтацією на інформацію; з орієнтацією на координацію діяльності підприємства. Основним недоліком всіх існуючих концепцій контролінгу можна вважати ідею об'єднання функцій бюджетування і контролю, що певною мірою пояснюється нерозумінням змісту планової діяльності в рамках підприємства. Бюджетування є досить складною і багатогранною діяльністю, до якої залучається значна кількість фахівців. Тому передача функцій планування головному контролерові, як пропонують ряд дослідників в області контролінгу, призведе на практиці лише до дезорганізації і

зниження якості планової роботи на підприємстві. В зв'язку з цим, поєднання функцій бюджетування і контролю представляється необґрунтованим і недоцільним.

На нашу думку, контролінг в рамках підприємства повинен виконувати власні функції, пов'язані з контролем і оцінкою рішень, що приймаються, і підготовкою на цій основі конкретних пропозицій по коректуванню антикризових параметрів (орієнтирів). Згідно такому підходу контролінг має бути безперервно функціонуючою системою контролю за процесом розробки і реалізації бюджетів на підприємстві, включаючи стратегічні плани. Відтак, головною функцією контролінгу в антикризовому управлінні має бути процес контролю [2, с. 75].

Контролінг є системою антикризового управління, що координує взаємозв'язки між інформаційними потоками, діагностикою, аналізом, моніторингом і контролем з метою реалізації стратегії життєдіяльності та попередження кризових ситуацій.

На впровадження системи контролінгу необхідно спрямувати діяльність усіх структурних підрозділів та служб, тому доцільно розробити: поточні та стратегічні завдання по підприємству в цілому та по окремих структурних підрозділах та службах (центрах витрат та відповідальності); схему організаційної структури, центрів витрат та відповідальності; формування аналітичного та регулятивного блоку в системі контролінгу; оціночні показники діяльності підприємства та структурних підрозділів (центрів витрат та відповідальності); методику аналізу підприємницької діяльності; критичні величини за окремими показниками у системі аналізу відхилень між нормативними (плановими) та фактичними показниками; способи повідомлення інформації керівникам виявлених недоліків [3, с. 20].

Відтак, контролінг не є функціональним відокремленим напрямом діяльності підприємства, оскільки інструментарій контролінгу запозичений із різних функціональних сфер (планування, організація, контроль, аналіз та і т.д.) і не може бути відокремленим від них, тому що діє у взаємозв'язку з іншими напрямками діяльності підприємства та покликаний спростити координацію їхньої діяльності (реалізації).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Хоменко І. Контролінг як інструмент підтримки достатнього рівня економічної безпеки та конкурентоспроможності промислового підприємства. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2021. № 2. С. 25-36.

2. Іванюта Т. М. Організаційно-економічний контекст контролінгу витрат в системі управління підприємством. Формування ринкових відносин в Україні. 2021. № 7-8. С. 73-77.

3. Міщенко В. А. Зарубіжна практика контролінгу та проблеми його впровадження на національних підприємствах. Енергозбереження. Енергетика. Енергоаудит. 2020. № 11-12. С. 19-27.

Секція 4

Цифрова економіка як сучасний виклик зміни цінностей та орієнтирів.

Грамяк Р. А., Мадараш Н. А.
студенти спеціальності «Комп'ютерні науки»,
Західноукраїнського національного університету
Ліп'яніна-Гончаренко Х. В.
к.т.н., доцент кафедри інформаційно-обчислювальних
систем та управління
Західноукраїнського національного університету

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ МЕТОД ВИБОРУ КОНКУРЕНТНОГО ТОВАРУ НА ОСНОВІ ЕМОЦІЙНОГО ЗАБАРВЛЕННЯ ВІДЗИВІВ

Думки інших людей завжди були важливою складовою для більшості із нас в процесі прийняття рішень. Інтерес, який демонструють користувачі до он-лайн відгуків та коментарів, а також потенційний вплив цих коментарів на питання у дискусії і прийняття рішень, змушують звернути увагу на цей аспект активності в мережі. Метою аналізу тональності є знаходження думок в тексті і визначення їх властивостей. Залежно від поставленого завдання нас можуть цікавити різні властивості, наприклад, автор, тема чи емоційне забарвлення. Цей метод знаходить своє практичне застосування в таких областях як соціологія, політологія, маркетинг, медицина та багато інших.

Для проведення інтелектуального методу вибору конкурентного товару на основі емоційного забарвлення відзивів [1] обрано мову Python. При цьому використано наступні бібліотеки: pandas, numpy, train_test_split, SVC, GridSearchCV, SGDClassifier, RandomForestClassifier, DecisionTreeClassifier, GaussianNB KNeighborsClassifier, AdaBoostClassifier, LogisticRegression.

У якості вхідних даних використано відгуки (4477 відгуки) з сайту Rozetka [2]. Відзиви зібрані за допомогою парсингу та сформовані у файл формату JSON (рис.1), де представлено id товару та відзив по ньому.

```
168 | 122360970 :Какая длина
169 | 122360970 :Хорошие наушники
170 | 122360970 :Неплохие наушники и в использовании удобны. Качество звука меня устраивало.
171 | 122360970 :Звук справді непоганий.було б краще додати мікрофон.
172 | 122360970 :Наушники прекрасні.Звук паперовий рекомендую.
```

Рис.1. Відзиви з сайту Rozetka [1] у форматі JSON

Далі проведено очистку даних на наявність символів, що не впливають на зміст тексту: «.», «;», «:», «!», «'», «?», «,», «"», «()», «[]». Наступним кроком видаляємо «стоп-слова» (рис.2), що є в російській мові, адже більшість відзивів є російськомовними, в подальших наукових дослідженнях буде розглянута можливість до розподілу відзивів за мовами, для кращого результату.

```
'хорошая новость пришло воздуху build rel eu версия v дополнительная функц  
ия режим моста wds'
```

Рис.2. Відзив без «стоп-слів» та символів

Після проведення векторизації та лематизації проведено класифікацію найоптимальнішого класифікаторів алгоритмів машинного навчання. Отже, проведемо перехресну перевірку (Табл. 1 та оцінювання на основі 8 різних методів: Support Vector Classifier, Stochastic Gradient Decent Classifier, Random Forest Classifier, Decision Tree Classifier, Gaussian Naive Bayes, K-Neighbors Classifier, Ada Boost Classifier, Logistic Regression.

Табл. 1. Результати перехресної оцінки

№	Метод	Оцінка прогнозу
1	SupportVectorClassifier	0.73
2	StochasticGradientDecentC	0.74
3	RandomForestClassifier	0.78
4	DecisionTreeClassifier	0.67
5	GaussianNB	0.77
6	KNeighborsClassifier	0.76
7	AdaBoostClassifier	0.76
8	LogisticRegression	0.73

З таблиці 1 видно, що всі методи показали поганий результат, у зв'язку із тим, що у відзивах є і україномовні, і російськомовні відзиви. Проте найкращим є RandomForestClassifier, з показником оцінки прогнозу - 0.78, що є допустимим результатом для оцінки.

Отже, розроблений метод відрізняється від аналогів тим, що дозволить проводити парсер відповідних даних з цільового сайту, також класифікація протестована вісьмома класичними методами класифікації, а саме Support Vector Classifier, Stochastic Gradient Decent Classifier, Random Forest Classifier, Decision Tree Classifier, Gaussian Naive Bayes, K-Neighbors Classifier, Ada Boost Classifier, Logistic Regression. Що дає можливість приймати управлінські рішення стосовно вигідного вкладання коштів в новий товар.

ЛІТЕРАТУРА

1. ВІДГУКІВ, Е. З., КОМАР, М., ЛЕНДЮК, Т., ГРАМЯК, Р. Метод вибору конкурентного товару на основі емоційного забарвлення відгуків. Вісник ХНУ: Технічні науки. №6, 2021 (303). С. 86-88.
2. Інтернет-магазин «Розетка™» - <https://rozetka.com.ua/ua/>

УДК 004.056

Івасьєв С.В.,

к.т.н. доцент кафедри кібербезпеки

Західноукраїнського національного університету

Сава Л.М.

студент групи СБс-42, кафедра кібербезпеки Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ АСИМЕТРИЧНИХ АЛГОРИТМІВ ШИФРУВАННЯ

Вступ. Важливим поняттям асиметричної криптографії є ключ — змінний елемент шифру, який застосовується для шифрування конкретного повідомлення. При створенні ключів у сучасних асиметричних криптосистемах

та їх розподілі між користувачами використовуються великі прості числа, розрядність (біти) яких може досягати кількох сотень або навіть тисяч. Арифметичні операції з такими числами на звичайних ПК вимагають створення спеціального програмного забезпечення [1,25], зокрема реалізації швидких алгоритмів генерації простих чисел [2,75].

Мета: Сьогодні сертифікати DigiCert SSL пропонують на вибір два різні алгоритми шифрування - RSA і ECC - вони дозволяють виконувати надійний захист даних що передаються. Метою дослідження є проведення порівняльного аналізу найпоширеніших асиметричних алгоритмів з метою виявлення сильних та слабких сторін.

Алгоритм Elliptic Curve Cryptography - ECC швидше і надійніше аналогів, що широко використовуються.

Сертифікат ECC входить до всіх сертифікатів DigiCert Premium SSL абсолютно безкоштовно[3,69]. ECC надає більш надійний захист і високу швидкодію: на сьогоднішній день цей алгоритм захищає краще, ніж інші методи шифрування, працюючи при цьому з більш короткими ключами (наприклад, 256-розрядні ключі[4] ECC дають той самий захист, що й 3072-розрядний ключ RSA) . Більш високий рівень безпеки за рахунок того, що сертифікати з алгоритмом ECC з 256-бітним ключом у 10000 разів більш стійкі до злому, ніж сертифікати з алгоритмом RSA з 2048-бітним ключем, і рівень безпеки еквівалентний сертифікатам RSA з 3072-бітним[5,76].

Підвищення продуктивності серверів, особливо в періоди пікового навантаження, за рахунок можливості обробляти більшу кількість запитів при меншому завантаженні ЦПУ, що стає все більш важливим у міру поширення планшетів та мобільного інтернету і, отже, підвищення вимог до продуктивності веб-інфраструктури[6,98]. Підвищення швидкості обробки запитів та зниження часу відгуку. Внутрішні тести DigiCert показали, що сервер з RSA-сертифікатом може обробляти 450 запитів в секунду із середнім часом відгуку в 150 мілісекунд, тоді як у сервера з ECC-сертифікатом при роботі в тих же умовах середній час відгуку - приблизно 75 мілісекунд[7,34]. Головною перевагою ECC є те, що він має більшу криптостійкість ніж RSA за рахунок розмірів ключів, що використовуються сьогодні. Типовий розмір ключа ECC 256 біт еквівалентний 3072-бітовому RSA-ключу і в 10 000 разів більше, ніж 2048-бітний ключ RSA[8,86]. Щоб випередити обчислювальну потужність зловмисника, ключі RSA повинні бути довшими. CA / Browser Forum та провідні розробники браузерів офіційно завершили підтримку 1024-бітних ключів RSA після 2013 року, тому всі нові сертифікати SSL повинні використовувати ключі, які вдвічі більші[9,121]. Крім того, майбутні розміри RSA швидко збільшуються, а довжина ключа ECC зростає лінійно (Таблиця 1).

Таблиця 1 – Порівняння розмірів ключів асиметричних алгоритмів

Key Size bits	RSA та DSA Key Size	ECC Key Size
80	1024	160
112	2048	224
128	3072	256
192	7680	384
256	15360	521

ЕСС вимагає менше обчислювальної потужності (ЦП) та пам'яті, що призводить до значного зменшення часу відгуку та збільшення пропускної спроможності на веб-серверах, коли вони використовуються. Перевагою використання ЕСС є Perfect Forward Secrecy (PFS). Хоча PFS не є властивістю ЕСС[10], набір шифрів, що підтримується сучасними веб-серверами та браузерами, що їх реалізують PFS, також реалізує ЕСС. Веб-сервери, які віддають перевагу Ephemeral ECDH (ECDHE) з використанням наборів шифрів, таких як "TLS_ECDHE_RSA_WITH_AES_256_CBC_SHA"[10, 139], отримують переваги як від ЕСС, так і від PFS. Порівняльну характеристику асиметричних алгоритмів приведено в таблиці 2.

Таблиця 2 – Порівняльна таблиця асиметричних алгоритмів

	RSA	ECC
Алгоритм	Усі SSL сертифікати	Secure Site Pro EV Secure Site Pro Secure Site Pro with EV
Зазвичай використовується	Найбільш широко використовуваний тип ключа шифрування.	ЕСС набирає обертів завдяки галузі, оскільки вона ефективніша і масштабованіша, ніж інші алгоритми для невеликих пристроїв та систем з високою пропускною здатністю. Мобільні програми та інші дрібніші системи, такі як чіпи смарт-карт, першими використовували його через невеликий розмір ключа.
Питання розгортання	З новішою вимогою для 2048-бітних ключів ви можете побачити зниження продуктивності та потребувати віртуальних машин або кластерів для підтримки однакової кількості підключень.	Деякі браузери та мобільні пристрої ще не можуть бути налаштовані на отримання сертифікатів ЕСС.
Алгоритм підпису	SHA-256	SHA-256
Реалізація		Ви повинні завантажити та встановити проміжні сертифікати для впровадження сертифікатів ЕСС.

Висновок. ЕСС є фундаментальним покращенням криптографії, що використовується в SSL. Він забезпечує ряд переваг, включаючи підвищену міцність та продуктивність. Понад те, він забезпечує життєздатну альтернативу алгоритмам побудованим на обчислювальній складності факторизації, які зараз широко використовуються. Можна зробити висновок, що імплементація ЕСС в сучасні криптосистеми є закономірністю, що дозволить підвищити криптостійкість шифрування з'єднань.

ЛІТЕРАТУРА:

1. E. Titarchuk. Usage of the hybrid encryption in a cloud instant messages exchange system / R. Kvyetnyy, O. Romanyuk, E. Titarchuk, K. Gromaszek, N. Mussabekov // Photonics Applications in Astronomy, Communications, Industry, and High-Energy Physics Experiments 2016, 100314S, September 28, 2016
2. W. Diffie, and M. Hellman. New Directions in Cryptography / IEEE Transactions on Information Theory, Vol. IT-22, NO. 6, November 1976
3. Standards for efficient cryptography. SEC 1: Elliptic Curve Cryptography. Version 1.0 / Certicom Corp. 20, September 2000
4. Mpir.Net – Multiple Precision Integers and Rationals <http://wezeku.github.io/Mpir.NET/>
5. D. Hankerson, A. Menezes, and S. A. Vanstone. Guide to Elliptic Curve Cryptography / SpringerVerlag, New York 2004
6. Lawrence Washington. Elliptic Curves. Number Theory and Cryptography. 2th edition. / University of Maryland College Park, Maryland, U.S.A, 2008
7. R. Rivest, A. Shamir, L. Adleman. A Method for Obtaining Digital Signatures and Public-Key Cryptosystems / Communications of the ACM, February 1978
8. D. Johnson, A. Menezes, S. Vanstone. The Elliptic Curve Digital Signature Algorithm (ECDSA) / Certicom Corporation, 2001
9. Recommended elliptic curves for federal government use / NIST, July 1999
10. Bill Buchanan. Diffie-Hellman Example in ASP.NET / Bill's Security Tips, retrieved 2015-08-27 <http://buchananweb.co.uk/security02.aspx>.

УДК 004

Лаптев В. І.

*д.е.н., професор кафедри соціальної економіки
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця*

ІТ-ІНДУСТРІЯ ТА ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА НОВОЇ УКРАЇНИ. WHAT'S IN THE BOX?

Історія людства свідчить про те, що будь-які глобальні потрясіння економічного, політичного, соціального та військового характеру призводять до структурних змін та стимулюють стрімкий розвиток в різних сферах життєдіяльності. Це пов'язано з тим, що через появу нових умов і чинників старі системи не в змозі швидко та адекватно приймати рішення, досягати визначених цілей та завдань, а відповідно бути конкурентними та існувати. Саме через таке потрясіння війною з північним сусідом проходить зараз Україна. І це означає, що ми стоїмо на порозі тих самих корінних структурних трансформацій, які зачеплять усі шари державного та суспільного устрою. І в першу чергу це стосується економіки як індикатора якості соціального-культурного, правового і навіть політичного середовища. У зв'язку з цим важливо чітко усвідомити, яку

економіку ми хочемо бачити в результаті цих змін, яким критеріям вона має відповідати і на що має бути спрямована.

Враховуючи сучасні реалії та тенденції розвитку суспільства в розрізі глобальної економіки доцільно відмітити чіткі тренди на: оптимізацію використання природних ресурсів, сумісне споживання та екологічність бізнесу; зростаючі в геометричній прогресії обсяги інформації, які в тому числі застосовуються при плануванні та прийнятті рішень; цифровізацію й автоматизацію складних процесів в усіх сферах соціально-економічної діяльності (від роздрібної торгівлі до державного управління та медицини) і при цьому усвідомлення ролі людини як найбільш цінного ресурсу сьогодення, який з часом лише набирає вартості, а не втрачає її як усі інші види ресурсів. Все ці аспекти нашою думкою, що Україні необхідно будувати і розвивати креативну економіку, як таку, що базується на інтелектуальних, наукоємних, людиноцентричних та цифрових індустріях. Адже саме така економіка орієнтована на створення складних інтелектуальних продуктів, які забезпечують їй конкурентні переваги на світовому ринку та значну додану вартість. Саме креативна економіка стимулює розвиток інноваційних рішень в усіх сферах життєдіяльності країни, забезпечуючи більш плідну та ефективну взаємодію між ними. І саме креативна економіка найбільше ототожнюється зараз з цифровою економікою або цифровими індустріями, які використовують ІТ як ключовий інструмент для реалізації діяльності.

Так, згідно дослідження PwC цифровізація (діджиталізація) має значний вплив не лише на економіку країни (через зростання ВВП, інноваційний рост та розвиток ринку праці), а й суспільство (через оптимізацію доступу до базових послуг, зростання рівня та якості життя) та державне управління (через реалізацію принципів відкритості та прозорості, розвиток e-governance та рівня освіти), а відповідно рівень цифровізації (діджиталізації) як показник враховується при оцінці різноманітних індексів (індекс людського розвитку (HDI), індекс результативності впровадження інвестицій (INSEAD), індекс конкурентоспроможності національної економіки (WEF) тощо) [1]. Це в свою чергу формує певний імідж країни на світовій мапі, її привабливість та конкурентоспроможність для інвесторів, відкритість та готовність до співпраці.

Так, за даними звіту PwC щодо рівнів діджиталізації та етапів, на яких перебувають економіки 150 країн світу, Україна ще у 2010 році входила до 28 країн, які знаходяться на 3 з 4 можливих етапів, так званої перехідної стадії розбудови цифрової економіки [1]. При цьому, як відмічають автори даного дослідження, країни, чиї економіки вступили на шлях цифровізації, стрімко проходять визначені етапи та досягають значних успіхів у вирішенні проблем використання ІКТ та розвитку пулу талантів, які можуть скористатися перевагами доступних технологій, продуктів і послуг, поки йде процес підвищення швидкості та якості цифрових послуг. І, дійсно, Україна є підтвердженням цієї тези, про що свідчить значний розвиток ІТ галузі, яка протягом останніх 10 років перетворилася в одного з флагманів національної економіки, потіснивши гегемонію сировино-орієнтованих індустрій (видобувної, переробної та сільгосп галузей). Так, згідно даних щорічного звіту

Асоціації “IT Ukraine” [2] обсяг ІТ-експорту з 0,7 млрд. дол. у 2011 році (що складало лише 3,1% загального експорту послуг України) зріс до 6,8 млрд. дол. у 2021 році (або 37% загального експорту послуг України). При цьому темпи росту ІТ-експорту перевищують темпи росту експорту усіх інших товарів і послуг в Україні (у 2021 році приріст склав 36% по відношенню до 2020 року). Також важливо відмітити, що у першому кварталі 2022, не зважаючи на початок війни, ІТ-індустрія забезпечила рекордні \$2 млрд експортних надходжень у порівнянні з \$1,44 за аналогічний період минулого року.

Окрім цього ІТ-галузь України на кінець 2021 році за даними держстату представляє собою 8,2 тис. діючих юридичних осіб [2], серед яких невеликі стартапи та гіганти галузі з 5+ тис. фахівців, сервісні та продуктові компанії, що реалізують проекти в фінансовій сфері, сферах електронної комерції, роздрібною та оптовою торгівлі, охорони здоров'я, медіа та реклама та ін. для партнерів з усього світу (від США, країн західної та східної Європи до СНД та Азії). Все це є дієвим стимулом для розвитку ринку праці, який в цілому є одним з найбільшим в Європі та налічує 18 млн. осіб (за даними на 2020 рік) і має значний кадровий потенціал. Доказом цього є зростання кількості фахівців, залучених у ІТ-галузь, майже в 2 рази протягом останніх 5 років (зі 150 тис. у 2017 році до 289 тис. у 2021) [2]. При цьому відбувається не лише кількісний, а й якісний ріст, який обумовлений глобальним розвитком ІТ та зростаючими вимогами до кандидатів за різними професіями та спеціальностями, а також необхідністю українській ІТ-індустрії шукати і нарощувати конкурентні переваги на світовому ринку. І саме тому українська ІТ-спільнота є активним учасником розвитку системи освіти в Україні та інвестує у формування молодих талантів через реалізацію спільних навчальних програм з університетами та коледжами, підвищення кваліфікації викладачів, технічне переоснащення лабораторій, супровід R&D проєктів, пошук шляхів впровадження повноцінної дуальної освіти тощо.

Таким чином, ІТ-індустрія сьогодні є своєрідним локомотивом цифровізації та розвитку креативної економіки в Україні, який охоплює усі сфери соціально-економічного життя нашої країни через реалізацію діджитал рішень в бізнесі, освіті, соціальних інститутах, державному управлінні та місцевому самоврядуванні та ін. У свою чергу, ці рішення покликані сформувати якісну нову суспільну систему з більш ефективними зв'язками та комунікацією, оптимізувати витрати та сформувати нові цінності, а також викристалізувати місце і роль людини, як головного чинника успіху або невдачі будь-якого процесу або проєкту.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Maximizing the impact of digitalization. Strategy&. Part of PwC network Report. URL: <https://www.strategyand.pwc.com/m1/en/reports/maximizing-the-impact-of-digitization.pdf>
2. Ukraine IT report 2021 by IT Ukraine Association. URL: <https://reports.itukraine.org.ua/en>

Ліп'яніна-Гончаренко Х.В.
к.т.н., доцент кафедри
інформаційно-обчислювальних систем і управління
Західноукраїнського національного університету

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ МЕТОД ФОРМУВАННЯ РЕКЛАМНОГО КОНТЕНТУ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ОСНОВІ СЕМАНТИЧНОГО АНАЛІЗУ

На сьогодні в умовах нестабільного розвитку економіки країни, а також відповідно до нового законодавства у сфері вищої освіти, на ринку освітніх послуг спостерігається все більш жорсткіша конкуренція за потенційного споживача – абітурієнта. За цих обставин виникає гостра необхідність використання закладами вищої освіти ефективних комунікацій з ринком та цільовими аудиторіями. Такі комунікації бувають різних форм, найбільш поширеною з яких є реклама.

У зв'язку з цим можна вважати, що розробка інтелектуального методу формування рекламного контенту закладів вищої освіти на основі семантичного аналізу є актуальною та дає можливість підвищити результативність рекламних оголошень, а відповідно і зменшення затрат на інтернет-рекламу закладів вищої освіти.

Для зменшення часових витрат на вибір популярного нового товару авторами розроблено інтелектуальний метод формування рекламного контенту закладів вищої освіти на основі семантичного аналізу. Запропонований метод ілюструється схематично (Рис.1).

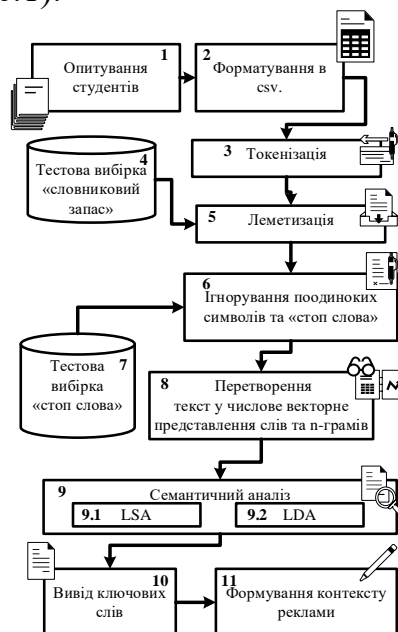

Рис. 1. Структура інтелектуального методу формування рекламного контенту закладів вищої освіти на основі семантичного аналізу

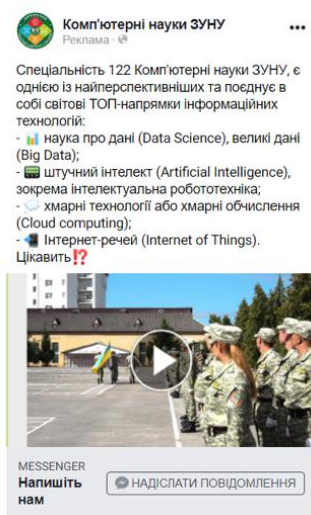
Для проведення інтелектуальний метод формування рекламного контенту закладів вищої освіти на семантичного аналізу використано опитування студентів спеціальності «Комп'ютерні науки», стосовно вступу. В опитуванні прийняли участь 152 студентів, дали відповідь на 10 питань.

На основі отриманих ключових слів методами LSA та LDA можна створити наступний контент для реклами закладу вищої освіти:

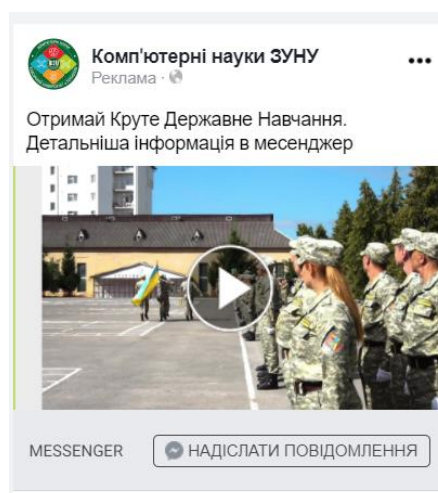
«Отримай круте державне навчання. Детальніша інформація в месенджер»

Для порівняння ефективності сформованого рекламного контенту на основі LSA та LDA-методу проведено порівняльний експеримент в Facebook на бізнес сторінці «Комп'ютерні науки ЗУНУ» (рис.2). Перший варіант реклами (рис.2.A), розроблений на основі правил виділених в попередніх наукових дослідженнях, а саме:

- найбільшу взаємодію з відео рекламою Facebook «Комп'ютерні науки THEU» мали особи чоловічої статті у віковій категорії 18-25, 35-55 [1];
- найбільшу взаємодію з бізнес сторінкою Facebook «Комп'ютерні науки THEU» мали клієнти чоловічої статті та жіночої статті у віковій категорії 40-55 [2].

А. Попередня версія

В. Сформовано на основі LSA та LDA-методу

Рис.2 Реклама «Комп'ютерні науки» Західноукраїнського національного університету в Facebook

В таблиці 1 представлено порівняння ефективності сформованого рекламного контенту на основі LSA та LDA-методу. В період з Jan 4, 2021 - Jan 31, 2021 була проведена рекламна компанія з великим текстовим контентом (див.рис.2.A). В період з Feb 1, 2021 - Feb 28, 2021 проведено рекламну кампанію з текстовим контентом, що розроблений на основі LSA та LDA-методу (див.рис.2.B).

Таблиця 1. Порівняння ефективності сформованого рекламного контенту

Показник	Jan 4, 2021 – Jan 31, 2021	Feb 1, 2021 – Feb 28, 2021	Change
Coverage	6792	7350	558
Frequency	1,18	1,19	0,02
Results	9,00	13,00	4,00

Price for the result	1,42	0,98	-0,44
Amount of expenses (USD)	12,77	12,75	-0,02
CPM (Cost per 1000 views)	1,60	1,46	-0,14
Link clicks	46,00	43,00	-3,00
CPC (cost-per-click)	0,28	0,30	0,02
CTR (clickability)	0,58	0,49	-0,09

Охоплення збільшилось на 558 осіб (див.табл.1). Середня кількість разів, коли кожен користувач бачив рекламу (Частота) збільшилась 0,02 на особу. Число раз, коли реклама досягла результату, поставленого цілю і настройками (Результати), збільшилась на 4 переписки в месенджері. Це звичайно мало, але враховуючи на не великий бюджет рекламної кампанії та специфіку цільової аудиторії, то результат доволі хороший. Відповідно ціна за результат зменшилась на 0,44 цента, що в сумі з врахуванням збільшення охоплення, на 0,02 цента менше. Відповідно середня ціна за кожну 1000 покази (CPM) – зменшилась на 0,14 центів. Число кліків по посиланнях в рекламних оголошеннях, в результаті яких було здійснено перехід на цільові сторінки, вибрані адміністратором, в межах або за межами Facebook, зменшилась на 3. Що спричинило збільшення ціни за клік за посиланням (CPC) на 0,02 центи, що не є критичним., відповідно частка випадків, коли люди подивилися вашу рекламу і клік посилання (CTR), зменшилась на 0,09.

З результатів порівняння ефективності сформованого рекламного контенту (див. табл.1 та рис.2), можна зробити важливий висновок, що результативність оголошення збільшилась на 44% та при цьому ціна за результат зменшилась на 31%.

ЛІТЕРАТУРА

1. Н. Lipyana, S. Sachenko, T. Lendyuk, A. Sachenko. (2020) Targeting model of HEI video marketing based on classification tree .16th International Conference on ICT in Education, Research and Industrial Applications. Integration, Harmonization and Knowledge Transfer. Volume II: Workshops, ICTERI 2020; Kharkiv; Ukraine; 6-10 October 2020. CEUR Workshop Proceedings, Vol.2732, P.487-498.

2. Lipyana, H., Sachenko, A., Lendyuk, T., Nadvynychny, S., Grodskiy, S. (2020). Decision tree based targeting model of customer interaction with business page. Proceedings of the third International Workshop on Computer Modeling and Intelligent Systems (CMIS-2020), CEUR Workshop Proceedings, vol. 2608, pp. 1001–1012.

Лучка С.І.

*студент третього курсу спеціальності «Комп'ютерних наук»
факультету комп'ютерних інформаційних технологій
Західноукраїнський національний університет*

Ліп'яніна-Гончаренко Х.В.

*к.т.н., доцент кафедри
інформаційно-обчислювальних систем і управління
Західноукраїнського національного університету*

ПРОЕКТУВАННЯ ВЕБ-СЕРВІСУ ПОШУКУ ВІЛЬНОГО ПАРКОМІСЦЯ «GETPARKED»

Місця для паркування дуже важливі для міст. Місто повинне мати достатньо місць для паркування, щоб забезпечити своїм мешканцям і відвідувачам місця для паркування автомобілів [1, с. 4]. Оскільки автомобілі є основним фактором у транспорті, місто має задовольняти потреби водіїв. Якщо люди не можуть знайти місце для паркування, або якщо їм доводиться платити занадто багато за паркування, ці люди, ймовірно, не повернуться до вашого міста, щоб робити покупки, обідати в ресторанах чи витратити гроші іншим способом. Також мешканці повинні мати достатньо місця для паркування автомобіля біля свого будинку та робочого місця [2].

Проектування та управління автостоянкою впливає на зручність проживання будь-якого міста. Будівництво додаткового паркінгу без керування наявними запасами може сприяти водінню та збільшити попит на ще більше паркування [4, с. 25]. І навпаки, управління наявною пропозицією може бути економічно ефективним способом скоротити попит і підвищити привабливість невикористаних місць для стоянки. Однією з найбільш нагальних проблем для паркування для муніципалітету є знайти правильний баланс між попитом і пропозицією [3].

Для вирішення проблем автостоянок у містах виникла ідея створення веб-сервісу «GetParked», який буде використовуватися водіями у великих містах. Задля економії часу та зменшення трафіку на дорогах водій зможе, використовуючи даний програмний продукт, швидко знайти вільне місце для свого автомобіля. Також ця програма матиме за мету автоматизувати роботу паркувальника. Додаток націлений на водіїв, в особливості на тих, хто часто повинен шукати вільні місця для паркінгу (водіїв сервісу доставки, таксистів тощо).

GetParked – веб-сервіс, який, за допомогою даних про місцезнаходження користувача та аналізу паркінгу в реальному часі для визначення вільних місць, може швидко та зручно підібрати місце для паркінгу, а також прокласти оптимальний маршрут до нього.

Програмний модуль буде взаємодіяти з камерою на в'їзді до паркінгу для визначення вільних місць. Також продукт буде працювати з сервісом навігації (Google Карти) для прокладання маршруту до найближчого паркінгу.

До функцій застосунку входять наступні ознаки:

- можливість знаходити вільні місця для паркування;
- прокладання маршруту до вибраного паркінгу через сервіс “Google Карти”;
- можливість додавати/видаляти пріоритетні стоянки;
- можливість взаємодії із зручним веб-інтерфейсом;
- можливість авторизації користувача (у майбутніх оновленнях);
- можливість сплати паркувального місця (у майбутніх оновленнях).

Постійний користувач сервісу — водій, який регулярно витрачає багато часу на процес паркування. Він прагне максимальної економії часу для досягнення своїх цілей.

Для детального опису сервісу представлений структурний аналіз у вигляді діаграм.

Діаграма специфікації процесів зазвичай представляють у вигляді короткого текстового опису, схем алгоритмів, псевдокод, flow-форм або діаграм Насс-Шнейдермана (Рис.1).

Діаграми переходів станів (Рис.2,3) призначені для моделювання поведінки окремого об’єкта, вказуючи послідовність подій, через які проходить об’єкт протягом свого життя у відповідь на події. Початковий стан позначається заповненим чорним колом і може бути позначений ім'ям. Кінцевий стан позначається колом із крапкою всередині і також може бути позначений назвою.

Рис.1. Діаграма специфікації процесів Насс-Шнейдермана

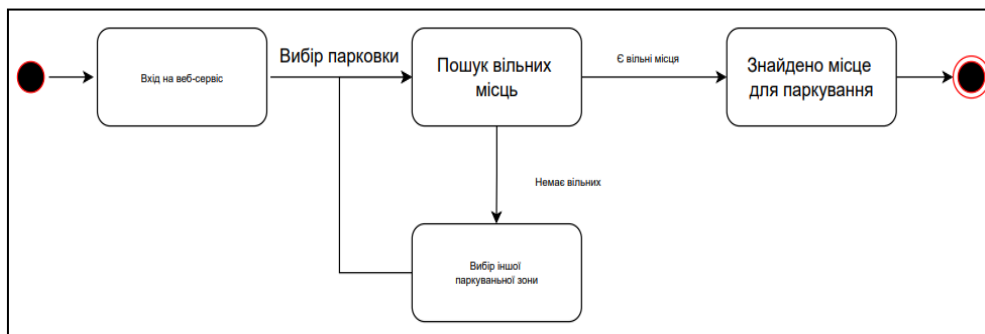

Рис.2. Діаграма переходів станів для опису відносин користувача та керуючими потоками

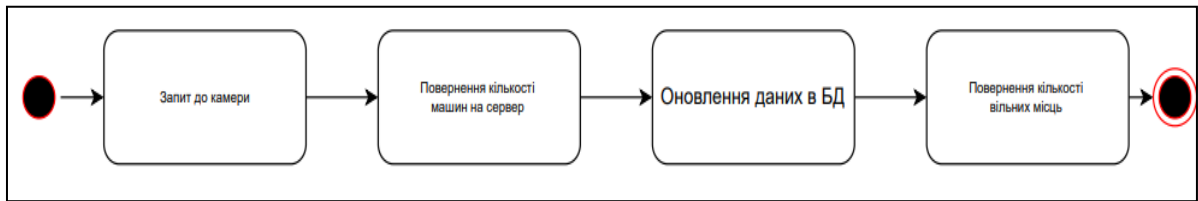

Рис.3. Діаграма переходів станів для опису процесу розпізнавання вільних місць

Діаграма потоків даних DFD (Рис.4) використовується для графічного представлення потоку даних у бізнес-інформаційній системі. DFD описує процеси, які задіяні в системі для передачі даних з вхідних даних у сховище файлів і формування звітів.

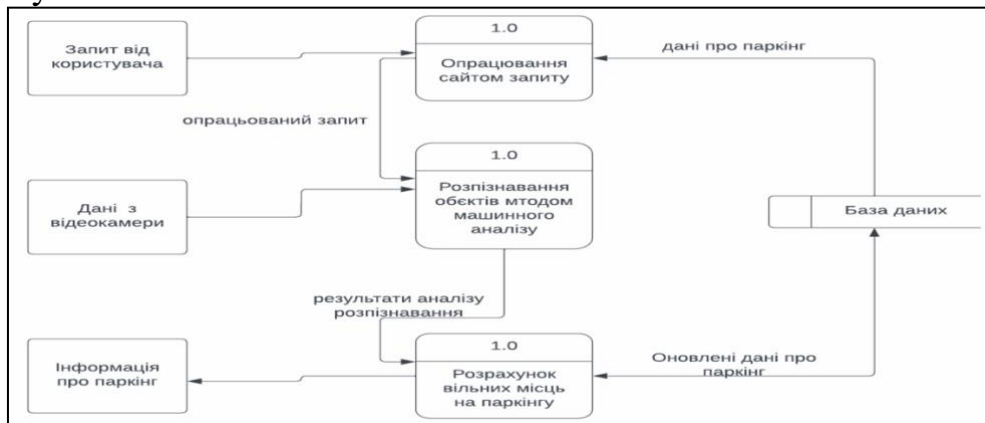

Рис.4. Вигляд діаграми потоків даних DFD

Висновки. Провівши аналіз проєкту та його коротку характеристику, можна сказати, що веб-сервіс «GetParked» був би вдалим доповненням до кожного міста для підвищення рівня економіки в плані часу та руху на дорогах. Варто також зазначити, що структура даного застосунку є комфортною для використання кожним користувачем.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Stephen Ison, Corinne Mulley. Parking Issues and Policies. United Kingdom. First edition 2014.
2. Georgiy Tyshko. How to Solve Parking Problems. an International Virtual League for Solutions of Parking Problems. 2018.
3. Donald Shoup. Parking and the City. 711 Third Avenue, New York, NY 10017, Apr 11, 2018
4. Криза урбанізму. Чому міста роблять нас нещасними / пер. з англ. Ірина Бондаренко – К. : Наш формат, 2019. – 320 с.
5. Жарова Л.В. Smart-міста для сталого розвитку. *Економіко-правові аспекти сталого розвитку: держава, регіон, місто.* 2019. №1, С 54-56.

Малко .В.В

*студент спеціальності «Комп'ютерні науки»
Західноукраїнського національного університету*

Кіт І.Р.

*викладач кафедри інформаційно-обчислювальних систем і управління
Західноукраїнського національного університету*

Комар М.П.

*д. т. н., доцент, завідувач кафедри
інформаційно-обчислювальних систем і управління
Західноукраїнського національного університету*

УПРАВЛІННЯ ДРОНОМ ЗА ДОПОМОГОЮ ЖЕСТІВ

Безпілотники стають все більш популярними у військовому застосуванні та цивільній авіації серед любителів та бізнесу. Досягнення природної взаємодії людини та дрона дозволить некваліфікованим пілотам брати участь у польотах цих пристроїв і, загалом, полегшить використання дронів. Дослідження в цьому дослідженні зосереджено на дизайні та розробці природного інтерфейсу користувача, який дозволяє користувачеві керувати дроном за допомогою жестів. Камера дрона використовується для захоплення інформації про руку користувача, яка була оброблена алгоритмом розпізнавання руху та перетворена в команди для дрона.

Реалізація графічного інтерфейсу користувача дає користувачеві зворотний зв'язок. Візуальний зворотний зв'язок з бортової камери дрона надається на екрані, а також реалізовано інтерактивне меню, яке керується жестами і дозволяє вибирати такі функції, як фото- та відеозйомка або зліт і посадка. Результатом цього дослідження стало створення ефективної та функціональної системи, більш інстинктивної, природної, захоплюючої та веселішої, ніж пілотування з використанням фізичного контролера, включаючи інноваційні аспекти, такі як впровадження додаткових функцій для пілотування дрона та керування швидкістю польоту.

Для пілотування на основі рухів рук звичайний підхід полягає в тому, щоб безпосередньо відображати орієнтацію та положення рук і перетворювати їх у швидкість нахилу, крену та ристання [1]. Дослідження з використанням пристроїв на основі рукавичок для збору інформації про рух рук проводилися з 1990-х років до недавнього часу. Було проведено дослідження взаємодії людини та дрона, керованого тілом, з метою дослідження ефекту тактильного зворотного зв'язку з пілотом у фізичній системі, в якій він лежить [2]. Дослідження, такі як , реалізують інерційні одиниці вимірювання на тілі користувача для збору жестів. Усі ці системи, що використовують носимі пристрої, дозволяють керувати природним шляхом, але їх потрібно носити, тому вони нав'язливі та фізично обмежують користувача. Дрон Tello передає зображення, через OpenCV обробляємо картинку в сірий колір та передаємо зображення mediapipe.

Mediarpipe повертає масив даних з усіма точками на руці, і далі по цим точкам визначаємо нахил руки, зжаті пальці та записані жести (рис. 1).

Рис. 1. Жести які відповідають за керування

Нахил руки вліво і вправо відповідає за політ вліво чи вправо. Також, якщо центр руки перемістився за сітку, дрон повертається щоб тримати руку в центрі. Отримане зображення в OpenCV зберігається в форматі BGR (Blue Green Red) для вірної обробки його потрібно перевести в RGB, далі проводиться обробка mediarpipe і отримуємо масив точок, та їх координат XYZ де:

- X від 0 (ліва частина екрану) до 1(права частина екрану);
- Y від 0(ліва частина екрану) до 1(права частина екрану);
- Z глибина точок відносно камери.

За такими координатами важко визначати положення точок, тому проводиться переведення їх в координати по пікселям на зображенні, потрібно X помножити на ширину екрану та Y на його висоту. Щоб визначити чи загнутий палець, потрібно порівняти найвищу точку пальця, якщо верхня точка на зображенні буде нижче найнижчої точки, значить палець загнутий. Для цього робиться порівняння координат Y обох точок (рис. 2)

Рис. 2. Розпізнавання жесту(а), Визначення великого пальця(б),
Визначення нахилу руки(в)

Але таким способом ми не можемо визначити великий палець руки, оскільки він загинається не вниз а всередину руки, тому будемо порівнювати координату X (див. рис. 2(б)). Ще потрібно визначити яка це рука, оскільки ліва рука на зображенні буде мати великий палець лівіше від найнижчої точка, а права правіше, тому робимо перевірку і міняємо знак. Нахил руки можна визначити різницею координати X між найвищою та найнижчою точками руки. Якщо верхня точка лівіше від нижньої то різниця буде додатна, якщо правіше то від'ємна (див. рис. 2(в)).Щоб завжди тримати руку в центрі зображення, потрібно визначити в якій частині екрану вона знаходиться, для цього порівнюємо координати X та Y з усіма сторонами екрану.

Для запуску керування жестами перш за все, потрібно підключитись до wifi мережі яку роздає Tello, та за допомогою djiellory підключаємось до дрона, включаємо запис камери та отримуємо зображення.

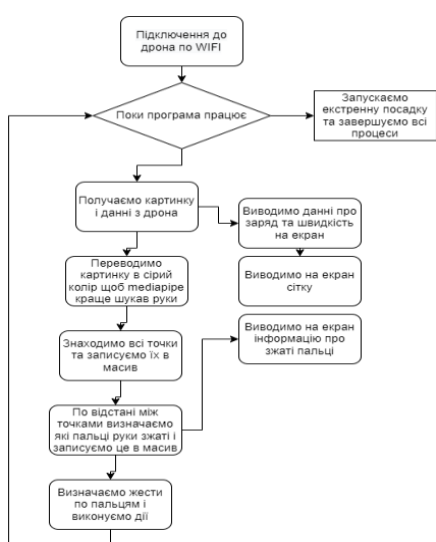

Рис 3. Структура управління дроном за допомогою жестів

На (Рис.3) представлено структуру роботи управління дроном за допомогою жестів. Ще нам можуть знадобитись деякі данні з дрона, такі як заряд батареї, висота польоту, швидкість. Тому їх також отримуємо та зберігаємо. У бібліотеці djitellory вже є вбудований модуль для відправки UDP пакетів на дрон, тому потрібно просто відправити данні про рух вперед чи назад, вліво чи вправо, вгору чи вниз та поворот. Також щоб не було затримки між відправкою пакетів через виконання програми, відправку пакетів організовується в окремому потоці.

Деякі команди мають виконуватись за допомогою TCP запитів, такі як посадка, взліт чи сальто. Відправляємо їх з самого коду.

ЛІТЕРАТУРА

1. Suarez-Fernandez, R., Sanchez-Lopez, J.L., Sampedro, C., Bavle, H. , Molina, M., and Campoy, P. (2016), "Natural user interfaces for human-drone multi-modal interaction", June 2016, International Conference on Unmanned Aircraft Systems (ICUAS), pp. 0. Al-Shamayleh, A.S., Ahmad, R., Abushariah, M.A., Alam, K.A., Jomhari, N., (2018). "A systematic literature review on vision based gesture recognition techniques" in Multimedia Tools and Applications 77.
2. Ars Electronica, (2020). Humphrey II. [online], Available at: <https://ars.electronica.art/futurelab/project/humphrey-ii/> (12 04 2020). Ars Electronica, (2020). Humphrey II. [online], Available at: <https://ars.electronica.art/futurelab/project/humphrey-ii/> (12 04 2020)

УДК 004.89

Масан О.О

*студент спеціальності «Комп'ютерні науки»
Західноукраїнського національного університету*

Кіт І.Р.

*викладач кафедри інформаційно-обчислювальних систем і управління
Західноукраїнського національного університету*

Ліп'яніна-Гончаренко Х.В.

*к.т.н., доцент кафедри інформаційно-обчислювальних систем і управління
Західноукраїнського національного університету*

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ ПІДХІД ФОРМУВАННЯ ПОРТРЕТУ ПОТЕНЦІЙНОГО ПОКУПЦЯ

Виявлення людей у реальному часі стає важливою тенденцією для науковців і в широко поширених галузях від розумних міст до роздрібної

торгівлі. Успішне виявлення людини на зображенні або відео означає поєднання виявлення об'єктів та класифікацію зображень.

Сьогодні існує структура для виявлення конкретних об'єктів у відео з різним рівнем точності. Поєднання ідентифікованого розташування об'єкта на зображенні з розумінням класу об'єкта означає, що програма може відрізнити людину в одній області зображення та об'єкт, який може бути помилково прийнятий за людину, наприклад, манекен у роздрібній торгівлі. У зв'язку з цим актуальним є розробка інтелектуального підходу формування портрету потенційного покупця, що дозволить визначати вік покупців та їх кількість, які проходять повз торговельне приміщення.

Для реалізації цього підходу використовується бібліотека OpenCV та dlib.

На **кроці №1** визначається набір обмежувальних прямокутників та обчислюється їхні відповідні центроїди (тобто центр обмежувальних прямокутників) (Рис. 1 (а)).

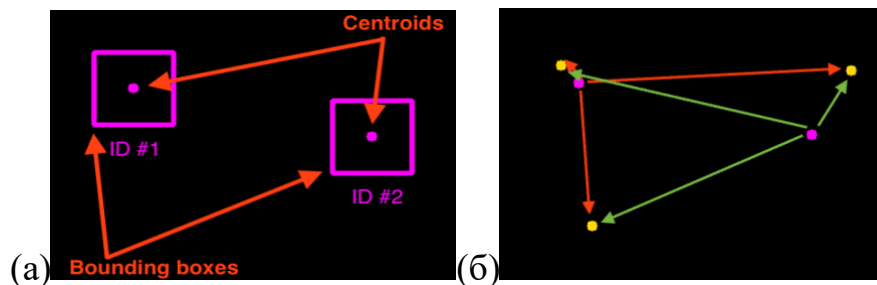

Рис 1. (а)Крок1. (б) Крок2

Самі обмежувальні рамки можуть бути надані одним із: детектором (наприклад, HOG + Linear SVM, Faster R-CNN, SSD тощо) або трекером (наприклад, фільтри кореляції) об'єктів.

З рисунку 1 видно, що є два об'єкти для відстеження на цій початковій ітерації алгоритму.

Під час **кроку №2** обчислюється евклідова відстань між будь-якими новими центроїдами (жовтий) та існуючими (фіолетовий). Алгоритм відстеження центроїдів робить припущення, що пари центроїдів з мінімальною евклідовою відстанню між ними повинні мати однаковий ідентифікатор об'єкта (Рис.1 (б)). На рисунку 1 видно два існуючі центроїди (фіолетовий) і три нові центроїди (жовті), що означає, що було виявлено новий об'єкт (оскільки є ще один новий центроїд проти старого центроїда). Стрілки представляють обчислення евклідових відстаней між усіма фіолетовими центроїдами та всіма жовтими центроїдами.

Отримавши евклідові відстані, потрібно зв'язати ідентифікатори об'єктів на **кроці №3** (Рис.2 (а)).

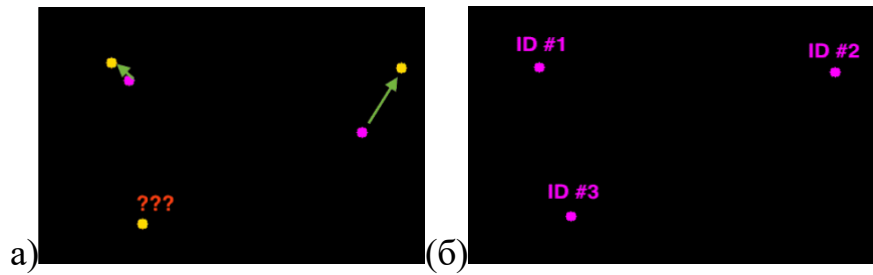

Рис 2. Крок 3(а). Крок(б)

На рисунку 2 зображено, що трекер центроїдів обрав асоціацію центроїдів, які мінімізують відповідні евклідові відстані. Точка в нижньому лівому куті ні з чим не пов'язана. Тоді виконується **крок №4**, реєструє нові об'єкти(Рис.2 (б)). Реєстрація означає, що додається новий об'єкт до списку відстежуваних об'єктів. Призначається йому новий ідентифікатор об'єкта зберігаються координати центроїда обмежувальної рамки для нового об'єкта. У випадку, якщо об'єкт загубився або покинув поле зору, можна просто скасувати реєстрацію об'єкта (**Крок №5**). Кроком №6 буде визначення вікової категорії людини. Визначення віку – це процес автоматичного визначення віку людини виключно за фотографією її обличчя (Рис.3).

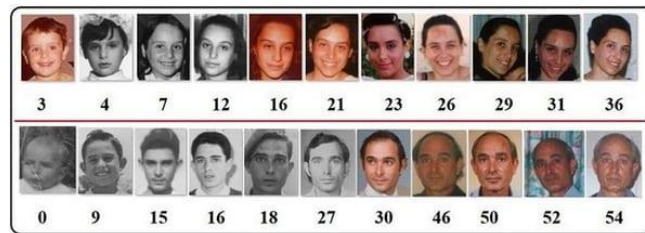

Рис 3. Вікова градація

Як правило визначення віку реалізовано (**Крок №6**), як двоетапний процес:

Крок №6.1: Визначення обличчя у вхідному відео потоці

Крок №6.2: Витягнення області інтересу особи (ROI) і застосування алгоритм детектора віку, щоб передбачити вік людини (Рис. 4)

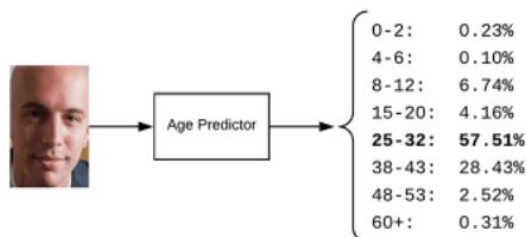

Рис 4. Прогноз віку

Таким чином отримана система при використанні на відео потоці з камер відео спостереження на вулицях міст. Може підраховувати і визначати діапазон людей якого віку знаходиться більше в тій чи іншій частині міста. Після чого отримані результати можуть бути використані в визначенні рентабельності відкриття бізнесу в певному місці міста.

ЛІТЕРАТУРА

1. Athanasios Voulodimos, Nikolaos Doulamis, Anastasios Doulamis, Eftychios Protopapadakis, "Deep Learning for Computer Vision: A Brief Review", Computational Intelligence and Neuroscience, vol. 2018, Article ID 7068349, 13 pages, 2018. <https://doi.org/10.1155/2018/7068349>
2. Hongkun Tian, Tianhai Wang, Yadong Liu, Xi Qiao, Yanzhou Li, Computer vision technology in agricultural automation —A review, Information Processing in Agriculture, Volume 7, Issue 1, 2020, Pages 1-19, ISSN 2214-3173, <https://doi.org/10.1016/j.inpa.2019.09.006>.

УДК 621.0

Пащук І.В.

*аспірант кафедри інформаційно – обчислювальних систем і управління
Західноукраїнський національний університет*

ЗАВДАННЯ ТА НАПРЯМКИ РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИСОКОЇ ЯКОСТІ ТА НАДІЙНОСТІ ЕЛЕКТРОПОСТАЧАННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ НОВІТНІХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Виробництво і постачання електричної енергії має стратегічне значення у забезпеченні життєдіяльності і безпеки країн, а її вартість є визначальною щодо розвитку економіки. При цьому, внаслідок постійного зростання вартості невідновних ресурсів (газу, нафти, вугілля) вартість електричної енергії зростає у більш значній мірі. Значне зростання вартості електричної енергії пов'язане із збільшенням кількості споживачів і відповідно дисперсії динаміки споживання, що вимагає підвищення рівня генерації резерву потужності.

За умов постійного зростання чисельності споживачів нестача потужності в моменти пікових навантажень призводить до проблем, щодо надійності функціонування і безперебійного постачання електричної енергії та втрат передачі енергії. Наявна система централізованого (диспетчерського) управління постачанням електричної енергії та інформаційного забезпечення прийняття рішень не може оперативнo виявляти проблеми постачання і реагувати на них в режимі реального часу [1].

Відомі підходи [2;3;4] інноваційного розвитку електроенергетики на базі концепції мережевих технологій та інших перспективних досягнень в галузі ІКТ, зокрема SMART GRID розглядають інтеграцію наступного покоління інтелектуальних електронних пристроїв у такі, що мають самостійно налагоджуватись, а також бути надійні, безпечні, інтуїтивно зрозумілі, доступні та взаємопов'язані інтелектуальні мережі постачання електричної енергії. Ефективне управління в мережі постачання електричної енергії здійснюють на основі кібер - фізичної системи у режимі реального часу.

Проблемними моментами застосування інтелектуальних електричних систем також є їхня висока вартість і нездатність проактивно ідентифікувати

рівень загроз та ступінь їх наслідків для надійного функціонування в критичних режимах. У зв'язку з цим актуальними та не вирішеними є два взаємозв'язаних аспекти у завданні забезпечення надійного функціонування таких систем в автономних режимах при критичних загрозах, наприклад в особливих умовах зовнішнього середовища.

Перший полягає у вивченні чутливості реакцій щодо надійного функціонування системи постачання електричної енергії на змінювання параметрів середовища. При цьому виконують дослідження питання керованості складних динамічних систем з вираховуванням впливу багатьох факторів щодо здійснення оптимізації процесів з уточненням при критичних станах середовища.

Другий аспект завдання управління полягає у вивченні динаміки систем при втраті зворотного зв'язку в кібер-фізичній системі управління. При цьому досліджується аналіз процесів на втрату стійкості та вивчення параметричних меж (відповідності формальному критерію допустимої хаотичності), тобто досліджується поведінка системи при некерованих значеннях основних параметрів системи. Зокрема можливість самовідновлюватися за рахунок постійного моніторингу, самодіагностики та самокоректування помилок для переналаштування щодо підтримки стійкості та миттєвого усунення збоїв та перерозподілу потоків електроенергії з метою пом'якшення шкоди.

Мета роботи обґрунтувати концептуальну модель перспективного бачення побудови інтелектуальної енергетичної системи на основі новітніх інформаційних технологій, а також її реалізації, щоб забезпечувати споживачів безперебійним постачанням електричної енергії в критичних режимах.

Виконуючи дослідження шляхом комп'ютерного моделювання різних сценаріїв поведінки smart систем управління постачання енергією створюючи різні умови функціонування дають змогу встановити зовнішні та внутрішні параметри в критичних режимах. Системний аналіз із застосуванням методів динаміки відкритих систем, дає змогу виявити процеси, пов'язані з явищами самоорганізації, які необхідно враховувати при створенні ефективного функціонування системи.

Отже, необхідною умовою обґрунтування і вироблення алгоритмів надійного функціонування систем постачання енергією є збір даних та моніторинг (зчитування та вимірювання), компонентів мережі. У майбутньому низьковитратні smart-перетворювачі та аналітичні інструменти стануть джерелом даних системи та споживачів для кожного вузла даних. Нові низьковитратні пристрої забезпечать оптимальні умови роботи компонентів енергосистеми, а також повну оцінку стану системи за допомогою впровадження аналізу «великих даних». Інформація передаватиметься за допомогою інтегрованої комунікаційної системи для аналізу даних у режимі реального часу.

Діагностування та вирішення проблем на рівні системи, підсистеми та її компонентів буде здійснюватися шляхом моделювання на цифровому двійнику системи в режимі майже реального часу за рахунок високошвидкісних комп'ютерів, дасть можливість вибрати рішення для раптово виникаючих та

потенційних проблеми на рівні системи, підсистеми та її компонентів. Імовірність успіху кожного рішення буде наперед визначено, а результати оцінено.

Висновки. Використання досягнень передових інформаційних технологій опрацювання «великих даних» та у режимі реального часу, та моделюванню процесів з використанням цифрового двійника для прогнозування та оцінювання розвивають ключову технологічну концепцію Smart Grid, щодо забезпечення можливості побудови безпечної, надійної та «дружньої» до навколишнього середовища сучасної енергетичної системи і робастне управління за критичних умов.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Рифкин Дж. Третья промышленная революция: Как горизонтальные взаимодействия меняют энергетику, экономику и мир в целом / Джереми Рифкин; Пер. с англ. — М.: Альпина нон-фикшн, 2014. — 409 с.
2. Z.I. Dombrovskyi, A.O. Sachenko, I.M. Zhuravska, M.Z. Dombrovskyi, G.M. Hladiy, M.P. Musiyenko, Y.M. Krainyk, E.V. Brezhniev, M.O. Kolisnyk. Internet of Things for Smart Energy Grid: Trainings / Brezhniev E.V. (Ed.) – Ministry of Education and Science of Ukraine, Ternopil National Economic University, Petro Mohyla Black Sea National University, National Aerospace University “KhAI”, 2019. – 141с.
3. Денисюк С.П., Технологічні орієнтири реалізації концепції smart grid в електроенергетичних системах / С.П. Денисюк Енергетика: економіка, технології, екологія. 2014. №1.
4. Мельник А. О., Кіберфізичні системи: проблеми створення та напрями розвитку./ А. О. Мельник, Національний університет “Львівська політехніка”, кафедра електронних обчислювальних машин, 2014.

УДК 378.04

Савонік Т. П.

*викладач кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Нововолинський навчально-науковий інститут економіки та
менеджменту
Західноукраїнський національний університет*

ЦИФРОВІЗАЦІЯ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ЕКОНОМІЧНІ ВИКЛИКИ ТА РЕЗУЛЬТАТИ

Термін «цифровізація вищої освіти» впевнено увійшов до сучасного інформаційного простору і застосовується до всіх галузей економіки. У загальноприйнятому розумінні цифровізація має на увазі оновлення змісту освіти, методів та організаційних форм навчальної роботи та оцінювання досягнутих результатів з урахуванням використання цифрового середовища. Звичним сьогодні є й поняття «цифровий університет», коли йдеться про основні

тенденції в осучасненні вищої освіти. Але цифровізація вищої освіти — процес складний і неоднозначний. Цифровізація, на думку українських дослідників, має зворотний бік, який потрібно враховувати під час планування трансформацій. Вчені вказують на реальне зниження статусу університетських дипломів в умовах відкритого і мережевого навчання, на фактичне зростання навантаження викладача в умовах цифровізації освіти, яке поки нормативно не враховується у системі нормування оплати праці [1]. Крім того, нівелюється функція соціалізації здобувачів освіти, які переважно випадають з мікросоціуму закладу вищої освіти та індивідуалізуються в цифровому середовищі. Виникають потенційні загрози руйнування традиційної моделі освіти, що відображається у знеціненні гуманітарного знання у процесах цифровізації освіти й економіки [2].

Перехід від традиційної структури закладів вищої освіти до інноваційної цифрової передбачає комплекс заходів у таких сферах: нормативній, організаційній, економічній, соціальній, ідеологічній. При переході від традиційного університету до цифрового потрібне не лише кількісне накопичення технічних засобів, а й заміна цілей, пріоритетів, корпоративної ідеології, організаційних принципів і підходів, структури закладу тощо. Можливе поєднання окремих цифрових університетів у мережеві, для яких не існує політичних кордонів і географічних обмежень. Є міжнародний досвід такої освітньої діяльності та створення мережевих університетів без кордонів. В Україні у 2020 році розроблений відомий проєкт – «Цифровий порядок денний» [3], який на цифровізацію освітньої діяльності університетів спрямував низку документів періоду карантину 2020 р.

Так, істотні корективи в процесі цифрових трансформацій вищої освіти вніс COVID-19. До даного періоду, ці процеси реалізовувалися у вузах з різним ступенем успішності та мали формальний або бажаний характер. Проте пандемія, з одного боку, стала активним стимулом впровадження та розвитку цифрових технологій у діяльність вузів, з іншого – виявила низку обмежень та факторів, які істотно вплинули на процеси цифровізації не лише на рівні окремої освітньої установи, а й на систему освіти в цілому.

Так, у 2020 р. в умовах запровадження масового змішаного та дистанційного навчання українські університети вимушено та стрімко ввійшли в середовище цифровізації. І поняття «цифровий університет» з наукових публікацій перейшов на визначення реальних моделей організації навчання у закладах вищої освіти.

Українські університети постали перед низкою викликів, серед яких:

- пошук моделей цифрової освіти кожним закладом освіти в межах визначеної автономії;
- необхідність формування оптимальної структури вищого навчального закладу та поєднання складників цієї структури в ефективну систему, на основі якої і формується цифровий університет;
- поєднання елементів інформаційно-комунікаційних технологій і засобів навчання у дієві мережеві інструменти;
- визначення ролі, завдань і видів діяльності для наукових, науково-педагогічних і педагогічних працівників такого університету;

- заміна традиційного «аудиторного» освітнього простору на віртуально-мережевий;

- налагодження ефективної комунікації усіх учасників освітнього процесу в мережевому середовищі.

Велика кількість університетів розробили власні цифрові стратегії у відповідь на істотні зміни через застосування нових технологій. Так, для активної практично-орієнтованої роботи заклади вищої освіти використовують відкриті онлайн курси, віртуальні дошки, симулятори та спеціальні програмні засоби.

Саме реалізація цих викликів і стала поштовхом до масових пошуків вищими навчальними закладами моделей цифрових університетів, уже не як відповідей на виклики глобалізації, а як способів реального існування у жорстких правилах взаємодії між учасниками освітнього процесу в умовах карантинних обмежень.

Отже, створення вітчизняних цифрових університетів є необхідною відповіддю вищої освіти на виклики часу. Реалізація цієї мети потребує виконання низки завдань органами державного управління та колективами й адміністраціями закладів вищої освіти, що передбачає:

- удосконалення норм, що регулюють змішане і дистанційне навчання;

- нормативне забезпечення змісту, структури, форм та іншої діяльності цифрового університету;

- удосконалення вимог професійного стандарту до посад: «Асистент», «Викладач», «Старший викладач», «Доцент», «Професор»;

- оновлення нормативів оплати праці науково-педагогічних працівників в умовах роботи цифрового університету;

- розвиток мотивації науково-педагогічних працівників і формування хороших освітніх практик, вивчення іноземних мов для впровадження позитивних змін у вищій освіті;

- пошук оптимального поєднання наукової та викладацької діяльності в кожній конкретній моделі цифрового університету;

- осмислення та реалізацію змін освітнього процесу з традиційного аудиторного до віртуального цифрового.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кіндратець, О. (2019). Проблеми цифрової трансформації освіти. In Освіта як чинник формування креативних компетентностей в умовах цифрового суспільства: збірка тез міжнародної науково-практичної конференції, 27-28 листопада 2019 р. (с. 59-60). Запоріжжя: ЗНУ. URL: <https://web.znu.edu.ua/NIS//2019/zbirka-tez.pdf>

2. Симоненко, С. П. (2020). Українська цифрова освіта в умовах цифрової трансформації суспільства: вибір стратегії розвитку. Гілея: науковий вісник, (153), 374-377. URL: <http://gileya.org/download.php?id=221>

3. Цифрова адженда України — 2020 («Цифровий порядок денний» — 2020). Концептуальні засади (версія 1.0). Першочергові сфери, ініціативи, проєк-ти «цифровізації» України до 2020 року (проєкт). (2016). URL: <https://ucci.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>

Теслюк С.А.
к.е.н., доцент кафедри фінансів
Волинський національний університет імені Лесі Українки

РОЛЬ БЮРО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ У ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВОЮ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Обов'язковим і неодмінним елементом державної фінансової політики є організація та функціонування чіткої системи фінансового контролю. Від того, на скільки ефективно здійснюється державний фінансовий контроль залежить добробут населення країни, саме тому одна з найважливіших функцій державного управління має бути спрямована на виявлення відхилень від прийнятих стандартів законності, раціональності й ефективності управління фінансовими ресурсами та державною власністю, а також на своєчасне вжиття необхідних запобіжних заходів та коригувань.

Система фінансового контролю в Україні зазнає постійних трансформацій та коригувань. Однією з останніх змін було створення Бюро економічної безпеки – нового органу, який мав об'єднати в собі функції трьох правоохоронних органів – Державної фіскальної служби, Служби безпеки України та Національної поліції, задля уникнення дублювання їх функцій та консолідації повноважень щодо розслідування економічних злочинів в єдиному слідчому органі.

Перші кроки у заснуванні подібного до Бюро економічної безпеки (БЕБ) органу були зроблені ще у 2013 році у вигляді Законопроекту “Про Службу фінансових розслідувань України (фінансову поліцію)”, яка не знайшла підтримки Європейського Союзу. Та Уряд не покидав спроб все ж таки створити Службу фінансових розслідувань, постійно вносячи корективи у концепцію діяльності органу.

Прийняття закону про створення нового органу з фінансових розслідувань було також і частиною міжнародних зобов'язань України. Зокрема, це передбачено у Меморандумі про економічну та фінансову політику з Міжнародним валютним фондом та Меморандумом про взаєморозуміння між Україною як Позичальником та ЄС як Кредитором (щодо отримання Україною макрофінансової допомоги ЄС) [1]. Меморандум про економічну та фінансову політику з МВФ є елементом програми Stand-by, за якою МВФ виділило 5 млрд доларів США на подолання наслідків Covid-19, а також для забезпечення стабільності економічної системи.

28 січня 2021 року було прийнято Закон України № 1150-IX «Про Бюро економічної безпеки України», який набув чинності 25 березня 2021 року [2]. У зв'язку з вище згаданим законом, а також постановою Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2018 року № 1200 «Про утворення Державної податкової служби України та Державної митної служби України» почали здійснюватися відповідні заходи, пов'язані з реорганізацією (ліквідацією) Державної фіскальної служби України. Згідно з підпунктом Закону, Кабінету Міністрів України

необхідно було не пізніше восьми місяців з дня набрання чинності цим Законом забезпечити ліквідацію ДФС. Але лише 24 листопада 2021 року Кабінетом Міністрів України було видано розпорядження № 1493-р «Про початок діяльності Бюро економічної безпеки», яким офіційно підтримав початок діяльності Бюро.

Починаючи з 01.01.2022 Державна фіскальна служба України припинила виконання функцій органу виконавчої влади України. Подальші заходи, пов'язані із реорганізацією (ліквідацією) ДФС повинні були здійснюватися представниками державних органів, які визначені правонаступниками, зокрема Державна податкова служба України та Державна митна служба України.

За прогнозами під кінець лютого - на початку березня 2022 року орган повинен був запрацювати повноцінно. Однак, у зв'язку із збройною агресією 24 лютого 2022 року російської федерації на Україну та введенням по всій території нашої держави воєнного стану цей процес був призупинений, а всі повноваження та завдання щодо фінансових злочинів проти держави продовжили виконуватися спільними зусиллями як БЕБ, так і податковою поліцією з СБУ.

Із початком війни на БЕБ було покладено повноваження відстеження випадків щодо необґрунтованого підвищення цін на товари та послуги, цін на оренду житла для переселенців. Унаслідок цього було створено офіційний телеграм бот, який здійснював прийняття повідомлень, у першу чергу, про випадки необґрунтованого підвищення цін, щоб надалі їх оперативно опрацювати. Пізніше назву боту змінено на @SaveEconomyBot, а його функціонал розширено і структуровано [3]. Користувачі даної соціальної мережі можуть повідомляти також про незаконні дії з гуманітарною допомогою, перешкоджання ведення бізнесу та інші економічні правопорушення.

З кожним днем діяльність Бюро економічної безпеки розширюється, викриваються все більше фінансових злочинів, поповнюючи державний бюджет та підтримуючи ЗСУ. Наприклад, лише 26 квітня БЕБ викрило схему з ПДВ на майже 6 млн грн. За результатами проведених заходів, підприємство відшкодувало нанесені державі збитки в розмірі 4,9 млн грн., а вилучені грошові кошти в розмірі 1 млн грн, за згодою службових осіб підприємства перераховано на потреби Збройних сил України [4].

Та, незважаючи на активне розширення діяльності БЕБ, є наявні проблеми, як потребують швидкого вирішення. Насамперед, це повільна передача справ у розпорядження відомства від органів державного фінансового контролю, які повинні бути ліквідовані. Також це недостатність інформаційного забезпечення, про що говорить статус офіційного веб-порталу БЕБ, який перебуває на стадії розробки та наповнення [5]. Ну і звісно недосконалість законодавчої бази, оскільки в деяких законах назву “податкова поліція” примітивно замінили на “Бюро економічної безпеки”.

Отже, новостворене Бюро економічної безпеки показало свою дієвість та ефективність у воєнний час. Незважаючи на складний період життя нашої країни, новостворений орган зміг почати ефективно працювати. Якщо швидко усунути всі недоліки, то Бюро економічної безпеки забезпечить ефективну економічним злочинам.

ЛІТЕРАТУРА

1. МВФ оприлюднив тексти Листа про наміри та Меморандуму за результатами завершення першого перегляду Програми «Стенд-бай» для України. *Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mvf-oprilyudniv-teksti-lista-pro-namiri-ta-memorandumu-za-rezultatami-zavershennya-pershogo-pereglyadu-programi-stend-baj-dlya-ukrayini> (дата звернення: 11.04.2022).

2. Про Бюро економічної безпеки України: Закон України за редакцією від 01.01.2022р. №1089-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text> (дата звернення: 28.04.2022).

3. БЕБ змінило назву і розширило функціонал свого телеграм боту . *Офіційний веб-портал Бюро економічної безпеки України*. URL: <https://esbu.gov.ua/news/beb-zminilo-nazvu-i-rozshirilo-funkcional-svogo-telegram-botu> (дата звернення: 09.04.2022).

4. Офіційний веб-портал Бюро економічної безпеки України. URL: <https://esbu.gov.ua/> (дата звернення: 28. 04. 2022).

5. Tesliuk S., Demchuk I., Zvirko N. Efficiency of the Bureau of economic security of Ukraine under martial law. Multidisciplinárni mezinárodní vědecký magazín “Věda a perspektivy” je registrován v České republice. Státní registrační číslo u Ministerstva kultury ČR: E 24142. № 4(11) 2022. Str. 33-42
УДК 004.891

Чижовська З. І.

*магістр спеціальності «Комп'ютерні науки»
Західноукраїнського національного університету*

Ліп'яніна-Гончаренко Х.В.

*к.т.н., доцент кафедри
інформаційно-обчислювальних систем і управління
Західноукраїнського національного університету*

Саченко А.О.

*д.т.н., професор кафедри
інформаційно-обчислювальних систем і управління
Західноукраїнського національного університету*

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ МЕТОД ФОРМУВАННЯ СПОЖИВЧОГО КОШИКУ

На сьогодні методика обчислення споживчого кошика є надзвичайно актуальним питанням, оскільки на основі споживчого кошика формується прожитковий мінімум, згідно з яким розраховують пенсії, соціальні пільги та виплати. В Україні формуванням споживчого кошика безпосередньо займається Кабінет Міністрів України. На основі даних споживчого кошика та споживчого бюджету розраховуються такі показники, як мінімальна заробітна плата та мінімальна пенсія.

Вартість споживчого кошика залежить від рівня роздрібних цін на товари та тарифів на платні послуги (наприклад, комунальні платежі). Така практика відома у всьому цивілізованому світі. Із кожного виду потреб до розрахунку включають придбання відносно дешевих товарів, як правило, за державними фіксованими цінами. Якщо, наприклад, на ринку даний продукт або послуга продається за більш низькими цінами, то за основу береться найнижчий рівень.

Поняття споживчого кошика існує у багатьох країнах світу. Його ціна і національні особливості в кожній країні різні. Наприклад, споживчий кошик американця нараховує 350 продуктів і послуг, француза – 507, англійця – 350, німця – 475. Український споживчий кошик нещодавно було розширено до 297 найменувань.

Купівельна спроможність людей може різко змінюватись відносно кризових ситуацій, таких як війна, пандемії. Тому оцінка споживчого кошика і його зміна повинна бути швидкою, для того, щоб не допустити гуманітарних катастроф та збільшення бідності.

У зв'язку з цим, можна вважати, що розробка інтелектуального методу формування споживчого кошику на основі даних мереж супермаркетів є актуальною та дає можливість оперативно змінювати набір товарів у споживчому кошику та формувати прожитковий мінімум, що дозволить запобігти можливим гуманітарно-економічним катастрофам та збільшення бідності.

У дослідженні [1] був застосований інтуїтивний алгоритм нечіткої кластеризації до даних покупців у супермаркеті відповідно до суми, витраченої на деякі групи продуктів. У дослідженні [2] запропонували модифікації алгоритму CDFCM через виявлені в ньому певні недоліки, в результаті яких утворився модифікований динамічний нечіткий с-алгоритм середніх (MDFCM). У дослідженні [3] проведена сегментація клієнтів за допомогою кластеризації K-середніх у неконтрольованому машинному навчанні. Проведено класифікацію цільових клієнтів за допомогою кластеризації на основі демографічної інформації (наприклад, стать, вік, дохід тощо), географічної інформації, психографії та поведінкових даних.

Згадані вище роботи здебільшого аналізують клієнта зі сторони маркетингу супермаркетів. Проте, немає робіт, які б оцінювали клієнта як споживача та формували його соціальний портрет, на основі якого можна сформувати споживчий кошик та відповідно прожитковий мінімум.

На відміну від аналогів [1, 2, 3] розроблений інтелектуальний метод формування споживчого кошику дозволить на основі даних мереж супермаркетів формувати набір товарів у споживчому кошику та встановлювати прожитковий мінімум, що допоможе запобігти можливим гуманітарно-економічним катастрофам та збільшенню бідності, особливо у кризовий період економіки (війна, пандемія).

Для оперативної зміни набору товарів у споживчому кошику авторами розроблено інтелектуальний метод формування споживчого кошику. Запропонований метод ілюструється схематично (Рис.1) та представлений наступними кроками:

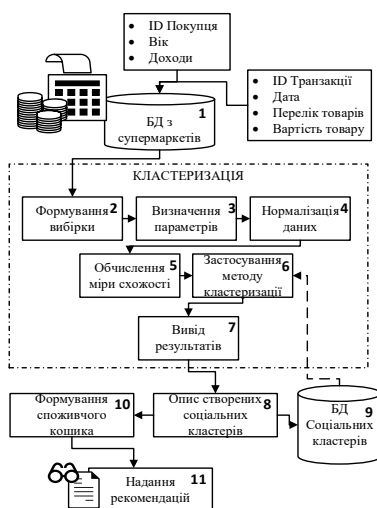

Рис.1. Структура інтелектуального методу формування споживчого кошику

Крок 1. Збір даних з супермаркетів (Блок 1), а саме інформацію про покупця (ID Покупця, Вік, Доходи) та про його покупки (ID Транзакції, Дата, Перелік товарів, Вартість товару). При зборі даних, можна розширити базу даними з аптек, продовольчих та непродовольчих товарів.

Крок 2. Кластеризація даних.

Крок 2.1. Вибір об'єктів для кластеризації (Блок 2).

Крок 2.2. Визначення безлічі змінних (Блок 3), якими будуть оцінюватися об'єкти у вибірці.

Крок 2.3. Нормалізація (Блок 4) значень змінних.

Крок 2.4. Обчислення значень міри схожості між об'єктами (Блок 5).

Крок 2.5. Застосування методу кластерного аналізу (Блок 6) створення груп подібних об'єктів (кластерів).

Крок 2.6. Подання результатів аналізу (Блок 7).

Крок 3. Проведення опису отриманих кластерів, а саме визначення соціального кластеру (Блок 8). Також, передача сформованих соціальних кластерів в окрему базу даних (Блок 9), що дасть можливість в подальшому максимально автоматизувати процес обробки та формування кластерів. Також, в подальших наукових дослідженнях на основі отриманих соціальних кластерів та методів машинного навчання буде розроблено метод передбачення змін у формуванні споживчого кошика.

Крок 4. Формування споживчого кошика (Блок 10) та надання рекомендацій (Блок 11).

ЛІТЕРАТУРА

1. Dogan, O., Hizioglu, A., Seymen, O.F. (2021). Segmentation of Retail Consumers with Soft Clustering Approach. In: Kahraman, C., Cevik Onar, S., Oztaysi, B., Sari, I., Cebi, S., Tolga, A. (eds) Intelligent and Fuzzy Techniques: Smart and Innovative Solutions. INFUS 2020. Advances in Intelligent Systems and Computing, vol 1197. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-51156-2_6

2. Munusamy, S., Murugesan, P. Modified dynamic fuzzy c-means clustering algorithm – Application in dynamic customer segmentation. *Appl Intell*, Springer, 50, 1922–1942 (2020). <https://doi.org/10.1007/s10489-019-01626-x>
3. Alam, M. F., Singh, R., & Katiyar, S. (2021, December). Customer Segmentation Using K-Means Clustering in Unsupervised Machine Learning. In *2021 3rd International Conference on Advances in Computing, Communication Control and Networking (ICAC3N)* (pp. 94-98). IEEE.

Sara Rupacz

*Silesian University of Technology
Department of Organization and Management
Student of Business Analytics 3rd year*

OCENA EKONOMICZNEJ EFEKTYWNOŚCI REALIZACJI INSTALACJI FOTOWOLTAICZNEJ W PRZEDSIĘBIORSTWIE PRODUKCYJNYM

Introduction. In recent years - photovoltaics has been one of the most dynamically developing sectors of renewable energy sources. In 2021, Poland was among the top four EU countries with the highest increase in new PV capacities [1]. This development results not only from global trends [2] and the availability of financing for installations from numerous loan and subsidy programs [3], but also from the need to achieve the shares of energy from renewable sources required by the European Union [4].

Investments in photovoltaic solutions belong to the so-called tangible investments (construction of fixed assets), which were considered the most interesting from creating development opportunities and building a competitive advantage for a production company. The purchase of a photovoltaic installation for enterprises is made primarily with the intention of future savings. Obtaining electricity from the sun implies no need to purchase it (or purchase much less power) from electricity suppliers. Photovoltaic installations are among the modernization investments; they generate long-term savings and usually pay for themselves within a few / several years. Considering the low risk accompanying their implementation, the growing energy prices, and the forecast that this tendency will persist [5] - business owners more and more often decide to invest in PV.

This article aims to assess the economic efficiency of building a new photovoltaic installation in a manufacturing company, including a risk analysis. The study consists of two parts. In the first part, the author focuses on presenting the research methodology. On the other hand, the second part is an empirical example presenting an assessment of the economic viability of photovoltaic installations and an assessment of the risk of investment implementation. The example is presented based on a real

foam plastics processing company. Due to the lack of consent of sharing the name, it was presented in the article under the name X. The whole article ended with a summary.

Research methodology

Company X is a medium-sized enterprise dealing in processing foamed plastics - mainly the processing of polyethylene foam and EVA foam. The costs of electricity consumption constitute a relatively high share of the total costs incurred by the organization. The plant uses advanced machines to produce its products, which generate above-average demand. It was determined that the company pays about PLN 18,000 for electricity on average per month, which corresponds to the power used at 15,789.47 kWh. Thus, annually, it is an expenditure of PLN 216,000 (annual energy demand: 189,473.68 kWh) [6]. Therefore, the company owner is considering investing in a photovoltaic installation, which will enable independence from suppliers and rising energy prices, and will have a positive impact on the natural environment.

The offer [7] for the implementation of the investment was prepared based on data concerning the place of installation. In particular, it considered:

- a flat roof that allows the installation of solar panels,
- continuous sun exposure to the object (no shade that could adversely affect the efficiency of the installation),
- location (due to the need to estimate the intensity of solar radiation in a given location).

In addition, the necessary power of the panels has been taken into account, which will ensure the production of the total required electricity for the enterprise at the level of 80% of their efficiency. This assumption is necessary because the photovoltaic installation does not always operate at full rated power. It is characterized by variability, which depends both on the current solar radiation and the temperature of the cells [8].

In assessing the economic efficiency of the investment, the NPV, IRR ratios, and a simple payback period were used. The simple payback period is calculated using formula (1), and this method is applied when the exact profit figures are predicted for each reference year. The shorter the payback period, the more economically the investment is [9].

$$SPBT = \frac{\text{capital expenditure}}{\text{annual net profit}} \quad (1)$$

Net present value (NPV), on the other hand, is a discount method that takes into account the difference between the present value of future net cash flows and the initial capital expenditure [10]. It is expressed by the formula (2) [11]:

$$NPV = \sum_{t=0}^m \frac{NCF_t}{(1+r)^t} \quad (2)$$

where:

NPV – net present value,

NCF_t – net cash flow in a given year,

r – discount rate,

t = 0, 1, 2, ..., m – next year of the calculation period.

It results in values recognized in monetary units that clearly and transparently show the expected profit (or loss) related to the implementation of the analyzed investment [12]. The use of net present value to support the decision-making process shows that all undertakings with a positive NPV (or equal to zero) are profitable [13].

In order to determine the NPV value, it is necessary to specify the duration of the entire investment, the discount rate, and the value of cash flows [14]. The determination of the entire calculation period should include the time necessary for the introduction, operation, and (possible) decommissioning of the project. However, it is worth noting that the last calculation year does not have to be synonymous with the actual termination of the investment [15]. It is also necessary to determine the net cash flow (NCF) to determine the net present value. The difference between the revenues and expenditures realized in individual years of the project implementation. In order for the analysis results to be as credible as possible, all cash flows of the implemented investment should be taken into account and estimated (not only selected ones) [16].

IRR (internal rate of return) is the second most frequently used method to evaluate an investment - the discount method. It is the interest rate at which the present value of the cash flow is equal to the value of the capital expenditure [17]. Therefore, the IRR determines the actual rate of return on the investment to which the ROA can be compared. This indicator is expressed by the formula (3) [18]:

$$IRR = i_1 + \frac{NPV_1 + (i_2 - i_1)}{NPV_1 + |NPV_2|} \quad (3)$$

where:

i_1 – discount rate at which net present value > 0 ,

i_2 – discount rate at which the net present value < 0 ,

NPV_1 – NPV calculated on the basis of i_1 ,

NPV_2 – NPV calculated from i_2 .

The IRR is expressed in terms of net cash flow, identifies the maximum cost of capital that can be used to finance an investment, and captures the lifecycle benefits of the venture. However, it does not capture risk because it does not directly include the cost of capital in its algorithm [19]. In practice, an investment is considered profitable when the IRR is higher than the adopted minimum rate of return (i) [20].

Assessment of the economic efficiency of a photovoltaic installation

The assessment of the economic efficiency in investment began with determining the savings for each year of the 15-year calculation period. They are presented in Table 1. The energy price forecast was adopted:

- for the years 2023-2025, based on the average annual increase in energy prices in 2017-2021, which amounted to 14.16% [21],
- for the years 2026-2037 based on the average annual increase in energy prices in the years 2011-2021, which amounted to 3.41% [22].

Moreover, post-installation costs were estimated at the level of additional fees at PLN 217 per year.

Table 1 Savings forecast for the entire calculation period (in PLN)

Year	Price per KWh	Total annual electricity costs	Post-installation costs	Savings
2023	1,30	246 585,60	217	246 368,60
2024	1,49	281 502,12	217	281 285,12
2025	1,70	321 362,82	217	321 145,82
2026	1,75	332 321,29	217	332 104,29
2027	1,81	343 653,45	217	343 436,45
2028	1,88	355 372,03	217	355 155,03
2029	1,94	367 490,22	217	367 273,22
2030	2,01	380 021,63	217	379 804,63
2031	2,07	392 980,37	217	392 763,37
2032	2,14	406 381,00	217	406 164,00
2033	2,22	420 238,60	217	420 021,60
2034	2,29	434 568,73	217	434 351,73
2035	2,37	449 387,53	217	449 170,53
2036	2,45	464 711,64	217	464 494,64
2037	2,54	480 558,31	217	480 341,31

Source: own study.

Then, it was necessary to determine the value of the discount rate, which was adopted at the cost of equity calculated based on the sum of the risk-free rate (assumed at the profitability level of 10-year treasury bonds, i.e., 2.7%) and the market risk premium adopted at the level of 6.5%.

According to the offer, the investment expenditures were PLN 1,238,166, and in the tenth year, the necessity to replace the inverter was assumed. The assessment also took into account depreciation at the level of 7%. The summary results of the analysis are presented in Table 2.

The analysis shows that assuming that the entire investment is financed only with equity and energy production at the level of 80% of the full capacity of the installation, it is economically effective. The positive NPV value and IRR significantly higher than the expected rate of return (9.2%) are good evidence. The investment should pay off in five years and nine months.

Table 2 The results of the economic efficiency assessment

No.	Expenditures	Saving	Depreciation	NCF
0	-1 238 166,00	0,00	0,00	-1 238 166,00
1		246 368,60	86 671,62	333 040,22
2		281 285,12	86 671,62	367 956,74
3		321 145,82	86 671,62	407 817,44
4		332 104,29	86 671,62	418 775,91
5		343 436,45	86 671,62	430 108,07
6		355 155,03	86 671,62	441 826,65
7		367 273,22	86 671,62	453 944,84
8		379 804,63	86 671,62	466 476,25
9		392 763,37	86 671,62	479 434,99
10	-12 013,00	406 164,00	86 671,62	480 822,62
11		420 021,60	86 671,62	506 693,22

12		434 351,73	86 671,62	521 023,35
13		449 170,53	86 671,62	535 842,15
14		464 494,64	86 671,62	551 166,26
15		480 341,31	24 763,32	505 104,63
WACC				9,20%
Average annual savings				378 475,69
NPV			2 253 012,96	
IRR			32%	
SPBT			(1 238 166/ 216 000) 5 years and 9 months	

Source: own study.

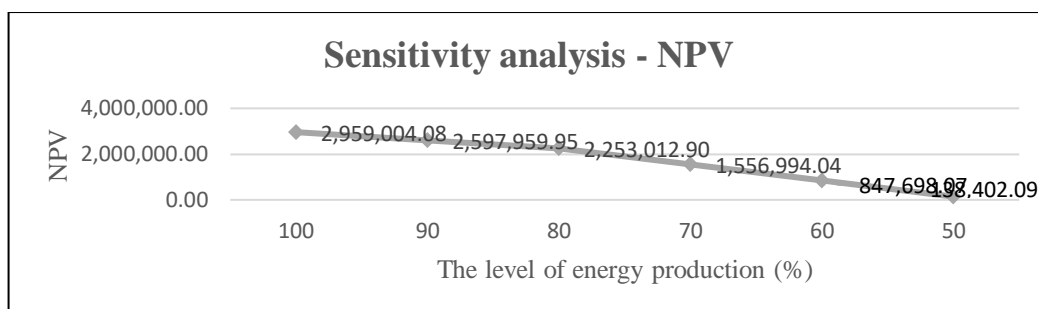
Investment implementation risk assessment

A sensitivity analysis was used to assess the risk, determining the conditions under which the NPV index will be below zero. The reason is that it is the border value of the NPV, at which the investment has the hallmarks of economic efficiency. Projected savings for production were adopted at the following levels: 100%, 90%, 80%, 70%, 60%, and 50% of the installed capacity. The summary results of the calculations are presented in Table 3 and Figures 1 and 2.

Table 3 Sensitivity analysis - summary results

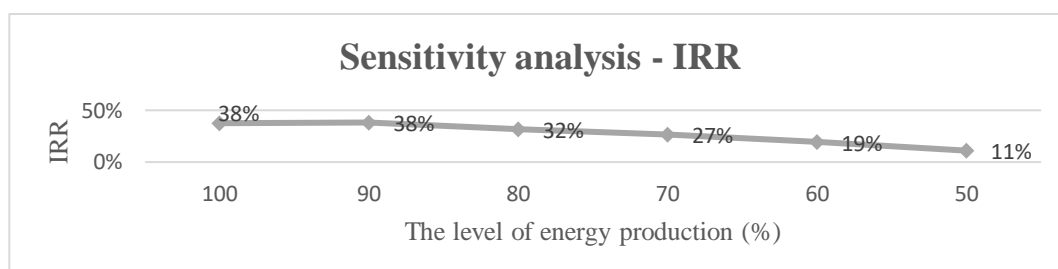
Energy production	100%	90%	80%	70%	60%	50%
NPV (in thousands PLN)	2959	2598	2253	1557	848	138
IRR	38%	38%	32%	27%	19%	11%

Source: own study.

Figure 1 NPV sensitivity analysis depending on the level of electricity production by the PV installation

Source: own study.

Figure 2 IRR sensitivity analysis depending on the level of electricity production by the PV installation

Source: own study.

The risk assessment performed with the sensitivity analysis made it possible to conclude that the investment is burdened with very low risk. Both the NPV and IRR values at all analyzed levels of electricity production by the PV installation indicate the economic effectiveness of the invested funds.

Summary

The consequences of the events in the world, i.e., the war in Ukraine and its consequences, i.e., the embargo on Russian gas, have shown that investments in renewable energy sources are a necessity. Photovoltaics is also such an investment.

In the presented study, the author presented an analysis of economic profitability and an assessment of the risk of investment implementation. The economic assessment of profitability was presented based on the NPV and IRR ratios. The calculated indicators show that assuming that the entire investment is financed only with equity and energy production at the level of 80% of the total capacity of the installation, it is economically effective. The evidence is that the positive value of NPV and IRR is significantly higher than the expected rate of return (9.2%). The investment should pay off in five years and nine months. The risk assessment performed with the sensitivity analysis of these indicators shows that the investment is burdened with very low risk. Both the NPV and IRR values at all analyzed levels of electricity production by the PV installation indicate the economic effectiveness of the invested funds.

The presented calculations indicate the legitimacy of using such solutions in the company's operations.

REFERENCES

- [1, 1] IEO (Instytut Energii Odnawialnej), Rynek fotowoltaiki w Polsce. IX edycja; Instytut Energii Odnawialnej, Warszawa 2021, s. 11.
- [2, 1], [8, 2] Raczkiewicz M., Opłacalność ekonomiczna farmy fotowoltaicznej do 1 MW w warunkach polskich. Zakład Statystyki i Prognoz ARE, s. 1., https://www.cire.pl/pliki/2/2019/fotowoltaika_producent.pdf, dostęp: 07.05.2022 r.
- [3, 1] Solar Power Europe, Global market outlook for solar power 2021-2025, 2021, s. 54.
- [4, 1] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/28/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych zmieniająca i w następstwie uchylająca dyrektywy 2001/77/WE oraz 2003/30/WE, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, 2009.
- [5, 1] Ministerstwo Energii, Wnioski z analiz prognostycznych dla sektora energetycznego – załącznik nr 2 do Polityki Energetycznej Polski do 2040 roku, Warszawa 2020, s. 27.
- [6, 2] Materiały wewnętrzne przedsiębiorstwa X.
- [7, 2] <https://fotowoltaikaonline.pl> [dostęp: 07.05.2022 r.].
- [9, 2] Bartošová V., Majerák P., Hrašková D., Taking Risk into Account in the Evaluation of Economic Efficiency of Investment Projects: Traditional Methods; *Procedia Economics and Finance*, vol. 24, 2015, s. 74.
- [10, 3], [13,3] Popović G., Stanujkić D., Stojanović S., Investment project selection by applying copras method and imprecise data; *Serbian Journal of Management* 7 (2); 2012, s. 259.

- [11, 3] Michalak A., Finansowanie inwestycji w teorii i praktyce, PWN, Warszawa 2007, s. 91.
- [12, 3] Jasiński G., Dykiel M., Ślusarczyk B., Ocena efektywności ekonomicznej przedsięwzięcia inwestycyjnego; Prace Naukowo-Dydaktyczne PWSZ im. S. Pigoń w Krośnie, Krosno, z. 68, 2015, s. 73.
- [14, 3], [15, 3], [16, 3], [18, 4], [20, 4] Bijańska J., Analiza i ocena ekonomicznej efektywności innowacji. Zeszyty Naukowe, s. Organizacja i Zarządzanie, z. 56, Politechnika Śląska, Gliwice 2011, s. 11.
- [17, 4] Felis P., Istota i klasyfikacja inwestycji rzeczowych [w:] Szyszko L., Szczepański J. (red.), op. cit., s. 450.
- [19, 4] Rogowski W., Rachunek efektywności inwestycji. Wyzwania teorii i potrzeby praktyki. Oficyna a Wolters Kluwer business, Warszawa 2013, s. 382.
- [20, 4], [21, 4] Urząd Regulacji Energii, Średnia cena sprzedaży energii elektrycznej na rynku konkurencyjnym, <https://www.ure.gov.pl/pl/energia-elektryczna/ceny-wskazniki/7852,Srednia-cena-sprzedazy-energii-elektrycznej-na-ryнку-konkurencyjnym-roczna-i-kwa.html>, dostęp: 07.05.2022 r.

Zhang Gege

Music Lecturer of the Guangzhou Pearl-River

Vocational College of Technology

PHD degree student of West Ukrainian National University

West Ukrainian National University

DIGITAL ECONOMY AS A MODERN CHALLENGE OF CHANGING VALUES AND GUIDELINES – OPPORTUNITIES AND CHALLENGES OF DIGITAL ECONOMY IN CHINA AND THE WORLD

Digital economy is a concept with a relatively broad connotation. All economic forms that are used directly or indirectly by data to guide resources to play a role and promote the development of productive forces and social progress can be included in its category. At the technical level, it includes big data, cloud computing, the Internet of Things, blockchain, artificial intelligence, 5G communication and other emerging technologies. In the application level, "new retail" and "new manufacturing" are their typical representatives. In terms of institutional environment, digital economy regulations, planning, etc. Digital economy is an economic system. It is the application of digital technology to improve the economic environment, participate in economic activities, innovate economic models, give full play to economic momentum, and form a self-complete operation system. In this system, transactions and interaction between businesses, consumers and governments through the Internet grow rapidly, so the digital economy is a win-win economy.

The characteristics of the digital economy: the digital economy has a breakthrough in time and space. Digital economy is supported by modern network technology. The

Internet has broken through the traditional national and regional boundaries, closely connecting the world's various subjects, turning the earth into a "village" and each subject into a "network". The data supporting the digital economy can break through regional and time limits, quickly transferred and downloaded along the network, and be used by different groups and individuals, completely breaking through the flow limits of any traditional factors of production.

The digital economy can operate in a full-time domain. Modern network technology breaks through the time constraints, so that people's information transmission and economic exchanges can be carried out in a smaller time span. Digital economy is a big data economy. Modern network technology can easily collect, organize and analyze the data of each subject, and provide it to different market subjects. Digital economy is a speed economy, and modern information network can collect, process and apply information near real time, and improve market efficiency.

Digital economy has industrial integration. The occurrence and development of digital economy and its high degree of industrial integration and the mobilization of different elements resources, digital economy although an industry system, but must serve the development of other industries, and through their own advantages of other industries and factors of production, and blend in other industries and improve factors of productivity. Digital economy is a booster, fusion agent, catalyst and synergist agent for the development of other industries and the efficient allocation of various resources, but it can not be developed independently from other industries.

The digital transformation of the world economy is the trend of The Times: reviewing the history of human development, it has mainly experienced three important stages, from the agricultural economy using traditional technology, to the industrial economy using industrial technology, and then to the digital economy using digital technology. Among them, whether to adopt new technologies will lead to economic "big diversion" to become a topic of general concern around the world. Especially in the 1970s, with the application of large-scale integrated circuits, especially general software, countries that adopted digital technology and countries that did not adopt digital technology embarked on different development paths, and there was also a great diversion in human history.

Since the beginning of the 21st century, global scientific and technological innovation has entered a period of intensive activity, and automation has accelerated towards digitalization, networking and intelligence. The emergence of new technologies, new industries, new models and new forms of business on a large scale has had a profound impact on the global scientific and technological innovation landscape, industrial ecological pattern and economic trend. In the future, the comprehensive and deep integration of digital technology and various economic and social fields will further promote the realization of digital, networked and intelligent development of industries.

In the era of information revolution, what new changes has the digital economy undergone: China's digital economy continues to expand in scale and in contribution. In 2019, the scale of China's digital economy reached 35.8 trillion yuan, accounting for 36.2% of GDP, up 1.4 percentage points year-on-year. In 2019, China's nominal digital economy grew by 15.6%, about 7.85 percentage points higher than the nominal GDP

growth rate in the same period, further highlighting the role of the digital economy in the national economy. The digital economy has become a key driver of global economic growth. In 2019, the digital economy of 47 countries reached us \$31.8 trillion, accounting for 41.2% of the average GDP. The digital economy grew significantly higher than its GDP growth rate in the same period. In 2018, the average nominal digital economy growth rate of 47 countries was 5.3%. In the context of the rapid development of emerging technologies, the global digital economy has experienced four trend changes: first, the change of the factor trend, that is, the data factor reconstruction of the production factor system. Traditional factors of production, such as technology, capital, labor and land, combined with data, will produce a variety of new forms. Traditional industries will also derive new economic and social forms such as smart agriculture, advanced manufacturing, and new models of the service industry. Second, the technology situation changes, that is, the new generation of information and communication technology to achieve group breakthroughs, such as mobile Internet (5G), Internet of Things, cloud computing, big data, VR / AR, artificial intelligence, blockchain, quantum computing / quantum communication and other development. Among them, digital technology allows digital innovation to penetrate into all industries, and will help solve the problem of unbalanced and inadequate development. Third, the change of the integration situation, that is, the realization of technology-driven, vertical integration, integrated development, and the combined development of the open system and the ecosystem. From mobile Internet, to travel sharing, autonomous driving, industrial Internet and cloud economy, every economic form is a technological economic paradigm. In the current era of digital economy, digital technology is applied in all walks of life, and it is integrated with the real economy, and finally forms an open system and ecological system. Fourth, the change of economic situation, that is, from the change of productive forces to the change of production relations. The former is reflected in the data becoming a new factor of production, digital technology, economic paradigms are accelerating the formation. The latter is reflected in the development of the emerging organization model, the new market form, and the new governance model. Digital economy has become a more advanced economic form after agricultural economy and industrial economy.

How to view the challenges and problems in the new era of digital economy: At present, with the continuous breakthrough and wide application of the new generation of information technology, the digital economy is booming. The Internet, big data, artificial intelligence and other technologies are rapidly integrated into production and life, and new business forms and models are rapidly emerging. At the same time, the development of the digital economy also faces many problems and challenges, mainly reflected in technology, factors, integration and governance.

Information and communication technology (ICT) is not enough to support the development of industrial digital economy: technology mismatch is a problem that needs to be paid attention to in the development process of digital economy. At present, information and communication technology (ICT), to some extent, only applies to the digital economy in the consumer field, but in the digital economy from the consumption field to the production field, China's technical support structure is actually missing, this missing technology is operational technology (OT). Therefore, in the

future, integrating information and communication technology (ICT) and operational technology (OT) should be used to jointly promote the development of production-oriented digital economy and help enterprises achieve digital transformation.

What should we do to develop the digital economy? First, we should focus on new infrastructure to promote the whole-field of digital transformation. Accelerate the construction of new infrastructure, consolidate the cultivation of digital economy soil, further develop artificial intelligence, 5G technology, big data, blockchain, cloud computing and other technologies, and realize the optimal allocation of enterprise technology, business, talent and capital, so as to improve digital productivity. Second, promote the intelligent transformation of the manufacturing industry, develop the industrial Internet, further explore the application of 5G in the manufacturing industry, and actively create the national "5G + industrial Internet" integrated application pilot area. We will develop digital life and services, and build a "digital society", "digital life" and "digital government". We should accelerate the integrated development of digital agriculture, especially pay attention to the development of digital economy in rural areas, and promote the integration of urban and rural networks. Third, the government will take corresponding measures to encourage enterprises to carry out digital transformation, and give certain rewards or preferential policies to enterprises with priority to successful transformation. For their own interests and social progress, enterprises should actively explore the road of digital transformation, and dare to try to apply new technologies. Second, we should build a carrier platform with strong support based on the innovation consortium. Make full use of the resources of universities in Jiangsu Province to build a digital innovation consortium. We will increase investment in the research and development of digital technologies, organize key universities and leading enterprises to jointly build a digital economy innovation consortium, and enhance the innovation capacity of key core technologies. Second, we will accelerate the construction of functional platforms and promote the joint construction and sharing of digital information. Relying on 5G network, industrial Internet, big data platform, cloud computing center, etc., we will build a digital economy information service platform to realize massive data storage, big data analysis and computing, data sharing and other functions. Third, introduce and cultivate a number of unicorn enterprises and gazelle enterprises, cultivate digital economy leading enterprises in the province, and form new advantages in the development of digital economy. Third, we should develop both internal and external introduction, and reserve high-level digital talents. Integrate the government, universities and industry resources, and establish and improve the digital economy talent training system. Make full use of the resources of universities in Jiangsu Province, adjust the direction of digital talent training according to the needs of market talents, and make up for the gap of basic digital technical talents in the market. Cooperate with relevant departments to draw the distribution map of digital economy talents, establish a digital economy talent database, help realize the optimal allocation of human resources, and improve the structural shortage of digital talents. Second, refer to the digital talent introduction policies of cities such as Beijing, Shanghai, Guangzhou and Zhejiang, implement special incentives for high-end digital talents, and give targeted preferential policies to enterprises researching and developing digital new technologies, and encourage the introduction to attract high-

quality overseas digital talents through the introduction of flexible talents. Third, accelerate the formulation of the 14th Five-Year Plan for the development of digital economy talents in Jiangsu Province, rely on various talent projects and talent projects in the province, strengthen the introduction and training of talents in digital economy, especially pay attention to the talent reserve in key technical fields, and enhance the core driving force of the development of digital economy.

According to the conclusion of this paper, the following enlightenment can be obtained: strengthen the construction of digital infrastructure and enhance the enabling effect of digital economy on service ease. Digital infrastructure is the cornerstone of the development of digital economy, and the perfect digital infrastructure is needed to promote the development of digital economy. To this end, our country should accelerate the layout of 5G network, industrial Internet, block chain and other digital infrastructure, digital infrastructure in rural or remote areas to give enough attention, improve the digital infrastructure coverage and sharing rate, eliminate the digital divide, through the international and domestic digital channels, digital economy assigned to provide favorable conditions for service trade. At the same time, we will accelerate the core technologies of digital infrastructure, focus on improving the storage, computing and circulation functions of data, create more convenient and efficient online service transmission channels, and enhance the enabling effect of digital economy on service trade.

Based on the characteristics of the national and service industry, differentiated promotion measures should be taken. Given the strength of digital economy development in different income countries or regions, improve the export competitiveness of digital products and promote the development of export services, high-income countries or regions should layout and construct digital infrastructure, introduce and promote digital technology and reduce the import of service products, etc. Relative to the digital services, digital services in international trade in trade, trade cost, trade efficiency has certain advantages, digital economy development will further strengthen this advantage, so that the digital service trade imports more convenient, digital service trade exports due to the development of digital economy to promote traditional service digital transformation and suppressed to a certain extent. China should seize the opportunity of a new round of scientific and technological revolution, accelerate the development and application of digital technology, build a digital service export support platform, expand the export of service trade; accelerate the digital transformation of service trade, optimize the import and export structure of digital service trade and non-digital service trade, and promote the high-quality development of service trade.

We will strengthen openness and cooperation in the digital economy, and jointly promote win-win results in bilateral (multi-party trade in services). Digital economy development can not only promote the development of its own service trade, can also through the carrier function strengthening effect, channel smooth effect, trade acceleration effect on other countries or regions have positive space spillover effect, thus promote the development of the world service trade as a whole, therefore, global countries or regions in the field of digital economy has a wide range of common interests. China should be to bridge the digital divide as an opportunity to actively into

the global digital division of labor, deepen the open cooperation with countries in the field of digital economy, and actively prevent digital economy friction and potential risks, in other countries or regions digital economy development positive space spillover effect at the same time, help service trade (many) win-win.

References:

- 1.Zhang Zhen,The impact of digital economy on the development of trade in services. An empirical study based on national-level panel data[J]. East China Economic Management, 2022.
- 2.Zhang Weifu, Challenges faced by digital economy and its future development direction[J]. Guangming net, 2022.
- 3.Peng Pai, New era and new development: opportunities and challenges of digital economy[J]. China digital road Seminar, 2020.

Секція 5

Міжнародні стандарти та проблеми уніфікації обліку, аналізу і аудиту.

Бортнік Н.В.
*викладач кафедри фундаментальних
та спеціальних дисциплін НННІЕМ,
Західноукраїнський національний
університет*

СТВОРЕННЯ СЛУЖБИ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ: ПРИЗНАЧЕННЯ, ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ

На сьогодні, в умовах швидких змін довкілля, з розвитком ринкової економіки для підприємств різних форм власності постає питання про вдосконалення діяльності підприємства. Актуальним вирішенням цих питань є створення служби внутрішнього аудиту, що дає змогу підвищити ефективність управління підприємством.

У сучасному розумінні внутрішній аудит є діяльністю з оцінки надійності та ефективності існуючої на підприємстві системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю, а внутрішні аудитори – це фахівці, які здатні неупереджено та професійно провести таку оцінку.

Незалежна оцінка певних сторін діяльності підприємства здійснюється всередині самого підприємства, вона спрямована на створення у власників та менеджерів компанії впевненості у тому, що існуюча система обліку та контролю надійна та ефективна.

Важливо відзначити, що керівництво підприємства, а не внутрішні аудитори, несуть відповідальність за створення та підтримку надійної та ефективної системи внутрішнього контролю. До компетенції служби внутрішнього аудиту належать повноваження щодо контролю за організацією та функціонуванням систем бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю; за відповідністю даних бухгалтерського обліку фактичної наявності активів, їх належним зберіганням, експертизи фінансової та операційної діяльності, підготовки звітів діяльності товариства та розробки рекомендацій щодо підвищення її ефективності [2].

Така служба зобов'язана відповідати за своєчасне виявлення та запобігання відхиленням, що перешкоджають законному та ефективному використанню майна та коштів підприємства.

Створення служби внутрішнього аудиту є доцільним, але не всім підприємствам. Найбільш недоцільним створення даної служби є для суб'єктів малого господарювання, де власник може сам здійснювати контроль за діяльністю підприємства.

Саме на таких підприємствах створення служби внутрішнього аудиту є неефективним, оскільки її утримання призведе до значних витрат. Тому найважливішу роль дана служба відіграє в акціонерних, холдингових компаніях, транснаціональних корпораціях та інших великих підприємствах та його об'єднаннях.

Створення ефективної служби внутрішнього аудиту дозволить:

- ✓ забезпечити ефективне функціонування та розвиток підприємства в умовах конкуренції;
- ✓ своєчасно виявити та мінімізувати комерційні, фінансові та інші ризики в управлінні підприємством;
- ✓ зберегти та ефективно використовувати ресурси підприємства;
- ✓ виявити невикористані резерви під час управління ресурсами підприємства;
- ✓ сформувати адекватну систему інформаційного забезпечення всіх рівнів управління, яка дозволить своєчасно адаптувати функціонування підприємства до змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі;
- ✓ знизити витрати на проведення аудиту зовнішніми аудиторами [3].

Служба внутрішнього аудиту, як і будь-яка діяльність, має свої переваги та недоліки, що наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Основні переваги та недоліки служби внутрішнього аудиту

Переваги створення служби внутрішнього аудиту	Недоліки створення внутрішнього служби аудиту
Гарантія збереження конфіденційності інформації	Проблема забезпечення незалежності внутрішніх аудиторів
Працівники підприємства краще знайомі зі специфікою діяльності, організаційною структурою підприємства	Необхідність організації постійного навчання та підвищення кваліфікації внутрішніх аудиторів
Досвід, напрацьований внутрішніми аудитором залишається на підприємстві	Проблеми пов'язані з мотивацією персоналу, відпустками, хворобами, питаннями охорони праці
Внутрішні аудитори - резерв управління на майбутнє	Вірогідність фінансових втрат унаслідок помилок чи некомпетентності аудиторів ("людський фактор")

Джерело: розроблено автором за даними [4].

З таблиці 1 видно, що створення та утримання служби внутрішнього аудиту має ряд переваг та недоліків. Проте, вважаємо, що це недоліки цієї служби мають переважно витратний характер, що ще раз свідчить про доцільність створення цієї служби на великих підприємствах, оскільки її ефективність може принести суб'єкту господарювання додаткові доходи, які зможуть покрити витрати на утримання цієї служби.

Основними завданнями створеної служби внутрішнього аудиту є:

- моніторинг фінансово-господарської діяльності економічного суб'єкта та його підрозділів;
- дотримання законодавчих та інших нормативно-правових актів;
- виявлення та виправлення недоліків в обліковій інформації внаслідок ненавмисних помилок та зловживань;
- експертиза бухгалтерських балансів та звітів; правильність організації та методології техніки ведення бухгалтерського обліку;

- консультування власників, керівництва, спеціалістів та робітників апарату керівництва з питань організації та управління, права, аналізу господарської діяльності;
- організація підготовки до перевірок зовнішнього аудиту, податкової інспекції та інших органів зовнішнього контролю [1].

Належна організація внутрішнього аудиту сприяє більш ефективної діяльності підприємства, запобігаючи виникненню негативних явищ, пов'язаних із діяльністю підприємства. Службу внутрішнього аудиту доцільно створювати на великих підприємствах, корпораціях, асоціаціях тощо. Створення та утримання служби внутрішнього аудиту на малих підприємствах може призвести до значних витрат у порівнянні з вигодами, які можна отримати внаслідок функціонування цього підрозділу.

Зі зростанням розмірів підприємства, підвищенням складності процесів управління та розподілу функцій, внутрішній аудит є вагомим показником та шляхом удосконалення, розвитку та ефективності функціонування підприємства.

Література:

1. Дмитренко О. М. Внутрішній аудит як інструмент підвищення ефективності системи бухгалтерського обліку підприємства. *Ефективна економіка*. 2017. № 5. (дата звернення: 01.05.2022)
URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5591>
2. Колос І. В. Внутрішній аудит, як інструмент підвищення ефективності діяльності підприємства. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2013. №. 1(25). С. 126-141.
3. Назаренко Т.П. Служба внутрішнього аудиту: особливості організації *Економічний аналіз*. 2016. Том 23. № 2. С.119-125.
4. Пушкар М.С., Семанюк В.З. Внутрішній аудит: підручник. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 211 с.

УДК: 657:330

Брик М. М.

к.е.н., доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін НННІЕМ, Західноукраїнський національний університет

Бендасюк О.О.

д.е.н., доцент, Інститут агроекології і природокористування НААН України

ПРОФЕСІЯ БУХГАЛТЕРА У СУЧАСНОМУ СВІТІ: АКТУАЛЬНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ

Кожного року різні видання і автори складають рейтинги професій, що є найбільш актуальними і високооплачуваними в Україні та закордоном. Сучасні

темпи розвитку світу, міцно закріпили на верхніх рядках рейтингів все, що безпосередньо пов'язане з роботою в ІТ-сфері.

А що ж буде з професіями фінансового сектора? Чи правда, що будь-який вид людської інтелектуальної діяльності, а в даній ситуації, саме бухгалтер як виконавець певного виду робіт, може бути замінений штучним інтелектом і буде повністю комп'ютеризованим? Давайте спробуємо розібратися.

Професія бухгалтера – одна з прадавніх, перша згадка про неї відбувається в Індії, де такі фахівці вели облік в сільському господарстві. Пізніше було написано багато літератури про ведення обліку, але основою для сучасної бухгалтерії прийнято вважати книгу італійського математика Луки Пачолі «Трактат про рахунки і записи» (1494 р.), де в своєму творі він описав і популяризував принцип подвійного запису [5].

На Міжнародному конгресі бухгалтерів, який відбувся в 1946 році, був затверджений герб бухгалтерів, створений Жаном Батистом Дюмарше. На гербі були змальовані ваги, сонце і крива Бернуллі, які відповідно символізували баланс фінансів при правильно організованій обліковій системі, прозорість фінансово-господарської діяльності суб'єкта, і символ вічності існування бухгалтерського обліку. Герб був обрамований словами «Science, Conscience, Independance», що означає «Наука, Довіра, Незалежність» [2].

На сьогоднішній час професія бухгалтер входить у топ-10 рейтингу за поширеністю професій в Україні. Проте, з кожним роком вимоги до бухгалтерів, а якщо бути точніше, до їх професійних навиків, стають все вищими. На ринку вакансій зажадалися фахівці, які безперервно займаються підвищенням своєї кваліфікації. Наявність дипломів, атестатів і різних сертифікатів доводять, що кандидат знає і знається на сучасних особливостях обліку і оподаткування. Бухгалтер в майбутньому повинен займатися фінансовим контролінгом, аудитом, аналітикою, податковим контролем, роботою з договорами, ціноутворенням. Цим навикам необхідно навчатися постійно: економічний світ не стоїть на місці, а безперервно розвивається.

У сучасному уявленні бухгалтер-професіонал володіє наступними якостями:

- логічне мислення;
- креативність;
- емоційний інтелект;
- широкий кругозір в області економіки, права, оподаткування і тд.
- використання міжнародних стандартів фінансової звітності та бухгалтерського обліку (МСФЗ/МСБО).

Також не можна не згадати про різні програми, що стали актуальними останніми роками, а саме: облікові програми («1С», «М.Е. Дос», «BAS» та інші), які прискорюють обробку даних; програми для розпізнавання і введення первинних документів; різні сервіси для складання звітності в контролюючі організації, у тому числі, з можливістю попередньої перевірки; електронний архів, документообіг та інші [3].

Всі ці сервіси, які стали доступні і які пропонують активно використовувати, знов вимагають безперервного вдосконалення навиків

бухгалтера для того, щоб відповідати сучасним вимогам і тенденціям в світі бухгалтерського обліку .

Вагомі відмінності у розмірі оплати праці бухгалтера також безпосередньо корелюють з рівнем підготовки фахівця, стажем роботи.

Аналізуючи дані кадрового порталу «grc.ua» за 2021 рік, зарплатний діапазон бухгалтера дуже варіативний .

Середня заробітна плата фахівця (по Україні), за даними аналітики, становить близько 14 тис. грн:

- при цьому 44% роботодавців (в основному це малий і середній бізнес, міста з населенням менше ніж 50 тис. жителів) пропонують бухгалтерам компенсацію від 10.9 тис. грн;

- ще 30% (в основному це роботодавці з міст з населенням 50 тис.+)

пропонують заробітну плату від 14.6 тис. грн;

- бухгалтери з міст з населенням понад 100 тис. жителів можуть розраховувати на компенсацію від 18.2 тис. грн. Зарплата бухгалтера в столиці починається від 21.9 тис. грн. [6].

Так невже через декілька років дана професія просто зникне і жодні навички, багатолітній досвід і високий професіоналізм фахівців даної сфери не врятує її від вимирання? На думку авторів «Атласу професій майбутнього», створеним з метою освітити перспективні професії майбутнього, а також відзначити сектор професій, які з найбільшою вірогідністю з часом втратять свою популярність, бухгалтери відносяться до зникаючого виду інтелектуальної праці, так звана «професія-пенсіонер».

Автори вважають, що фінансовий сектор – це така структура, в якій помітною тенденцією є «зменшення числа посередників-людей і заміщення їх інтелектуальними автоматизованими системами» [1].

Тому багато професій цього професійного сектора, а саме такі як бухгалтер або операціоніст, найближчим часом поступово покидатимуть ринок вакансій. Складно не погодитися, що рутинні інтелектуальні рахункові операції будь-якої складності легко піддаються алгоритмізації і можуть керуватися програмою, здатною обробляти величезні об'єми інформації, що у багато разів перевищують максимально можливий об'єм роботи людини.

Проте, жодній програмі не під силу відтворити креативний підхід в роботі, можливість врахувати всі нюанси і специфікацію області, в якій проводиться бухгалтерський облік. Тенденція розвитку світу говорить про те, що з часом стануть затребувані бухгалтери «3 в 1»: фінансовий директор, головний бухгалтер, юрист. Це вимагає від фахівців безперервного вдосконалення, поглиблення і розширення своїх знань в суміжних спеціальностях, але із розширенням спектру обов'язків можна розраховувати на значне підвищення рівня оплати праці і можливості чітко бачити фінансову ситуацію в організації, маючи уявлення про те, що відбувається на всіх фінансових рівнях, а не лише в окремо контрольованому секторі, в якому здійснюється бухгалтерський облік [4].

Тому з об'єктивної точки зору говорити про повне припинення існування такої професії, як бухгалтер, просто неможливо з точки зору розсудливості.

Програми, які кожного року випускаються, та їх оновлення для ведення бухгалтерського обліку в сучасних умовах економіки створені лише для того, щоб полегшити, прискорити, систематизувати і актуалізувати роботу фахівця з бухгалтерського обліку, але ніяк не замінити його.

Все вищевикладене ще раз підтверджує, що справжні «знавці» своєї справи, які знають спеціальність наскрізь, завжди будуть затребувані у сучасному світі, не дивлячись на високі темпи впровадження сфери ІТ-технологій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Атлас професій майбутнього. URL: <http://profatlas.com.ua> (дата звернення: 01.05.2022)
2. Бутинець, Ф. Ф. Історія бухгалтерського обліку: навч. посіб.: 2-е вид., доп. і перероб. Житомир : Рута, 2001. Ч.2. 512 с.
3. Бухгалтер – професія «Білих комірців» : класика в сучасності URL: <https://ibuhgalter.net/articles/541> (дата звернення: 30.04.2022)
4. Гуцалюк О.М. Сучасний бухгалтер: його місце та роль в світі URL:<http://intkonf.org/gutsalyuk-om-suchasniy-buhgalter-yogo-rol-ta-mistse-v-sviti> (дата звернення: 02.05.2022)
5. Лука Пачолі. Трактат про рахунки та записи. Переклад Н. М. Ткаченко. Київ: Алерта, 2021. 180 с.
6. Скільки заробляють бухгалтери в Україні (інфографіка) URL:<https://news.finance.ua/ua/news/-/496641/skilky-zaroblyayut-buhgaltery-v-ukrayini-infografika> (дата звернення: 03.05.2022)

УДК 657.1

Кравчук Н.О.,
к.е.н., в.о. завідувача, доцент кафедри
фундаментальних та спеціальних дисциплін
Нововолинський ННІЕМ,
Західноукраїнський національний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА ДОКУМЕНТООБІГУ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Складання бухгалтерської та податкової звітності в електронному вигляді так само, як і електронний документообіг, має свої переваги перед паперовим способом надсилання документів. Тут можна відзначити простоту створення та зберігання документів та високу швидкість передачі документів; відсутність витрат часу на дорогу та очікування у черзі; можливість здати електронну звітність до 24.00 звітної дати, тоді як звітність на паперовому носії можна здати пізніше прийомних годин контролюючого органу, тобто. користувачі електронного сервісу обміну мають у запасі кілька годин, щоб вчасно подати звітність, захистивши себе від штрафів за несвоєчасне складання. Але водночас електронна звітність має свої недоліки:

– високі фінансові витрати на підключення до систем операторів телекомунікаційних каналів зв'язку [1, 15];

– у разі виникнення необхідності здати звіт безпосередньо до перевіряючого органу, наприклад, до Пенсійного фонду, його можуть не прийняти, мотивуючи свою відмову тим, що Пенсійний фонд уклав з підприємством договір про електронний обмін документами, а отже, працівники фонду не можуть прийняти звіт на паперовому чи іншому носії, тільки через інтернет;

– залежність від забезпечення електроенергією та стабільного трафіку інтернету [2, 198].

Сучасний розвиток суспільства передбачає з метою економії коштів та часу, застосування електронного способу подання звітності є важливим елементом реформування обліку на підприємствах. Але разом з цим, перехід на складання електронної звітності не може статися відразу, це поступовий процес, тому поряд з електронною звітністю використання паперових носіїв поки що залишається неминучим.

Проведені дослідження показують, що з оперативності надходження документів залежить своєчасне прийняття рішень користувачами інформації. Для отримання своєчасної та достовірної інформації, мінімізації витрат робочого часу на обробку документів та скорочення термінів їх просування між окремими підрозділами організації має бути організований ефективний документообіг, що характеризується оптимальністю та високою швидкістю руху документів. Ефективний документообіг організують на кожній стадії обліку запасів з використанням оперограм, мережових та зведених графіків [3].

Організація може самостійно розробити внутрішні документи з обліку запасів та організувати систему їхнього документообігу. Для цього необхідно визначити первинні документи та дослідити господарські процеси, у яких беруть участь запаси.

Для підвищення ефективності документообігу організації загалом запропоновано впровадження системи документообігу внутрішніх документів (річний план продажу продукції, календарний бюджет на закупівлю матеріалів, аркуш маршрутизації, акт перевірки резервів на складі постачальника, аналітичний зведений документ, що коригує документ), що дозволяє своєчасно отримувати інформацію про реальні та планові запаси, русі матеріалопотоків, виконанні або невиконанні замовлень у визначений термін.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Артюх О. В. Інтеграція облікових систем: принципова можливість. *Вісник Львівської комерційної академії*. 2017. Вип. 35. С. 17-20.
2. Гаркуша С. А. Автоматизація обліку: форма чи система? *Інфраструктура ринку*. 2017. Вип. 5. С. 197-199.
3. Денисенко О. Електронний документообіг: від створення до зберігання документів підприємства, 2019. URL: [https://www.kadrovik01.com.ua/article/3776robota\\$z\\$elektronnimi\\$dokumentami](https://www.kadrovik01.com.ua/article/3776robota$z$elektronnimi$dokumentami) (дата звернення 02.05.2022).

EXPLORING THE DEVELOPMENT OF CHINESE ACCOUNTING STANDARDS IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL ACCOUNTING STANDARDS CONVERGENCE

With the rapid development of economic globalization, cooperation among countries is getting closer and closer, and the scope of trade and investment is expanding. In the capital market, enterprises or companies of any country may have interests in connection with each other, and a large number of listed companies, multinational companies and investors around the world are constantly seeking opportunities for global cooperation. The adoption of international accounting standards can effectively reduce the cost of communication between international enterprises. Especially after the financial crisis, the timely adoption of international accounting standards can enable the country to grasp the business situation of enterprises through the financial accounting statements provided by enterprises in time, so to reduce the impact of the financial crisis on the economy to a certain extent.

However, in the process of implementing international accounting standards, factors such as the cost of system change and national economic interests will be encountered, and at the same time, each country has its own development characteristics and different economic environment, plus the intervention of national political and cultural factors, the formulation and implementation of international accounting standards convergence becomes extremely difficult.

China should actively participate in global trade, conform to the situation of international convergence, and actively participate in the negotiation of the content of international accounting standards in order to better protect its own interests. We should make careful analysis and judgment from the perspective of developing socialist market economy and economic globalization, and analyze the reasons why the provisions of international accounting standards are not compatible with the actual situation in China, find out the existing problems to overcome and improve, and promote the development of China's socialist market economy. The formulation of China's accounting standards should take into full consideration objective factors such as the relative backwardness of China's economy, the coexistence of multiple ownership systems and the unbalanced development between the east and west, maintain the characteristics of China's accounting standards, reasonably apply the contents of international accounting standards and comprehensively promote foreign trade and cooperation.

REFERENCES:

1. Geng Jianxin, Zhao Yue. International convergence of accounting standards for government grants and trade disputes. *Finance and Accounting Monthly*, 2020. 9. 45-52.

2. Liu Guolin. The impact of international convergence of accounting standards on China and Analysis of Countermeasures. *Finance and Economics*, 2020. 3.196.
3. Wang Xueqing, Li Xia, Zhang Meng. International convergence of accounting standards in the context of "One Belt, One Road" cooperation initiative Research on international convergence of accounting standards in the context of "One Belt, One Road" cooperation initiative--Based on PEST analysis. *Journal of Jilin College of Agricultural Science and Technology*, 2020. 29(1). 65-68.
4. Tang Hongyu. A study on the problems in the process of convergence between China's accounting standards and international standards. *Financial and Economic Sector*, 2020. 3. 178.
5. Chen Huifa, Chen Zhaoyi, Li Jie. Application of inquiry-based teaching method in the course of "International Accounting" in the context of international convergence and equivalence of accounting standards. *Teaching and Education (Higher Education Forum)*, 2020. 30.110-112.
6. Lai Xiaoqiang. An analysis of the factors affecting the quality of accounting information. *The International Convergence of Accounting Standards as a Perspective. Enterprise Science and Technology and Development*, 2020. 5. 180-181.
7. Pan Huandi. Theoretical issues on accounting for profit and loss elements An analysis of convergence with international accounting standards. *Popular Investment Guide South*, 2020. 11.149-150.
8. Zhang Yunchuan. The book value method for business combinations under the same control. *China Business Journal*, 2020. 8. 185-186.
9. Zeng Huaqing. The reform of accounting standards has increased the content of accounting information Has it? An empirical study based on the overall surplus response coefficient of the Chinese A-share market. *Business Accounting*, 2020. 15. 41-44.
10. Song Qiyu. Reflections on China in the context of international convergence of accounting standards. *Popular Standardization*, 2021. 14. 258-260.
11. Liao Hongbin. Some thoughts on the international convergence of China's accounting standards in the context of "one belt and one road". *Business Accounting*, 2018. 24. 96-98.
12. Tian Jianfang. Some thoughts on the new Accounting Standards for Enterprises in the context of international convergence. *Economist*, 2015. 7. 105.
13. Zhao Jie. International comparison of accounting standard-setting models--reflections on the international convergence of accounting standards in China. *Science and Technology Entrepreneurship Monthly*, 2013. 26(4). 83-85.

**ACCOUNTING BASED ON DATA ABOUT THE VISITORS NUMBER
USING 6G TECHNOLOGY**

Increasing of the population mobility and remote performance of official duties during the COVID-19 pandemic are creating new requirements for data transfer speed on the Internet. Modern technologies of the Internet of Things, blockchain, adaptive audio and video streaming are based on the use of high-speed wireless electronic communications. Support of wireless cellular communication is implemented in modern wearable, household and industrial technological devices. Data collection and management of functional processes takes place remotely in a permanent mode via the Internet. Modern technologies of 4G cellular networks are not able to meet the needs of users in large data sets with a minimum time lag, which hinders the digitalization of social and economic processes.

Theoretical research and applied developments on the use of the fifth generation cellular networks are being actively conducted. 5G cellular technology enables full broadcasting of social and economic calculations in the cloud environment, use of blockchain technology on all technical devices, integration of technological equipment into a single production information network, etc. Instead, the economic use of developments in the field of artificial intelligence, total virtualization of communications, unmanned aerial vehicles and autopilot of vehicles, connection to the Internet of all technical devices determines the achievable horizon of the new sixth generation of cellular communication, the operation of which is threatened by fundamentally new cyber risks.

The key characteristics of 5G and 6G technologies is the reliable location of the cellular subscriber. Similarly, global satellite positioning (GPS) technology can identify the spatial location of a smartphone and, consequently, its owner. If GPS navigation provides two-dimensional information about the location and movement of the controlled object, then cellular networks promote three-dimensional positioning. In other words, based on 5G and 6G technologies, it is possible to determine the height of the cell phone in the open space or on top of the building – indoors.

6G cellular communication can be implemented in any production equipment with the purpose of active transmission of production information. Regardless of the spatial location of the means of production, automated collection of production process parameters is possible. Technological data from sensors, which are equipped with fixed assets of an enterprise, it is advisable to use for automated accounting of production costs. Production equipment is able to record the quantity and quality of consumed material values and electricity (water, gas, etc.) in the process of production (works, services). All the facts of the use of objects of labor should be automatically recorded in accounting. With the use of methods of incomplete costing, it is advisable to determine quickly all direct production costs. Calculation takes place on a permanent

basis, when for each unit of finished product it is possible to determine reliably the cost. The company's management has the opportunity to determine accurately the cost of production, which allows you to simultaneously adjust the cost of sales for each individual order and customer.

In the operation of production equipment, it is advisable to provide a mechanism for identifying persons who are nearby. A person who visited the workplace and is not a full-time employee may be identified as a violator of the security regime. In the case of defective products, theft of raw materials, excessive consumption of resources, it is possible to identify suspects. All facts of violations are automatically reported to the security department of an enterprise.

Based on information on visits to certain types of premises, it is also recommended to determine reliably the rent for retail space for operators. Depending on the number of people who visited the trading halls of a tenant, the amount of rent changes. At the end of the month, it is advisable to calculate and reflect in accounting the rent, which is set in proportion to the number of visitors and the area given to a tenant. Quantitative pricing option is useful for rental operators, which allows you to effectively take into account the cost of customer service not only retail space, but also areas of common use. Such premises include corridors, toilets, stairs, escalators, lounge areas, etc.

Maintenance costs of general purpose premises (heating, air conditioning, cleaning, current repairs, etc.) are mainly included in the cost of rent by retail space operators, which violates fundamental accounting principles. Instead, pricing based on the number of visitors ensures a fair distribution of such costs. In addition to commercial establishments, cost accounting based on the number of visitors should be used for catering, tourism, passenger transport services.

At the same time, the information system of enterprises using 6G cellular networks is threatened by significant cyber risks: attacks using artificial intelligence, previously unknown vulnerabilities of "Zero Day", risks based on quantum calculations, attacks using fast (TeraHertz) equipment, hybrid wars etc. To ensure cyber security, it is necessary to use 6G cellular networks to monitor: the location of employees on the territory or premises of an enterprise; routes of movement and performance of works by vehicles; access of persons to production equipment, construction sites or places of agricultural work; the presence of criminals at the scene of offenses in order to prevent the loss of material and information resources of economic entities.

Further research is needed for the methods of management of business entities based on accounting information obtained using 6G cellular network technology.

Секція 6.

Інновації юридичної та соціальної наук в євроінтеграційному просторі.

Венгер Т. С.
*студентка III курсу юридичного факультету
Західноукраїнського національного університету*
Науковий керівник:
Саванець Л. М.
*к.ю.н., доцент кафедри міжнародного права та
міграційної політики
Західноукраїнського національного університету*

**ДИРЕКТИВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ І РАДИ 2019/771
ПРО ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДОГОВОРІВ КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ ТОВАРІВ ВІД
20.05.2019 р.: ОСНОВНІ ЗАКОНОДАВЧІ НОВЕЛИ**

Договір купівлі-продажу є одним із найбільш поширених видів угод у світі впродовж тривалого часу. Відповідно до національного законодавства, це договір, за яким продавець зобов'язується передати майно у власність покупцеві, а покупець зобов'язується прийняти майно і сплатити за нього певну грошову суму (ст. 655 Цивільного кодексу України).

У міжнародному торговельному обороті договір купівлі-продажу регулюються найчастіше Віденською конвенцією про міжнародні договори купівлі-продажу товарів 1980 р. Цьому ж таки виду договорів присвячена Директива Європейського парламенту і Ради 2019/771.

Метою дослідження є аналіз основних законодавчих новел Директиви Європейського парламенту і Ради 2019/771 про деякі аспекти договорів купівлі-продажу товарів від 20.05.2019 року, визначення його ролі та впливу на розвиток сучасного договірної права Європейського Союзу.

Актуальність даної тематики полягає в тому, що підписавши Угоду про асоціацію із Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, Україна взяла на себе ряд зобов'язань, в тому числі обов'язок поступової імплементації та забезпечення адаптації законодавства України до правових концепцій Європейського Союзу. Таким чином, Україна виразила готовність імплементувати у національне законодавство чинні акти інститутів Європейського Союзу відповідно до визначених в угоді напрямів, в тому числі у сфері договірних відносин. Отже, законодавство України потребує гармонізації із положеннями Директиви 2019/771.

Виклад основного матеріалу. Під впливом стрімкої глобалізації, гармонізації, глибинного проникнення цифрових та інноваційних технологій у приватно-правові відносини договірної характеру, зазнає значних змін сучасне договірне право ЄС.

Великий внесок у розвитку єдиного міжнародного цифрового ринку був зроблений в результаті прийняття законодавчих актів Європейського Союзу, серед яких Директива 2019/770 Європейського Парламенту та Ради про деякі аспекти договорів поставки цифрового контенту та цифрових послуг та Директива 2019/771 Європейського Парламенту та Ради про деякі аспекти

договорів купівлі-продажу товарів, які закріпили велику кількість нових положень у сфері купівлі-продажу товарів та постачання цифрового контенту.

Директиви стосуються основних видів договорів - купівлі-продажу товарів і договорів надання послуг та спрямовані на врегулювання, як звичних питань, таких як неотримання оплаченого онлайн товару чи отримання пошкодженого товару (зокрема, Директива «Про деякі аспекти договорів продажу товарів») так і на регламентацію відносин саме у сфері реалізації і споживання цифрового контенту, що є специфічним предметом договору (Цифрова директива). Обидві Директиви були прийняті лише у травні 2019 року і спрямовані на зближення національного законодавства держав-членів ЄС у сфері торгівлі цифровим контентом та послугами [1, 2, 3].

Початково був задум розробити лише одну директиву – Цифрову, але після подання її проекту Єврокомісія також запропонували скласти проект документу, який регулював би і питання оффлайн покупок. Обидві директиви до 2021 року мали бути імплементовані в національне законодавство держав-членів ЄС [4, с.1-2]. Цифрова директива та Директива 2019/771 «Про деякі аспекти договорів купівлі-продажу товарів» недаремно були розроблені та прийняті одночасно, адже вони повинні застосовуватися системно, взаємодоповнюючи одна одну.

Загалом, для того, щоб краще розуміти, до яких відносин застосовуються директиви, можна навести приклад. У випадку, коли особа купує звичайну паперову книгу, то до такого правочину застосовується Директива про договори купівлі-продажу, але якщо особа купує книгу в електронному вигляді на одному із ресурсів мережі Інтернет, завантажуючи її у вигляді файлу на свій пристрій, то така дія вже буде розглядатись як придбання цифрового товару, а тому застосовуватиметься Цифрова директива. Відтак, різниця між цими двома правовими актами полягає в тому, що перший випадок передбачає фізичну передачу книги від продавця у володіння покупця, а другий випадок включає можливість отримання покупцем доступу до певних куплених ним файлів, можливість його завантаження, зберігання та відтворення на своїх приладах. Цифрова директива застосовується також, якщо покупець купує так звану «підписку», тобто отримує доступ до певного інформаційного ресурсу на певний проміжок часу. Це може бути наприклад підписка на Netflix чи YouTube.

А якщо в рамках однієї угоди відбувається придбання і звичайного матеріального об'єкта і цифрового товару, то норми Цифрової директиви застосовуються виключно щодо таких цифрових товарів. Інші частини угоди, які стосуються придбання і передачі матеріальних товарів, мають регулюватися іншими актами законодавства ЄС. Наприклад, до договору купівлі-продажу ноутбука без будь-якого програмного забезпечення застосовуватиметься Директива про договори купівлі-продажу, а якщо на ньому буде встановлено ліцензовану операційну систему Windows 11, ціна якої буде включена у загальну вартість покупки, то саме в частині придбання операційної системи підлягатиме застосуванню Цифрова директива.

Розглядаючи Директиву 2019/771 варто зазначити, що в ній було закріплено гарантії якості товару, що підлягає продажу, а саме встановлено поділ на законні гарантії та договірні. Законна гарантія полягає в тому, що товари

мають відповідати вимогам, пред'явленим до їх якості, власне в момент їх передачі покупцеві, але за умови, що інший момент визначення відповідності товарів цим вимогам не передбачений договором, і в межах розумного строку мають бути придатними для цілей, для яких товари такого роду звичайно використовуються. У разі, коли надання продавцем гарантії якості товару передбачено договором (договірна гарантія), продавець зобов'язаний передати покупцеві товари, які повинні відповідати вимогам, що пред'являються до їх якості, протягом певного періоду часу, встановленого вже самим договором [3].

Одним із ключових питань, які регулює Директива 2019/771 є проблема відповідності. Згідно із статтею 5 даної Директиви продавець чи постачальник зобов'язаний передати товари чи цифровий контент, або ж надати цифрову послугу покупцеві, таким чином, що задовільнить вимоги відповідності. Іншою новелою цього законодавчого акту є закріплення розмежування критеріїв відповідності на суб'єктивні та об'єктивні. Слід зазначити, що окремі пункти статей Директиви 2019/771 про об'єктивні критерії відповідності товару, містять такі оціночні терміни як «обґрунтовані очікування», «довговічність», «функціональність», «серйозність», «поінформованість», тощо. Це в свою чергу може спричинити ряд колізій та труднощів для практичного застосування [3].

Для коректного визначення «обґрунтованого очікування» беруться до уваги не суб'єктивні сподівання окремого споживача, а лише те, що може бути встановлено об'єктивним чином, опираючись на обставини справи, предмет договору і його істотні умови, та звичаї ділового обороту, що визначені пунктом 24 мотивів Директиви 2019/771.

Ще однією новелою серед критеріїв відповідності товару в Директиві 2019/771 є поява терміну «зносостійкість», що характеризує раціональну необхідність функціональності товару протягом звичайного використання. А також в статті 9 включені окремі положення, що стосуються прав третіх осіб, де передбачений механізм захисту прав у випадку передання постачальником чи продавцем цифрового контенту або товару із цифровими елементами в межах об'єктивних критеріїв відповідності, але порушуючи ліцензію у сфері авторського права (п. 35 мотивів Директиви 2019/771) [3].

Окрім вище переліченого, важливою новелою Директиви 2019/771 є подовження періоду дії презумпції невідповідності товару із 6 до 12 місяців з моменту передання товару (ч. 1 ст. 11), а також можливість подальшого збільшення цього періоду до двох років (ч. 2 ст. 11) [3].

Отже, найважливішими новелами Директиви Європейського парламенту і Ради 2019/771 про деякі аспекти договорів купівлі-продажу товарів від 20.05.2019 року є поділ критеріїв відповідності на об'єктивний і суб'єктивний, збільшення періоду дії презумпції невідповідності, включення положень про права третіх осіб, закріплення поняття обґрунтованих очікувань як одного із вимог об'єктивної відповідності, вимоги зносостійкості товару, особливостей тягара доведення невідповідності цифрового контенту або цифрової послуги.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Digital contracts for Europe. URL : https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/doing-business-eu/contract-rules/digital-contracts/digital-contract-rules_en (last accessed 30.05.2022).
2. Directive (EU) 2019/770 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2019 on certain aspects concerning contracts for the supply of digital content and digital services. URL : <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32019L0770> (last accessed 30.05.2022)
3. Directive (EU) 2019/771 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2019 on certain aspects concerning contracts for the sale of goods, amending Regulation (EU) 2017/2394 and Directive 2009/22/EC, and repealing Directive 1999/44/EC. URL : https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2019.136.01.0028.01.ENG&toc=OJ:L:2019:136 (last accessed 28.05.2022).
4. Herve J. Digital Content and Sales or Service contracts under EU Law and Belgian/French Law. Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law. 2017. Issue 8. PP.27- 38. URL : <http://www.crid.be/pdf/public/8130.pdf> (last accessed 29.05.2022).
5. Shaping Europe's digital future. E-Commerce Directive. URL : <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/e-commerce-directive> (last accessed 29.05.2022).
6. Баранов О. Правові проблеми електронної торгівлі (комерції). Інформація і право. 2012. № 2. С. 48-56. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Infpr_2012_2_10. (дата звернення 28.05.2022)
7. Цивільний кодекс України від 16.01.2003. № 435-IV. Редакція від 28.04.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення 29.05.2022).

ВІВЧАР О. І.

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри безпеки та правоохоронної діяльності,
Західноукраїнський національний університет*

ДЕКОМПОЗИЦІЯ ПРОБЛЕМНИХ КОНТЕКСТІВ КІБЕРЗЛОЧИННОСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ТА ЗАГРОЗ

В умовах війни, тотального використання засобів масової інформації та її комунікаційних складових особливої актуальності набуває попередження основних загроз кіберзлочинності. Як свідчать результати наукових досліджень

проблематика кіберзлочинності непокоїть не тільки державу в цілому, а й кожного окремо взятого господарюючого суб'єкта. Одразу ж зауважимо, що кіберзлочинність – неминучий наслідок глобалізації інформаційних процесів і як наслідок є основною загрозою підприємств. Зростаюча кількість кіберзлочинової діяльності на підприємствах, постійне вдосконалення інформаційних технологій і, як наслідок, нові можливості «вдосконалення» інструментів їх скоєння створюють економічні загрози для глобальних інформаційних мереж та соціогуманітарної компоненти.

Хотілося б зазначити, що найбільш поширеними видами злочинів, пов'язаних із використанням інформаційних технологій підприємницьких структур країни, є: злочини у сфері комп'ютерних та Інтернет-технологій – 26 %, злочини у сфері функціонування електронних платежів чи платіжних карток – 16 %, злочини у сфері телекомунікацій – 11 %, злочини у сфері використання комп'ютерних технологій при скоєнні традиційних злочинів – 47 %. До того ж самостійним видом злочинних дій стало викрадення ідентифікаційних даних інших осіб, використовуючи які, правопорушники набувають доступ до чужих банківських рахунків, безоплатно отримуючи послуги Інтернет-провайдерів та операторів зв'язку. Звертаємо увагу на те, що такі злочини характеризуються високим рівнем технічного забезпечення, латентністю, організованістю, наявністю міжрегіональних та міжнародних зв'язків [3].

Неможливо залишити поза увагою те, що сучасна субкультура хакерів має кримінальну основу, оскільки її можна визначити як сукупність ідей, цінностей, звичаїв, традицій, норм поведінки, направлених на організацію способу життя, метою якого є вчинення комп'ютерних злочинів, їх приховування і ухилення від відповідальності. При цьому ціннісний комплекс даної субкультури служить для легітимації і популяризації ідеї хакерства в суспільстві, саме тому людина, яка розділяє цінності хакерів, готова піти на інтернет-злочин, або схвалює злочини, що здійснюються іншими [1].

Вважаємо доцільно акцентувати увагу на тому, що кіберзлочинність має наслідки як на макро-, так і мікрорівнях, оскільки здатна спричинити значну шкоду окремому суб'єкту, в тому числі й господарської діяльності. Останнім часом відзначається значне зростання кількості випадків несанкціонованого втручання в інформаційні системи підприємств різних галузей. При цьому зловмисники блокують використання програмного забезпечення, що робить неможливою подальшу роботу різних підрозділів підприємства. Часто це призводить до виникнення проблем із контрагентами, контролюючими органами, оскільки тоді втрачається здатність обліково-аналітичної служби підприємства формувати інформацію, і зокрема звітну, та вчасно її подавати у відповідні інстанції, а це, своєю чергою, призводить до застосування штрафних санкцій за порушення дисципліни платника податків.

Дослідження наукової проблематики, дозволяють виділити основні проблемні аспекти протидії кіберзлочинній діяльності в системі економічної безпеки підприємств: необхідність глобального обміну інформацією в режимі реального часу; приватному та державному секторам потрібні фінансове стимулювання для поліпшення кібернетичної безпеки; правоохоронним органам

по боротьбі з транскордонною кіберзлочинністю потрібно більше повноважень; необхідна методичні напрацювання та впровадження у технології боротьби з кіберзлочинністю кращих практик інститутів міжнародної безпеки; існуюче дипломатичне упорядкування глобальних кібердомовленостей повинне стати більш адресованим; для допомоги громадянам потрібно удосконалити та розширити мережу кампаній з інформування населення про методи захисту від кібератак [2]. Така ситуація корелюється з перерахованими вище проблемами та свідчить про те, що збільшення рівня захищеності інформації в нашій країні потребує підтримки і розвитку.

Вважаємо доцільно акцентувати увагу на тому, що кіберзлочинність має наслідки як на макро-, так і мікрорівнях, оскільки здатна спричинити значну шкоду окремому суб'єкту, в тому числі й господарської діяльності. Останнім часом відзначається значне зростання кількості випадків несанкціонованого втручання в інформаційні системи підприємств різних галузей.

В таких умовах функціонування нам важливі думки керівників компаній про кіберзлочинність. Вони дуже актуальні для дослідження, тому ми зробили опитування на цю тему. Як респонденти були обрані власники або топ-менеджери 15 господарюючих суб'єктів різних секторів економіки та регіонів України, в тому числі виробництва, торгівлі, страхування, сфери послуг і т.д. У ході опитування респондентам було запропоновано 10 питань з короткими відповідями (Так або Ні), пов'язані з їхніми діями щодо протидії кіберзлочинності. Результати відповідей на інші запитання наступні: 80% респондентів вважають, що в разі кібератаки слід негайно звернутись в правоохоронні органи, але тільки 40% респондентів вважають, що звернення в правоохоронні органи матимуть позитивні результати для вирішення проблеми; тільки 20% респондентів вважають, що персонал правоохоронних органів є достатньо кваліфікованим для боротьби з кіберзлочинністю; 20% респондентів вважають, що в разі кібератаки слід йти на контакт зі зловмисником (зловмисниками), щоб вирішити цю проблему; 33% респондентів вважають, що їхні компанії надійно захищені від кібератак; 53% респондентів вважають, що загроза кібератаки пов'язана зі специфікою діяльності компанії; 53% респондентів вважають, що можна швидко виявити і притягнути до відповідальності кіберзлочинців; 20% респондентів вважають, що існуюча правова підтримка достатня для виявлення ефективно і переслідування кіберзлочинців; 60% респондентів вважають, що існують ефективні способи протидії кіберзлочинності.

Підводячи підсумки зазначимо, що для комплексної протидії кіберзлочинності з метою зміцнення економічної безпеки підприємств необхідні: гармонізація кримінального законодавства про кіберзлочини на міжнародному рівні; розробка на міжнародному рівні та імплементація в національне законодавство процесуальних стандартів, що дозволяють ефективно розслідувати злочини в глобальних інформаційних мережах, отримувати, досліджувати і представляти електронні докази з урахуванням транскордонної проблематики; налагоджене співробітництво правоохоронних органів при

розслідуванні кіберзлочинів на оперативному рівні; механізм вирішення юрисдикційних питань у кіберпросторі.

Прорезюмувавши вище описане слід відзначити, що жодна держава не може захистити себе, вживаючи заходів тільки на національному рівні. Так, у середовищі, де постійно з'являються та еволюціонують кіберзагрози, не можна залишатися незахищеним, оскільки сформована в світі ситуація зобов'язує до постійного вдосконалення методів боротьби з кіберзлочинами та стимулює побудову державної моделі, спрямованої на забезпечення кібербезпеки підприємств та зміцнення економічної безпеки. Слід зазначити, що в умовах проникнення кіберзлочинності в підприємницьку сферу та державного життя, її подолання, стає основоположним чинником на шляху входження України в світовий інформаційний простір.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Vivchar O., Kolesnikov A. Peculiarities of assessment technologies usage in the management of financial and economic security of enterprises. Business Economics. Issue 4 (2), (October). Volume 51. "Palgrave Macmillan Ltd.". 2016. Pages 393-398.

2. Орлов О. В. Актуальні напрями державної політики у сфері боротьби з кіберзлочинністю. Теорія та практика державного управління. Вип. 3 (42). 2018. С.1-6.

3. McAfee and Security & Defence Agenda (SDA) Unveil Global Cyber Defense Report. An Intel Company. URL: <http://www.mcafee.com/us/about/news/2012/q1/2012>

Вівчар Х. І.

Студентка 3 курсу

Юридичного факультету

Західноукраїнського національного університету

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ В ІНТЕРНЕТІ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ЄС

Інтернет, глобальна мережа, світова павутина, так називають мережу мереж, яка складається з мільйонів приватних, публічних, ділових, академічних та урядових мереж, пов'язаних між собою дротовими і оптичними бездротовими технологіями. У сучасному світі будь-яка особа має величезні можливості дій в Інтернеті.

Та в результаті масового і неконтрольованого доступу осіб до інформаційних джерел, приватна інформація у вигляді персональних даних в мережі знаходиться під загрозою. Часті "витоки" інформації призводять до серйозних проблем та скандалів і що більш серйозніше, захисту своїх прав у судовому процесі.

Широкий доступ до інформації та можливість створювати нову сприяє розвитку особистості. Стрімкий розвиток технологій потребує створення та запровадження ефективніших засобів та механізмів захисту, спрямованих на збереження та недоторканість персональних даних користувачів.

Метою даної публікації є дослідження ефективності законодавчої, інституційної та судової системи Європейського Союзу у сфері захисту персональних даних в мережі Інтернет.

Актуальність даної тематики підкріплюється також і численними науковими працями, зокрема М. Кравчук, О. Гронь, М. Палінчак, У. Шадська, та багато інших.

Виклад основного матеріалу. Захист особистих даних - це в першу чергу прагнення захистити недоторканість особистого життя від сторонніх очей, що одразу ж породжує парадокс. Адже людина використовує свої дані як інформацію, якою ділиться у колі суспільних та соціальних відносин, що унеможливорює та робить його в рази вразливішим об'єктом щодо отримання особистих даних іншими особами. Тому важливим є створення механізму правового регулювання стосовно захисту особистої інформації.

У другій половині ХХ століття на європейському континенті активно почалося формування правового регулювання персональних даних, передумовою якого можна вважати прийняття країнами Європи національних законів про захист персональних даних. В основу покладено потребу в забезпеченні збереження приватного життя людини відповідно до Європейської Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

Одним із перших комплексних законодавчих актів на території європейського континенту можна вважати німецький Закон Землі Гессен 1970 року "Про захист персональних даних", який здійснив вагомий вплив на формування загальних принципів, що стосується захисту особистих даних осіб.

Згодом після Німеччини аналогічні закони почали приймати й інші європейські держави. Наприклад: Закон "Про реєстрацію громадян" був прийнятий у 1987 році в Фінляндії, "Декрет про вразливі дані" - у Нідерландах, Великобританія прийняла "Закон про захист персональних даних" у 1984 році, трішки пізніше Закон "Про захист інформації про особу і доступ до інформації, що становить суспільний інтерес" прийняла і Угорщина [1, с. 123-127].

Хоча на національному рівні більшість країн Європи прийняли відповідні законодавчі акти для врегулювання найбільш важливих аспектів обробки і захисту персональних даних громадян, все ж стало зрозуміло, що без чіткої уніфікації та правової регламентації на міждержавному рівні в сфері захисту персональних даних - не обійтися. З цією метою 28 січня 1981 року Рада Європи прийняла Конвенцію № 108 "Про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних", яка стала першою спробою створення єдиного, для усіх європейських країн, законодавчого акту. Основною метою якого було б визначення основних вимог, які б регулювали передачу особистої інформації про людину в всесвітній цифровий простір [2].

Та згодом ця Конвенція вичерпала свої можливості у сфері захисту, що підтверджують резонансні справи між Францією та Італією, Німеччиною і

Гонконгом, саме вони стали поштовхом для вивчення та розроблення нових механізмів для врегулювання даних питань. В результаті чого Європейський Парламент прийняв Директиву 97/66/ЄС “Стосовно обробки персональних даних і захисту права на невтручання в особисте життя в телекомунікаційному секторі” у 1997 році. Основним положенням цієї Директиви було впровадження у національне законодавство гарантій що стосуються захисту персональних даних. Для здійснення цієї мети утворювався орган, який мав назву “Робоча група 29-тої статті”, основною задачею якого був нагляд за державами, що долучилися до Конвенції №108, стосовно дотримання положень Директиви.

Заміна новими технологіями старих - стимулювало Європейський Парламент оновити законодавство, в результаті чого була прийнята Директива “Про конфіденційність та електронні комунікації”. З приходом нових технологій, телекомунікацій і нових методів обробки персональних даних, приватна інформація користувачів потребує кращого захисту, тому на сьогоднішній день європейську систему правового регулювання персональних даних складають більше 10-ти нормативно-правових актів [3, с. 103-105].

Незважаючи на врегульоване законодавство, все ж залишаються проблемні питання стосовно захисту персональних даних такі, як згода на обробку персональних даних, безпека та приватність, регулювання такого терміну як “побутовий вийняток” та інших.

Що стосується “згоди” на опублікування, по-перше така згода повинна бути добровільною, але в контексті медіа є спірним питання щодо явної та проінформованої згоди на обробку всіх типів даних оператором соціальних служб. Також недостатньо врегульованим є питання поведінки підлітків в Інтернеті, адже деякі соціальні мережі використовують поведінкову рекламу для реєстрації, на яку підліток погодиться, щоб уникнути ризику бути частково виключеним із соціальної взаємодії.

Дуже часто в соціальних мережах відбувається “крадіжка ідентичності” - це явище, коли особа отримує інформацію іншої особи та використовує її, видаючи себе за жертву з метою отримання тих товарів і послуг, які призначалися для потерпілого. Така ситуація відбувається через недостатність розуміння людини, хто може мати доступ до їхніх даних, тому провайдери служб повинні повідомляти користувачів, які змінюють приватність даних за призначенням в налаштуваннях персонального кабінету[4, с. 395-399].

Дуже часто в сучасному світі можна почути, що персональні дані - це валюта 21 століття і таке твердження буде правильним, адже персональні дані стають цінним надбанням багатьох сторін: держави, політичних сил, комерційних установ і перетворюються на один із найцінніших ресурсів у світі. Згідно із дослідженнями ICO Bench, у 2018 році світовий прибуток від використання персональних даних сягнув понад 250млрд. доларів. Скачуючи різноманітні додатки та послуги, які вважаємо безкоштовними, насправді ми розплачуємося за них своєю приватною інформацією. Згідно з дослідженнями глобальної мережі, загальна кількість даних, що зазнали несанкціонованого витоку, сягнула понад 14,717618286. Соціальні мережі перебувають на першому місці серед тих

сфер, де зафіксована найбільша кількість порушень, далі – готелі, технології, роздрібна торгівля та інше.

Реакцією держав на масовий витік інформації стало створення Загального регламенту захисту даних (GDPR). Понад 19 держав-членів Ради Європи підписали модернізований протокол до 108-мої Конвенції, спрямований на посилення захисту персональних даних, які проходять процес автоматизованої обробки на міжнародному рівні. Після набуття чинності GDPR, країни Євросоюзу посилили контроль за організаціями, що обробляють “personal data” громадян. На ефективність вказує статистика, адже за два роки функціонування за порушення регламенту стягнуто майже 360 млн євро, але водночас ця статистика вказує на те, що в Європі залишаються проблеми щодо захисту персональних даних [5].

На сьогоднішній день створено чимало онлайн сайтів, які надають правову консультацію як можна захистити свої персональні дані під час користування Інтернетом. До прикладу Борис Кормиш, який є експертом спільного проєкту “Європейський Союз та Рада Європи працюють разом задля посиленої операційної спроможності Омбудсмана у захисті прав людини”, визначає основні правила захисту власних персональних даних під час користування Інтернетом. Серед основних можна виділити наступні: “Одного разу онлайн — завжди онлайн” тобто оприлюднивши один раз свою приватну інформацію у доступних ресурсах, не має ніяких гарантій, що навіть після їх видалення ці дані не були збережені іншими особами чи ресурсами; “Завжди перевіряйте налаштування”, на будь-яких гаджетах в облікових записах є налаштування конфіденційності, які дозволяють обмежити коло даних яких їм дозволено збирати; “Надійно утилізуйте пристрій”, це правило навчає, що перед продажем чи утилізацією смартфона/комп’ютера, потрібно пересвідчитися, що всі персональні дані з нього були стерті [5].

Роблячи підсумки, можна сказати, що загальноєвропейський досвід з захисту персональних даних людини сформований з урахуванням правозастосовної практики країн Європейського Союзу, а також судових рішень, міжнародних актів **ґрунтується** на принципах законності, обмеження розкриття персональних даних та інформаційній безпеці. Дослідження правових механізмів вказує на сформованість правового інституту захисту персональних даних в законодавчій базі ЄС.

Використані джерела

1. Кравчук М. М. Міжнародний досвід правового регулювання захисту персональних даних в мережі Інтернет. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2013. № 3. С. 123-126.

2. Конвенція про захист осіб у зв’язку з автоматизованою обробкою персональних даних: Конвенція, Міжнародний документ від 28. 01 1981р. №2438-17. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_326 (дата звернення: 10.05.22).

3. Гронь О. В. Проблеми захисту персональних даних у контексті сучасної комунікації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*:

серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Вип. 19. Ч.1. С. 102-108.

4. Посібник з європейського права у сфері захисту персональних даних/ [пер. В. Кастеллі]; European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) [та ін.]. - Київ: К. І. С., 2020. 431 с.

5. Персональні дані “Валюта 21 століття”: хто продає, а хто купує. URL: <https://ecpl.com.ua/news/personal-ni-dani-valiuta-21-stolittia-khto-prodaie-a-khto-kupuie/> (дата звернення: 10.05.22).

6. Як захистити свої персональні дані в інтернеті? Відповідають експерти Ради Європи. URL: <https://ms.detector.media/trendi/post/26505/2021-01-28-yak-zakhystyty-svoi-personalni-dani-v-interneti-vidpovidayut-eksperty-rady-ievropy/> (дата звернення: 10.05.22).

7. Savanets, L., Stakhyra H. Digital consumer – how to protect one in Big Data Economy/ Lyudmyla Savanets, Hanna Stakhyra. *Актуальні проблеми правознавства. Тернопіль: ТНЕУ, 2020. Вип. 3. С. 153-158.*

Галущенко М. К.

*бакалавр, студентка права
Ягеллонський університет у Кракові, Польща*

ЕКОЛОГІЧНИЙ НАПРЯМОК У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ ТА УКРАЇНСЬКЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО – ВИБРАНІ ПРОБЛЕМИ¹

Європейське законодавство має досить розбудовану і узгоджену структуру, яка впродовж довгого часу є взірцем не лише для країн – членів Європейського Союзу. Одним з найбільш прогресивним та необхідним напрямком вважається *ecology law*, тобто „екологізація права”. Головною метою цього напрямку є впровадження регулювань, які б були націлені на покращення гармонізації відносин між суспільством і природними ресурсами за допомогою дієвих і ефективних правових [1, 586].

Одним з основних прикладів прояву „екологізації права” в останніх роках є Директива № 2019/771 Європейського Парламенту та Ради від 20.05.2019 про деякі аспекти, що стосуються договорів на продаж товарів [2, 421].

З огляду на те, що від часу здобуття незалежності Україна намагалась поетапно впроваджувати проєвропейську законодавчу політику з метою створення можливості приєднання до Європейського Союзу були впроваджені відповідні законодавчі процеси. Вже в 1994 р. була підписана і ратифікована „Угода про партнерство та співробітництво між Європейськими співтовариствами і Україною” [3, 1]. В 2014 р. цю угоду замінила „Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони”, яка є підставою існуючого зобов’язання щодо адаптації

¹ This abstract is a part of the research within the project “Homo consumens, Homo ecologicus – ecological efficiency test of the new directive on certain aspects concerning contracts for the sale of goods” financed by Narodowe Centrum Nauki, (NCN) [National Science Centre] in Kraków, Poland, with the number of 2019/34/A/HS5/00124.

законодавчих актів Європейського Союзу до державного правового обігу [4, 267]. Відповідно до цього український законодавець має за обов'язок узгоджувати регулювання з відповідних актів до українського законодавства, в тим – Директиву 2019/771.

Метою доповіді є розгляд основних принципів „екологізації права” європейського взірця з посиланням на Директиву 2019/771 та вказання на вибрані неузгодженості в українському приватному праві.

Основне дослідницьке питання було сформульовано наступним чином: Чи Директива 2019/771 є відповідним прикладом законодавчого акту щодо „екологізації” вибраних регулювань українського приватного права?

Дане питання буде проаналізоване на основі порівняльно - правового аналізу Директиви 2019/771 та вибраних регулювань українського приватного права.

Насамкінець буде вказано основні тези які виникають з вищевказаного аналізу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гобела В., Теоретичний аналіз екологізації як суспільно-економічного феномену. Видання „Ефективна економіка”. № 6. 2019. URL:<http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3075/1/гобела.pdf> (дата звернення: 10.05.2022).
2. Grochowski M., European consumer law after the new deal: a tryptich. Yearbook of European Law, Vol. 39, No. 1. 2020. URL: https://pure.mpg.de/rest/items/item_3309489/component/file_3340362/content (дата звернення: 10.05.2022).
3. Муравйов В., Правові засади асоціації України з Європейським Союзом. Актуальні проблеми міжнародних відносин. Випуск 115, частина II. 2013. URL: <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/apmv/article/viewFile/1944/1709> (дата звернення: 11.05.2022).
4. Стешенко В. Правовий статус Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом Юридичний науковий електронний журнал № 6. 2014. URL: http://lsej.org.ua/6_2014/74.pdf (дата звернення: 11.05.2022).

Гера В. О.

Студентка групи МП–31

Західноукраїнський національний університет

Науковий керівник: д.філ., доцент кафедри міжнародного права та міграційної політики

Поперечна Г.М.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ НОРМ ВІДЕНСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ ООН ПРО ДОГОВОРИ МІЖНАРОДНОЇ КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ ТОВАРІВ І ЦИВІЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ У СФЕРІ ВІДПОВІДНОСТІ ТОВАРІВ

В сучасному житті складно уявити щоденний побут людей без укладення договору купівлі-продажу. Саме завдяки йому учасники суспільних відносин

задовольняють власні потреби у придбанні того чи іншого блага, що показує його значимість у повсякденному житті кожного.

Саме така затребуваність даного договору та постійний, безупинний технічний прогрес ставить перед законодавцем все нові та нові виклики встановлення до ефективного регулювання відносин між учасникам торгівельних відносин. Саме тому дослідження правовідносин купівлі-продажу залишається надзвичайно актуальним.

Варто виокремити праці як національних, так і зарубіжних вчених, дослідження котрих присвячені проблемним питанням регулювання міжнародної купівлі продажу. Серед яких: Бичкова С. С., Кот О. О., Круїзинга С. А. та інші.

Проте, незважаючи на проведені дослідження, актуальним залишається подальше вивчення договору купівлі-продажу товарів, порівняльний аналіз правового регулювання відносин купівлі-продажу товарів представленого у національному законодавстві, законодавстві іноземних держав, міжнародних актах.

Щоб здійснити порівняльний аналіз норм Віденської конвенції Організації Об'єднаних Націй (далі – Віденська конвенція) про договори міжнародної купівлі-продажу товарів та Цивільного кодексу України (ЦК України), необхідним видається встановити подібні та відмінні підходи до правового регулювання відносин купівлі продажу закріплені у даних актах. Варто наголосити що Віденська конвенція, за загальним правилом, не використовується щодо продажу товарів, які придбані для особистого використання, суден повітряного чи водного транспорту, а також інших прямо поіменованих у її тексті операцій продажу товарів. Застосування Віденської конвенції вважається досить обмеженим, так як вона спрямована на регулювання саме міжнародної купівлі-продажу товарів [2].

Важливим фактом є те, що Віденська конвенція складається з напрацювань провідних правових систем світу у врегулюванні купівлі-продажу товарів на міжнародній арені, та є концентрованим виразом базових засад правового регулювання таких відносин. У зв'язку із цим, можна констатувати, що в цілому норми ЦК України викладені «в дусі» її відповідних положень.

У Віденській конвенції та ЦК України застосовуються схожі способи захисту порушених прав, але є деякі особливості в застосуванні таких способів.

Відповідно до положень ст. 46 Віденської конвенції у випадку коли товар не відповідає умовам договору, покупець має право вимагати заміни товару якщо:

- дана невідповідність товару є істотним порушенням договору;
- вимогу щодо заміни товару заявлено або одночасно з повідомленням, даним відповідно до ст. 39, або в розумний строк після нього.

Важливим є те, що відповідно до ст. 35 Віденської конвенції продавець зобов'язаний надіслати товар, який повинен відповідати вимогам договору щодо якості, кількості, упакування, опису, визначеному у договорі.

У відповідності до ст. 35 Віденської конвенції товар не відповідає умовам договору у тому випадку, якщо він:

- a) не придатний саме для тих цілей, для яких такий товар зазвичай використовується;
- b) не придатний для відповідної конкретної мети, про яку продавця було завчасно повідомлено при укладенні договору, окрім тих ситуації коли з певних обставин виплило, що покупець не розраховував на компетентність продавця;
- c) товар не відповідає тим якостям які були в зразку, представленому продавцем;
- d) упакований неправильним способом, які призначений для такого виду товару, що ставить під загрозу збереження і захист цього товару.

Розуміння «невідповідності товару», закладене у наведеній статті може дати підстави для висновку, що покупець вправі вимагати заміни поставленого товару згідно зі ст. 46 лише в разі порушення продавцем умов договору щодо якості товару, а також умов щодо тари та пакування [1].

Проте в Віденській конвенції зберігається обмеження застосування цього способу захисту. Так, право покупця вимагати заміни товару втрачається якщо ж той не може повернути товар в тому ж вигляді та стані в якому він його отримав[3].

В той же час ЦК України все ж передбачає можливість пред'явити вимогу щодо заміни частини товару неналежної якості (ст.678), комплектності (ст. 684), а також у випадку відкриття товару продавцем (ст. 681). У разі неналежного упакування товару ЦК України передбачає право покупця вимагати замінити неналежну упаковку (ст. 686) [4].

Підсумовуючи варто додати, що багато положень Віденської конвенції були використані та застосовані при кодифікації українського цивільного законодавства у новому ЦК України. Хоч в цих законодавчих актах й існують певні відмінності, але вони незначні й не мають відповідного загального характеру. Такі відмінності зумовлені існуючими підходами до застосування норм права вітчизняними судами.

А також якщо норми ЦК України передбачають інше від положень Віденської конвенції в регулюванні певних відносин, то вважається, що положення повинні застосовуватись пріоритетно, якщо, звичайно вони застосовуються до відповідних правовідносин.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бичкова С. С. Права покупця за договором роздрібної купівлі-продажу *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 11. С. 21–23.
2. Кот О. Порівняльний аналіз норм конвенції ООН і Цивільного кодексу України. *Право України*. 2016. №5.
3. Конвенція ООН «Про договори міжнародної купівлі-продажу» від 11 квітня 1980 року PRL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_003#Text
4. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV (у редакції від 19.10.2016). PRL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435>
5. Цивільне право України. Договірні та не договірні зобов'язання : підруч. 2008. 498 с.

6. Kruisinga S.A. What do consumer and commercial sales law have in common? A comparison of the EC Directive on consumer sales law and the UN Convention on contracts for the international sale of goods S.A.Kruisinga European Review of Private Law. 2001. No.2, 3 (vol. 9). P. 178–188.

7. EU Sales Directive. Commentary eds. Bianca M.C., Grundmann S. Antwerp-Oxford-New York: Intersentia, 2002. 386 p.

УДК 342.9

Герчаківська О.Я.
аспірант 1 року навчання
Західноукраїнський національний університет

ОСОБЛИВОСТІ ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ МИТНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Збройна агресія проти України розпочалася не 24 лютого 2022 р., а ще 2014 р. Відповідно до ст. 1 Резолюції Генеральної Асамблеї ООН від 14 грудня 1974 р. 3314 (XXIX), агресією є застосування збройної сили державою проти суверенітету, територіальної недоторканності чи політичної незалежності іншої держави, або іншим чином, несумісним зі Статутом Організації Об'єднаних Націй, як це встановлено у цьому визначенні [1]. Збройна агресія, яка триває з 2014 р., фактично примусила Україну запроваджувати відповідні національні правові режими щодо протидії агресії. Так, починаючи з 2014 р. було встановлено правовий режим антитерористичної операції, який переріс в операцію об'єднаних сил, а вже після 24 лютого 2022 р. введено воєнний стан. У свою чергу запровадження цих правових режимів обумовило, зокрема, внесення відповідних змін до законодавства та визначила новий порядок функціонування судових інституцій, які є ключовими в механізмі протидії митним девіаціям.

Проблематика інституційного забезпечення протидії митним злочинам була в центрі уваги багатьох учених, зокрема С.В. Ващенко, С.Т. Гончарука, І.П. Голосніченка, Є.В. Додіна, Д.П. Калаянова, Т.О. Коломоєць, Д.В. Приймаченко, О.І. Остапенка, М.М. Тищенко, В.О. Хоми, Н.В. Хорощак, В.К. Шкарупа та інших. Водночас реалії функціонування судових інституцій України в період війни з Російською Федерацією викликають необхідність наукового переосмислення підходів до функціонування механізму запобігання митним правопорушенням.

Відповідно до статті 494 Митного кодексу України про кожний випадок виявлення порушення митних правил уповноважена посадова особа митного органу, яка виявила таке порушення, невідкладно складає протокол [2]. Адміністративні стягнення за порушення митних правил — це заходи відповідальності за митні правопорушення, що передбачені санкцією норми митного права. Попередження, штраф і конфіскація як адміністративні стягнення застосовуються митними та судовими органами.

З початком запровадження воєнного стану 20 % судів України призупинили свою діяльність через активні бойові дії та тимчасову окупацію. Водночас суди на півночі України – території, яка звільнена з-під окупації, поступово відновлюють свою роботу, хоча пункти митного контролю на кордонах ще не всюди працюють. Як стверджує Голова Верховного Суду: «залишається чимало проблем, адже понад півсотні приміщень судів зазнали пошкоджень, а деякі з них – повністю зруйновані. Деякі суди розграбовані – зникла комп'ютерна техніка та інші матеріальні цінності» [3].

Зважаючи на це, судові інституції в частині розгляду справ про порушення митних правил можуть працювати дистанційно. Проблематика віддаленого правосуддя вперше активізувалась в Україні з поширенням пандемії коронавірусної інфекції (COVID-19). Вважаємо, що перехід правосуддя у дистанційний режим роботи є прикладом глобального виклику в умовах демократії. Право людини на судовий захист виступає одним із основоположних прав людини, яке не обмежується в умовах воєнного чи надзвичайного станів. Право на судовий захист у світі гарантується як на рівні конституцій, так і впливає із Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод в контексті права на справедливий суд (стаття 6) та права на ефективний засіб юридичного захисту (стаття 13) [4].

Функціонування судової системи України в умовах війни характеризується існуванням трьох основних типів судів залежно від територій, на яких вони розміщені. Перший - суди, які територіально перебувають під окупацією (станом на травень 2022 р. - це прикордонні Харківська, Херсонська, Запорізька, Донецька, Луганська області). Там фактично неможливо здійснювати правосуддя в жодному вигляді. В цьому контексті, Верховний Суд прийняв низку рішень про зміну підсудності справ, які розглядалися в цих судах. Другий тип - суди, які перебувають на територіях, де ведуться активні бойові дії (до перелічених областей можна додати Миколаївську, Дніпропетровську області). Там ситуація із судовими розглядами справ також критична, оперативні рішення про призупинення роботи судів приймають збори суддів, а також територіальні підрозділи Державної судової адміністрації. Третій тип - суди в тилу, діяльність яких, по суті, не змінилася.

В умовах воєнного стану в Україні ризики належного судового розгляду дуже загострюються, а тому вивчення зарубіжних підходів є актуальним, особливо щодо переходу роботи судів у режим онлайн. Наприклад, у Великобританії перші спроби запровадити дистанційне електронне правосуддя починаються ще з минулого століття. Так, із 1980 р. поступово запроваджуються окремі елементи електронного судочинства. У 2016 р. наступним кроком стало проведення так званої цифрової реформи в судовій системі країни. Вона дозволяє відповідачам і потерпілим брати участь у засіданнях за допомогою онлайн-зв'язку. У Сполучених Штатах Америки успішно використовується електронна судова система з вільним доступом – Public Access to Court Electronic Records. За допомогою цієї системи можна отримувати інформацію про судовий документ, ознайомлюватися з реєстром прийнятих заяв, вивчати перебіг розгляду справи та історію ухвалених рішень, а також переглядати календар призначених засідань

[5]. Значну кількість справ дистанційно розглядають у Сінгапурі, намагаючись запровадити ще більшу кількість процесів у режимі телеконференцій, відеоконференцій, у дистанційному форматі за допомогою електронної пошти. При цьому, серед додатків для відеоконференцій у Сінгапурі найчастіше використовують [Zoom](#).

В умовах пандемії Верховна Рада України також прийняла декілька законів, які мали на меті вирішити питання дистанційного правосуддя в Україні на час карантину: Закон України від 30.03.2020 р. [№540-IX](#), яким внесено зміни до деяких законодавчих актів, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби COVID-19, Закон України від 13.04.2020 р. [№558-IX](#), яким внесено зміни до Кримінального процесуального кодексу України щодо особливостей судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні та розгляду окремих питань під час судового провадження на період карантину.

Водночас ДСА розробила [порядок](#) проведення відеоконференцзв'язку під час судового засідання в адміністративному, цивільному та господарському процесах за участі сторін поза межами приміщення суду. Так, передбачено використання [EasyCon](#) або інших доступних для суду та учасників судового процесу засобів, що забезпечують проведення судових засідань в режимі відеоконференцзв'язку. На сьогодні «...розроблена ініціатива щодо запровадження дистанційного правосуддя, проте наразі парламент не підтримав її» [3].

В умовах воєнного часу практику запровадження віддаленого правосуддя, в тому числі при розгляді справ про порушення митних правил чи контрабанду потрібно і надалі розвивати, адже на сьогодні немає жодного безпечного місця в Україні. Вважаємо, що розвиток дистанційного ведення судових засідань в Україні та повноцінна робота Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (ЄСІТС) могли б стати важливим фактором ефективної роботи судової системи в умовах війни.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Определение агрессии. Утверждено резолюцией 3314 (XXIX) Генеральной Ассамблеи от 14 декабря 1974 года. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-74#Text. (дата звернення: 02.05.2022).
2. Митний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>. (дата звернення: 01.05.2022).
3. Голова Верховного Суду поінформував представників Ради Європи про нагальні потреби судової системи України в час війни. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1270773>. (дата звернення: 01.05.2022).
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text. (дата звернення: 03.05.2022).

5. Дистанційне правосуддя – виклик для сучасної демократії. URL: <https://cedem.org.ua/analytics/dystantsijne-pravosuddia> (дата звернення: 03.05.2022).

Грубінко А. В.

*д.і.н., професор Західноукраїнського
національного університету*

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ НА ПЕРЕДОВІЙ РОСІЙСЬКО- УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: ПОЗИЦІЯ, ІНТЕРЕСИ І ПІДХОДИ ТУМАННОГО АЛБІОНУ

Війна, як жодні інші обставини, дає змогу чітко розпізнати істинних друзів і ворогів, або ж окреслити когорту «спостерігачів», які визначають власне ставлення до сторін конфлікту залежно від розвитку ситуації. Ідеться про сучасну систему міжнародних відносин в Європі і світі, що вступила в складний і тривалий період змін. Україна, її народ і військо, завдяки своєму успішному стоїко-героїчному та водночас трагічному досвіду півторамісячного спротиву російським займам уже сповна відчула на собі наслідки позиції кожної з трьох згаданих груп суб'єктів зовнішнього впливу.

В умовах щоденної екзистенційної загрози українцям та Україні як ніколи до цього за увесь період її незалежності актуальні історичні паралелі та аналогії з відносно недалекою минувшиною, а саме періодом національно-визвольних змагань 1917 – 1920 років. Тоді поразка Української держави великою мірою була зумовлена відсутністю підтримки міжнародної спільноти. Не мали успіху й спроби домогтися визнання на міжнародному рівні ідеї відродження України, висунутої представниками Організації українських націоналістів в часи Другої світової війни та різними діаспорними формуваннями.

На щастя у XXI столітті міжнародна система набагато прихильніша до нашої держави, яка користується дієвою союзницькою підтримкою насамперед таких провідних гравців сучасної системи світової безпеки, як США і Велика Британія. Це дає можливість з не меншою ніж колись тривогою, але із значно більшим оптимізмом працювати на головний результат – перемогу в праведній боротьбі за волю України.

Навіть не надто екзальтованому в міжнародній політиці обивателю у процесі побіжного спостереження за міжнародним контекстом перипетій сучасної російсько-української війни впадає в око непересічна активність Великої Британії в справі підтримки України, яка має різноплановий, різнорівневий, наполегливий, послідовний та оперативний характер. Звідси виникають цілком логічні запитання, чим зумовлена така політика її чинного керівництва, які її пріоритети та які інтереси сповідує британський істеблішмент у цій справі. Відповідь на них дасть можливість прогнозувати роль цієї великої

держави у вирішенні долі України на етапі завершення війни та повоєнного відновлення.

Насамперед варто окреслити головні напрями підтримки України Великою Британією у передвоєнний та воєнний час: 1) загальнополітичний (включно з програмою економічної допомоги); 2) санкційний антиросійський; 3) військово-гуманітарний.

Нагадаємо, що напередодні нападу російських військ на Україну українсько-британські відносини вийшли на надзвичайно інтенсивний рівень партнерства і співпраці, які по праву можна назвати стратегічними, як це власне і зафіксовано в новому міждержавному договорі 2020 року. Лондон принципово не визнав жодних претензій Росії на українські суверенні території Криму та Донбасу і ніколи не замовчував цієї проблематики на міжнародному рівні, що стало наріжним каменем розвитку міждержавної взаємодії. Посилення військової загрози безпеці України, яке визрівало з квітня 2021 року, зумовило надання пріоритету військово-політичній співпраці між країнами. Чітка проукраїнська позиція правлячої Консервативної партії, її міністрів та особисто прем'єр-міністра Бориса Джонсона, досягнення міжпартійного консенсусу в Британському парламенті створили необхідне підґрунтя для підготовки системи стримування подальшої російської агресії у вигляді антиросійських санкцій та військової допомоги Києву.

Російське вторгнення на територію України 24 лютого завадило планам комплексної співпраці сторін насамперед у сфері військово-технічної кооперації в регіоні Чорного моря, де передбачалося за рахунок британських ресурсів розвивати спроможності ВМС України. Однак варто відзначити, що в умовах реальних бойових дій високої інтенсивності безумовним здобутком двосторонньої співпраці став досвід попередньої багаторічної роботи британських військових інструкторів і десятків спільних військових навчань, проведених на полігонах обох країн із залученням інших держав НАТО відповідно до стандартів самого Альянсу.

Україна постійно відчуває надзвичайно активну політичну та фінансово-економічну підтримку Великої Британії. Дві знакові події – оголошення наприкінці січня рішення про формування тристороннього міждержавного альянсу Україна – Польща – Велика Британія та офіційний візит до Києва 1 лютого Бориса Джонсона, який оголосив про надання оборонних озброєнь для ЗСУ, не стали декларативними, що особливо помітно в умовах війни. Постійна реальна підтримка на міждержавному рівні, щоденне надання актуальних даних британської розвідки українській стороні про пересування ворожої армії, безпрецедентна санкційна активність та масштабні поставки зброї, прагнення модерувати проукраїнський контекст в діяльності міжнародних організацій (насамперед НАТО, ООН, Рада Європи тощо) роблять присутність британського чинника у зовнішній політиці України неоціненним. З останнього – скликання за ініціативи представника Великої Британії засідання Ради Безпеки ООН щодо військових злочинів російських військ в Бучі, що відбулося 5 квітня в Нью-Йорку. Зрештою, попри категоричні застереження британських спецслужб, 9

квітня Київ для зустрічі з Володимиром Зеленським особисто прибув Борис Джонсон.

Британська сторона значну увагу приділяє наданню макрофінансової допомоги Україні для стабілізації економіки в умовах війни, спрямованої з національного фонду допомоги на суму понад пів мільярда фунтів стерлінгів, а також шляхом лобіювання нових траншів Світового банку. Уряд Джонсона, вражений, як і весь світ, швидкими успіхами оборони України від російської навали, ще на початку березня ініціював створення фонду «Міжнародна група підтримки України» для сприяння повоєнному відновленню її інфраструктури в рамках так званого «плану Маршалла» та готовий бути його провідним донором. В його основі розглядаються насамперед держави Вишеградської групи, які стали першим притулком для українських біженців, а фінансування програми частково повинне надійти з арештованих активів російських олігархів.

Велику Британію по праву можна вважати флагманом антиросійських санкцій, запровадження яких було розпочате урядом країни ще за декілька днів до нападу Росії на Україну. Пікантності ситуації додав статус Лондона як неофіційної столиці розміщення шалених як для пересічного обивателя навіть самої Британії статків російських олігархів-скоробагачів, їх довірених осіб, місця навчання їх дітей, переховування опальних путінському режиму тих же олігархів та представників радянсько-ФСБешної агентури. Не даремно в англійській публіцистиці з 2009 року після виходу однойменної книги англійців Майкла Голігсворта та Стюарта Ленслі, при згадці британської столиці в російському контексті її іменують не інакше як «Лондонград». Незважаючи на втрати дивідендів від утримання російського майна, британська сторона першою пішла на кардинальні обмеження його утримання за ознакою країни походження власника, аж до «замороження» та арешту активів провідних бенефіціарів з когорти наближеного до Кремля олігархату. Під «пекельні» санкції потрапили Путін, Лавров, Шойгу, інші топ-діячі чинного режиму, їх діти та інші члени сімей. Прикладу Британії слідували США і частина країн ЄС. Російський ринок покинули численні корпорації, а ті, хто ще думає, наприклад Shell, уже зазнають збитків через вторинні міжнародні санкції та іміджеві втрати від зв'язків з режимом Путіна. Запроваджено численні обмеження на торгівлю з РФ (зокрема, ембарго на імпорт нафти), санкції щодо діяльності російських фірм і банків. Скасовано авіасполучення. Прийнято заборону на кредитування російських юридичних осіб та російського уряду. Британія підтримала відключення провідних російських банків від системи SWIFT.

Утім в умовах війни найбільш актуальною і дієвою є пряма британська військова допомога (враховуючи засоби гуманітарної підтримки), що за наявності широкомасштабного наступу та високого рівня інтенсивності бойових дій зі значними ураженнями цивільного населення є нагальною. Насамперед ідеться про поставки озброєнь на сотні мільйонів фунтів стерлінгів, які еволюціонували від легкого оборонного озброєння у вигляді кількох тисяч малих переносних протитанкових зенітно-ракетних комплексів «Javelin» і «NLAW» напередодні війни, до постачання наступальної зброї – модерних високоточних протикорабельних ракетних комплексів «Harpoon» та важкої бронетехніки, що

відповідає логіці назрілого другого етапу відбиття військового наступу російських військ в умовах контратаки ЗСУ. На відміну від ряду європейських партнерів, насамперед Німеччини, надання британських озброєнь є максимально оперативним, деполітизованим, дебіюрократизованим та безумовним і як правило навіть випереджає аналогічні рішення уряду США.

Такий рівень підтримки України однією державою-партнером можна по праву вважати комплексним і безпрецедентним для нашої держави за всю історію її незалежності. Зрештою безпрецедентні й сучасні умови співробітництва, а рівень британської економіки та оборонного комплексу дозволяє надавати значний об'єм оперативної допомоги союзнику. Разом з тим спробуємо зрозуміти та окреслити інтереси і мотиви британського керівництва в такій всеохоплюючій політиці підтримки нашої держави, яку Борис Джонсон обіцяє неухильно продовжувати і надалі, в тому числі після очікуваного завершення війни, наголошуючи на неодмінній перемозі України.

Глобальний вимір. Ситуація навколо та в Україні підігриває амбіції британського політикуму до посилення міжнародного впливу своєї країни. Вихід з ЄС або т. зв. Brexit завдав Великій Британії значних іміджевих втрат на міжнародній арені, насамперед в Європі. Після нещодавнього виходу з ЄС Велика Британія гостро потребує додаткового підтвердження офіційно декларованої стратегії «глобального охоплення» («Global Britain», офіційно проголошена в березні 2021 року). Активне включення в процеси навколо тривалого російсько-українського конфлікту варто розглядати в одному ряді з включенням країни до нового формату глобального американсько-китайського протистояння у формі AUKUS (союз Австралії, Великої Британії, США), проголошеного у вересні того ж року. Не додав Британії позицій у світі і фактично провальний вихід частин Королівських Збройних Сил з Афганістану у серпні 2021 році разом з американськими військами.

Як бачимо, усі три міжнародні заходи, кожен із певним рівнем залучення британської сторони, передбачають неодмінну її взаємодію з США, без підтримки яких глобальні амбіції королівства залишаться лише спогадами про давні постімперські амбіції. Американсько-британське «особливе партнерство», яке сягає корінням часів Другої світової війни, переживає черговий підйом після неоднозначної за своїми наслідками спільної іракської військово-політичної кампанії 2000-х років. Протистояння загрозі Росії надає новий сенс спільній міжнародній діяльності союзників на рівні НАТО, що переживає відродження. Звернемо увагу на той факт, що, наприклад, надані нещодавно Україні британським урядом протикорабельні ракетні системи «Harpoon» вироблені в США. Британія однозначно буде залучена до реалізації американського військового проекту «ленд-лізу» для України. Відповідний законопроект на початку квітня ухвалив Сенат. Адміністрація Байдена отримує користь з готовності уряду Джонсона відновити роль Британії як головного ретранслятора американських міжнародних інтересів в Європі часів «холодної війни», послабивши вісь Франція-ФРН та локалізувавши її на рівні ЄС. Водночас готовність офіційного Лондона виконувати «чорнову роботу» у протистоянні

екзистенційним противникам Заходу дозволяє Вашингтону зосередитися на протидії китайській загрозі.

Регіональний вимір. Російсько-українська війна стала потужним каталізатором міжнародних трансформацій в регіоні Центрально-Східної Європи, виявила ряд задованих та нових проблем і слабких місць в системі міждержавної взаємодії та новітньої безпеки. Велика Британія і США ще до відкритої фази конфлікту розпочали процес повернення собі давнього впливу в регіоні, який вони мали у 1990-х роках одразу після розпаду СРСР та частково втратили у 2000-х – 2010-х роках. Головне завдання англо-саксонської (англо-американської) вісі – вбити клин у відносини між країнами ЦСЄ і Німеччиною, – успішно реалізується. Тут в нагоді стала давня союзниця Польща, керівництво якої вже виступило з різкою критикою нерішучих дій Німеччини щодо посилення антиросійських санкцій та призупинило відносини з пропутінською Угорщиною прем'єра Орбана. Масштабний геополітичний проект «Веймарський трикутник» Франція-Німеччина-Польща фактично похований. Його вочевидь покликаний замінити трикутник «Велика Британія-Польща-Україна» під патронатом США із залученням інших союзних країн. Тут показово є позиція держав Балтії та особливо Чехії і Словаччини. Дві останні, незважаючи на активізацію русофільських сил упродовж останнього десятиліття, перебувають на передовій військово-політичної допомоги Україні завдяки наданим потужним гарантіям безпеки з боку США і Великої Британії – розміщенню на своїй території їх військових контингентів та новітнього важкого озброєння. Головна історична геополітична місія Великої Британії в Центрально-Східній Європі незмінна уже понад століття – не дозволити Німеччині і Росії об'єднати свій геоекономічний та військово-політичний потенціал як запоруку панування над всією Європою та навіть Євразією, що могло статися через захоплення Росією України та схоже цинічно-мовчазну і згоду з цим фактом німецьких політичних еліт, які, як стало відомо, відкрито давали нашій державі час на існування під натиском навали путінських військ не більше кількох годин. Саме тому з початком війни в Україні першим під міжнародними санкціями впав проект «Північний потік 2» як сучасний символ такого російсько-німецького єднання. Збереження української державності для Великої Британії має виключне стратегічне значення в процесі боротьби за сфери впливу в Європі з давніми суперниками Німеччиною і Францією – головними симпатиками Кремля. Комплексна допомога Україні та через неї повернення впливу в регіоні ЦСЄ певним чином компенсує Британії втрату міжнародних позицій через вихід з Європейського Союзу.

Внутрішньодержавний вимір. Уряду Бориса Джонсона, як і в минулому неодноразово його численним історичним попередникам (навіть самій Маргарет Тетчер) доводиться зовнішньополітичними успіхами компенсувати прорахунки та недоробки на внутрішньодержавному рівні. Насамперед ідеться про наслідки Brexit, які неоднозначно сприймаються в суспільстві. Саме Джонсон став головним політичним промоутером кампанії за вихід країни з ЄС після референдуму 2016 року та зрештою домігся цього на посаді глави уряду за принципом «вихід за будь яку ціну». Як виявилось, така ціна ще далеко не

сплачена британським суспільством, яке ще тривалий час відчуватиме економічні втрати, перманентну політичну напругу через шотландське та ірландське питання. «Масла у вогонь» незавершеного процесу розлучення з ЄС додали важкі наслідки епідемії COVID-19, долання яких для Джонсона і його команди було далеким від ідеального. Саме скандал навколо «вечірок на Даунінг-стріт» з порушенням встановлених урядом санітарних вимог в розпал загальнодержавних протиепідемічних обмежень та головне участі в них самого прем'єр-міністра уже наприкінці 2021 року могло покласти край його політичній кар'єрі. Тому постання екзистенційної загрози для Британії, Заходу і всього цивілізованого демократичного світу в особі войовничої Росії та її лідера диктатора Володимира Путіна стали як ніколи в нагоді неповторному ексцентрику та водночас жорсткому прагматику Борису Джонсону.

Активне залучення до міжнародного протистояння сучасній російській військовій агресії проти України без перебільшення відкрило нову сторінку в історії зовнішньої політики Великої Британії та українсько-британських відносин. Беззастережна дієва допомога британців нашому народу в боротьбі з жорстоким завойовником воістину неоціненна і відкриває значні перспективи для подальшої співпраці на благо відбудови поствоєнної України. Міжнародні інтереси Великої Британії, як видно, цілком сприяють цьому. Однак варто враховувати і наявність «червоних ліній» в міжнародній політиці цієї держави, які впливають із її місця та ролі в системі колективної безпеки Заходу і небажання безпосередньо бути залученими до війни на полі бою. Насамперед британські війська не будуть воювати проти армії Росії (за винятком певної когорти добровольців за їх власною ініціативою), якщо війна не перекинеться на територію країн НАТО і не переросте таким чином в масштаби Третьої світової. В Лондоні не підтримують негайного членства України в НАТО, хоча і не заперечують такої перспективи у невизначеному майбутньому. З цим пов'язана підтримка колективної позиції Альянсу щодо неможливості «закрити небо» над Україною для польотів російських бомбардувальників, відмова від постачання військових літаків і танків як наступального озброєння, що могло бути розцінено в Москві як прямий вступ у війну країн НАТО. Водночас щодо постачання важкого озброєння в позиції Лондона відбуваються помітні зрушення, пов'язані з переходом війни в другу фазу та необхідністю підтримки контрнаступальних операцій ЗСУ.

Велика Британія на запит української сторони однією з перших висловила готовність надати гарантії безпеки Україні в ході підготовки проекту міжнародного мирного договору, який імовірно в перспективі може завершити війну. Утім Лондон наразі відкидає можливість поширення принципу статті 5 Статуту НАТО «напад на одну з країн-членів Альянсу автоматично означає напад на усіх інших» на даний проект договору. Долання залишків імперської Росії повинне стати, на переконання наших союзників, прерогативою самої України та її Збройних Сил, хоча й за їх активної всебічної підтримки.

Губ'як Х. Б.
Студентка юридичного факультету
Західноукраїнського національного університету
Науковий керівник: *доцент кафедри міжнародного права*
та міграційної політики
Поперечна Г. М.

ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДАННЯ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ У КОДЕКСІ ЗАКОНІВ ПРО ПРАЦЮ І ПОДІБНИХ АКТАХ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Вагомим договором з яким практично кожен зустрічається у житті, який регулює та забезпечує права і обов'язки сторін, відіграє гарантуючу роль, підтверджує існування правовідносин – є трудовий договір. Варто відзначити, що трудовий договір, що діє у рамках однієї держави поступово втрачає свою актуальність. Адже, враховуючи пандемію, військовий стан, відкритість кордонів та мобільність працівників, що виконують роботу дистанційно, актуальності набирає дослідження особливостей укладення і виконання трудового договору зарубіжних країн.

Провідну роль при укладанні трудового договору відіграє вік майбутнього працівника й вид договору, адже від цього залежить: форма укладання, рід заняття, тривалість трудового договору, вибір нормативно-правових актів для його регулювання.

Вік з якого особа має можливість вступати у трудові правовідносини в зарубіжних країнах варіюється від 14 до 16 років. До прикладу з 15 років можна влаштуватися на роботу в Німеччині (для виконання сільськогосподарських робіт, вік працівника може зменшуватись до 13 років), Італії, Чехії, Австрії, Фінляндії, Швеції, Японії. Після досягнення 16 років оформити трудову угоду можна у Великобританії, Франції, Іспанії, Португалії, Угорщини, Бразилії, Китаї [1].

Вважаємо доцільним розпочати дослідження договірних конструкцій, що регулюють трудові відносини із строкового трудового договору. Його укладають з невеликою привілейованою групою працівників, до яких відносяться тимчасові, так звані «запозичені» працівники, неповністю зайняті та імігранти. Характерною ознакою представлених трудових відносин є їхня нестабільність, адже трудові договори переважно укладаються при позитивному приросту економічної ситуації, а у випадку її погіршення, працівників, зазвичай, звільняють. Досліджуючи нормативно-правові акти, що регулюють даний вид договору в зарубіжних країнах варто зауважити, що для країн Європейського Союзу (далі-ЄС) спільним є необхідність імплементації в національне законодавство положень Директиви Ради 1999/70/ЄС від 28 червня 1999 р. про Рамкову угоду про роботу на визначений термін. Проте крім вище зазначеної Директиви країни мають свої персональні інструменти регулювання та укладання строкових договорів.

В Італії питання строкової роботи регулюється Директивою №81/2015 від 15 червня 2020р., а також законом від 18 квітня 1962р. «Про регулювання

трудоу договорів на визначений термін». За італійським законодавством даний вид договору укладається в письмовій формі. Усно можуть укладатись договори для виконання робіт, термін дії яких не перевищує 20 календарних днів. У випадку укладення строкового договору, що перевищує 12 місяців, на роботодавця покладається обов'язок обґрунтування необхідності укладення саме строкового договору. Така необхідність може існувати у випадку: появи тимчасової потреби, яка не пов'язана із звичним функціонуванням підприємства [4, с.287-288].

Тривалість строкового договору у країнах ЄС може бути до 3 років, включно з можливістю продовження, також зустрічаються випадки, коли передбачено й 2 роки, але спільним для країн ЄС в основному є можливість поспіль укладати строковий договір 3 рази.

Вагоме значення при укладенні трудового договору набуває визначення його істотних умов. На нашу думку варто виділити особливості визначення умов договору, як істотних у зарубіжних країнах. Так, німецький законодавець до істотних умов трудового договору відносить: місце виконання роботи, обов'язки працівника та опис роботи, оплату праці, робочий час, відпустку, період повідомлення про майбутнє звільнення, вказівку про застосування тарифних та внутрішньовиробничих угод [7].

Законодавство Австрії у свою чергу до істотних умов трудового договору відносить: місце та умови роботи, посаду працівника, обов'язки, тривалість і обсяг зайнятості, оплачувану відпустку, інформацію про соціальне та пенсійне страхування, розмір заробітної плати, премій й виплата лікарняних [5].

На процедуру укладення трудового договору впливає громадянство/правовий статус працівника. До прикладу, громадяни ЄС можуть вільно пересуватися територією європейського союзу, шукати та влаштуватися на роботу й без необхідності отримання дозволу на роботу [8]. Внаслідок такої взаємодії виникає питання вибору законодавства, що регулюватиме вказані правовідносини. Відповідь на поставлене питання можна знайти у Регламенті ЄС № 593/2008 щодо права, що підлягає застосуванню до договірним зобов'язанням «Рим I» від 17 червня 2008р. [9], де зазначається, що роботодавець і працівник спільно обирають законодавство держави.

Підсумовуючи вище здійснене дослідження, можна зауважити те що незважаючи на поширення одних і тих же директив та рекомендацій, все ж таки присутні відмінності в укладанні трудового договору серед країн Європейського Союзу. Серед відмінностей можна виокремити вік, з якого особа може вступати в трудові правовідносини, беручи до уваги вільне пересування осіб між країнами ЄС вважаємо доцільним встановлення однакового віку працевлаштування в усіх державах-членах ЄС. Також відмінним є тривалість строкового трудового договору. У той же час законодавство країн ЄС містить спільні положення щодо процедур визнання строкового договору таким, що укладений на невизначений строк, обмежень у переукладанні строкових трудових договорів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Реферат Трудовий договір в зарубіжних країнах. URL: <https://ukrbukva.net/page,5,117112-Trudovoiy-dogovor-v-zarubezhnyh-stranah>
2. Робочий контракт у Німеччині. URL: <https://euportal.biz.ua/evropa/nimechchyna/robocha/robochuj-kontrakt-u-nimechchy>
3. Трудовий договір у Європейських країнах. URL: <http://refs.com.ua>.
4. Савчук С. Особливості правового регулювання строкових трудових договорів в окремих європейських країнах. *Часопис Київського університету права* 2020 р. С. 286-289.
5. Трудовой договор в Австрии: содержание, правила оформления и изменения. URL: <https://immigrant-austria.com/ru/blog/employment-contract-in-austria>
6. Слободян Ю. Ю., Амелічева Л. П.. Правове регулювання трудових відносин в Німеччині. *Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2020. №12. том.1. С. 91-95.
7. Mindestinhalt eines Arbeitsvertrags. URL: <https://arbeitsrecht.online/arbeitsvertrag/handbuch>
8. Європейська угода про правила, що регулюють пересування осіб між державами-членами Ради Європи. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_231#Text
9. Регламент (ЄС) N 593/2008 Європейського Парламенту та Ради "Про право, яке підлягає до застосування щодо договірних зобов'язань ("РимІ"). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_905#Text

Гулик К. М

студентка юридичного факультету

Західноукраїнського національного університету

Науковий керівник: доктор філософії, доцент кафедри

міжнародного права та міграційної політики ЗУНУ

Поперечна Г.М.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ В ІНТЕРНЕТІ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ЄС

Головною особливістю розвитку суспільства в ХХІ столітті є стрімкий розвиток інформаційно-комп'ютерних технологій. Вони використовуються у всіх сферах діяльності: архітектурне проектування, освіта, банківська сфера і навіть медицина. «Інформаційна технологія – це процес, що використовує сукупність засобів і методів збору, накопичення, обробки і передачі даних для отримання оновлених даних про стан суб'єкта, процесу або явища [5]». Саме тому актуального значення набуває питання захисту персональних даних, адже все частіше виникають ситуації, в яких без відома інтернет-користувачів

поширюються та обробляються їхні персональні дані. Незважаючи на те, що ще наприкінці ХХ століття Європейський Союз ухвалив нормативно-правові акти щодо правил обробки і поширення персональних даних в мережі інтернет, дане питання використання персональних даних залишається являється актуальним і сьогодні.

Метою даного дослідження є аналіз правового регулювання захисту персональних даних в тому числі положень актів Європейського Союзу (далі – ЄС, а також їх порівняння з правовим регулюванням захисту персональних даних, що містяться у актах зарубіжних країн.

Під час Першої та Другої світових воєн великого піку досягло нівелювання прав особистості й приватного життя. Через це у 1948 році Генеральна асамблея ООН прийняла Загальну Декларацію прав людини, де в 12 статті закріплено принцип: «Ніхто не може зазнавати безпідставного втручання у його особисте і сімейне життя, безпідставного посягання на недоторканість його житла, тайну його кореспонденції або на його честь і репутацію» [2].

Навіть незважаючи на те, що до кінця ХХ століття європейські держави пробували встановити правову базу в забезпеченні захисту персональних даних, апогею в цьому було досягнуто лише за останні 9 років. Наприклад, Канада у 2018 році внесла правки до Закону про конфіденційність та Закону про захист персональних даних та електронні документи. Якщо останній діє лише в приватному праві, то Закон про конфіденційність виступає регулятором обробки персональних даних федеральними інституціями. До цього також став причетний скандал, що стосувався витоку персональних даних канадських інтернет-користувачів мережі *Facebook* та незаконного використання їх британською компанією *Cambridge Analytica* [1].

Цього ж року Бразилія прийняла *General data protection law* (Загальне законодавство щодо захисту даних), яке у 2020 році набуло чинності. Суть даного законопроекту полягає в встановленні регулювання на федеральному рівні, що стосується використання персональних даних як в онлайн так і в офлайн режимах. А от Єгипетський парламент лише в 2019 році прийняв свій перший акт щодо сфери захисту персональних даних [6].

Якщо розглядати правове регулювання захисту персональних даних в контексті законодавства Європейського Союзу, то першим основним документом, який закріплював цей захист, була Директива 95/46/ЄС Європейського Парламенту і Ради «Про захист фізичних осіб при обробці персональних даних і про вільне переміщення таких даних» від 24 жовтня 1995 року. В першу чергу, в даній Директиві, відповідно до статті 2, подано визначення поняття: «Персональні дані – будь-яка інформація, що стосується встановленої фізичної особи чи фізичної особи яку можна встановити» [3]. Змістом Директиви є вільний обмін інформації між країнами-членами Європейського Союзу, а також і право гарантії захисту основних прав громадян, до яких і входить захист персональних даних від третіх осіб.

Однак, через постійне оновлення нормативно-правової бази ЄС, на зміну Директиви 95/46/ЄС прийшов Регламент - *General Data Protection Regulation*.

У регламенті міститься ряд вимог, щодо можливості використання персональних даних користувачів. Серед яких: отримання згоди (запит на отримання згоди для оброблення чи поширення інформації повинен бути в доступній і зрозумілій формі), права суб'єктів даних (у Регламенті вони значно розширені, зокрема відповідно до статті 17 «Право на стирання» дозволяє стерти свої персональні дані [4]), відповідальність (встановленні штрафи за порушення правил), оцінка ризиків (відповідно до статті 35 якщо є ризик для прав фізичних осіб, то контролер повинен зробити оцінювання ризиків до обробки [4]).

Якщо порівняти ці два правові акти, то сфера регулювання ніби й однакова, проте їхня юридична сила є різною. Регламент, на наш погляд наділений більшою юридичною силою, адже він обов'язковий для країн ЄС, його положення мають вплив не лише на держави-члени, але і на держави, що не входять до ЄС. Так, у 2018 році оновлено Норвезький Закон про персональні дані. Також подібно і до європейських стандартів захисту персональних даних у 2023 році набере чинності Закон про права на конфіденційність у Каліфорнії.

Отже, аналізуючи історію прийняття нормативно-правових актів, що регулюють захист персональних даних у мережі Інтернет, можна стверджувати, що розвиток технологій випереджає законодавство. Спостерігається тенденція збільшення нормативно-правового регулювання використання персональних даних у мережі інтернет, оскільки застаріле законодавство гальмує реалізацію інновацій, а ефективність правового регулювання є ключовим елементом захисту персональних даних.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Cambridge Analytica and Facebook: The Scandal and the Fallout So Far : The New York Times. URL: <https://www.nytimes.com/2018/04/04/us/politics/cambridge-analytica-scandal-fallout.html>
2. Загальна декларація прав людини : Генеральна Асамблея ООН від 10.12.1948р. URL: <https://www.coe.int/uk/web/compass/the-universal-declaration-of-human-rights-full-version->
3. Про захист фізичних осіб при обробці персональних даних і про вільне переміщення таких даних : Директива 95/46/ЄС Європейського парламенту і Ради від 24.10.1995 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_242#Text
4. Про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних) : Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2016/679 від 27.04.2016 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_008-16#Text
5. Андрощук О.В. Інформаційні технології та їх вплив на розвиток суспільства. О.В. Андрощук, Ю.В. Кондратенко, О.В. Головченко, Т.О. Ворона, М.В. Петрушен. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних*

досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського. Київ, 2014. №1. С.42-47.

6. ССРА та GDPR: концептуально про захист персональних даних. Центр демократії та верховенства права : веб-сайт. URL: <https://cedem.org.ua/analytics/ccpa-ta-gdpr/>

Дейнека Анна

Студентка групи ПР-33 ЗУНУ

Науковий керівник:

Саванець Л.М.

Кандидат юридичних наук, доцент

Доцент кафедри міжнародного права та міграційної політики ЗУНУ

ПОРЯДОК РЕЄСТРАЦІЇ ШЛЮБУ В ДИПЛОМАТИЧНИХ І КОНСУЛЬСЬКИХ УСТАНОВАХ

Кожен із нас не раз задумувався: в чому ж сенс людського існування, з якою метою людина прийшла в світ та яку місію вона повинна виконати впродовж свого життя. На мою думку, людина народжена для того, аби бути щасливою. Однією із важливих складових щастя є здорова та міцна сім'я, яка може утворюватися різними способами, проте одним із найпоширеніших методів формування сім'ї є шлюб.

Відповідно до ч.1 ст.21 Сімейного кодексу України: «Шлюбом є сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований у органі державної реєстрації актів цивільного стану»[1].

Отож, шлюб створюється зусиллями обох членів подружжя, об'єднаних спільним почуттям і прагненням. Для того, щоб шлюб офіційно визнавався, він повинен бути укладений відповідно до діючого законодавства. Застосовуючи раніше згадану норму Сімейного кодексу України, можна визначити, що визнається дійсним шлюб, який укладений в органах реєстрації актів цивільного стану. Проте, трапляються випадки, коли наречені з різних причин хочуть зареєструвати свій шлюб поза межами України.

Наразі передбачається ріст укладення шлюбу українців за кордоном, так як у зв'язку з війною, територію України станом на 03.05.2022 покинуло понад 5 мільйонів українців[2].

Під час вивчення даної теми, було б доцільно з'ясувати в які установи особи повинні звернутися для реєстрації шлюбу, визначити процедуру реєстрації в таких установах, перерахувати необхідні для цього документи.

Виокремимо категорії осіб, між якими реєструється шлюб за межами України: між громадянином України та іноземцем або особою без громадянства, між двома громадянами України, якщо хоча б один із них проживає за кодоном.

Відповідно до ст.57 Закону України «Про міжнародне приватне право» шлюб між громадянами України, у тому разі якщо вони (або хоча би один із них)

проживають за межами України, може реєструватися в дипломатичному представництві чи консульській установі, застосовуючи право України[3 с.18].

Виходячи із наведеної норми закону для реєстрації шлюбу за кордоном особам необхідно звернутися до консульської установи або дипломатичного представництва громадянства і лише в такому випадку шлюб буде вважатися належним чином укладеним та визнаватися юридично.

Проте з цього загального правила є винятки: можлива реєстрація у медичних закладах (у разі, коли один із молодят перебуває в ньому) або в іншому місці, лише в тому разі, коли наречені з поважних причин не можуть з'явитися до консульської установи[4].

Інструкція «Про порядок реєстрації актів громадянського стану в дипломатичних представництвах та консульських установах України», затверджена наказом Міністерства юстиції України від 23.05.2001 р. № 32/5/101 (далі — Інструкція), а також глава 6 Консульського статуту України регламентують порядок укладення шлюбу в консульських установах.

Визначимо головні етапи такої реєстрації.

1. Громадяни України, які на законних підставах перебувають за межами України, особисто подають до консульської установи чи дипломатичного представництва письмову заяву про реєстрацію шлюбу за встановленою формою. Консул, в свою чергу, розглядає заяви громадян України, які проживають у його консульському окрузі. Разом із заявою необхідно надати відповідні документи.

2. Нареченим надається термін для обдумування (один місяць). У окремих випадках, за спільною заявою наречених та документів, які підтверджують наявність поважної причини, консул може зменшити строк, про що робиться відмітка в журналі обліку заяв про реєстрацію шлюбу.

3. Після подачі заяви нареченими, консул повинен опрацювати надані йому документи задля перевірки фактів, які є значимими для реєстрації (перебування особи в іншому шлюбі, достовірність поданих документів тощо). У разі виявлення, передбачених законодавством перешкод до укладення шлюбу, консул відкладає реєстрацію для представлення заявником в термін не більш як три місяці відповідних доказів, які підтверджують або спростовують наявність цих перешкод.

4. Консул визначає день і час реєстрації шлюбу, попередньо погодивши їх з особами-заявниками.

5. Безпосередня реєстрація шлюбу, на якій обов'язкова присутність обох наречених. Якщо особи не з'явилися на реєстрацію і не повідомили причину неявки, то зі спливом трьох місяців заява втрачає чинність.

6. Видача подружжю свідоцтва про шлюб в день реєстрації після внесення даних в журнал реєстрації актів цивільного стану[5].

Особи, які не досягли шлюбного віку можуть зареєструвати шлюб в консульських установах та дипломатичних представництвах на загальних підставах, проте виключно за наявності рішення суду про надання права на шлюб.

Відповідно до п.1.9. Наказу Міністерства закордонних справ України «Про затвердження Інструкції про порядок реєстрації актів громадянського стану в дипломатичних представництвах та консульських установах України»: «видача первинних свідоцтв про реєстрацію цих актів цивільного стану провадиться без стягнення консульського збору». Такий збір стягується тоді, коли свідоцтво про шлюб потрібно замінити з будь-яких причин, наприклад, виправити неточності чи внести зміни[6].

Статтею 58 Закону України «Про міжнародне приватне право» зазначено, що шлюб, укладений за межами України відповідно до права іноземної держави, вважається дійсним, якщо щодо громадянина України дотримані вимоги Сімейного кодексу України щодо недійсності шлюбу[3, с.19].

Наприклад, якщо жінка укладає шлюб з громадянином Іраку за законом Іраку (згідно якого дозволено реєстрацію шлюбу із уже одруженою особою), то на території України такий шлюб не буде дійсним, з огляду на порушення ст.39 Сімейного кодексу України, в якій зазначено, що шлюб вважатиметься недійсним у разі його реєстрації з уже одруженою особою[1].

Виокремивши основні етапи реєстрації шлюбу громадян України за кордоном, пропонуємо визначити документи, які необхідні для такої реєстрації:

- паспорти наречених;
- довіреність особі на здійснення подання заяви до дипломатичного представництва чи консульської установи (якщо заяву подають наречені не особисто, а через представника);
- документи, які підтверджують припинення шлюбу (якщо один з наречених перебував раніше у шлюбі): свідоцтво про розірвання шлюбу або смерть одного із подружжя, рішення суду України про визнання шлюбу недійсним, висновок органу РАЦСу про анулювання шлюбу;
- рішення суду про надання права на реєстрацію шлюбу – для неповнолітніх[4].

Слід зазначити, що проблеми реєстрації шлюбу за кордоном можуть виникати не лише на стадії укладення шлюбу, а й під час подружнього життя. У випадках, коли шлюб реєструється між громадянином України та іноземцем, труднощі можуть виникати після народження спільних дітей або їхнього усиновлення. Досить часто виникають судові спори про в'їзд/виїзд дітей до/із країни постійного проживання. Наприклад, чоловік – громадянин Італії, дружина – громадянка України. У їхньому шлюбі народилася дочка, з якою мати вирішила відвідати родичів в Україні. У цьому випадку потрібно з'ясувати, яку процедуру повинні пройти батьки для вивезення дитини, аби не порушити чинного законодавства та прав на батьківство один одного. Аби ця ситуація не трактувалася одним із батьків як викрадення дитини необхідно розуміти, у якому разі вивезення дитини закордон може перейти межі законності.

«Гаазька конвенція про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей» (далі – Конвенція) трактує викрадення як вивезення за кордон дитини одним з батьків всупереч волі та правам іншого. При чому, така згода повинна бути викладена у письмовій формі.

Ст.3 Конвенції встановлює межі, при переході яких переміщення чи утримання дитини будуть вважатися незаконними, а отже трактуватимуться як викрадення. Такими межами є:

- коли порушуються права піклування про дитину, які належать будь-якій особі, установі або іншому органу;

- коли у момент переміщення або утримування ці права ефективно здійснювалися, колективно або індивідуально, або здійснювалися б, якби не переміщення або утримування[9].

Отож, викраденням дитини вважається перешкоджання одному із батьків, опікунів чи піклувальників реалізовувати їх права піклування про дитину.

Повернемося до нашого прикладу, де мати-українка бажає разом із дочкою відвідати своїх родичів в Україні та з'ясуємо, які етапи підготовки до виїзду за межі Італії вони мають пройти.

Для початку обом із подружжя необхідно визначити дату поїздки та погодити між собою сам факт тимчасового виїзду дитини за межі Італії. Наступним кроком є звернення до нотаріуса для посвідчення згоди батька на виїзд дитини з матір'ю за кордон. Для оформлення такої згоди матері потрібно надати нотаріусу оригінали паспортів, реєстраційних номерів облікових карток платників податків та свідоцтва про народження дитини. Така згода по суті є запобіжником незаконному вивезенню дитини за межі України і оформляється у вигляді заяви, на якій справжність підпису батьків засвідчується нотаріально. Після цього мати має законні підстави на тимчасовий виїзд з дитиною до України[10].

Розглядаючи дане питання, ми з'ясували, що за період застосування Конвенції Міністерством юстиції України було опрацьовано 136 заяв. З них 99 документів надійшло до України від іноземних органів. Найбільшу кількість заяв надіслала Італія — 24, Німеччина — 13, США — 7, Польща — 6, Нідерланди — 6, Ізраїль — 6, Кіпр — 5, Чехія — 4. Серед них 82 заяви стосувалися повернення дитини, яка перебуває на території нашої держави, до країни місця постійного проживання та 17 заяв — реалізації права доступу до дитини, яка проживає в Україні[11].

Підсумувавши все вищевикладене, ми приходимо до наступних висновків.

Шлюб – це вільний та рівноправний союз жінки та чоловіка, укладений відповідно до діючого законодавства.

Громадянам України, які досягли шлюбного віку, гарантується права на укладення шлюбу як в Україні, так і за кордоном.

Укладений в іноземній державі шлюб вважатиметься дійсним, коли він буде зареєстрований в дипломатичному представництві чи консульській установі, в порядку та в умовах, встановлених законами України.

Для реєстрації шлюбу за кордоном наречені повинні подати до консульської установи чи дипломатичного представництва заяву та необхідні документи. Подані документи ретельно перевіряються консулом, і у разі виявлення порушень чи невідповідностей він має звернутися до особи, яка подала такі документи з вимогою про пояснення.

Проблеми при реєстрації шлюбу за кордоном можуть виникати як в процесі укладення шлюбу, так і під час подружнього життя чи процесу розірвання шлюбу. Тому задля подальшого захисту своїх прав та законних інтересів та уникнення труднощів чоловік та дружина повинні дотримуватися норм міжнародного приватного права.

Реєструючи шлюб за кордоном з іноземцем необхідно розуміти, з якими перешкодами можна зустрітися у майбутньому. Зазвичай ними є: виїзд з дитиною за межі країни постійного проживання, поділ майна під час розлучення, вирішення питання, з ким будуть проживати діти після розлучення тощо.

Реєструючи шлюб за кордоном, наречені повинні дотримуватися встановленої процедури та зважувати усі труднощі, які можуть виникати під час подружнього життя. Німецькоамериканський професор політичної та соціальної етики – Фелікс Адлер - говорив: «Сім'я - це суспільство в мініатюрі, від цілісності якого залежить безпека всього великого людського суспільства». Тому, задля суспільного блага кожна сім'я повинна будуватися та існувати відповідно до чинного законодавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сімейний кодекс України. *Офіційний веб-сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>
2. Дим Н. Від початку війни за кордон виїхали понад 5 млн українців, – ООН. *Офіційний веб-портал Новинарня. Новини України що воює*. 2022. URL: <https://novynarnia.com/2022/04/21/vid-pochatku-vijny-za-kordon-vyyihaly-ponad-5-mln-ukrayincziv-oon/>
3. Закон України «Про міжнародне приватне право». Київ 2022. С. 18-21.
4. Одруження українців за кордоном: особливості реєстрації. *Офіційний веб-сайт Центрального міжрегіонального управління Міністерства юстиції м.Київ*. 2020. URL: <https://kyivobljust.gov.ua/news/info/odrujennya-ukraintsiv-za-kordonom-osoblivosti-reestratsii>
5. Діба І. Реєстрація шлюбу у консульстві. *Офіційний веб-портал Закон і Норматив*. 2019. URL: <https://www.zakon-i-normativ.info/index.php/component/lica/?href=0&view=text&base=1&id=412591&menu=548456>
6. Наказ Міністерства закордонних справ України «Про затвердження Інструкції про порядок реєстрації актів громадянського стану в дипломатичних представництвах та консульських установах України». *Офіційний веб-портал Закон і Норматив*. URL: https://www.zakon-i-normativ.info/index.php?option=com_lica&p=0&base=1&menu=92746&u=1&type=1&view=text
7. Указ Президента України «Про консульський статут України». *Офіційний веб-сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/127/94#Text>
8. Як укласти шлюб за кордоном. *Офіційний веб-сайт Правова та юридична підтримка мігрантів*. URL: <https://migrant.biz.ua/dovidkova/emigracia/shliub-za-kordonom.html>

9. Конвенція про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей. *Офіційний веб-сайт Верховної Ради України*. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_188#Text
10. Вїзд дитини за кордон. *Офіційний веб-сайт Міністерства Юстиції України*. URL:<https://minjust.gov.ua/m/viizd-ditini-za-kordon-7714>
11. «Підводне каміння» шлюбу за кордоном. *Офіційний веб-сайт Ізмаїльської районної державної адміністрації*. URL:<https://izmail-rda.od.gov.ua/terytorialni-pidrozdily/golovne-terytorialne-upravlinnya-yustycziyi-v-odeskij-oblasti/pidvodne-kaminnya-shlyubu-za-kordonom>

Дикий Я. О.
магістрант кафедри психології та соціальної роботи
Західноукраїнський національний університет

СОЦІАЛЬНЕ ЗАМОВЛЕННЯ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ МЕТОД СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Європейська інтеграція України – це складний процес, що передбачає поглиблення взаємин у політико-правовій, економічній та соціальній сферах, а також уніфікацію цілої низки стандартів, зокрема, надання соціальних послуг. Соціальне замовлення є одним з інноваційних методів надання соціальних послуг, застосування якого передбачає залучення недержавних установ та організацій, що допомагає соціальним службам в умовах надзвичайного навантаження зумовленого війною.

Соціальне замовлення набуває особливо важливого значення в умовах децентралізації, оскільки воно спрямоване на вирішення локальних проблем шляхом виділення державою коштів для неурядових організацій, що надають послуги соціального обслуговування. Т. Семигіна визначає соціальне замовлення як «комплекс заходів організаційно-правового характеру, спрямований на закупівлю за бюджетні кошти соціальних послуг для осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах. Це економіко-правова форма реалізації пріоритетних цільових соціальних програм, спрямованих на вирішення соціально значущих проблем регіонального та місцевого рівнів, шляхом контракування неурядових організацій на конкурсній основі» [3, с. 241]. Серед таких проблем можуть бути означені: соціальний захист інвалідів та їхня соціально-психологічна реабілітація; соціальна допомога внутрішньо переміщеним особам; соціальна реабілітація учасників бойових дій; боротьба із бездомністю, дитячою безпритульністю та бездоглядністю; профілактика СНІДу, ВІЛ-інфекції та наркоманії; сприяння зайнятості та активному довголіттю людей похилого віку; соціальне обслуговування тяжкохворих, у тому числі вдома та в стаціонарних установах; вирішення соціальних проблем молоді; сприяння діяльності громадських об'єднань ветеранів і соціальній захищеності їх членів; екологічні проблеми соціального напрямку та ін. [4, с. 2].

Порівнюючи європейський та український досвід впровадження методу соціального замовлення науковці зазначають, що соціальне замовлення – це не просто виділення грошей на вирішення соціальних проблем, а цілеспрямоване надання ресурсів найбільш ефективним організаціям на конкурсних засадах. До прикладу, в Німеччині місцева влада фінансує НУО, які мають чітку програму та кошторис витрат, що не перевищує 80% витрат на персонал і до 70% усіх витрат. Ресурсів, яких не вистачає, організація змушена віднайти сама. У цій країні близько 70% коштів, що обертаються у громадському секторі, поступають через систему соціальних контрактів. У Франції ця доля сягає 80%, а в Україні лише 4,89%. Після об'єднання Німеччини 1990 року у ФРН майже всі будинки для літніх людей, лікарні, дитячі садки й інші соціальні установи, що раніше перебували у власності державних соціальних управлінь, було передано до благодійних організацій. Вони стали установами при некомерційних організаціях, або самостійними неприбутковими організаціями. Польща, Чехія, Словаччина, Угорщина – країни, які пройшли схожий до України шлях реформування. Їх досвід свідчить про таке: коли держава не здатна достатньою мірою фінансувати власну соціальну сферу, то в країні потрібно провести реформи у напрямках роздержавлення соціальної сфери, формування ринку соціальних послуг і впровадження системи соціального замовлення [1, с. 12].

Хоча ідея соціального замовлення в законодавчому полі України існує вже понад 20 років, своєї актуальності воно набуло у 2019-2021 із прийняттям нового Закону України «Про соціальні послуги» та низки інших законодавчих та підзаконних актів (наприклад, постанови Кабінету Міністрів України № 450 від 01.06.2020 року «Деякі питання надання соціальних послуг шляхом соціального замовлення»). Зазначений Закон визначає соціальне замовлення як засіб регулювання діяльності у системі надання соціальних послуг шляхом залучення на договірній основі надавачів соціальних послуг для задоволення потреб осіб/сімей у соціальних послугах відповідно до результатів визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці/територіальної громади у соціальних послугах» [2, с. 155].

Отже, реформування національного законодавства в рамках інтеграції у європейську соціальну сферу передбачає застосування соціального замовлення як інноваційного методу соціальної роботи та створює нові перспективи для реалізації соціальної політики держави, адже сприяє покращенню якості соціальних послуг та забезпечує розширення можливостей стабілізації життя вразливих груп населення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Даценко Ю., Шкарупа О., Салова О. «Соціальне замовлення: можливості впровадження в Україні.» Київ: ГО «КримСОС», 2020. 192 с. URL: <https://krymsos.com/wp-content/uploads/2021/07/doslidzhennya-soczialne-zamovlennya-mozhlyvosti-vprovadzhennya-v-ukrayini.pdf> (дата звернення: 2.05.2022).

2. Петрочко Ж. В., Датченко Н. А. Сутність та особливості впровадження соціального замовлення в Україні. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»* 2021 № 2 (49). С. 155–159.
3. Семигіна Т. Соціальне замовлення. *Енциклопедія для фахівців соціальної сфери: енциклопедія* / ред. І. Зверева. Київ: Універсум, 2012. 536 с.
4. Уличний І. Л. Інновації в соціальній роботі: необхідність та перспективи використання. URL: <https://www.cuspu.edu.ua/images/files-2018/conf-18-05-2018/Ulichniy.pdf> (дата звернення: 01.05.2022).

Заневська І. В.
*аспірантка Західноукраїнського
національного університету*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕДИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

У наш час розвиток промислового виробництва, створення парникового ефекту супроводжується значною кількістю надзвичайних ситуацій природного, техногенного та соціального характеру, особливо велику шкоду сьогодні завдають війни та збройні конфлікти. Усе вище зазначене вимагає посиленої уваги до проблем, які пов'язані із забезпеченням життя і здоров'я населення, збереженням навколишнього середовища та економічного потенціалу держави.

Насамперед, варто відзначити, що надзвичайна ситуація – це порушення нормальних умов життєдіяльності людей на певному об'єкті чи території, спричинене катастрофою, аварією, стихійним лихом, пожежею, епідемією, застосуванням засобів ураження або іншою подією, що призвела чи може призвести до загибелі людей, а також до значних матеріальних втрат тощо. Надзвичайні ситуації бувають природні, техногенні, воєнні та соціальні.

За умов надзвичайних ситуації важливим є питання створення та застосування інноваційних технологій у медичній сфері. Питання правової охорони, особливостей створення та застосування інноваційних медичних технологій в Україні регулюються Конституцією України від 28.06.1996 р., Господарським кодексом України від 16.01.2003 р., Цивільним кодексом України від 16.01.2003 р., Законом України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 р., Законом України «Про інноваційну діяльність» від 4.07. 2002 р., Законом України «Про лікарські засоби» від 04.04.1996 р., Законом України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15.12.1993 р., Порядком укладення, виконання, зміни та припинення договорів керованого доступу, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 27 січня 2021 р. та іншими нормативно-правовими актами.

«Інноваційна діяльність - діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг» [1]. Сутність «інновацій»

полягає в створенні нового чи вдосконаленні існуючого об'єкту інтелектуальної власності, з метою реалізації досягнень науково-технічного прогресу. Особливістю медичних винаходів є те, що вони мають певний видовий поділ, зумовлений сферою їх застосування (спосіб лікування); також щодо них повинні здійснюватися медико-біологічні чи клінічні дослідження; вони мають відповідати загальноновизнаним етичним вимогам.

Патентування інноваційних медичних технологій забезпечує захист прав винахідників та дозволяє забороняти іншим особам до використання їх винаходів, а також отримувати дохід від інноваційної діяльності. Найпоширенішими об'єктами винаходів у даній сфері є: продукт – пристрій або речовина або процес (чи спосіб): наприклад, пристрої для діагностики та лікування, лікарські засоби, штами мікроорганізмів, біотехнологічні винаходи тощо. Варто зазначити, що патент на винахід видається на 20 р., патент на корисну модель - 10 р. від дати внесення заявки до Укрпатенту.

Проте, в умовах надзвичайних ситуацій не завжди є можливим дотримання усіх вимог правової охорони результатів інтелектуальної діяльності. Причиною цього може бути відсутність можливості патентування, брак часу та коштів, обмеженні можливості виробництва або імпорту товарів тощо.

Як відомо, патенти надають ексклюзивні права, однак здійснення цих прав власником патенту у визначених законом випадках може бути обмеженим з метою захисту здоров'я населення. Міжнародне законодавство містить такі механізми, як «примусові ліцензії», що дозволяють обмеження виключних прав за патентом. «Примусова ліцензія – це дозвіл, виданий державним органом, який дозволяє особі, яка її отримує, використовувати винахід без згоди власника патенту. Цей механізм є абсолютно законним і відповідає Угоді про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності («ТРИПС») (стаття 31). Різновидом примусової ліцензії, що також передбачений ТРИПС, є так зване «government use» або «державне використання в некомерційних цілях» [2]. Ефективність «government use» полягає у тому, що уряд може не надсилати запит власнику відповідного патенту, а діяти самостійно з метою вирішення конкретних питань у сфері охорони здоров'я населення. Отож, урядам не треба витратити час на переговори та узгодження ліцензії, згідно з вимогами ТРИПС щодо звичайної примусової ліцензії, вони можуть скористатись цим механізмом, коли вважатимуть за необхідне. Деякі країни надавали примусові ліцензії на ліки у боротьбі із COVID-19. Зокрема, «18 березня 2020 р. Міністр охорони здоров'я Ізраїлю видав державі дозвіл на ввезення ліків Калетра (власником патентів на які є компанія Abbvie) з метою лікування хворих на COVID-19» [2]. Інші країни теж змінюють своє законодавство, щоб зробити механізм примусових ліцензій більш ефективним. Наприклад, Німеччина та Франція.

Слід відмітити, що в Україні законодавчо регламентовано наступні механізми: примусове ліцензування винаходів, що стосуються лікарських засобів з метою захисту здоров'я населення; договори керованого доступу, що забезпечують доступ до інноваційних лікарських засобів та регулюються ст. 79-1 Основ законодавства України про охорону здоров'я; використання

запатентованих лікарських засобів у формі генеричної копії за надзвичайних обставин в інтересах держави.

Окрім того, важливим є застосування також інших інноваційних медичних технологій в надзвичайних ситуаціях. Зокрема, в зарубіжних країнах діяльність працівників екстреної медичної допомоги і медицини катастроф важко уявити без засобів діагностики та лікування хворих - медичних безпілотних літальних апаратів (далі - БпЛА). «У розвинених країнах під медичними БпЛА розуміються аеродинамічні контейнери, які використовуються для транспортування лікарських засобів та виробів медичного призначення, у тому числі засобів первинної та домедичної допомоги та вакцин... Якщо ринок медичних безпілотників у 2018 році склав \$40 млн, то за прогнозами іноземних фахівців до 2027 р. обсяг світового ринку медичних БпЛА може сягнути цифри в майже 948 млн \$» [3, 57].

Варто зазначити, що в умовах епідемії швидка доставка лікарських засобів, вакцин, виробів медичного призначення до осередку інфекційної захворюваності сприяє своєчасному та якісному проведенню заходів з метою попередження розповсюдження спалаху інфекційних захворювань, небезпечних для життя людей. Однією з важливих медичних інновацій, яка обумовлена коронавірусною інфекцією COVID-19, було використання у Китаї БпЛА. Також перспективним напрямом застосування БпЛА є транспортування поранених із поля бою або постраждалих у НС.

Як показує аналіз, інноваційні технології мають широкі перспективи щодо застосування в медицині. Разом з тим, їх впровадження стикається з такими проблемами, як недостатнє законодавче врегулювання питання їх створення, патентування, ліцензування, фінансування і компенсацій, особливостей доступу до їх застосування в надзвичайних умовах. Ці проблеми необхідно вирішувати для створення сприятливого нормативно-правового середовища в інтересах активного впровадження медичних нововведень. Адже Україна сьогодні має значний інтелектуальний потенціал, який підтверджується науковими здобутками, наявністю міцного корпусу винахідників та раціоналізаторів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про інноваційну діяльність: Закон України від 4.07. 2002 р. № 40-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>
2. Гургула О. Міжнародний досвід у лібералізації доступу до лікарських засобів у зв'язку з пандемією. Юридична газета. 26 березня 2021р. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/medichne-pravo-farmaceutika/>
3. Волянський П. Б. та ін. Медичні дрони - інновація державної служби медицини катастроф. *Харківська хірургічна школа*. 2021. № (108). С. 55-62.

Кульбаська І.В.
студентка IV курсу юридичного факультету
Західноукраїнського національного університету
Науковий керівник: д. філ. (з права), доцент
кафедри міжнародного права та міграційної політики ЗУНУ
Поперечна Г. М.

ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

У реаліях сучасності цифровий контент – це невід’ємна складова життя кожного члена суспільства. Читаючи або завантажуючи електронні книги, переглядаючи фільми, прослуховуючи музику чи зберігаючи особисті матеріали за допомогою хмарних сховищ – усі ці дії є предметами договору на поставку цифрового контенту, якими ми користуємося у таких випадках. Отож, для початку пропонуємо ознайомитися із дефініціями щодо персональних даних, які даються національним законодавством та нормативно-правовими актами Європейського Союзу.

Відповідно до Закону України «Про захист персональних даних» персональні дані – це відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована, а суб’єктом персональних даних – фізична особа, персональні дані якої обробляються [1]. Згідно із статтями 24 і 25 Цивільного кодексу України людина як учасник цивільних відносин вважається фізичною особою, а її цивільна правоздатність виникає в момент народження і припиняється в момент смерті. Тому, враховуючи положення Закону України «Про захист персональних даних» і Цивільного кодексу, інформація про померлу особу не є її персональними даними [2].

Персональні дані згідно норм ЄС – це будь-яка інформація, яка стосується ідентифікованої або ідентифікованої живої особи. Персональними даними також є різні відомості, сукупність яких може привести до ідентифікації конкретної особи. Особисті дані, які були деідентифіковані, зашифровані або псевдонімізовані, але можуть бути використані для повторної ідентифікації особи, залишаються персональними даними та підпадають під дію GDPR [3].

Правила ЄС щодо захисту даних гарантують їх захист, коли вони збираються – наприклад, коли ви купуєте щось в Інтернеті, подаєте заяву на роботу або просите банківську позику.

Ці правила поширюються як на компанії та організації (державні та приватні) в ЄС, так і на ті, що знаходяться за межами ЄС, які пропонують товари чи послуги в ЄС, наприклад *Facebook* або *Amazon*, щоразу, коли ці компанії запитують або повторно використовують персональні дані осіб в ЄС.

Не має значення, у якому форматі дані перебувають: онлайн на комп’ютерній системі чи на папері в структурованому файлі – щоразу, коли інформація, яка прямо чи опосередковано ідентифікує особу, зберігається чи обробляється, права на захист даних мають поважати.

Персональні дані, які були анонімні таким чином, що особу не можна ідентифікувати або більше не можна ідентифікувати, не вважаються персональними даними. Щоб дані були дійсно анонімними, їх анонімність повинна носити незворотний характер[4].

У 2019 році ЄС ухвалив пакет законодавчих актів, які спрямовані на модернізацію багатьох аспектів споживчого права, щоб протистояти викликам єдиного цифрового ринку. До таких нормативно-правових актів відноситься і Директива (ЄС) 2019/770, яка своїми положеннями передбачає надання високого рівня захисту споживачів шляхом встановлення загальних правил щодо певних вимог договорів між торговцями та споживачами на постачання цифрового контенту або цифрових послуг [5].

Як визначено в Директиві (ЄС) 2019/770 цифровий контент означає дані, які створюються та надаються в цифровій формі (наприклад, програми, відеофайли, музичні файли, електронні книги та комп'ютерні програми), а «цифровий контент» означає або (i) послугу, яка дозволяє споживачам створювати, обробляти, зберігати або отримувати доступ до даних у цифровій формі (наприклад, текстовий редактор та відеоігри, доступ до яких здійснюється через хмарні сервіси); або (ii) послугу, яка дозволяє обмінюватися даними в цифровій формі, завантаженими або створеними споживачем або іншими користувачами цієї служби, або будь-яку іншу взаємодію з ними (наприклад, обмін музикою, відео та соціальними медіа)[5].

У цій статті ми називатимемо цифровий контент і цифрові послуги разом як «цифровий вміст». Директива (ЄС) 2019/770 застосовується до контракту, коли трейдер зобов'язується надати цифровий вміст в обмін на оплату. Директива (ЄС) 2019/770 також застосовується до договору, згідно з яким споживач оплачує вміст, надавши свої персональні дані торговцю, а не грошову винагороду. Однак Директива (ЄС) 2019/770 не застосовуватиметься до контракту, якщо єдиною метою збору/обробки даних трейдера є (i) надання відповідного цифрового вмісту або (ii) виконання нормативних вимог, покладених на торговця.

Зокрема, Директива (ЄС) 2019/770 містить правила щодо (i) відповідності Цифрового вмісту договору; (ii) засобів правового захисту у разі відсутності такої відповідності або відсутності постачання; (iii) модифікації Цифрового вмісту.

Положення, викладені в Директиві (ЄС) 2019/770, є обов'язковими і на користь споживача. Правила DCD застосовуються, наприклад, до договорів, згідно з якими споживач отримує доступ до музики, електронних книг, хмарних сервісів або відеоігор.

Регламент ЄС 2016/679 ("GDPR") також стосується обробки персональних даних. У преамбулі DCD сказано, що GDPR матиме перевагу у разі конфлікту між Директивою (ЄС) 2019/770 та Регламентом ЄС 2016/679. Регламент ЄС 2016/679 вимагає правової основи для обробки персональних даних [6].

Для трейдерів найпоширенішими підставами торгівлі цифровим контентом є (i) те, що обробка необхідна для виконання контракту, (ii) законний інтерес, (iii) для виконання юридичного зобов'язання, якому підпорядковується торговець, або (iv) що продавець має згоду фізичної особи на обробку. Таким

чином, Директива (ЄС) 2019/770 може застосовуватися до контрактів, згідно з якими споживач надає торговцеві свої персональні дані як винагороду за цифровий вміст, а трейдер обробляє ці персональні дані на правовій основі згоди або законного інтересу.

Обробка персональних даних з метою надання цифрового вмісту відповідно до CDC буде відповідати виконанню контрактної основи відповідно до Регламенту ЄС 2016/679, водночас обробка даних з метою дозволити трейдеру виконувати юридичні зобов'язання згідно з Директивою (ЄС) 2019/770 відповідатиме юридичним зобов'язанням згідно з Регламентом ЄС 2016/679. Обробка персональних даних на підставі згоди стосовно Директиви (ЄС) 2019/770. Якщо обробка персональних даних, наданих в обмін на Цифровий вміст, заснована на згоді, виникає питання, що станеться з договором, якщо споживач відкликає свою згоду відповідно до своїх прав відповідно до Регламенту ЄС 2016/679 [7].

Регламент ЄС 2016/679 захищає персональні дані незалежно від технології, яка використовується для обробки цих даних – вона технологічно нейтральна і застосовується як до автоматизованої, так і до ручної обробки, за умови, що дані організовано відповідно до попередньо визначених критеріїв (наприклад, в алфавітному порядку). Також не має значення, як зберігаються дані – в ІТ-системі, через відеоспостереження чи на папері; у всіх випадках персональні дані підлягають вимогам захисту, викладеним у Регламенті ЄС 2016/679 [6].

У висновку хотілося б зазначити, що соціальні мережі є одним із найвизначніших культурних явищ, які розквітли в епоху *Web 2.0*. Вони забезпечують підключення користувачів і полегшують обмін інформацією між ними. Однак користувачі розкривають величезні обсяги особистої інформації через служби соціальних мереж, не усвідомлюючи ризиків конфіденційності та безпеки, які виникають у результаті їх дій. Європейське законодавство про захист даних може використовуватися як засіб захисту користувачів від незаконної обробки їхньої особистої інформації, хоча існує ряд проблем щодо його застосування.

Законодавство України на даному етапі теж не гарантує захисту персональних даних на більшому рівні, а тому потребує постійної модернізації та виправлення тих недоліків, які наявні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. ЗУ «Про захист персональних даних». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#top>
2. Цивільний кодекс України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/228793210_Data_protection_issues_pertaining_to_social_networking_under_EU_law
3. What is personal data? https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/data-protection/reform/what-personal-data_en
4. Data Protection and Online Privacy. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://europa.eu/youreurope/citizens/consumers/internet-telecoms/data-protection-online-privacy/index_en.htm

5. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/770 z dnia 20 maja 2019 r. w sprawie niektórych aspektów umów o dostarczanie treści cyfrowych i usług cyfrowych (Tekst mający znaczenie dla EOG). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L0770&from=pl>

6. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Tekst mający znaczenie dla EOG). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679&from=EN>

7. Data protection issues pertaining the social networking under EU law. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/228793210_Data_protection_issues_pertaining_to_social_networking_under_EU_law

Любий Б. М.

студент групи ПСМ-11, Західноукраїнський національний університет

Науковий керівник:

Фурман Анатолій Васильович

Доктор психологічних наук, головний редактор журналу «Психологія і суспільство», завідувач кафедри психології та соціальної роботи

ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА САМІСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ ЗРІЛОГО ВІКУ

Загальна характеристика зрілого дорослого віку - зрілий дорослий вік є своєрідним проміжним етапом, що охоплює період життя людини приблизно від 40 до 60 років. Однак, ці межі досить умовні, адже людина може себе відносити чи не відносити до цієї категорії залежно від особливостей свого життя: віку дітей, самопочуття, професійних досягнень тощо. Тому тривалість зрілого дорослого віку в кожній людині буває різною.

Дослідники відзначають неповторність і широке різноманіття особистісних проявів у зрілому дорослому віці: відкритість і замкнутість у вузькому колі особистих відносин; активність і пасивність, бездіяльність; альтруїзм і егоїзм; самостійність і залежність; творчість чи руйнація тощо.

На думку О.Б. Старовойтенко, міжособистісні відмінності в цей період визначаються такими чинниками:

- повнота, глибина і різнобічність зв'язків особистості з суспільством;
- активність людини при оволодінні різними формами суспільної діяльності;
- ефективність розвитку особистості як суб'єкта суспільної діяльності та відносин;

- рівень свідомої організації людиною свого суспільного життя;
- міра опосередкування прогресивних і регресивних суспільних тенденцій особистісними властивостями;
- стійкість і обсяг соціально значущих позицій особистості;
- рівень продуктивності діяльності та масштаб змін, які здійснює людина в суспільних відносинах і власному житті.

Також О.Б. Старовойтенко пропонує розгорнуту структурну характеристику соціально зрілої особистості, яка повноцінно інтегрована в процес розвитку суспільства. На його думку, зріла особистість відзначається інтелектуальним, діяльнісно- продуктивним, професійним, соціально-активним і свідомим ставленням до навколишнього світу та власного "Я". Визначальною ознакою зрілості є усвідомлення людиною відповідальності та прагнення до неї. Психологічно відповідальна особа - це особистість, яка відповідає за зміст свого життя перед собою та іншими людьми.

Отож люди зрілого віку стають поколінням, яке повинно вести справи. Ця нова відповідальність зумовлює необхідність підбиття підсумків попередніх етапів життя. Аналіз власного життєвого шляху може бути пов'язаний з негативними переживаннями через усвідомлення того, що якісь цілі не досягнуті, багато справ залишилися незавершеними. Для людей зрілого віку необхідність жити в теперішньому часі набагато важливіша, порівняно з іншими віковими групами. Молоді можуть дивитися вперед, старі - озиратися назад, але зрілі люди, які мають багато обов'язків відносно обох поколінь та самих себе, повинні жити "тут і зараз". У зрілому віці надзвичайно важливим є збереження емоційної стабільності в будь-яких стресових ситуаціях, можливість зваженого осмислення змін, які відбуваються (фізичних, фізіологічних, психологічних). В такому випадку, і чоловікам і жінкам буде легше впоратися з причинами і наслідками "збоїв" організму та особистості, які підстерігають людину в цьому віці. У сучасному суспільстві складною виявляється самореалізація особистості в будь-якій сфері діяльності через такий соціальний процес як відчуження

Основними ознаками відчуження у світосприйманні сучасної людини визначаються такі: відчуття безсилля перед долею; розуміння відсутності сенсу існування, неможливості досягти якими-небудь діями очікуваний результат; сприйняття оточуючого середовища як світу, де не виконуються взаємні соціальні зобов'язання, зруйнована інституціолізована культура; відчуття самотності та вилученості людини з існуючих соціальних зв'язків; відчуття втрати «справжнього Я», самовідчуження.

Якщо брати до уваги фундамент самотності, який може спонукати людину до усвідомлення, що не залежно від ступеня близькості з іншими людьми, ніхто зрозуміти її не може, як, власне, і вона. Адже для того, щоб зрозуміти іншу людину, необхідно бути цією людиною, мати такий самий життєвий досвід та індивідуальні особливості. Можна наблизитися до розуміння одне одного, але не зрозуміти. Це ключове усвідомлення у формуванні толерантного ставлення до оточуючих, а також для безумовного прийняття себе та оточуючих. Людина починає усвідомлювати, що її уявлення про світ та інших людей є неповними, навіть дещо обмеженими, 47 тому особистісно зріла людина

готова сприймати світ та інших людей неупереджено, не маючи жодних очікувань стосовно них, вона завжди залишає місце для невідомого, непевного. Тому одним із важливих індикаторів особистісної зрілості є відкритість до знань, готовність учитися протягом життя. Для особистісно зрілої людини накопичені нею знання є провідниками у подальшому пізнанні себе, інших людей, світу, але не фундаментом для такого пізнання.

Таким чином, феноменологія особистісної зрілості безпосередньо пов'язана з екзистенційними вимірами людського буття, є складною багатогранною динамічною системою, що формується протягом життя особистості у процесі безпосередньої міжособистісної взаємодії. Змістом особистісної зрілості є здатність людини до любові та самопізнання як інструментів проникнення в глибину власного життя, надання йому сенсу та усвідомлення власної місії.

Список використаної літератури:

1. Особистісна зрілість як проблема сучасної психології. Том 1 : колективна монографія / кол. авт. ; наук. ред. З. М. Мірошник. – Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2019. – 220 с. [Електронний ресурс] <http://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/123456789/3624/1/%D0%9E%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%96%D1%81%D0%BD%D0%B0%20%D0%B7%D1%80%D1%96%D0%BB%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C%20%D1%8F%D0%BA%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B5%D0%BC%D0%B0%20%D1%81%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%97.pdf>
2. [Електронний ресурс] https://pidru4niki.com/1163101837122/psihologiya/psihologiya_zriloogo_doroslogo_v_iku
3. Абрамова Г.С. «Вікова психологія» [Електронний ресурс] <https://kingmed.info/media/book/1/188.pdf>

Мельничук А.С.

студентка юридичного факультету

Західноукраїнського національного університету

Науковий керівник: доктор філософії,

доцент кафедри міжнародного права та міграційної політики ЗУНУ

Поперечна Г.М.

ЗНАЧЕННЯ УНІФІКАЦІЇ ПРАВА ДЛЯ КОДИФІКАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА

Сьогодні активно розвивається світ, а з ним держави та національне право, як основний елемент регуляції суспільних відносин. Зрозуміло, що з динамічним

розвитком світу необхідно розвивати і міждержавні відносини. Це важливо для безперервного функціонування усіх життєво необхідних сфер людського життя, а також покращення законодавств та встановлення організацій, які б це контролювали. Поруч і з цими процесами швидко розвивається і міжнародне приватне право (сукупність національного законодавства, міжнародних договорів та принципів, які регулюють трудові, цивільні відносини). Передумовами цих процесів є глобалізація, інтеграція та звичайно кодифікація, яка необхідна для злагодженого функціонування законодавства.

Глобалізація — це процес всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції та уніфікації. Основними наслідками цього процесу є розподіл праці, міграція у масштабах усієї планети капіталу, людських та виробничих ресурсів, стандартизація законодавства, економічних та технічних процесів, а також зближення культур різних країн [5].

В свою чергу, інтеграція - це процес об'єднання будь-яких елементів (частин) в одне ціле [1].

Кодифікація - це об'єднання в єдиному нормативно-правовому акті, юридичних норм, змістовно перероблених, які регулюють певну групу суспільних відносин.

Наслідком наведеного стає активний розвиток міжнародного громадянського обороту та інтернаціоналізація інших приватноправових відносин (наприклад, сімейних, трудових, господарських). Саме тому, актуальності набуває питання розвитку міжнародного приватного права, що має на меті врегулювати приватні та правові відносини, ускладнені за допомогою іноземного елемента.

Метою даного дослідження, є з'ясування значення уніфікації для кодифікації міжнародного приватного права за допомогою аналізу практики іноземних країн.

Один із найважливіших та дієвих способів правотворчості міжнародного приватного права є його кодифікація, яка більшою мірою стосується саме колізійного права. Необхідно зазначити, що процес розвитку міжнародного приватного права був почерговим: від вирішення питань з правового статусу іноземців до закріплення колізійних норм в кодексах. Кодифікація - це впорядкування юридичних норм у процесі правотворчості шляхом корінної переробки змісту, результатом якої є логічно і юридично цілісний, внутрішньо узгоджений акт, який регулює певну групу суспільних відносин. Вона відбувається не лише з метою вдосконалення певної правової системи, а розвиває їхнє співіснування з метою запозичення важливого правового досвіду [2, с. 78]. З цього і випливає явище уніфікації, тобто за допомогою правотворчого процесу встановлюються правові норми які ідентичні чи схожі до норм інших держав. Якщо розглядати уніфікацію з точки зору саме міжнародного приватного права, то це створення у багатьох державах однакових загальнообов'язкових правил поведінки. Також уніфікацією вважають усунення певних колізій, тобто усунення невідповідностей правових норм [4].

Також при уніфікації міжнародного приватного права використовують певні засоби: міжнародні договори; звичайні законодавчі акти; кодифіковані

зводи міжнародних звичаїв. Якщо розглядати саме засіб укладання міжнародних договорів, то сторони використовують під час цього процесу як пряму, так і непряму уніфікацію. Перша встановлює правові норми, які без будь-якої додаткової конкретизації можуть застосовуватися, а в свою чергу друга зобов'язує встановлювати додаткові правові норми для його виконання. Слід зазначити, що саме в ХХ столітті, особливо в його другій половині, можна говорити про унікальну кодифікацію міжнародного приватного права, яка здійснювалася різноманітними державами[3].

Серед відомих кодифікацій міжнародного приватного права другої половини ХХ століття є прийняття Федерального Закону про міжнародне приватне право Швейцарії (1987 р.). Це надзвичайно об'ємний акт, який вміщує в себе 200 статей, які відображені у 13 розділах. Зміст цього Закону можна брати як дійсно унікальну кодифікацію.

Якщо розглядати англо-американську правову сім'ю, то в ній поки відсутня чітка та офіційна кодифікація міжнародного приватного права. Колізійні норми присутні поки в галузевих нормативно-правових актах. Наприклад у Великій Британії існує тенденція до розширення впливу статутного права, а також і в колізійній сфері. Це ідея поширилася через її участь у європейських організаціях. Зараз у Великій Британії триває робота над Кримінальним кодексом, який офіційно ще був опублікований у 1967 році.

Отже, розвиток міжнародного приватного права триває досі. Для виконання усіх завдань поставлених перед міжнародним приватним правом, а саме: регулювання цивільно-правових відносин, трудових та інших приватних відносин, необхідно забезпечити правильну кодифікацію його норм. На це впливають різноманітні чинники від глобалізації до уніфікації.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Інтеграція. *Вільна енциклопедія*.
URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Інтеграц> (дата звернення: 09.05.2022).
2. Погорілко В.Ф., Шпиталенко Г.А. *Правознавство : підручник*. Київ : Каравела, 2011. 592 с.
3. Толмач О.В. Кодифікація міжнародного приватного права: регіональні особливості. LEX : веб-сайт URL: http://www.lex-line.com.ua/?language=ru&go=full_article&id=256 (дата звернення: 09.05.2022).
4. Шайгарданова В. В. Уніфікація норм міжнародного права. *Часопис Київського університету права*. Київ, 2013. №2. URL: http://kul.kiev.ua/images/chasop/2013_2/403.pdf (дата звернення: 09.05.2022).
5. Що таке глобалізація. *Голос України* : веб-сайт. URL: <http://www.golos.com.ua/article/149879> (дата звернення: 09.05.2022).

МЕХАНІЗМИ ЦИВІЛЬНО – ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Сталий розвиток означає розвиток країн і регіонів, у яких економічне зростання, матеріальне виробництво та споживання та інші види соціальної діяльності відбуваються в межах, що визначаються здатністю екосистем відновлювати, поглинати забруднення та підтримувати життя нинішнього та майбутніх поколінь.

На початку 1970-х років через несправедливий розподіл доходів і зростання бідності в країнах, що розвиваються, питання соціальної справедливості вважалися такими ж важливими, як і економічна ефективність. Однак збільшення споживання природних ресурсів призводить до погіршення стану навколишнього середовища та негативно впливає на здоров'я людей. Справжньою загрозою є питання «межі зростання», на якій акцентував міжнародну увагу Римський клуб у 1972 році

В умовах глобалізації та стрімкого впровадження нових технологій у фінансовій сфері, перед регуляторами фінансових ринків у всіх розвинених країнах стоять подібні завдання як щодо забезпечення фінансової стабільності та сталого функціонування фінансових інститутів, так і захисту інтересів споживачів фінансових продуктів та послуг. Останнє передбачає як вплив на фінансові організації з допомогою різних інструментів поведінкового регулювання на формування бізнес-моделей, орієнтованих забезпечення правий і інтересів споживачів, а й удосконалення інструментів нагляду над діяльністю учасників ринку на сфері взаємовідносин з клієнтами, і навіть системний підхід Національного банку України до протидії нелегальній діяльності на фінансовому ринку

Приклади підходів до визначення змісту поведінкового нагляду:

нагляд за фінансовими організаціями з метою отримання споживачами максимально можливого позитивного результату від взаємодії з фінансовими організаціями (Сінгапур);

- моніторинг дотримання правил ведення діяльності для захисту клієнтів на фінансовому ринку від несправедливих ділових практик та нерівного відношення (Швейцарія);

- якісна оцінка діяльності фінансових організацій, їхньої сумлінності, культури та поведінки (Нідерланди);

- нагляд за фінансовими організаціями щодо дотримання стандартів поведінки з метою знизити реальну та потенційну шкоду, яку фінансові організації можуть завдати споживачам та фінансовому ринку в цілому (Великобританія). [1]

Приклади наглядових повноважень закордонних регуляторів фінансового ринку:

- збирання інформації з різних джерел, у тому числі зі скарг споживачів, звернень осіб, які безпосередньо не постраждали від протиправних дій, але мають інформацію про ознаки таких дій, відповіді фінансових організацій на запити наглядового органу, звітності, різних відкритих джерел тощо;
- співробітництво з іншими відомствами, у тому числі щодо обміну інформацією;
- обмеження продажу певних фінансових продуктів та послуг певним категоріям клієнтів;
- вплив на діяльність фінансової організації шляхом спрямування розпоряджень, попереджень, накладенням особливих наглядових умов;
- накладення санкцій та заходів відповідальності (заборона діяльності для осіб, викритих у недобросовісній поведінці на фінансовому ринку; накладення штрафів, зобов'язань щодо відшкодування збитків, заподіяних споживачам їх діяльністю; призупинення діяльності фінансових організацій; відкликання ліцензії та ін.). [2, с.59]

Поведінковий нагляд контролює поведінкові аспекти функціонування фінансових організацій, забезпечуючи отримання споживачами найкращих результатів взаємодії з фінансовими організаціями. Перелік норм, що регулюють взаємовідносини фінансової організації зі своїми клієнтами або встановлюють вимоги до параметрів фінансових продуктів, формується у міру розвитку фінансового ринку та постійно розширюється з урахуванням нових тенденцій, які можуть обумовлювати, у свою чергу, появу нових проблем та ризиків порушення прав споживачів фінансових послуг.

Визначальною особливістю поточного етапу розвитку фінансового ринку є розширення використання фінансових продуктів та послуг різними групами населення. Причому йдеться не тільки про використання таких традиційних продуктів, як, наприклад, банківські вклади кредити, а й про збільшення кількості власників банківських карток, використання різних способів безготівкової оплати. Споживачі фінансових послуг активно використовують страхові продукти, також зростає інтерес до послуг іноземних посередників та різних інвестиційних інструментів, зокрема складної чи змішаної природи. [3, с.23]

Остання тенденція заслуговує на особливу увагу, у тому числі з точки зору зміни підходів до здійснення процедур нагляду за діяльністю фінансових організацій у поведінковій сфері (докладніше ця тема розглянута в главі 3). Зважаючи на стрімкий розвиток та інтеграцію у повсякденну реальність мережі Інтернет, доступ до якої надається через мобільні канали зв'язку, побудованої на базі технологій високошвидкісної передачі даних, а також технологій біометричної ідентифікації та технологій передачі та зберігання даних, побудованих на базі Blockchain та Big Data, у світі відбуваються кардинальні структурні перетворення процесів ведення бізнесу. У сучасних реаліях цифровізація є одним із ключових трендів підвищення ефективності та підтримання конкурентоспроможності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Oleksandr O. Bryhinets, Ivo Svoboda, Oksana R. Shevchuk, Yevgen V. Kotukh, Valentyna Yu. Radich (2020). Public value management and new public governance as modern approaches to the development of public administration institutions. Revista San Gregor institutions. Special edition institutions-2020. Núm. 42 (2020)
2. Н.Ф. Ментух, О.Р. Шевчук Захист прав споживачів фінансових послуг згідно законодавства України та Європейського союзу. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : юридичні науки. 2016. Випуск 1. Том 2. С.58-62.
3. Оксана Ящищак Методологічні засади систематизації законодавства України про фінансові послуги. Підприємництво, господарство і право. 2008. № 10 (154). С. 22 – 26

Онищук І.О.

студент 3 курсу, Юридичний факультет

Саванець Л.М.

*к.ю.н. доцент кафедри міжнародного права
та міграційної політики*

Західноукраїнський національний університет

INTERNATIONAL IT CONTRACTS: THE FEATURES OF CONCLUDING

Contract - is a major component of most relationships that arise in society. According to, Marriam-Webster vocabulary «Contract - is a business arrangement for the supply of goods or services at a fixed price [1]».

One of the IT-sphere features is the absence such as of a physical body for this action or service. So, the contract is the main document that legalizes the agreement between the IT company and the customer. However, such contracts are different in content. For example, Yu. Chyrva and D. Evstrat divide them into Waterfall and Agile. Waterfall contract is the main legal means that defines and regulates the relationship between an approach to software development, built in accordance with the technical task in advance [2, с.101].

A flexible Agile development model based on iterative principles is entirely different [3]. According to the contracts, which are based on a “flexible” development methodology, after each iteration, the customer receives certain results and an understanding of whether they satisfy him or not. This type of contract is most often used in the activities of IT companies and professionals.

The most interesting feature of the IT law is the transience of processes, for example, there was invented a new type of contract - outstaffing contract. Outstaffing is a type of remote employment where a company is responsible for all, or nearly all, of an outstaffed employee's time. So, rather than working project to project, an outstaff team member would be dedicated to one client [4]. Actually, outstaffing is the involvement of an additional team on work to joint project.

Because the civil sphere is wide enough, the EU tries to unique all positions of private law, in particular, regarding the legal status of participants as subjects of legal relations in the provision of services, resulting in the implementation of the Principles of European Contract Law - "quasi-normative act, which is a source of soft private law of the European Union" [5, p. 244].

In general, parts use different types of connecting factors: Personal Law of a Natural Person (*lex personalis*), law of residence (*lex domicilii*), the law of the place of contract conclusion (*lex loci contractus*), the law of the place of performance of the contract (*lex loci solutionis*), the law of the place of work (*lex loci laboris*), the law most favorable to the party (*lex benignitatis*) etc. But the main problem of concluding any contracts in the IT field is that the service or work provided is not always physically defined, and the parties may be in different countries or on other continents. Therefore, such agreements are often electronic and certified by an electronic digital signature.

Preferably the party that orders a particular service and offers a particular connecting factor of interest. Residents of Ukraine are protected by the Law of Ukraine "On Private International Law", the Law of Ukraine "On Copyright and Related Rights", Law of Ukraine "On Foreign Economic Activity" a number of international regulations.

With the development of the gig economy, the gig contract is becoming more widespread. A gig contract is a special form of attracting specialists that combines the features of an employment and a civil contract. In other words, it is a system of work when employees are not hired, but invited to specific projects, where they solve the tasks in a timely manner [6].

The process of concluding a gig contract is regulated by the Law of Ukraine "On Stimulating the Digital Economy in Ukraine" [7]. However, to be able to enter into such a gig contract, companies must become a resident of Diia City. The state has not established the conditions for obtaining the status of a gig specialist. Unlike a private individual, a gig specialist is not required to go through registration procedures, register with the tax authorities and report to the state on income received.

Law № 1667-IX stipulates that a gig contract is concluded in writing (electronically) between gig specialists and Diia City residents. Unlike the agreement with the sole proprietor, the gig contract gives the company-employer extended rights to control the quality of work, including with the help of video cameras. It is also not forbidden to monitor the company's traffic to determine the resources that are most often used by gig specialists.

All these steps are logical and expand the number of tools for resolving such relationships. One of the features of the IT field is the opportunity to work as a freelancer. Where the freelance exchange acts as a marketplace platform for selling services to customers. This is explicitly stated in the terms of use of the largest

freelance network Upwork (p.2 Terms of use): “The Upwork Site is a work marketplace where Clients and Freelancers can identify each other and advertise, buy, and sell Freelancer Services online” [8].

The parties who have expressed a desire to work with each other enter into a unified Direct contract. It regulates the interaction of the parties and accelerates the process of its conclusion. That is, residents of different countries are guided by the model of such an agreement. Upwork itself is the arbiter in such a relationship, but not a party.

In conclusion, it should be noted, that in the relationship of digital services, the parties use different methods and approaches to resolve them. It depends on a number of factors: the peculiarities of the work, economic aspects, personal motives, registration of your company in special legal regimes, and so on. Hence, each participant in such a relationship chooses a convenient means of regulation.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Merriam-webster dictionary. The oldest dictionary publisher in the United States. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/contract> (дата звернення 28.05.2022)
2. Чирва Ю., Євстрат Д. Види та класифікація договорів у сфері інформаційних технологій. *Вісник ХНАДУ*. 2022. № 96. С. 100–106.
3. Agile чи Waterfall – який варіант відповідає вашому бізнесу. Worksection : веб-сайт. URL: <https://worksection.com/ua/blog/waterfall-vs-agile.html> (дата звернення: 28.05.2022).
4. Outsourcing vs. Outstaffing Models: What is the Difference and Their Pros & Cons. ProCoders : веб-сайт. URL: <https://procoders.tech/blog/outstaffing-vs-outsourcing/> (дата звернення: 29.05.2022).
5. Принципи європейського договірного права. Коментарі та рекомендації. [пер. з англійської ТОВ «Асоціація експортерів і імпортерів «ЗЕД»]. К. Асоціація «ЗЕД». 2013. 304 с.
6. Чим відрізняється гіг-контракт від договору з ФОПом. Юрліга-ЛігаЗакон: веб-сайт. URL: https://jurliga.ligazakon.net/analytics/208911_chim-vdrznyatsya-gg-kontrakt-vd-dogovoru-z-fopom (дата звернення 28.05.2022).
7. Про стимулювання розвитку цифрової економіки : Закон України від 15. 07. 2021 р. № 1667-IX. 2021. *Офіційний веб-сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text> (дата звернення 28.05.2022).
8. Terms of service. *Upwork Legal Center*. URL: <https://www.upwork.com/legal#terms> (дата звернення 29.05.2022).

*Паламар С. Б.,
студентка юридичного факультету
Західноукраїнського національного
університету
Науковий керівник: Саванець Л. М.,
к. ю. н., доцент, доцент кафедри
міжнародного права та міграційної політики ЗУНУ*

СТАН ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ

В умовах сучасності, не лише у національному, але й у міжнародному приватному праві, правові положення про договірні зобов'язання займають важливе місце. Дані відносини зумовлені роллю та значенням різноманітних договорів для регулювання партнерських правовідносин із іноземними контрагентами. Тому і виникає потреба у використанні певних правових принципів, які властиві для міжнародного приватного права, *lex mercatoria*, виконання договірних зобов'язань.

Дане питання досліджували багато науковців, зокрема: О. Котуха, І. Назарова, О. Крупчан, М. Ромась, В. Ткаченко, О. Чабан, Ж. Чевичалова та інші.

Розглядаючи договірні зобов'язання в міжнародному приватному праві, необхідно більш детально обговорити те, що їх породжує – договір. Зобов'язальне правовідношення передбачає наявність двох суб'єктів: активного суб'єкта, якому належать права, і пасивного суб'єкта, із обов'язками, оскільки прав без обов'язків не існує. Основна функція договору як юридичного факту, полягає в тому, що встановлюючи, змінюючи або припиняючи права та обов'язки кожної сторони, які пов'язані законодавством певної держави, воно зв'язує права активного суб'єкта з обов'язками пасивного суб'єкта. Варто звернути увагу, що саме у доктринах міжнародного приватного права зазвичай можна побачити термін «міжнародний комерційний договір» чи «міжнародний комерційний правочин».

Сьогодні положення про регулювання договірних зобов'язань з іноземним елементом наявні в багатьох конвенціях (Конвенція ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів 1980 р., Оттавська конвенція про міжнародний факторинг 1988 р., Оттавська конвенція про міжнародний лізинг 1988 р. та ін.), уніфікованих міжнародних правилах та кодифікаціях, опублікованих Міжнародною торговельною палатою (МТП) (Уніфіковані правила та звичаї щодо документарних акредитивів 2007 р., Уніфіковані правила щодо інкасо 1995 р., Уніфіковані правила щодо договірних гарантій 1978 р., а також - Уніфіковані правила щодо гарантій на вимогу 1992 р. та багатьох інших), у різних джерелах комерційного права (наприклад, УНІДРУА у 1994 році розробив безпрецедентні Загальні принципи міжнародних комерційних контрактів, які з моменту прийняття неодноразово переглядалися) та інших актах.

До основних засад колізійного права в сфері договірних зобов'язань можна віднести наступне: по-перше, це застосування норм, які містять колізію безпосередньо до договірних правовідносин, які ускладнені іноземним елементом; визнання певної можливості й доречності застосування права іноземної держави у зв'язку із об'єктивними вимогами спілкування у міжнародному приватному праві, а також справедливості; недоречність відмови у застосуванні права іноземної держави через наявність відмінностей між правовими, економічними та політичними системами цієї держави або країни суду; проведення впорядкованого пошуку правопорядку, що має найбільш тісний взаємозв'язок із договором, який укладений сторонами із різних держав [6, с. 154].

Дуже важливим є те, що колізії у договірних зобов'язаннях прийнято вирішувати за допомогою двох основних принципів: автономії волі сторін або *lex voluntatis* та найбільш тісного зв'язку права, яке застосовується у даних правовідносинах. У сфері договорів останній принцип зазвичай втілюється як характерний принцип виконання зобов'язань, тобто особистий закон поширюється на сторону, яка повинна відіграти ключову дію щодо змісту договору. Для регулювання таких зобов'язань є характерним принцип автономії волі суб'єктів. «Автономія волі дозволяє реалізувати сторонам договору свою свободу шляхом вибору норм того чи іншого правопорядку. У зв'язку з розвиненістю даного інституту він отримав закріплення як на міжнародному рівні, так і в законодавстві різних держав» [2, с. 43]. Саме цей принцип передбачений статтею 43 Закону України «Про міжнародне приватне право».

Головною колізійною прив'язкою для впорядкування таких зобов'язань є вибір права, але лише за виключенням випадків, коли це прямо заборонено українським законодавством. Згідно із статтею 44 Закону України «Про міжнародне приватне право», за відсутності згоди сторін угоди щодо вибору права, застосовуваного до такого договору, застосовується право, яке найбільше пов'язане із правочином, при чому вирішальне значення має зміст договору. Якщо сторони договору не обирають національне законодавство, застосовується право держави, у якій знаходиться продавець товару. Варто зазначити, що правом, яке найбільш тісно пов'язане із договорами, є:

1) договори щодо нерухомого майна - право країни, в якій нерухомість розташована, якщо майно вимагає реєстрації - закон країни, в якій нерухомість знаходиться;

2) угоди щодо здійснення спільної діяльності чи роботи - право держави, у якій провадиться така діяльність або створюються передбачені договором результати;

3) для договорів, які укладені на аукціоні, конкурсі або біржі, - право держави, в якій проводиться аукціон, конкурс або біржа;

4) щодо договорів про обслуговування рахунка у цінних паперах - право держави місцезнаходження відповідного професійного учасника ринків капіталу - депозитарної установи або особи, яка провадить аналогічну діяльність.

Також доцільно буде згадати про добросовісність при виконанні договірних зобов'язань у міжнародному приватному праві. Варто звернути

увагу, що правило «*pacta sunt servanda*» у договірному праві ґрунтується на добросовісності. «У міжнародному приватному праві принцип добросовісності вважається загальним принципом регулювання відносин і розглядається в рамках таких аспектів, як реалізація учасниками правовідносин своїх прав без порушення охоронюваного правовою нормою інтересу іншої особи, дотримання правил ділової етики (зокрема, звичаїв ділового обороту), надання контрагенту достовірних відомостей про себе та про юридичну особу, від імені та в інтересах якої виступає представник, надання достовірної інформації про предмет договору тощо» [4, с. 328]. В міжнародному приватному праві саме добросовісність є одним з основних принципів, якими керується суд при тлумаченні міжнародного договору. Для прикладу, договорів, які стосуються довірчого управління майном, майнового найму, спільної діяльності, агентських договорах, договорах перевезення, страхування, підряду тощо.

Отже, правове регулювання договірних зобов'язань у міжнародному приватному праві є складним процесом, оскільки охоплює як засаду вибору права, так і складний механізм укладення самого договору. Особливостями вибору права, яке безпосередньо використовується при укладенні договору, є: автономія волі кожної сторони такого зобов'язання; вираження волі сторін; те, що вибір права може бути здійснений до договору в цілому або окремих його умов; договір, ускладнений іноземним елементом, вважається укладеним навіть тоді, коли вибір права кожною із сторін відсутній.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України «Про міжнародне приватне право» від 23.06.2005 № 2709-IV, редакція від 06.10.2021 р. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text>
2. Котуха О., Чабан О. Особливості вибору права, що застосовується до договору. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. №2. С. 42-47.
3. Крупчан О. Д. Методологічні виміри сучасного вітчизняного приватного права. *Приватне право і підприємництво*. 2016. № 16. С. 30-34.
4. Назарова І. В. Принцип добросовісності в міжнародному публічному і міжнародному приватному праві. *Часопис Київського університету права*. 2018. № 2. С. 326-332.
5. Ромась М. І. Особливості договірних зобов'язань за участю держави Україна. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2019. №42. С. 91-95.
6. Ткаченко В. В. Питання колізійного регулювання договірних зобов'язань. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*. 2020. №6(12). С. 151-158.
7. Чевичалова Ж. Щодо принципу найбільш тісного зв'язку в сучасному міжнародному приватному праві. *Теорія і практика правознавства*. 2016. №2(10). С. 1-12.

Поперечна Г.М.
*д.філ. (право), доцент кафедри міжнародного
права та міграційної політики
Західноукраїнський національний університет*

ПРОПОРЦІЙНІСТЬ ВИТРАТ ПОСТАЧАЛЬНИКА НА УСУНЕННЯ НЕДОЛІКУ ТОВАРУ, ЯК КРИТЕРІЙ ПРАВОВИХ НАСЛІДКІВ ПЕРЕДАННЯ ЦИФРОВОГО КОНТЕНТУ НЕНАЛЕЖНОЇ ЯКОСТІ

При визначенні правових наслідків передавання цифрового контенту неналежної якості, відповідно до національного законодавства, істотне значення матиме дослідження критерію непропорційних витрат постачальника на усунення недоліку товару. Адже, у залежності від визнання пропорційності зазначених витрат, національне законодавство передбачає відмінні правові наслідки.

Варто відзначити проблемність питання визначення непропорційності витрат на усунення недоліку товару, позаяк ЦК України не містить ані дефініції, ні критеріїв підходу до окреслення даного поняття. Зазначимо, що певне пояснення «непропорційно великих витрат» зустрічається у ст. 337 ЦК України, де, при з'ясуванні пропорційності витрат на зберігання речі береться до уваги її вартість. Проте, і тут національний законодавець не зазначає, які витрати пов'язані зі зберіганням речі вважатимуться пропорційними її вартості, а які ні. Аналогічно і національна доктрина не має єдиного підходу до визначення пропорційності витрат. На думку І. О. Ізарової, пропорційними слід вважати витрати, що не перевищують 10 % вартості об'єкту щодо якого вони застосовуються [1, с.129]. Окрім того, поняття пропорційності витрат міститься у законодавстві у сфері захисту прав споживачів, відповідно до якого сума компенсації за передавання товару неналежної якості вважатиметься непропорційно великою у випадку, якщо вона становить понад 50 % його вартості.

Натомість, європейський законодавець встановлює чіткі критерії визначення пропорційності витрат, і, відповідно, правові наслідки передавання цифрового контенту, що не відповідає умовам договору. Так, при розрахунку пропорційності витрат на усунення недоліку цифрового контенту відповідно до ч. 2 ст. 14 Директиви 2019/770 про договори постачання цифрового контенту та цифрових послуг, постачальник враховує сукупність двох основних критеріїв: договірну вартість цифрового контенту без недоліків, та істотність недоліку, що виник. При цьому, у літературі зазначається, що значення недоліку слід трактувати з перспективи його впливу на виконання переданими цифровими даними функцій, що зазвичай виконуються цифровим контентом того самого виду [2, с.361]. Окрім того, вагомим для оцінки пропорційності витрат є одночасна наявність обох наведених критеріїв. Так, у випадку якщо витрати на усунення недоліку перевищують вартість цифрового контенту належної якості, а наявний недолік не впливає на виконання цифровим контентом передбачених

договором функцій, постачальник звільняється від обов'язку усунення недоліків, або заміни цифрового контенту.

Невиконання чи неналежне виконання договору постачання цифрового контенту одержувачем є підставою його розірвання в односторонньому порядку. Правові наслідки невиконання зобов'язання із постачання цифрового контенту залежатимуть від узгодженого в договорі способу його здійснення. По-перше, при постачанні цифрового контенту, вміщеного на матеріальному носію інформації на правовідносини невиконання чи неналежного виконання зобов'язання поширюватимуться положення Директиви 2011/83/ЄС про права споживачів. Відповідно до ст. 18 зазначеного акту, у випадку невиконання постачальником своїх зобов'язань протягом строку визначеного в договорі, а якщо такий строк не визначено – протягом 30 днів, з моменту укладення договору, одержувач має право його розірвати. Варто відзначити, що Директива 2011/83/ЄС про права споживачів містить винятки щодо застосування наведеного правила. Так, у випадку відмови постачальника цифрового контенту виконати свої зобов'язання одержувач має право розірвати договір без встановлення додаткового строку на виконання зобов'язання. Окрім того, якщо із умов укладеного договору або переддоговірною інформування одержувачем постачальника випливає істотність отримання цифрових даних у визначений строк, а постачальник не виконав своє зобов'язання у цей строк, одержувач має право розірвати договір [2, с.363].

По-друге, при постачанні цифрового контенту он-лайн, через потокову мережу даних, або їх завантаженні на персональний технічний пристрій одержувача, відповідно до ст. 13 Директиви 2019/770 про договори постачання цифрового контенту та цифрових послуг, у випадку ненадання цифрових даних або доступу до них після укладення договору одержувач має право звернутись до постачальника із вимогою передати цифрові дані негайно, або у визначений сторонами строк, а у разі невиконання вимоги постачальником – розірвати договір. Варто наголосити, що європейський законодавець поширює відповідальність за невиконання зобов'язання у формі розірвання договору незалежно від вини постачальника. Так, положення директиви не містить диференціації правових наслідків невиконання зобов'язання, зумовленого виникненням обставин, за які постачальник несе безпосередню відповідальність, і тих, що виникли незалежно від його волі. Як влучно зазначається в доктрині, такий підхід до формування положення про відповідальність постачальника є доцільним та обґрунтованим у випадку укладення так званих договорів «*off-the-peg*», на підставі яких цифровий контент генерується для необмеженої кількості користувачів [2, с.364; 3]. Прикладом постачання вказаного цифрового контенту можуть виступати платформи *YouTube music*, *Netflix*, *Megogo* та інші. Доступ до цифрових даних надається одержувачу як правило одразу після укладення типового договору приєднання. Характерною ознакою зазначених договорів є те, що згенерований цифровий контент, котрий постачається, є спільним для усіх категорій одержувачів. Проте, положення ст.13 Директиви 2019/770 про договори постачання цифрового контенту та цифрових послуг застосовуються і

у випадку постачання цифрового контенту із визначеними індивідуальними ознаками, що генерується постачальником виключно для одержувача.

У зазначеному випадку, вважаємо право одержувача розірвати договір, незалежно від обставин невиконання зобов'язання постачальником, таким, що порушує договірну рівність сторін, адже, постачальник у процесі генерування цифрового контенту з індивідуальними ознаками несе додаткові витрати.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ізарова І. О. Принцип пропорційності у цивільному процесі ЄС та перспективи його запровадження в цивільному процесі України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія Право. 2016. Випуск 37. Том 1. С. 127–130.
2. Nowacka I. Umowa o dostarczeniu treści cyfrowych. Kraków. 2017. 420 s.
3. Fox Ch. Longman Dictionary of Contemporary English. Longman, 2004. 1949 p. URL : <https://www.ldoceonline.com/dictionary/off-the-peg> (дата звернення 23.06.2020).

Рибак Л.П.

*Магістр з оподаткування
Західноукраїнський національний університет*

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ МЕДІАЦІЇ В ОСВІТНІХ ПРАКТИКАХ УКРАЇНИ

Ми живемо у складний час, період суперництва та конкуренції в економіці, бізнесі, та в освіті. Викликають занепокоєння конфлікти, що виникають у навчальних закладах, у школі. Медіація - альтернативний підхід вирішення спорів, розповсюджених у світовій практиці, останнім часом і в Україні. Поширеним терміном для позначення цього підходу є також “посередництво” [1].

Медіація (англ. mediation, слово походить від латинського “medi” або “medio”, що означає “середина”), є одним із способів вирішення конфліктів, у якому нейтральна третя сторона пропонує певний структурований процес, який допомагає прийти до найбільш вигідного рішення всім учасникам конфлікту [8].

В українських школах та вищих навчальних закладах спеціаліст-медіатор не передбачений штатним розписом, навички медіації можуть бути отримані будь-яким співробітником закладу за власним бажанням в установах неформальної освіти. Найчастіше навчання медіації проходять практичні психологи та соціальні педагоги, представники адміністрації шкіл, інколи й самі школярі. „Медіація ровесників” або „шкільна медіація” передбачає, що медіатори-школярі проводять перемовини з конфліктуючими ровесниками, допомагають їм залагодити непорозуміння з урахуванням інтересів усіх сторін. Отже, у медіації ровесників за вирішення конфліктів відповідають самі учні. Окрім примирення школярі-медіатори проводять тренінги з однолітками щодо важливості й успішності співробітництва, підтримки їх педагогічним колективом. Рішення про

скеровування учасників конфлікту на медіацію приймає хтось із зацікавлених педагогів. Якщо медіація ровесників стає вже не просто окремо запровадженою програмою, а й виховною роботою освітньому закладі, то цю функцію може виконувати шкільний психолог або завуч з виховної роботи. Оскільки цих двох людей у школі в обов'язковому порядку залучають до розгляду будь-яких інцидентів, вони, зазвичай, мають менше класних годин порівняно з іншими вчителями, і є більш доступними в екстремальних ситуаціях” [4].

„Навчання основ медіації допомагає як учням, так і викладачам глибше пізнати самих себе й оточуючих, а також забезпечує їх навичками з розв'язання конфліктів на все життя і не лише сприяє їхньому особистому зростанню, а й забезпечує їх умінням уважно слухати, критично мислити та вирішувати проблеми, що є конче необхідним для їхнього навчання” [10].

Отже, медіація в українській освіті - це системний процес із застосуванням просвітницької тренінгової роботи з вчителями, батьками та дітьми, метою якої є розуміння всіма учасниками освітнього процесу ключових принципів, на яких будується процес врегулювання конфліктів за допомогою медіації.

Медіаційний підхід в освіті – це підхід, у якому ключова увага приділяється збереженню та підтримці відносин, а також дотриманню прав та свобод усіх учасників освітнього процесу.

Дослідження свідчать, що застосування шкільної медіації зменшує рівень насильства серед підлітків, вандалізму, хронічних прогулів і тимчасового відсторонення від занять [10]. Як свідчить практика, програма “Медіація ровесників” дозволяє формувати у школярів навички співпраці, будувати ефективну систему вирішення конфліктних ситуацій у школі, створювати безпечне здорове середовище у шкільних колективах. Ця програма є ефективною для вирішення проблеми насильства у школах [4].

Проблема шкільної медіації в Україні полягає у тому, що всі новітні технології важко застосовувати у школах та вищих навчальних закладах оскільки самі педагоги не готові застосовувати інноваційні підходи у своїй роботі, професійна діяльність педагогів, здійснюється у ситуаціях наявного конфлікту. „Саме це актуалізує проблему розвитку конфліктологічної компетентності, яка за своєю суттю є системою знань, умінь і навичок із попередження, управління та вирішення конфліктів. Отже, кожна нова “знахідка” в цьому напрямі є цінністю у розвитку конфліктології освіти” [6].

Таким чином, питання вирішення конфліктів педагогами у навчальних закладах залишається відкритим для подальшого розгляду, оскільки традиційні педагогічні методи, які сьогодні застосовують в українських школах не передбачають роботу з конфліктною ситуацією.

Також сучасні умови вимагають від шкіл переходу на новий рівень освіти, що забезпечувало б не лише певний рівень знань, а й формувало б у школярів моральні та духовні цінності, які б не дозволяли чинити будь-яке насильство, а сприяло б вирішенню конфліктів альтернативним шляхом.

Головними принципами, на яких будується процес медіації є:

- добровільність
- нейтральність ;

- конфіденційність;
- щирість намірів щодо вирішення конфлікту;
- відповідальність сторін за прийняті рішення.

Принцип добровільності - педагогіка партнерства, а саме: суб'єкт-суб'єктні відносини. Вкрай важливо перед обговорюванням будь-якої проблеми уточнити, чи готові вони зараз говорити на ту чи іншу тему. Діти почуваються значущими, їхня самооцінка стійка. Кожна особа з будь-якої сторони добровільно приймає рішення про участь у перемовинах і усвідомлює, що рішення може бути досягнуте тільки шляхом співробітництва. Добровільне припинення медіаційного процесу існує на будь-якому етапі.

Нейтральність, неупередженість посередника - рівна включеність, рівні відносини і зв'язки, які є між педагогом і учнем (студентом). Діти будь-якого віку чутливі до несправедливості, упередженості, формування «улюбленців». Вони закриваються, або перестають довіряти, або протестують, намагаючись відновити баланс нейтральних, рівних і справедливих відносин. Рівна включеність в контакт з кожною дитиною відновлює відносини і допомагає підтримувати не стільки авторитет вчителя, скільки образ значущого дорослого.

Конфіденційність. Пережитком радянської тоталітарної системи є прилюдне засудження провини того чи іншого учня на класних зборах у присутності однокласників або навіть їхніх батьків, а також інших працівників школи. Часто ескалація шкільного конфлікту, в якому є лише дві сторони, проходить через залучення інших дітей як свідків, батьків однокласників як передавачів інформації, поширення інформації в месенджерах, потім прилюдне засудження вчинку при класі, залучення адміністрації школи, практичного психолога, притягнення до реакції батьків, і, як результат, покарання, часто гіпертрофоване, розрив стосунків та озлобленість.

Принцип конфіденційності може внести ключові зміни у стиль педагогічного спілкування. Наприклад, тепер оцінки не оголошуються на весь клас, а лише особисто повідомляються дітям та їхнім батькам. Поступово йдуть у минуле батьківські збори, зміну яких приходять індивідуальні консультації батьків. Фактично принцип конфіденційності є однією з стратегій профілактики булінгу, що дозволяє зберегти партнерство між вчителем-дитиною батьком.

Відповідальність сторін за прийняті рішення. Раніше авторитарна модель виховання була заснована на поняттях правильно - неправильно, добре - погано, правий - винний, жертва - агресор. Тільки покарання можуть стати кращою профілактикою порушень групових угод, і тому педагоги часто по-старому в конфліктах вишукували винних, щоб їх покарати. Згідно з методикою діагностики агресивності Басса-Дарки, провина – одна з ворожих реакцій, яка «показує можливе переконання суб'єкта в тому, що він є поганою людиною, чинить зло, а також докори сумління, що відчуються ним». Стан обвинуваченого може призвести до формування стереотипу поганого учня чи студента і, як наслідок, його низький соціометричний статус у колективі. Маршалл Розенберг сказав: „Коли ви зайняті засудженням людей, у вас не залишається часу їх любити”. Медіаційний принцип відповідальності сторін передбачає, що конфлікти можуть вважатися дозволеними лише тоді, коли у

процесі пошуку шляхів виходу з конфлікту беруть участь самі сторони. Тільки в такому разі сторони розуміють, що їх чують, що їхня самоповага збережена. І це найкраща стратегія профілактики правопорушень.

Певні зміни починаються з моменту можливих шляхів вирішення ситуації. Коли я в моменті вибору усвідомлюю кожну стратегію та її можливі наслідки, я беру на себе відповідальність за них. Прийняте рішення бути нейтральним, дотримуватися принципів конфіденційності, добровільності та відповідальності сторін як однією людиною, так і всім педагогічним колективом може призвести до створення справжніх партнерських відносин в освітньому середовищі.

Список використаної літератури:

1. Альтернативні підходи до розв'язання конфліктів: теорія і практика застосування / Уклад. : Н. Гайдук, І. Сенюта, О. Бік, Х. Терешко. — Львів: ПАІС, 2007. — 206 с.
2. Анцупов А. Я. Конфліктологія : учебник для вузов. — 6-е изд. / А. Я. Анцупов, А. И. Штипилов. — С.-Пб. : Питер, 2015. — 528 с.
3. Вадим Рахліс, Олена Павленко. Переговори і медіація-Дніпро: ТОВ «Дріант», видання 2-ге, перероблене. 2021.-344 с.
4. Вирішення конфліктів у сфері освіти // Український Центр Порозуміння. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/protidia-bulingu/1-komplekt-programmediatsiya.pdf>
5. Докаш В.І. Конфліктологія та медіація : навчальний посібник-Чернівці. Львів:Видавництво «Новий Світ-2000», 2021-249 с.
6. Дурманенко Є. А. Конфлікти в педагогічному процесі: Монографія. — Луцьк : РВВ “Вежа” Волинського державного університету ім. Л.Українки, 2004. — 287 с.
7. Ємельяненко Л. М. Конфліктологія : навч. посібник / Л. М. Ємельяненко, В. М. Петюх, Л. В. Торгова, А. М. Гриненко / За заг. ред. В. М. Петюха, Л. В. Торгової. — К. : КНЕУ, 2003. — 315 с.
8. Медіація — мистецтво вирішувати конфлікти. Знайомство з теорією, методом і професійними технологіями / [укладачі: Г. Мета, Г. Похмелкіна / Переклад з нім. Г. Похмелкін]. — М. : Verte, 2004.
9. Радчук В. М. Психологія конфліктів : навч.-методич. посібник / В. М. Радчук, А. Г. Тельман. — Чернівці : Рута, 2004. — 104 с.
10. Шкільна служба порозуміння: програма формування безпеки в навчальному закладі. — К. : УЦП, 2009. — 15 с.

Ціцюра О. І.

студентка III курсу юридичного факультету Західноукраїнського національного університету

Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент кафедри міжнародного права та міграційної політики ЗУНУ
Саванець Л. М.

КОЛІЗІЙНІ ПИТАННЯ СПАДКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Актуальність теми. Станом на сьогодні, - проблема спадкових відносин з іноземним елементом є актуальною в контексті розвитку правової системи кожної сучасної держави, при цьому Україна не є виключенням.

Сучасні реалії, зумовлені насамперед воєнними діями, постійним збільшенням обсягів міграції населення, інтеграції України у світове співтовариство, а також зростанням обсягу переміщення транскордонного капіталу, і об'єктивно посилюють необхідність модернізації колізійного регулювання спадкових відносин, ускладнених іноземним елементом, так як виникає все більше конфліктів юридичного характеру саме у цій сфері.

Стан наукового дослідження теми. Проблема колізійних питань спадкування в Україні, вже тривалий час знаходиться в центрі уваги з боку науковців, зокрема можна виділити таких як: А. С. Ділігул, Р. А. Івасечко, М. О. Михайлів, Д. С. Михайлюта, В. О. Сердюк та інші.

Метою даної роботи є дослідження колізійних питань у сфері спадкування в Україні.

Виклад основного матеріалу. В міжнародному приватному праві важливе місце займає інститут спадкування, в якому відбиваються різні аспекти життя суспільства, і саме це характеризує необхідність правильного призначення майна, тобто справедливого розподілу майнових цінностей, які залишились після смерті особи. Інтенсифікація міжнародних приватноправових відносин призвела до збільшення випадків спадкування за участю іноземного елемента, так як спершу такі відносини міжнародного спадкування мали поодинокий характер, проте сьогодні таке явище набуло значного поширення. Як наслідок, це призвело до проблем у правозастосовній практиці.

Наявність іноземного елемента в спадкових відносинах, проявляється в тому, що спадкодавець або спадкоємець є громадянами різних держав, або можливий такий нюанс, що вони проживають в різних країнах, або ж спадкове майно перебуває в різних державах.

Практично, регулювання спадкових відносин в більшості державах здійснюється цивільним законодавством, щодо України, то це книга VI "Спадкове право" Цивільного кодексу України. Проте, з метою врегулювання приватноправових відносин, ускладнених іноземним елементом, а також вироблення єдиного підходу до такого врегулювання було прийнято Закон України «Про міжнародне приватне право», розділ X якого присвячено колізійному врегулюванню спадкових відносин, що має назву «Колізійні норми щодо спадкування».

З метою регулювання питань спадкування, застосовується матеріальна норма, проте, саме колізійна норма стає інструментом, за допомогою якого буде обиратися застосовне право. На відміну від матеріальної норми, яка безпосередньо регулює поведінку суб'єктів, колізійна норма не визначає змісту прав та обов'язків цих суб'єктів, а лише вказує на компетентний правопорядок, який підлягає застосуванню в разі конфлікту законодавства країн [3, с. 294].

Таким чином, для врегулювання зазначених відносин застосовуються два методи регулювання: колізійний та матеріально-правовий. У законодавстві України для врегулювання спадкових відносин з іноземним елементом перевага надається колізійному методу, який є методом непрямого регулювання цих відносин та є вибором правопорядку, якщо регулювати ці відносини до верховенства права двох і більше держав [1, с. 360].

Регулювання конкретного спадкового правовідношення, ускладненого іноземним елементом, здійснюється в декілька етапів. Спочатку використовується колізійна норма, яка визначає, правопорядок якої держави підлягає застосуванню до правовідносин з іноземним елементом, а вже потім, у відповідному правопорядку визначається відповідна норма матеріального права і знаходиться відповідь на конкретне питання.

Відносини зі спадкування, ускладнені іноземним елементом в Україні підпадають під роздільну систему регулювання: питання рухомого майна визначаються за правом країни, де спадкодавець мав останнє місце проживання, а спадкування нерухомого майна – за місцем його знаходження.

З нашої суб'єктивної точки зору, Закон України «Про міжнародне приватне право» чітко не визначає, які саме колізійні норми необхідно застосовувати щодо спадкування за законом. Відповідно до ст. 70 цього закону, спадкові відносини регулюються правом держави, у якій спадкодавець мав останнє місце проживання, якщо спадкодавцем не обрано у заповіті право держави, громадянином якої він був. Проте, якщо після складання заповіту його громадянство змінилося, то вибір права спадкодавцем буде вже недійсним [5]. Таким чином, бачимо, у випадку, якщо спадкодавцем є особа, яка на момент смерті проживала на території України і залишила після себе спадщину, а спадкоємцем є особа – громадянин іншої держави, то має застосовуватись національне право. Також, можна вважати, що здатність особи до спадкування, черговість прийняття спадщини, розмір частки у спадщині будуть визначатися правом держави, де спадкодавець мав останнє місце проживання.

У своєму виборі закону врегулювання спадкових відносин, ускладнених іноземним елементом, Україна приєдналася до тих держав, які використовують закон місця проживання (*lex domicilii*), під яким, відповідно до українського законодавства, розуміється адміністративно-територіальна одиниця, на території якої особа проживає строком понад шість місяців на рік [6].

Проте в Законі України «Про міжнародне приватне право» передбачено виняток: спадкодавець у заповіті має право обирати право держави, громадянином якої він був (*lex patriae*). Однак такий вибір права буде недійсним, якщо спадкодавець після складання заповіту змінив громадянство.

Стаття 72 Закону України «Про міжнародне приватне право» містить колізійні норми щодо здатності осіб на складення й скасування заповіту, форми заповіту та акта його скасування. За правом держави, у якій спадкодавець мав постійне місце проживання в момент складення акта або в момент смерті, визначається здатність особи на складення й скасування заповіту, а також форма заповіту й акта його скасування. Проте, у випадку недотримання форми, заповіт або акт його скасування не можуть бути визнані недійсними, якщо остання відповідає вимогам права місця складення заповіту або права громадянства, права звичайного місця перебування спадкодавця в момент складення акта або в момент смерті, а також права держави, у якій знаходиться нерухоме майно [5].

Варто зазначити, що в нашій державі, також, існує обмеження щодо іноземців, так як вони не можуть бути власником землі сільськогосподарського призначення, а тому, якщо іноземцем була успадкована дана земельна ділянка, то він зобов'язаний відчужити до одного року з моменту прийняття її у спадщину [4, с. 47].

Таким чином, можна дійти висновку, що колізійні питання спадкування в Україні, зумовлені розбіжностями між національними системами права і нормами права, які стосуються міжнародного спадкування у різних державах через їх здатність до взаємодії.

Аналіз проблем у сфері колізійного регулювання спадкових відносин в Україні та інтенсивна модернізація міжнародного законодавства, вказує на потребу перегляду підходів, удосконалення існуючих колізійних конструкцій, а також на гармонізацію та налагодження законодавчої бази України у відповідності із нормами міжнародних договорів, що в свою чергу, допоможе вирішити проблеми, які виникають у судовій та нотаріальній практиках із питань спадкування у міжнародному приватному праві.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ділігул А. С. Спадкові відносини в міжнародному приватному праві. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку приватного права в сучасних умовах: матеріали Регіональн. наук-практ. конф. (м. Дніпро, 26 листоп. 2021 р).* Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. 2021. С. 360-361.
2. Івасечко Р. А. Особливості колізійного регулювання спадкових відносин в міжнародному приватному праві. *Теорія і практика сучасної науки та освіти (частина I): матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції м. Львів, 20-21 травня 2021 року.* Львів: Львівський науковий форум. 2021. С. 60-61.
3. Михайлів М. О. Особливості правового режиму спадкування в міжнародному приватному праві. *Право і суспільство.* 2020. № 4. С. 294. Режим доступу: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/3402>
4. Михайлюта Д. С., Сердюк В. О. Особливості правового регулювання спадкових відносин в міжнародному приватному праві. *Пріоритетні шляхи розвитку науки та освіти (частина III): матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції м. Львів, 29-30 листопада 2020 року.* Львів : Львівський науковий форум. 2020. С. 47-48.

5. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23 червня 2005 р. № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text>

6. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11 грудня 2003р. №1382-VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1382-15>

Чапля І. В.,

*студентка III курсу юридичного факультету
Західноукраїнського національного університету*

Науковий керівник:

Саванець Л. М.

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри міжнародного права та міграційної політики
юридичного факультету
Західноукраїнського національного університету*

ОСНОВНІ АСПЕКТИ УСИНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ ІНОЗЕМНИМИ ГРОМАДЯНАМИ

Інститут усиновлення є основним, найбільш поширеним та найефективнішим серед форм влаштування дітей-сиріт, дітей, батьки яких позбавлені батьківських прав. Усиновлення насамперед повинне здійснюватися в інтересах дитини, яка є ще зовсім беззахисною порівняно з дорослою особою, тому законодавству в сфері усиновлення потрібно приділяти великої уваги. На національному рівні держава вживає достатньо заходів, щоб забезпечити охорону дитинства. Великого значення набуває інститут усиновлення з іноземним елементом. Україна є стороною деяких міжнародно-правових договорів, проте з метою підвищення захисту прав та інтересів українських дітей, правове регулювання даного інституту потребує вдосконалення.

Дана тема є досить дискусійною, адже є як прихильники, так і противники усиновлення українських дітей громадянами інших країн.

Метою дослідження є аналіз інституту усиновлення з іноземним елементом, його правового регулювання, особливостей такого усиновлення в Україні. Питання усиновлення з іноземним елементом досліджували такі вчені як: А. Бакал, К. Березовська, Л. Вітренко, О. Гнатів, Т. Дуда, І. Олійник, О. Письменна та ін.

Сімейний кодекс України (далі – СК України) та Конституція України є законодавчим підґрунтям регулювання відносин усиновлення. У ст. 207 СК України визначається, що усиновленням є прийняття дитини в сім'ю, здійснене на підставі рішення суду, статус якої прирівнюється до рідної дочки чи сина. Отже, після усиновлення дитина є рівною в особистих та майнових правах з рідними дітьми, родичами усиновлювача. Частина 3 ст. 232 СК України визначає, що з моменту усиновлення виникають такі ж права та обов'язки, як між родичами за походженням, а ч. 4 ст. 232 СК України зазначає, що усиновлення

надає усиновлювачеві права і накладає на нього обов'язки щодо дитини, яку він усиновив, у такому ж обсязі, який мають батьки щодо дитини.

На початку ХХ були перші спроби регулювання міжнародного усиновлення, які мали рекомендаційний характер та часто не використовувалися, а заходи відповідальності не застосовувалися, бо були взагалі відсутні. Кінець ХХ століття є другим етапом, що характеризується великою кількістю дітей-сиріт після світових війн. Спеціальні агентства активізували свою роль, підписувалися міжнародні угоди та договори між країнами. В Україні також почалося активне врегулювання основ міжнародного усиновлення [7, с. 116].

Перш за все, слід з'ясувати поняття відносин з іноземним елементом. Воно закріплене в Законі України "Про міжнародне приватне право" і визначається як приватноправові відносини, в яких наявна одна з ознак: один із суб'єкт відносин є громадянин України, що проживає за її межами, іноземний громадянин чи особа без громадянства, юридична особа; об'єкт знаходиться на території іноземної держави; юридичний факт, що змінює, припинає чи створює правовідносини, мав чи має місце на території іноземної держави.

Усиновлення з іноземним елементом характеризується тим, що такі відносини пов'язані з декількома правопорядками країн, бо зачіпають інтереси громадян різних держав. З'являється проблема - яке право застосовується для врегулювання даних відносин [3, с. 370].

Це так звані транскордонні взаємини, які виходять за межі однієї держави та регулюють приватно правові відносини в сфері сімейного права.

Усиновлення іноземними громадянами є окремим інститутом цивільного та міжнародного приватного права, пріоритетним завданням якого є забезпечення дітям сімейного тепла та батьківського піклування [4, с. 99].

Крім СК України, законодавство України в сфері усиновлення включає в себе ряд законів та міжнародних договорів і конвенцій. Серед Законів України можна виділити наступні: "Про громадянство України", "Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей", "Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування". Ця сфера також регулюється постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей» від 08 жовтня 2008 р. № 905, «Про затвердження Порядку провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини» від 24 вересня 2008 р. № 866 та ін [7, с. 114]. Є певні умови, за яких дитина може бути усиновлена. Як в національному праві, так і міжнародному приватному усиновлення повинне відбуватися на користь дитини та з урахуванням її інтересів. Ці інтереси в сироти чи дитини позбавленої батьківських прав захищає держава, вона й повинна визначити цей інтерес. Цим поняттям охоплюється належний розвиток дитини в новій сім'ї, виховання, догляд, забезпечення її прав. Тому, держава має виступити гарантом для дитини, але у відносинах з іноземним елементом процедура є дещо ускладнена, адже контролювати як відносяться іноземці в іншій державі до українських дітей є складно.

Серед міжнародних уніфікованих актів, присвячених регулюванню питання міжнародного усиновлення доцільно виділити: Кодекс Бустаманте 1928р., Скандинавську Конвенцію 1931р., Європейську конвенцію з усиновлення дітей 1967 р., Гаазьку конвенцію про захист дітей і співробітництво у галузі міжнародного усиновлення 1993р., Конвенцію ООН про права дитини 1989р., Декларацію про соціальні та правові принципи, що стосуються захисту і благополуччя дітей, особливо у разі передачі дітей на виховання та їх усиновлення на національному та міжнародному рівнях, яка затверджена Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 3 грудня 1986р. та ін. [3, с. 370].

Згідно з Конвенцією ООН з прав дитини, уряди країн зобов'язані гарантувати дитині зростання у безпечних та сприятливих умовах, з належною охороною здоров'я та доступом до високоякісної освіти, що забезпечить достатній рівень життя.

Європейська Конвенція про усиновлення дітей закріплює головні положення міжнародного усиновлення, зокрема: додержання інтересів та прав дитини, визнаних міжнародним правом, створення механізму співробітництва між країнами для забезпечення таких гарантій та недопусканню продажу дітей чи торгівлі ними, визнання міжнародних усиновлень Договірних країн, які здійснені до вимог цієї Конвенції [5, с. 4].

Розділ VI СК України регулює особливості усиновлення дітей громадянами України, які проживають за її межами, та іноземцями, тобто усиновлення з іноземним елементом. Міжнародне усиновлення є ускладненою процедурою через колізії, які виникають у зв'язку з різними правопорядками країн. Тому, ст. 69 Закону України “Про міжнародне приватне право” регулює колізії в міжнародному усиновленні шляхом встановлення особистого закону дитини та особистого закону подружжя. Ситуація є іншою, коли особи, що усиновлюють дитину мають різний особистий закон, тоді застосовується право, яке визначає правові наслідки шлюбу. Здатність особи бути усиновлювачем визначається згідно з її особистим законом, як і правові наслідки усиновлення чи його припинення. Нагляд та облік дітей здійснюються відповідно до особистого закону дитини. Стаття 283 СК України встановлює порядок усиновлення іноземним подружжям дитини, яка є громадянином України. Воно здійснюється на загальних підставах, визначених законом, але наявні певні особливості, що надають складності та багатоетапності такому усиновленню і підтверджують той факт, що держава надає пріоритет національного усиновлення.

Статичні дані, опубліковані Державною службою статистики України засвідчують, що кількість усиновлених дітей іноземними громадянами падає. Це є наслідком складності самої процедури усиновлення іноземцями [3, с. 369].

На нашу думку, складність процедури є цілком виправданою, адже слід віднести з великою увагою до іноземців, які усиновлюють дітей в Україні, з метою уникнення ситуації з корисливим усиновленням чи торгуванням дітьми.

Можна виділити 4 головні вимоги, визначені СК України, які застосовуються до іноземних усиновителів:

По-перше, використання всіх можливостей влаштувати дитину в сім'ю громадян України (стаття 24 Закону України “Про охорону дитинства”). Вона

дозволяє усиновити дитину громадянина України іноземцем, лише після вичерпання всіх можливостей влаштування в українську сім'ю.

По-друге, перевагу мають іноземці, громадяни тих держав, з якими Україна уклала договори, які регулюють надання правової допомоги.

По-третє, дитині має виповнитися 5 років.

По-четверте, дитина має пробути не менше року на обліку в урядовому органі державного управління з усиновлення та захисту прав дитини.

Винятком з даних правил є дитина-інвалід, дитина, хвора на хворобу, переліченою в списку. Усіх дітей братів, сестер беруть в одну сім'ю (одна з дітей має відповідати вимогам) чи усиновлювачем є родич дитини.

Судовій практиці відомий випадок усиновлення Італійським громадянством дитини після дев'яти відмов українськими громадянами. Це було зумовлене станом здоров'я дитини, адже вона була з обмеженими можливостями [3, с. 370]. О. П. Письменна визначила такі етапи процесу міжнародного усиновлення:

1. подача заяви про взяття на облік,
2. перевірка заяви Департаментом соціальної політики,
3. становлення на облік усиновлювачів,
4. інформування й одержання інформації про дитину,
5. знайомство і встановлення контакту з дитиною,
6. отримання дозволу на усиновлення дитини Департаменту соціальної політики,
7. подача документів до суду,
8. набрання законної сили рішення суду щодо усиновлення та нагляд [7, с. 117].

Важливим фактом є те, що за усиновленою дитиною зберігається громадянство України до досягнення нею 18 років (ч. 6 ст. 283 СК України).

Служба у справах дітей надає офіційну інформацію про дитину, яка може бути усиновлена та відіграє головну роль у сприянні усиновленню дітей. Порядок звернення та всієї процедури усиновлення іноземцями дитини, яка є громадянином України здійснюється відповідно до Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 8 жовтня 2008 року № 905 (далі - Порядок).

Процедуру усиновлення іноземцями слід почати зі збору документів та формування справи для подальшої подачі до Національної соціальної сервісної служби (далі - Нацсоцслужба). Отже, щоб усиновити дитину необхідно подати нотаріально засвідчену заяву про бажання усиновити дитину та пакет документів, визначених Постановою КМУ з метою встановлення на облік кандидатів, які бажають усиновити дитину з України. Справа приймається Нацсоцслужбою, якщо в ній є всі документи, зазначені у пункті 33 Порядку. Документи, вказані в переліку, оформляються в країні проживання заявників. Іноземці, які постійно проживають на території України, що підтверджується посвідкою на постійне проживання в Україні, виданою територіальними органами чи підрозділами Державної міграційної служби України, оформляють документи на території України. Іноземці, які тимчасово проживають на території України, оформляють документи в країні постійного проживання. Заяви і звернення іноземців, які на законних підставах перебувають на території України, складаються українською мовою та засвідчуються нотаріусом.

Нацсоцслужба розглядає подані документи, в разі їх відповідності долучає до справи заявника. У 10-денний строк з дня прийняття заяви орган направляє запит до Національної поліції, яка перевіряє характеристику іноземців. Після всіх процедур з перевірки кандидата Нацсоцслужба повідомляє заявника про взяття його на облік у письмовій та електронній формі. Далі усиновлювач проходить співбесіду, за позитивними результатами якої ознайомиться з дітьми. Знайшовши собі дитину по душі, усиновлювачі повинні звернутися із заявою до служби у справах дітей за місцем проживання дитини. Останнім етапом є отримання рішення суду на усиновлення дитини.

Ще однією особливістю є те, що іноземець який усиновлює дитину є обмежений в праві на таємницю усиновлення дитини, яка є громадянкою України (ст. 285 СК України). Це правило застосовується до тих іноземних громадян, з якими Україна не підписала договору чи в державі усиновлювача усиновлення не є таємним.

У США та Ірландії теж існують певні обмеження та застереження щодо міжнародного усиновлення. Міжнародне усиновлення в Ірландії передбачає чіткі вимоги до громадянина іншої держави, який усиновляє там дитину, громадянина її держави. Особа має бути здатною забезпечити належний розвиток дитині у всіх сферах життя, гарантувати достатній його рівень в новій сім'ї, створити середовище, в якому цінується національність дитини, мова, культура, релігія, забезпечити дитині безпеку впродовж її дитинства та розуміння батьками факту, усиновлення дитини в іншій країні, що впливатиме на розвиток її особистості. У США кожен штат окремо регулює дане питання, існують й суттєві відмінності в його законодавстві [5, с. 84].

Право в умовах воєнного часу діє дещо інакше та відповідно до Закону України "Про правовий режим воєнного стану". Як вже зазначалося, для усиновлення дитини громадянина України іноземцями, потрібна згода Нацсоцслужби. Саме вона керує питаннями міждержавного усиновлення. В цих умовах даний орган не розглядає справи та не видає дозволу на усиновлення через неможливість забезпечити якісну перевірку документів іноземців та з'ясувати думку дитини. Адже, через неналежну перевірку, дитина може опинитися в шахраїв або торговців людьми, чи осіб, які не забезпечуватимуть її права та інтереси.

Отже, процедура усиновлення для іноземних громадян в Україні є складною та багатоетапною. Усиновлення має проводитися з максимальним урахуванням всіх інтересів дитини та з дотриманням її основних прав. Проаналізувавши статистику можна стверджувати, що даний механізм є поширеним в Україні, не зважаючи на складнощі.

Національне законодавство щодо обліку в закордонних дипломатичних установах усиновленої дитини громадянина України, звітування про її життя та виховання не є достатньо врегульованими. Інститут усиновлення з іноземним елементом потребує покращення процедури, яка б забезпечила контроль та більше гарантій за дотриманням прав усиновленої дитини України іноземними громадянами після самої процедури усиновлення. На нашу думку, слід прийняти певний єдиний кодифікований акт щодо цього, а також урегулювати питання органу, який уповноважений в іншій державі час від часу перевіряти чи

виконуються батьками їхні обов'язки, чи дитина є доглянутою, забезпеченою належними умовами для життя. Даний інститут має безперечно позитивну дію, адже дає шанс дітям, які позбавлені сімейного щастя, отримати його.

Список використаних джерел:

1. Бакал. А.А. Правове регулювання відносин усиновлення, ускладнених іноземним елементом. *Верховенство права як гарантія конституційного ладу*. 2019. С. 9-12.

2. Березовська К. І. Правове регулювання відносин усиновлення з іноземним елементом. автореф. дисерт. канд. юр. наук. Одеса. 2019. 14 с.

3. Вітренко Л.Р., Дяченко С.В., Правове регулювання усиновлення з іноземним елементом: судова практика. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 4. С. 369-372.

4. Гнатів О. Усиновлення іноземцями дітей-сиріт з України: нормативно-правовий аспект. *Актуальні проблеми правознавства*. 2016. № 2. С. 99-102.

5. Дуда Т. Колізійні питання міжнародного усиновлення. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/23063/1/82-86.pdf>

6. Олійник І.О. Проблематика міжнародного усиновлення дітей. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку приватного права в сучасних умовах: матеріали регіонал. наук-практ. конф. Дніпро : ДДУВС, 2020. – С. 336-337.*

7. Письменна О.П., Мордяк І.А. Основні аспекти усиновлення українських дітей іноземними громадянами. *Правові новели. Науковий юридичний журнал*. 2020. № 10. С. 115-121.

Чорномидз Віктор

*здобувач вищої освіти соціально-гуманітарного факультету
Західноукраїнський національний університет*

Науковий керівник: Фурман Анатолій Васильович

*док. психол. наук, професор, завідувач кафедри психології та соціальної роботи
Західноукраїнський національний університет*

ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ

Професія як рід занять людини, нормативно регламентований соціальними, юридичними та технічними правилами виконання, реалізується у трудовій діяльності та існує незалежно від бажання виконавця. Цей рід занять з'являється в різних сферах (ідеологічній, суспільній, виробничій, економічній, споживчій, законодавчій та ін.) у зв'язку із закономірностями розвитку суспільства (науково-технічним прогресом, культурою, економікою тощо) та потребою соціуму, його духовним, інтелектуальним і споживчим попитом.

Професія як об'єктивна реальність «оживає» лише у професійній діяльності, яку виконує людина; в той же час, освоюючи професію, людина пізнає себе, свої можливості та професійну реальність як суспільну та життєву необхідність, усвідомлює свою соціальну роль та відповідальність [3].

Нечисленні дослідження останніх років показують, що індивідуальні особливості реагування на фізичну та нервову напругу певною мірою пов'язані з біоритмологічними типами працездатності. Це підтверджує той факт, що при здійсненні діяльності певну роль відіграють природно зумовлені механізми [4].

Сенс вибору, зазвичай, полягає у визначенні оптимального шляху здійснення діяльності, спрямованої на досягнення деякого результату. При виборі професії ми маємо справу з складнішим різновидом вибору, оскільки в цій ситуації критерії для порівняння альтернатив не задано спочатку, і людині самій належить їх конструювати [2].

У свідомості індивіда існує ієрархія професій за привабливістю, шкала переваг, диференційованих залежно від його соціального походження, умов виховання, типу проживання тощо. Щоб здійснити вибір, необхідно знати не лише професії, до яких тягне, а й свої індивідуально-психологічні особливості, які відповідно до інтересу та покликання забезпечили б високу трудову віддачу, якість роботи та задоволеність працею.

Вибір професійної діяльності (схильність до певного виду діяльності чи діяльності певного характеру) виробляється недостатньо усвідомлено чи несвідомо і відображає несвідоме прагнення людини отримати задоволення від певного роду активності [4].

Сьогодні вибір професії за покликанням показує, що покликання, по-перше, змінюються в одній і тій же людині, по-друге, вони не завжди збігаються з придатністю до професії, іноді навіть їй суперечать, змушуючи людину пристосовуватися до умов діяльності та виробляти шляхи та способи реалізації дій з урахуванням вимог діяльності, а не власних можливостей. У зв'язку з цим вибір потрібно проводити відповідно до покликання, тобто особливих нахилів до певних занять або діяльності.

У кожної людини є загальний фонд психічної енергії, і відповідно до цього повинна вибиратися професія та визначатися суспільне становище. Вибір певної виробничої діяльності і потім професії, а також ефективність діяльності залежать від специфічного складу кожної людини, яка відповідно до своїх схильностей вибирає соціальне середовище, близьке їй «складу» [1].

Спонукальною причиною, що змушує людей вибирати певний вид діяльності, є її відповідність внутрішній психофізіологічній структурі людини.

Відтак, особливості темпераменту індивіда визначають вибір професії та підготовку до неї або, інакше кажучи, формують схильність до діяльності певного характеру, причому, вплив темпераментальних особливостей є безпосереднім.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Березовська Л. І. Психологія праці як складова частина психології діяльності. Психологія діяльності : навч.-метод. посіб.: у 2 кн. Мукачево : МДУ, 2015. Кн.1. 148 с.
2. Білоус В.В. Темперамент і діяльність. Харків: 1990. 241 с.
3. Кокун О.М. Психологія професійного становлення сучасного фахівця: Монографія. К.: ДП "Інформ.-аналіт. агенство", 2012. 200 с.
4. Найперспективніша професія майбутнього. 2019. Портал «Освіта нова». URL: <https://osvitanova.com.ua/posts/3052-51-naiperspektyvnisha-profesiia>

Tetiana Drakokhrust

*Doctor of the Science of Law, Associate Professor,
Professor at the Department of International Law
and Migration Policy
West Ukrainian National University*

SECURITY AND MIGRATION: CHALLENGES FOR THE EU

The European security system has faced new dangerous challenges that threaten it both externally in the form of aggressive actions by one side against the other and from within - terrorism, radicalism, large-scale illegal migration.

New challenges and threats and Russia's policies, which have significantly changed the situation in Europe, have forced key international organizations in the European space - the EU, NATO and the OSCE - to reconsider their approaches to security and stability. What will European security be based on, which is undoubtedly on the verge of radical change? [1]

The European Neighborhood Policy Review (hereinafter referred to as the ENP Review), published on 18 November 2015, identified security as one of its priorities: "a new focus on security will open up a wide range of new areas of cooperation within the ENP".

However, this document does not guarantee the security of neighboring countries, the policy is aimed at stabilizing the situation in the EU's immediate environment and thus avoid the threats it faces, pushing them away from the EU borders.

Therefore, the main areas of EU cooperation with neighboring countries are: conflict prevention, border protection, countering terrorism, radicalization and organized crime, security sector reform.

In June 2016, the European Commission together with the European External Action Service action has launched a new partnership program with third countries, which is similar to the model EU agreement with Turkey [2].

The EU needs to focus now on the so-called "circular migration" approach. According to this option, migrants who have long-term visas are free to travel on homeland and return back to countries where they received temporary residence. This migration is characterized by tripartite cooperation, in which migrants for financial support from European funds receive training in African countries and then return to their homeland.

In general, despite the adopted regulations, the general policy among EU Member States are missing, which means that the achievements that the state has been able to achieve (for example, the creation of the Schengen area) zones) are under threat. Magnificent number of immigrants observed in recent years has several implications for the EU's internal security:

1. Security of immigrants. Often, trying to get to Europe illegally ways migrants and refugees are affected themselves and their children in danger.

2. Security of commercial courts. Growing demand for illegal border crossings has contributed to the use of migrants to this end, commercial courts; in this case, migration has become a multimillion-dollar business.

3. Security within the EU. In view of the a huge number of immigrants crossing the border, state border authorities unable to verify basic information about those who enter, respectively, this has led to illegal migration.

However, the issue is not settled at all became clearer, because in the European Union there is a problem of "vicious circle", which consists, on the one hand, in counteracting immigrant flows and, on the other hand, in adhering to the principles of protection of migrants' rights, poverty alleviation, etc..

European countries whose political activities prioritize human rights are forced to choose between liberal values and their own safety. The crisis of solidarity and equitable sharing of responsibilities in the EU is possible to include among the key factors of ineffective migration policy of the European Union [3].

Representatives of the European Commission and the states that support the reception of migrants, emphasize the need for international implementation commitments, focusing on priorities security of migrants. Opponents of acceptance migrants emphasize that the highest value is the security of the state and its citizens, and migration is economic, civilizational, cultural and religious risk.

To improve migration policy structures the European Union is invited to strengthen legislation for newcomers-immigrants, for perpetrators and offenses in the EU, as well as for illegal migrants.

In addition, an essential step for a political settlement situation should be building a new dialogue between EU and third countries, based on compromise and equality of arms.

REFERENCES:

1. Yevropeiska bezpeka na porozi zmin. Vysnovky dlia Ukrainy [European security is on the verge of change. Conclusions for Ukraine]. URL: <http://www.ucipr.org.ua/ua/med-a/research-updates/vropeyska-bezpeka-na-poroz-zm-n-visnovki-dlya-ukra-ni>. (date access: 02.05.2022)

2. Strilets M. Polityka Yevropeiskoho Soiuzu ta providnykh yevropeiskykh derzhav shchodo znyzhennia rivnia nelegalnoi mihratsii [The policy of the European Union and leading European countries to reduce the level of illegal migration]. URL: <http://nicpnb.ru/analytics/politika-evropejskogo-soyuza-i-vedushhihevropejskih-gosudarstv-po-snizheniyu-urovnyanelegalnoj-migratsii/> (date access: 02.05.2022)

3. Olha Zastavna. Mihratsiina polityka ES y konteksti bezpeky krayin ES [Migration policy of the EU in the context of security of the territories of the European Union]. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/1/47.pdf>. (date access: 02.05.2022)

Wojciech Bańczyk

*doctoral student, Chair of Civil Law,
Jagiellonian University in Kraków*

IS THERE A NEED TO REGULATE DONATIO MORTIS CAUSA IN A LEGAL SYSTEM? AMONG UNEQUIVOCAL RECOGNITION, STRICT PROHIBITION AND APPLICATION OF GENERAL RULES

Already from the Roman law the donatio mortis causa has been used to broaden the scope of mechanisms to create postmortal succession, avoiding formalities of succession law [1, 302]. At the same time, already then, due to significant similarity the donatio mortis causa was eventually equalised with the legacies (Institutiones Iustiniani 2,7,1).

In Polish law the donatio mortis causa was not unequivocally recognised apart from the period when German succession law was applicable.

At the same time, it was vaguely [2, 35] agreed [3, 80; 4, 53] that it is available based on freedom of contract, including the general permissibility to condition the legal effects of the legal act from the future, known or unknown, events. Although two attempts of undertaking statutory unequivocal recognition of the donatio mortis causa (in the Polish Senate drafts of bills from 28 May 2009, no 2116, and from 3 March 2011, no 4124) were eventually given up, eventually the Polish Highest Court resolution from 13 Dec. 2013, III CZP 79/13, confirmed the availability to conclude the donation at the event of death. It proved that it is an inter vivos act that creates the contractual bound between the parties already during lifetime of the donor, and only conditions the full, economic legal effect of the contract from the future event [5, 129-130].

However, doctrine sometimes challenges the availability of such instrument. In particular, the nature of the inter vivos act is discussed, and – at the same time – the applicability of the succession law limitations (including Article 941 and 1047 of the Polish Civil Code) [6, 1275; 7, 125]

In the German law alike instrument subject of legislation, in § 2301 BGB, known in the doctrine as inter vivos dispositions with the effect on death (*Zuwendungen unter Lebenden auf den Todesfall*) [8, 11]. It will be analysed, to what extent the unequivocal

recognition allows for further-reaching aims than sheer general rules applicability, and whether it is advisable to follow this way, or rather stay upon application of general rules that – when applied properly – allow for *donatio mortis causa*.

REFERENCES:

1. Longchamps de Brier F., Z uwag do metodologii nauki prawa prywatnego: argumenty historyczny, dogmatyczny i prawnoporównawczy na przykładzie darowizny na wypadek śmierci oraz zapisu windykacyjnego in: A. Wudarski (ed.), „Polska komparatystyka prawa. Prawo obce w doktrynie prawa polskiego”, Warszawa 2016
2. Górecki J., Umowa darowizny na wypadek śmierci, *Rejent* 2006, no. 2
3. Drozd E., Darowizna na wypadek śmierci, *Rejent* 1992, no. 5
4. Niedośpał M., Darowizna na wypadek śmierci, *Państwo i Prawo* 1987, no. 11
5. Bańczyk W., Głosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2013 r., III CZP 79/13 in: F. Zoll, S. Daniluk (ed.), *Prawo cywilne. Głosy*, Warszawa 2016
6. Justyński T., Głosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2013 r., III CZP 79/13, *Orzecznictwo Sądów Polskich* 2014, no. 11
7. Księżak P., Głosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2013 r., III CZP 79/13, *Państwo i Prawo* 2015, no. 10
8. Harder M., *Zuwendungen unter Lebenden auf den Todesfall*, Berlin 1968

Katarzyna Południak-Gierz

*PhD, Assistant at the Civil Law Department,
Faculty of Law and Administration, Jagiellonian University*

PERSONALIZATION OF ADVERTISEMENT AS A LEGAL CHALLENGE – THE CASE OF INSURANCE PRODUCTS²

The personalization of advertisement, understood as adjusting the communication presented to individuals [10, point 2.1] to *inter alia* their situation, traits and preferences, is already common within e-commerce. The phenomenon has already attracted the attention of legal scholars, giving rise to a vivid discussion [e.g. 1; 2; 6; 7; 8; 9; 10; 11; 15; 16; 17]. The aim of this contribution is, while providing an overview of some of the legal challenges identified in the EU legal literature, to present how the legal consequences of the personalization of advertisement may vary depending on the method of personalization used and the category to which the advertised products belong. The latter becomes particularly apparent in the case of

---

² This article has been written within the framework of a Narodowe Centrum Nauki research project, (NCN) [The National Science Centre] in Poland, Grant Number 2018/29/B/HS5/01281. Selected theses of this article have been further discussed in a chapter by K. Południak-Gierz, P. Olechowski, in: *Reklama. Aspekty prawne*, Vol. II, ed. M. Namysłowska, Wolters Kluwer (forthcoming).

highly regulated markets [15]. Hence, the personalized advertising of insurance products was selected to illustrate the analysis.

There are different manners of advertisement personalization: based on context, behavioral and segment targeting [6, 18; 15].

Context advertising matches the content of the website on which it is presented [11, 14]. The advertisement is likely to be perceived as tailored to users interests but, in fact, it just aligns with the general theme of the website. For instance, advertisements of travel insurance products are displayed on an airline website. Data on individual users are not the point of reference in this scenario. In the case of such a method of the personalization of advertisements, the risk of mistake on the client's side increases – the user is prone to assume that the product matches his individual situation whereas it only corresponds with the context in which it is displayed.

In the case of segment-based personalization, the advertisement is adjusted to traits characteristic for a group of addressees. Internet users are divided into groups based on criteria set by the entity using personalization tool [1, 7]. For example, the distributor of insurance may be targeting only members of given professions such as architects, doctors, physiotherapist [12]. Here, the legal concerns will mainly be determined by the choice and number of criteria applied during segmentation. With their increase in number, the impact of the practice on its targets may also grow, in extreme instances even amounting to an undue influence.

Finally, in the case of behavioral personalization the advertisement presented to the user is a response to their individual behavior – e.g. if one visited a website with some information about car insurance, the advertisement of the said insurance product would appear on a website which this person opened shortly afterwards. Frequently, however, the adjustment of content is not based only on a single action undertaken by that person but through a taking into consideration of their history of previous activities in general. The data generated while browsing the Internet enables the creation of a complex user profile and as a result make an individualization of the presented content possible. Hence, the biases and weaknesses of an individual may be addressed and exploited. Consequently, this manner of personalization increases the risk of the undue impact on consumer decision-making autonomy while causing serious concerns from the data protection law perspective.

In every scenario of ad personalization very similar general questions are raised.

In the context of the data protection law the core issue is the lawfulness of data processing – *inter alia* has the potential customer consciously consented to the processing of his personal data for the purpose of personalizing such an advertisement [17, 359-361]?

Also, it is underlined that the personalization of advertising may lead to an unacceptable restriction of individuals' decision-making autonomy [10; point 2.2.1]. Hence, the admissibility of such a commercial practice needs to be examined in the light of norms stemming from the Directive 2005/29/EC [4]. Especially, such practices may be unfair but the personalization of advertisements makes it more problematic to assess whether a particular ad may be viewed as having the potential of causing a mistake [13, 91]. Obstacles arise also when verifying if a personalization of ads based on exploiting one's weaknesses constitutes an aggressive commercial practice under

the Directive 2005/29/EC or unfair exploitation under the applicable national law [14, 299-302].

The assessment of the admissibility of personalized advertisement becomes especially complex if also the sector specific acts apply – as in the case of insurance products. For instance, according to Article 17(1) Directive 2016/97 [5] insurance distributors shall always act honestly, fairly and professionally in accordance with the best interests of their customers. Furthermore, the marketing communications (clearly identifiable), addressed by the insurance distributor to customers or potential customers shall be fair, clear and not misleading. Consequently, the more data processed on the client and the more tailored the advertisement is, the higher should be the requirements as to the level of care for the client's interests [15]. Thus, the choice of advertised product, the form, time and display channel of the advertisement should be made in the client's best interests.

REFERENCES

- 1 Article 29 Data Protection Working Party, Opinion 2/2010 on online behavioural advertising, URL: https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2010/wp171_en.pdf (access date: 31.03.2022).
- 2 Buczyński S. M., *Konsument wobec internetowej reklamy behawioralnej*. in: *Ochrona konsumenta w prawie polskim i Unii Europejskiej*, ed. Królikowska-Olczak, M., Pachuca-Smulska, B., C.H. Beck 2013.
- 3 Camilleri M., *Market Segmentation, Targeting and Positioning*. in: *Travel Marketing, Tourism Economics and the Airline Product*, Springer 2018.
- 4 Directive 2005/29/EC of the European Parliament and of the Council of 11 May 2005 concerning unfair business-to-consumer commercial practices in the internal market (OJ L 149 11.6.2005, p. 22).
- 5 Directive (EU) 2016/97 of the European Parliament and of the Council of 20 January 2016 on insurance distribution (recast) (OJ L 26, 2.2.2016, pp. 19–59).
- 6 Fourberg N., Taş S., Wiewiorra L., Godlovitch I., De Streel, A., Jacquemin, H., Hill, J., Nunu, M., Bourguignon, C., Jacques, F., Ledger, M., Lognoul, M., *Online advertising: the impact of targeted advertising on advertisers, market access and consumer choice*, European Parliament, 2021.
- 7 Guidelines 8/2020 on the targeting of social media users. 2.0 URL: https://edpb.europa.eu/our-work-tools/our-documents/guidelines/guidelines-82020-targeting-social-media-users_en (access date: 31.03.2022).
- 8 Helberger N., *Profiling and Targeting Consumers in the Internet of Things – A New Challenge for Consumer Law*. in: *Digital Revolution Challenges for Contract Law in Practice*, ed. R. Schulze, D. Staudenmayer, Nomos 2016.
- 9 Klafkowska-Waśniowska K., *Internetowe reklamy behawioralne a ochrona prywatności*. In: *Reklama. Aspekty prawne*, ed. M. Namysłowska, LEX 2012.
- 10 Namysłowska M., Jabłonowska A., *Personalizacja oparta na sztucznej inteligencji – nowe wyzwanie dla prawa konsumenckiego*. in: *Prawo sztucznej inteligencji*, ed. L. Lai, M. Świerczyński, C.H. Beck 2020.
- 11 Szymielewicz K., Iwańska K., *Śledzenie i profilowanie w sieci*, Raport Fundacji Panoptykon 2019.

- 12 URL: <https://iexpert.pl/> (access date: 31.03.2022).
- 13 Golecki M.J., Tereszkiwicz P., *Taking the Prohibition of Unfair Commercial Practices Seriously. Assessing Misleading Statements*. in: *New developments in competition law and economics*, ed. M. Klaus, T. Avishalom, Springer International Publishing 2019.
- 14 Południak-Gierz K., *Defects of Consent in Consumer E-Commerce from the Polish Law Perspective*, V&R Unipress 2021.
- 15 Południak-Gierz K., Olechowski P., in: *Reklama. Aspekty prawne*, Vol. II, ed. M. Namysłowska, Wolters Kluwer (forthcoming).
- 16 Tereszkiwicz P., Południak-Gierz K., *Liability for Incorrect Client Personalization in the Distribution of Consumer Insurance*, "Risks" 2021/9(5).
- 17 Zuiderveen Borgesius F. J., Poort J. P., *Online Price Discrimination and EU Data Privacy Law*, "Journal of Consumer Policy" 2017/40(3).

Li Yida
PhD student in Education
West Ukrainian National University

INNOVATIONS OF ART EDUCATION IN THE EUROPEAN INTEGRATION SPACE

1. Improve the attractiveness of art education

From a research perspective, the appeal of higher art education is a cumulative process, which means that more people and stakeholders use it. Such as setting a model for higher art education, attracting more and better talents to participate in art education; establishing well-equipped training centers, verification centers or external evaluation committees; gradually developing consulting offices and forming networks; Credit transfer and certification of previous learning.

2. Act as a social partner

A dynamic and close partnership with social partners (organizations such as trade unions and business alliances) is a prerequisite for making fine arts education meet the demands of the labor market. Many European countries, especially those with dual systems (eg Germany, Austria, Denmark, Finland, France, Ireland, Luxembourg, Netherlands, Norway) have a long history of working with the labor market. Nonetheless, they need to continue to refine their relationships with stakeholders (social partners, business, NGOs, teachers and trainers, learners) in order to respond quickly to changes in the labour market. New member states with past ties to businesses have weakened or disrupted those ties as a result of economic transformation in the 1990s. Re-establishing links with the labor market is one of the important challenges for the future reform of art education in these countries. Member countries should strive

to make social partners more involved in the development of art education, so that they can become decision-makers, managers and providers of art education development.

In short, through consultation or direct participation in tripartite decision-making, social partners will be increasingly involved in the construction of art education: formulating art education strategies, documents for policy and planning, designing and evaluating art education programs, planning student enrollment, development and validation of qualifications and standards, assessment of learner skills and qualities, guidance and provision of information, quality assurance, anticipation of labour market demand for skills and qualities, management and provision of training funds, etc.

3. A gradual downward shift in management and fiscal power

In order to achieve more effective decision-making and better cope with the challenges faced by art education, the authority has gradually been delegated to regional or local levels, so that art education providers have more autonomy. a trend. In order to ensure administrative efficiency and expand the capacity of art education, some countries promote the merger of art education institutions, build network relationships between schools or strengthen the connection between the labor market and training centers, the state should reduce bureaucracy and provide lower-level agencies and art education. The behavior of the users should be guided, and the policies formulated should focus on the results of management rather than complex rules.

4. Accreditation for non-formal and informal education

The development of accreditation methods is intrinsically linked to the acceptance of learning outcomes. A growing number of countries are reforming the certificate system so that it can show that learners know what to do at the end of a round (instead of emphasizing length and location). Certificates issued by countries describe the training programme in multiple languages and take into account the compatibility of national and European quality frameworks and the European credit system. Accreditation of non-formal and informal education is considered an important way to increase the flexibility of formal education and training institutions, and it makes it possible to obtain formal certificates through various routes.

REFERENCES:

- [1]. Zhou Hong. European Development Report. 2013-2014, 10 years of EU enlargement: achievements, implications and implications[M].BeiJing:Social Science Literature Press,2014.
- [2]. Wang Zhanren,Chang Sasa. EU "Entrepreneurial Teacher" Education Research[J].Comparative Education Research,2017,(6):20-27.
- [3]. Chen Xiangming. European Integration and Internationalization of European Higher Education[M].FuZhou:Fujian Education Press,2002.

A STUDY ON THE LEGAL REGULATION OF STATELESS PERSONS AND THE RIGHT TO A NATIONALITY IN EUROPE

Nationality is the only legal certificate of citizenship in a country. Nationality is a matter of the sovereignty of the state, it is the determination of the facts of the nation, and nationality is the legal status obtained from the state. In the narrow sense, nationality specifically refers to the nationality of a natural person, which refers to the fixed legal connection between an individual and a specific country, the legal qualification of a person as a national or citizen of a certain country, and the legal basis for the state to exercise diplomatic protection.

The nationality issue has a long history, but it was not until the emergence of international refugees and stateless people during World War II and after the end of World War II that the international community realized that the nationality right, as the right of a person to become a citizen, that is, the right to enjoy rights, is a basic human right and needs effective regulation by an international legal framework." [1]

Every country has the independent power to decide who is a citizen of that country, but it should exercise such power within the principles of international law". At present, nationality has been confirmed by a large number of worldwide and regional legal documents, and article 15 of the Universal Declaration of Human Rights (1948) is the most important and clear argument: " (1) everyone is entitled to nationality.(2) No person shall be arbitrarily deprived of his nationality or deny his right to change his nationality." Article 24 (3) of the Convention on Civil and Political Rights (1966) states that" every child is entitled to one nationality ". Article 20 of the Inter-American Convention on Human Rights (1969) provides that everyone is entitled to the nationality of a country. Everyone has the right of nationality in the country where he is born, if he does not acquired any other nationality. No one shall be arbitrarily deprived of his nationality or of the right to change his nationality ". Article 24 of the Charter of Human Rights of the Arab States (1994) states, "No one shall be deprived of his original nationality. The right to another nationality "; article 4 of the European Nationality Convention (1997) states that" everyone is entitled to the nationality of one country ". International legal documents such as the Convention on the Legal Status of Stateless Persons, the Convention on the Reduction of Stateless Persons and the Convention on the Nationality of Married Women also confirm the important status of nationality as a basic condition for human rights by stipulating the rights of the acquisition, change and selection of national rights [2].

Although there are many international treaties on the reduction or elimination of statelessness, national citizenship laws can also help. However, the fact is that the number of stateless people is still rising every year, and there is no effective legal regulation on them, the living state is chaotic, and the lack of rights has not improved.

This paper intends to describe the urgency and importance of stateless people by describing the legal status of stateless people, to lay the foundation for how to regulate

stateless people, and how to solve the lack of stateless rights and difficult life, and provide a little opinion for the solution of international human rights.

Although nationality right itself is a basic human right, and it is still the premise and basis for the effective enjoyment of other basic human rights, which has important legal significance, the academic community has paid little attention to nationality right for a long time.

EU is currently in a period of peaceful development, and EU Law is relatively clear on the acquisition, change and choice of nationality, and there are few cases of nationality infringement of EU citizens, but it is undeniable that some EU citizens outside EU are stateless persons [3].

In many parts of the world, tens of millions of stateless people still exist due to the two world wars and constant wars, whose human rights conditions are indescribable because of statelessness.

If the above nationality infringement is the result of the war, so with the development and evolution of globalization, the number of international immigrants, domestic and foreign immigration policy adjustment affects the nationality change rights, including immigrants, this is the nationality right reality challenges in the peaceful international environment. Although nationality right is inevitably influenced by international political theory and practice, the theoretical value of its human rights nature should be the object of theoretical law concern.

REFERENCES:

1. Liu Jiang Xizi. Negative nationality conflicts and solutions of natural persons under the perspective of private international law [J]. Legal expo. 2015. p. 83-84.
2. Yanfang Long. On the Methods of Solving the Negative Conflicts of Natural Persons [J]. Legal expo. 2015. p. 256-256.
3. Liu Jia. On the methods and claims of resolving the nationality conflicts of natural persons [J]. Legal expo. 2014. p. 96-97.

Наукове видання

Збірник тез доповідей
XIX Міжнародної
науково-практичної
конференції молодих вчених

ЕКОНОМІЧНИЙ І СОЦІАЛЬНИЙ
РОЗВИТОК УКРАЇНИ В XXI СТОЛІТТІ: НАЦІОНАЛЬНА ВІЗІЯ ТА
ВИКЛИКИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

(Тернопіль, 13 травня 2022 року)

Відповідальний за випуск:

Поперечна Г.М., д.філ.(право), голова Ради молодих вчених ЗУНУ

© колектив авторів, 2022
© ЗУНУ, 2022